

V l á d n í n á v r h

ZÁKON
ze dne 2013
o zvláštních řízeních soudních

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ
OBECNÁ ČÁST

§ 1

Úvodní ustanovení

(1) Podle tohoto zákona projednávají a rozhodují soudy právní věci stanovené v tomto zákoně.

(2) Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád.

(3) Nevyplyvá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu.

§ 2

Řízení upravená tímto zákonem

Tento zákon upravuje řízení

- a) o podpůrných opatřeních a ve věcech svéprávnosti,
- b) ve věcech nezvěstnosti a smrti,
- c) o přivolení k zásahu do integrity,
- d) ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech,
- e) o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřenského fondu,
- f) o pozůstalosti,
- g) o úschovách,
- h) o umoření listin,
- i) ve věcech kapitálového trhu,
- j) o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže,
- k) o nahrazení souhlasu zástupce samosprávné komory k seznámení se s obsahem listin,
- l) o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva,
- m) ve věcech voleb zaměstnanců,
- n) o soudním prodeji zástavy,
- o) o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry,
- p) ve věcech manželských a partnerských,
- q) ve věci ochrany proti domácímu násilí,
- r) o určení a popření rodičovství,
- s) ve věcech osvojení,
- t) ve věcech péče soudu o nezletilé,
- u) v některých věcech výkonu rozhodnutí.

§ 3 Věcná příslušnost

(1) K řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak.

(2) Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně

- a) ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti,
- b) ve věcech opatrovnictví právnických osob,
- c) ve věcech kapitálového trhu,
- d) o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže,
- e) o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory nebo Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin.

§ 4 Místní příslušnost

(1) Pro řízení je příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Obecným soudem nezletilého účastníka, který není plně svéprávný (dále jen „nezletilý“), je soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště.

§ 5 Přenesení příslušnosti

Změní-li se v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech opatrovnických a v řízení o svéprávnosti okolnosti, podle nichž se posuzuje příslušnost, může příslušný soud přenést svoji příslušnost na jiný soud, je-li to v zájmu nezletilého, opatrovance nebo osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje. Jestliže soud, na nějž byla příslušnost přenesena, s přenesením nesouhlasí, předloží věc k rozhodnutí, pokud otázka přenesení příslušnosti nebyla již odvolacím soudem rozhodnuta, svému nadřízenému soudu; rozhodnutím tohoto soudu je vázán i soud, který příslušnost přenesl.

§ 6 Účastníci řízení

(1) V řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, je účastníkem řízení (dále jen „účastník“) navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.

(2) Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje.

§ 7 Přibrání účastníka řízení a ukončení účasti na řízení

(1) Jestliže někdo z těch, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, se neúčastní řízení od jeho zahájení, soud, jakmile se o něm dozví, jej přibere do řízení jako účastníka. Proti takovému usnesení není odvolání přípustné.

(2) Jestliže se řízení účastní ten, o jehož právech nebo povinnostech se v řízení nejedná, soud usnesením jeho účast v řízení ukončí.

§ 8

Oprávnění státního zastupitelství

(1) Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného řízení

- a) ve věcech osvojení, a to do části, ve které je rozhodováno o tom, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení,
- b) ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti,
- c) ve věcech ochrany proti domácímu násilí,
- d) o svéprávnosti,
- e) o prohlášení za mrtvého,
- f) o určení data narození nebo smrti,
- g) ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (dále jen „zdravotní ústav“) nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb,
- h) o umoření listin,
- i) o některých otázkách týkajících se právnických osob.

(2) Ve věcech uvedených v odst.1 písm. b) až e) a g) může státní zastupitelství podat návrh na zahájení řízení.

§ 9

Smírné řešení

Soud vede účastníky k nalezení smírného řešení. Za tím účelem je informuje o možnostech mimosoudního smírního nebo mediačního jednání.

§ 10

Dohoda o předmětu řízení

(1) Pokud je mezi účastníky uzavřena dohoda o předmětu řízení, sepíše soud o takovém úkonu protokol. Dokud není protokol podepsán všemi účastníky, soud k dohodě nepřihlíží.

(2) Jestliže se dohoda podle odstavce 1 schvaluje formou usnesení a účastníci se vzdali práva na odvolání, nemusí usnesení obsahovat odůvodnění.

§ 11

Doručení

Jestliže je podle obsahu spisu zřejmé, že účastník nebo jeho zástupce se z omluvitelného důvodu neseznámil s písemností, soud rozhodne o neúčinnosti doručení této písemnosti i bez návrhu.

§ 12

Předběžná opatření

(1) Lze-li zahájit řízení i bez návrhu, lze nařídit bez návrhu i předběžné opatření; to neplatí v řízení o pozůstalosti.

(2) V usnesení o nařízení předběžného opatření uloží soud navrhopateli, aby ve lhůtě, kterou mu určí, podal u soudu návrh na zahájení řízení; to neplatí, může-li být řízení ve věci zahájeno i bez návrhu.

(3) Složení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, se nevyžaduje.

§ 13

Zahájení řízení

(1) Řízení se zahajuje i bez návrhu, není-li zákonem stanoveno, že lze řízení zahájit jen na návrh. Soud řízení zahájí bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení podle tohoto zákona.

(2) O zahájení řízení bez návrhu vydá soud usnesení, které doručí účastníkům do vlastních rukou, nestanoví-li zákon jinak. Řízení je zahájeno dnem, kdy takové usnesení bylo vydáno.

(3) Proti usnesení o zahájení řízení bez návrhu není odvolání přípustné.

§ 14

Zahájení řízení ústně do protokolu

Ústně do protokolu je možné učinit návrh na zahájení řízení a návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, jen jde-li o řízení, které lze zahájit i bez návrhu nebo jde-li o řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve věcech osvojení.

§ 15

Neúčinnost zpětvzetí návrhu

Vezme-li navrhovatel návrh na zahájení řízení zpět, soud může rozhodnout o neúčinnosti tohoto zpětvzetí, jsou-li splněny podmínky pro zahájení řízení i bez návrhu.

§ 16

Zastavení řízení

Odpadne-li důvod pro vedení řízení, soud řízení zastaví i bez návrhu.

§ 17

Přípravné jednání

(1) Předvolání k přípravnému jednání musí být účastníkům doručeno do vlastních rukou nejméně 10 dnů přede dnem přípravného jednání.

(2) Nedostaví-li se navrhovatel k přípravnému jednání, soud nařídí k projednání věci samé jednání.

§ 18

Jednání

K projednání věci samé soud nařídí jednání, ledaže tento zákon stanoví, že jednání není třeba nařizovat.

§ 19

Průběh řízení

(1) Soud je povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Přitom není omezen na skutečnosti, které uvádějí účastníci.

(2) Účastník může uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy až do vydání nebo vyhlášení rozhodnutí. Tím není dotčeno právo účastníka uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení.

(3) Nelze mít za to, že nedostavením se účastníka k jednání či nepodání písemného vyjádření k výzvě soudu se určité skutečnosti pokládají za prokázané či že účastník nárok uznal; to nebrání soudu, aby účastníka vyzval k vyjádření se o určitém procesním návrhu s připojením doložky, že nevyjádří-li se do určité lhůty, bude se mít za to, že s návrhem souhlasí.

(4) V řízení, jehož účastníkem je nezletilý, který je schopen pochopit situaci, soud postupuje tak, aby nezletilý dostal potřebné informace o soudním řízení a byl informován o možných důsledcích vyhovění svému názoru i důsledcích soudního rozhodnutí.

§ 20

Dokazování

Soud provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány.

§ 21

Výslech účastníka

Výslech účastníků je možné nařídít vždy, je-li toho ke zjištění skutkového stavu třeba. Souhlas účastníka se nevyžaduje.

§ 22

Náhrada nákladů řízení

Bylo-li možné zahájit řízení i bez návrhu a v řízení ve statusových věcech manželských a partnerských, nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení podle výsledku řízení. Náhradu nákladů řízení lze přiznat, odůvodňují-li to okolnosti případu.

§ 23

Sankční opatření

Soud může uložit náhradu nákladů řízení zcela nebo částečně tomu, kdo podal návrh na zahájení řízení, ačkoli šlo o svévolné a zjevně bezúspěšné uplatňování práva.

§ 24

Rozhodnutí

(1) Soud rozhoduje ve věci samé usnesením, nestanoví-li zákon jinak.

(2) V řízení nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání, rozsudkem pro zmeškání ani platebním rozkazem.

§ 25

Překročení návrhu

Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu.

§ 26

Závaznost výroku rozsudku

Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o statusové věci fyzické nebo právnické osoby, je závazný pro každého.

§ 27

Odvolací řízení

(1) V odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně. K novým skutečnostem nebo důkazům odvolací soud přihlédne, i když nebyly uplatněny.

(2) Bylo-li řízení možné zahájit i bez návrhu, odvolací soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí.

(3) Rozhodnutí lze přezkoumat i tehdy, pokud nebyl v odvolání ani přes výzvu odvolací důvod uplatněn.

§ 28

Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost

Při povolení obnovy řízení nebo zrušení napadeného rozhodnutí na základě žaloby pro zmatečnost není soud vázán mezemi, ve kterých se účastník domáhá přezkoumání rozhodnutí, bylo-li možné zahájit řízení i bez návrhu.

§ 29

Dovolání

(1) Dovolání není přípustné proti rozhodnutí podle hlavy páté části druhé tohoto zákona, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení.

(2) Dovolací soud není vázán rozsahem dovolacích návrhů ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu.

ČÁST DRUHÁ ZVLÁŠTNÍ ČÁST

Hlava I

Řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob

Díl 1

Řízení o podpůrných opatřeních a řízení ve věcech svéprávnosti

Oddíl 1

Řízení o některých podpůrných opatřeních

§ 30

Předmět řízení

V řízení soud rozhoduje zejména o

- a) splnění podmínky v předběžném prohlášení,
- b) změně nebo zrušení předběžného prohlášení,
- c) schválení smlouvy o nápomoci,

- d) odvolání podpůrce,
- e) schválení zastoupení členem domácnosti.

§ 31

Sepsání předběžného prohlášení

Každý okresní soud je povinen sepsat předběžné prohlášení do protokolu. Dojde-li prohlášením k určení, kdo se má stát opatrovníkem, oznámí to soud orgánu, který vede neveřejný seznam opatrovníků podle jiného právního předpisu.

§ 32

Zahájení řízení

(1) O schválení smlouvy o nápomoci lze rozhodnout jen na návrh podporovaného nebo podpůrce.

(2) K návrhu podle odstavce 1 musí být přiložena smlouva o nápomoci; není-li smlouva uzavřena v písemné formě, musí být její podstatný obsah zachycen v návrhu.

§ 33

Průběh řízení

Jde-li v řízení o schválení zastoupení členem domácnosti, soud nařídí k projednání věci jednání jen tehdy, navrhne-li to účastník nebo je-li to nezbytné.

Oddíl 2

Řízení o svéprávnosti

§ 34

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný obecný soud toho, o jehož svéprávnosti se rozhoduje. Je-li tato osoba bez svého souhlasu umístěna ve zdravotním ústavu nebo je-li umístěna v zařízení uvedeném v § 84, je příslušný soud, v jehož obvodu je tento ústav.

§ 35

Zahájení řízení

(1) Návrh na zahájení řízení o omezení nebo vrácení svéprávnosti může podat též zdravotní ústav.

(2) Z návrhu musí vyplývat, z jakých skutkových a právních důvodů považuje navrhovatel návrh za důvodný a že užití mírnějších a méně omezujících opatření není možné. Nepodal-li návrh na zahájení řízení státní orgán nebo zdravotní ústav, může soud uložit navrhovateli, aby do přiměřené lhůty předložil lékařskou zprávu o duševním stavu osoby, o jejíž svéprávnost se jedná (dále jen „posuzovaný“); není-li v této lhůtě lékařská zpráva předložena, soud zastaví řízení.

(3) Návrh na zrušení nebo změnu rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o omezení svéprávnosti, může podat i ten, komu byla omezena svéprávnost. Jestliže však soud jeho návrh opakovaně zamítl a nelze-li očekávat zlepšení jeho stavu, může soud rozhodnout, že mu toto právo po přiměřenou dobu, nejdéle však po dobu 6 měsíců ode dne právní moci tohoto rozhodnutí, nepřísluší.

§ 36

Informování o zahájení řízení

Stejnopis návrhu na zahájení řízení nebo usnesení o zahájení řízení o omezení nebo vrácení svéprávnosti toho, kdo je advokátem, notářem, soudním exekutorem, soudcem, státním zástupcem, insolvenčním správcem, zapsaným mediátorem, znalcem nebo tlumočnickem, doručí soud bez odkladu též ministru spravedlnosti a příslušné komoře.

§ 37

Zastoupení

(1) Soud jmenuje posuzovanému opatrovníka. To nebrání tomu, aby si posuzovaný zvolil zmocněnce, a to i bez souhlasu opatrovníka. O tom a o svých dalších procesních právech a povinnostech musí být posuzovaný poučen.

(2) Jsou-li úkony opatrovníka a zvoleného zmocněnce v rozporu, posoudí soud, který z úkonů je v zájmu posuzovaného.

§ 38

Průběh řízení

(1) Soud vyslechne posuzovaného, znalce, podle okolností ošetřujícího lékaře posuzovaného, jeho opatrovníka a provede popřípadě další vhodné důkazy.

(2) Od výsledku posuzovaného může soud upustit, nelze-li tento výslech provést vůbec nebo bez újmy pro zdravotní stav posuzovaného; soud však posuzovaného vždy zhlédne. Pokud posuzovaný sám požádá, aby byl vyslechnut, soud ho vyslechne.

(3) Na návrh znalce může soud nařídit, aby posuzovaný byl po dobu nejvýše 4 týdnů vyšetřován ve zdravotním ústavu, jestliže je to nezbytně třeba k vyšetření zdravotního stavu a nelze-li toho dosáhnout jinak.

§ 39

Posouzení mírnějších opatření

Má-li soud za to, že vzhledem k zájmům posuzovaného postačuje mírnější a méně omezující opatření, může v průběhu řízení rozhodnout zejména o schválení smlouvy o nápomoci, schválení zastoupení členem domácnosti nebo jmenování opatrovníka.

§ 40

Rozhodnutí

(1) Soud rozhoduje rozsudkem.

(2) V rozsudku, jímž se omezuje svéprávnost, vymezí soud rozsah, v jakém způsobilost posuzovaného samostatně právně jednat omezil, a popřípadě dobu, po kterou účinky omezení trvají.

§ 41

Sdělení rozhodnutí posuzovanému

Soud učiní i jiná vhodná opatření, aby se posuzovaný mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit a měl je k dispozici.

§ 42

Zrušení rozsudku

Soud rozsudek zruší, jestliže později vyjde najevo, že pro omezení svéprávnosti nebyly podmínky.

§ 43

Náklady řízení

(1) Náklady řízení platí stát. Neplatí však náklady právního zastoupení, s výjimkou případu, kdy byl soudem jmenován opatrovník pro řízení.

(2) Lze-li to spravedlivě žádat, přizná soud státu náhradu proti tomu, o jehož svéprávnost v řízení šlo.

Oddíl 3

Řízení ve věcech opatrovnictví člověka

§ 44

Místní příslušnost

(1) S výjimkou řízení podle § 46 je pro řízení příslušný soud, v jehož obvodu má opatrovanec bydliště.

(2) Je-li opatrovanec neznámého pobytu nebo nepřítomný, je příslušný soud, v jehož obvodu má opatrovanec majetek.

§ 45

Zahájení řízení

(1) O jmenování a odvolání opatrovníka osobě, jejíž zdravotní stav jí při správě jmění nebo při hájení jejích práv působí obtíže, je možné rozhodnout jen na návrh této osoby

(2) O zjištění vůle opatrovance, kterému byl jmenován opatrovník podle odstavce 1, je možné rozhodnout jen na návrh opatrovníka.

§ 46

Spojení řízení

(1) Nebylo-li řízení o svéprávnosti zastaveno podle § 35 odst. 2, soud zahájí řízení ve věcech opatrovnictví člověka a řízení spojí.

(2) K řízení je příslušný soud, který vede řízení o svéprávnosti.

§ 47

Zjištění existence prohlášení o určení opatrovníka

Soud zjistí, zda v seznamu prohlášení o určení opatrovníka vedeného podle jiného právního předpisu, je evidováno prohlášení o určení opatrovníka, případně o odvolání takového určení, učiněné tím, jehož svéprávnost má být omezena; je-li evidováno, zjistí také údaje o určeném opatrovníku a údaj, u kterého notáře je taková listina uložena.

§ 48

Dohled

Soud dohlíží, zda opatrovník plní řádně své povinnosti. K tomu může činit vhodná opatření.

§ 49

Rozhodnutí ve věcech opatrovnické rady

(1) O tom, že působnost opatrovnické rady bude vykonávat osoba, která je osobou blízkou nebo známým přítelem opatrovance, je možné rozhodnout jen na návrh této osoby. O odnětí práv právnické osoby, jejíž hlavní činnost spočívá v péči o osoby se zdravotním postižením a ochraně jejich zájmů, která podle jiného právního předpisu má právo být členem opatrovnické rady nebo účastnit se jejího zasedání, schůze k ustanovení opatrovnické rady a činit ve věcech opatrovnické rady soudu návrhy, lze rozhodnout jen na návrh opatrovance, opatrovníka nebo členů opatrovnické rady.

(2) O svolání schůze k ustanovení opatrovnické rady nebo o svolání opatrovnické rady rozhodne soud do 30 dnů od podání návrhu nebo od vydání usnesení, kterým bylo řízení zahájeno bez návrhu. Jednání není třeba nařizovat.

(3) O zrušení rozhodnutí opatrovnické rady a jeho nahrazení soudním rozhodnutím je možné rozhodnout jen na návrh člena opatrovnické rady, který pro rozhodnutí nehlasoval, opatrovníka nebo opatrovance podaný do 15 dnů od přijetí rozhodnutí opatrovnické rady. Později podaný návrh soud odmítne.

Díl 2

Řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti

Oddíl 1

Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného

§ 50

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, který byl naposledy obecným soudem toho, jenž má být prohlášen za nezvěstného (dále jen „pohřešovaný“).

§ 51

Účastníci

Účastníkem řízení je pohřešovaný a ten, kdo je dle jiného právního předpisu oprávněn k podání návrhu na zahájení řízení.

§ 52

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh.

§ 53

Průběh řízení

(1) Soud vyhláškou nebo jiným vhodným způsobem vyzve pohřešovaného, aby se do 3 měsíců přihlásil, a každého, kdo o něm ví, aby o něm podal v téže lhůtě zprávu soudu nebo opatrovníku, popřípadě zástupci, uvedenému ve vyhlášce. Zároveň soud provede všechna potřebná šetření o pohřešovaném.

(2) Ve vyhlášce uvede soud podstatné okolnosti případu a oznámí, že po uplynutí lhůty uvedené ve vyhlášce rozhodne o prohlášení za nezvěstného, jestliže se pohřešovaný nepřihlásí nebo nedojde-li zpráva o tom, kde se zdržuje. Lhůtu určí soud na 3 měsíce od uveřejnění vyhlášky. Ve vyhlášce je nutno uvést den, kdy lhůta končí.

Oddíl 2
Řízení o prohlášení člověka za mrtvého

§ 54
Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, který byl naposledy obecným soudem toho, jenž má být prohlášen za mrtvého.

§ 55
Zahájení řízení

Má-li být člověk prohlášen za mrtvého na základě domněnky smrti, lze řízení zahájit jen na návrh.

§ 56
Rozhodnutí

(1) Soud rozhoduje rozsudkem.

(2) V rozsudku soud určí den, který platí za den smrti člověka, popřípadě den, který nezvěstný zřejmě nepřežil.

§ 57
Zrušení rozhodnutí

Zjistí-li soud, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, je naživu nebo žil v den, od kterého dosud neuplynula lhůta stanovená k tomu, aby nezvěstný mohl být prohlášen za mrtvého, zruší rozsudek o prohlášení za mrtvého.

§ 58
Stanovení jiného data smrti

Zjistí-li soud dodatečně, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, zemřel jiného dne nebo se toho dne nemohl dožít, anebo jej přežil, rozhodne o změně dne, který je uveden v rozsudku jako den smrti.

Oddíl 3
Řízení o určení data smrti

§ 59
Místní příslušnost

Pro řízení o určení data smrti je příslušný soud, v jehož obvodu je sídlo matričního úřadu, který oznámil soudu, že nelze zjistit datum smrti člověka.

§ 60
Zahájení řízení

Soud řízení zahájí na základě podnětu matričního úřadu podle jiného právního předpisu.

§ 61
Zastoupení

K ochraně oprávněných zájmů zemřelého jmenuje soud opatrovníka pro řízení.

§ 62

Průběh řízení

(1) Soud vyhláškou nebo jiným vhodným způsobem vyzve každého, kdo zná okolnosti, z nichž lze zjistit datum smrti člověka nebo které by k takovému zjištění mohly vést, aby o nich podal ve lhůtě 1 měsíce od uveřejnění vyhlášky zprávu soudu. Soud zároveň provede všechna šetření potřebná k určení data smrti člověka.

(2) Soud ve vyhlášce uvede podstatné okolnosti případu a oznámí, že po uplynutí lhůty uvedené ve vyhlášce určí den smrti člověka. Ve vyhlášce je nutno uvést den, kdy lhůta končí.

§ 63

Rozhodnutí

(1) Po uplynutí lhůty uvedené ve vyhlášce rozhodne soud rozsudkem.

(2) V rozsudku určí den, který platí za den smrti člověka.

§ 64

Změna rozhodnutí

Zjistí-li soud dodatečně, že skutečný den smrti je odlišný ode dne určeného v rozsudku podle § 63, rozhodne o změně dne, který je uveden v rozsudku, nebo rozsudek zruší, a to i na návrh osoby, která na takové změně prokáže právní zájem.

Díl 3

Řízení o přivolení k zásahu do integrity

§ 65

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný obecný soud toho, do jehož integrity má být zasaženo.

Díl 4

Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu

Oddíl 1

Obecná ustanovení

§ 66

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je ústav vykonávající zdravotnickou péči (dále jen „zdravotní ústav“), ve kterém je umístěn člověk, o němž je zdravotní ústav povinen učinit oznámení podle § 75.

§ 67

Účastníci

(1) Účastníkem je také zdravotní ústav.

(2) Účastníkem je také zákonný zástupce, podal-li za člověka návrh na zahájení řízení.

§ 68

Postavení důvěrníka a podpůrce v řízení

(1) V řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu může důvěrník nebo podpůrce svým jménem uplatnit ve prospěch umístěného člověka všechna jeho práva vzniklá v souvislosti s převzetím a dalším držením ve zdravotním ústavu.

(2) Jestliže úkony důvěrníka nebo podpůrce odporují zájmům umístěného člověka, posoudí je soud po uvážení všech okolností.

§ 69

Zastoupení

(1) Umístěný člověk je oprávněn dát se jako účastník zastupovat v řízení zmocněncem, jehož si zvolí. O tomto a o svých dalších procesních právech a povinnostech musí být poučen, ledaže to jeho zdravotní stav zcela vylučuje.

(2) Nezvoly-li si umístěný člověk zmocněnce nebo je-li to třeba k ochraně zájmů umístěného, jmenuje mu soud opatrovníka pro řízení z řad advokátů.

§ 70

Průběh řízení

(1) Ke zjištění zdravotního stavu a zjištění, zda další držení ve zdravotním ústavu je či není nutné, soud jmenuje znalce. Znalcem nemůže být jmenován lékař, který pracuje ve zdravotním ústavu, v němž je člověk držen. Byl-li proveden přezkum zdravotního stavu, soud důkaz výsledkem takového přezkoumání provede vždy. Soud také vždy provede důkaz zdravotní dokumentací nebo záznamem z ní nebo vyjádřením ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevení přání umístěného člověka podle jiného právního předpisu.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, soud nařídí jednání, k němuž přizve umístěného člověka, ledaže podle vyjádření ošetřujícího lékaře nebo písemného znaleckého posudku může přítomnost při jednání vážně poškodit jeho zdravotní stav, jeho zástupce, opatrovníka pro řízení a zdravotní ústav. Při jednání vyslechne umístěného člověka, znalce, podle okolností ošetřujícího lékaře umístěného člověka, jeho opatrovníka a provede popřípadě další vhodné důkazy.

§ 71

Propuštění zdravotním ústavem a jiná opatření

Žádné rozhodnutí soudu vydané podle tohoto dílu nebrání tomu, aby zdravotní ústav člověka propustil, ani tomu, aby soud v řízení ve věcech opatrovnictví člověka učinil jiné vhodné opatření.

§ 72

Pokračování v řízení

V řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu nebo řízení o odvolání, které bylo zastaveno proto, že člověk byl ze zdravotního ústavu propuštěn nebo dodatečně písemně souhlasil se svým umístěním, se pokračuje, pokud do 2 týdnů od doručení usnesení o zastavení řízení, prohlásí, že na projednání věci trvá. O tom je třeba ho poučit.

§ 73
Odvolání

Odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek. Soud prvního stupně je povinen předložit spis odvolacímu soudu bez zbytečného odkladu poté, co mu bylo odvolání doručeno. O podaném odvolání rozhodne odvolací soud nejdéle do 1 měsíce od předložení spisu; tato lhůta neplatí, jestliže se v řízení pokračuje podle § 72.

§ 74
Náklady řízení

Náklady řízení platí stát. Neplatí však náklady právního zastoupení umístěného člověka, s výjimkou případu, kdy mu byl jmenován soudem opatrovník pro řízení.

Oddíl 2
Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu

§ 75
Oznamovací povinnost

(1) Zdravotní ústav, ve kterém jsou umístovány osoby z důvodů uvedených v jiném právním předpise, je povinen oznámit do 24 hodin soudu, v jehož obvodu zdravotní ústav je, převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu.

(2) Je-li člověk, který byl přijat do zdravotnické péče se svým písemným souhlasem, omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až v průběhu léčení, anebo svůj písemný souhlas odvolá, je zdravotní ústav povinen učinit oznámení podle odstavce 1 do 24 hodin poté, co k takovému omezení nebo odvolání souhlasu došlo.

§ 76
Zahájení řízení

(1) Soud zahájí řízení o vyslovení přípustnosti převzetí podle § 75 odst. 1 nebo omezení podle § 75 odst. 2 (dále jen „převzetí“) a dalším držení ve zdravotním ústavu, ledaže převzetí a držení nařídil soud v jiném řízení.

(2) Jestliže zdravotní ústav neučiní oznámení podle § 75, jsou umístěný člověk nebo jeho zákonný zástupce oprávněni podat návrh na zahájení řízení. Návrh na zahájení řízení je oprávněn podat rovněž člověk, jestliže souhlas s jeho převzetím dal opatrovník.

§ 77
Průběh řízení

(1) Soud rozhodne do 7 dnů od převzetí. Jednání zpravidla není třeba nařizovat. Je-li nařízeno jednání, koná se zpravidla ve zdravotním ústavu; ustanovení o času k přípravě po předvolání účastníka k jednání se nepoužijí.

(2) Soud provede důkazy potřebné pro posouzení, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů; k tomu zejména vyslechne umístěného člověka, ošetřujícího lékaře a další osoby, o jejichž vyslechnutí umístěný člověk požádá. Ustanovení § 70 se nepoužije.

§ 78
Rozhodnutí o přípustnosti převzetí

(1) Soud v rozhodnutí určí, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů, a pokud ano, zda tyto důvody trvají.

(2) Dojde-li soud k závěru, že k převzetí nedošlo ze zákonných důvodů, nebo že tyto důvody již netrvají, nařídí propuštění člověka ze zdravotního ústavu. Nařídil-li soud propuštění, je zdravotní ústav po doručení rozhodnutí povinen člověka neprodleně propustit.

§ 79

Doručování

Rozhodnutí podle § 78 se do 24 hodin od jeho vydání doručí umístěnému člověku, dále jeho zástupci, opatrovníkovi pro řízení a zdravotnímu ústavu. Soud zároveň učiní jiná vhodná opatření, aby se člověk mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit a měl jej k dispozici.

§ 80

Pokračování v řízení

Jestliže soud vyslovil, že převzetí bylo v souladu se zákonnými důvody a že trvají důvody, aby byl člověk nadále omezen ve styku s vnějším světem, pokračuje soud v řízení o vyslovení přípustnosti jeho dalšího držení ve zdravotním ústavu.

§ 81

Rozhodnutí o dalším držení

(1) Soud rozhoduje rozsudkem.

(2) V rozsudku, který musí být vyhlášen do 3 měsíců od výroku o přípustnosti převzetí do zdravotního ústavu a o trvání jeho důvodů, rozhodne soud, zda další držení je přípustné a na jakou dobu.

(3) Účinnost rozsudku podle odstavce 1 zanikne uplynutím doby 1 roku ode dne jeho vyhlášení, nebyla-li v něm určena doba kratší. Má-li být držení ve zdravotním ústavu prodlouženo nad tuto dobu, je nutno provést nové vyšetření a soud musí o povolení dalšího držení znovu rozhodnout.

§ 82

Návrh na propuštění

(1) Umístěný člověk, jeho zástupce, opatrovník, a osoby jemu blízké mohou ještě před uplynutím doby, do které je držení přípustné, žádat o nové vyšetření a rozhodnutí o propuštění, je-li odůvodněna domněnka, že další držení ve zdravotním ústavu není důvodné.

(2) Soud rozhoduje rozsudkem, který musí být vyhlášen do 2 měsíců od podání návrhu. Zamítne-li soud opakovaně návrh na propuštění a nelze-li očekávat zlepšení stavu umístěného člověka, může rozhodnout, že nebude konat další vyšetřování před uplynutím doby, po kterou bylo držení ve zdravotním ústavu povoleno.

§ 83

Převzetí ve zvláštních případech

(1) Je-li do zdravotního ústavu převzat člověk, jehož zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče, není-li vzhledem ke svému zdravotnímu stavu schopen právně jednat a není-li tento stav způsoben duševní poruchou, soud bez jednání rozhodne do 7 dnů ode dne, kdy došlo k převzetí, zda s převzetím souhlasí.

(2) Soud jmenuje umístěnému člověku opatrovníka pro řízení z řad osob blízkých, nebrání-li tomu zvláštní důvody; není-li to možné, jmenuje opatrovníkem jinou vhodnou osobu. Nemůže-li být opatrovníkem jmenována osoba blízká nebo jiná vhodná osoba, jmenuje soud opatrovníka pro řízení z řad advokátů.

(3) Soud při rozhodování vychází zejména z vyjádření ošetřujícího lékaře o zdravotním stavu umístěného člověka. Rozhodnutí se doručí zdravotnímu ústavu a opatrovníkovi pro řízení. Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

(4) Zdravotní ústav má povinnost soudu oznámit do 24 hodin takovou změnu zdravotního stavu umístěného člověka, která odůvodňuje zahájení řízení podle § 76.

(5) Ustanovení § 69, 70, 77 až 81 se nepoužijí.

Oddíl 3

Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb

§ 84

(1) Je-li člověk umístěn v zařízení sociálních služeb na základě smlouvy, kterou s poskytovatelem sociálních služeb uzavřel za něho jeho opatrovník, a je-li důsledkem tohoto umístění omezení jeho osobní svobody, může soud rozhodnout o vyslovení nepřipustnosti jeho dalšího držení v tomto zařízení sociálních služeb. Vyslovil-li s tímto umístěním souhlas soud v řízení ve věcech opatrovnictví člověka, může být takové řízení zahájeno po uplynutí 30 dnů od právní moci rozhodnutí o tomto souhlasu.

(2) Soud je povinen věc projednat a rozhodnout přednostně a s největším urychlením. Dospěje-li soud k závěru, že další držení v zařízení sociálních služeb není nezbytné nebo že je toto držení nepřiměřené, rozhodne o vyslovení nepřipustnosti dalšího držení člověka v zařízení. Byl-li návrh zamítnut nebo řízení zastaveno, může být řízení ze stejných důvodů zahájeno až po uplynutí 30 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byl předchozí návrh zamítnut nebo kterým bylo předchozí řízení zastaveno.

(3) Vyslovil-li soud nepřipustnost dalšího držení, doručí se toto rozhodnutí do 24 hodin od jeho vydání umístěnému člověku, dále jeho zástupci, opatrovníkovi pro řízení a poskytovateli sociálních služeb. Soud zároveň učiní jiná vhodná opatření, aby se člověk mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit a měl jej k dispozici.

Hlava II

Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a ve věcech svěřenského fondu

Díl 1

Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob

§ 85

Druhy řízení

Řízeními o některých otázkách týkajících se právnických osob jsou

- a) řízení ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti,
- b) řízení o jmenování znalce,
- c) řízení ve věcech právnických osob, nejde-li o řízení podle písmen a), vyplývá-li ze zákona, že je lze zahájit i bez návrhu,
- d) řízení ve věcech opatrovnictví právnických osob.

CELEX: 32005L0056 , 32005L0056 , 32005L0056

§ 86

Místní příslušnost

(1) Pro řízení ve věcech uvedených v § 85 písm. a) a d) je příslušný soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Jde-li o právnickou osobu, která se do veřejného rejstříku nezapisuje, je příslušný soud, v jehož obvodu má tato právnická osoba svůj obecný soud.

(2) Pro řízení ve věcech uvedených v § 85 písm. b) a c) je příslušný obecný soud právnické osoby, o kterou se jedná.

(3) Ve věcech zakládáné právnické osoby je pro určení místní příslušnosti rozhodné její budoucí sídlo, má-li být na území České republiky.

§ 87

Oznamovací povinnost

Zahájení řízení o odnětí statusu veřejné prospěšnosti oznámí soud bez zbytečného odkladu tomu, kdo vede veřejný rejstřík, v němž je osoba zapsána, a příslušnému správci daně z příjmů.

§ 88

Překážka a spojení řízení

(1) Zahájení řízení ve věci přeměny právnické osoby brání tomu, aby u soudu probíhalo proti témuž odpůrci další řízení o návrzích jiných navrhovatelů požadujících ve věci též přeměny právnické osoby totéž, stanoví-li tak jiný právní předpis.

(2) S řízením o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je spojeno každé další řízení o neplatnosti téhož rozhodnutí.

(3) S řízením ve věci zneužití hlasovacího práva v soukromé korporaci k újmě celku je spojeno každé další řízení o zneužití hlasovacího práva týkající se téhož případu.

(4) S řízením ve věci zneužití hlasovacího práva v soukromé korporaci k újmě celku je spojeno řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu soukromé korporace, je-li tvrzeným důvodem neplatnosti stejný případ zneužití hlasovacího práva.

§ 89

Jednání

(1) Neprovádí-li soud dokazování, není ve věcech uvedených v § 85 třeba jednání nařizovat.

(2) Ve věci přiznání statusu veřejné prospěšnosti není třeba jednání nařizovat.

§ 90

Rozhodování

(1) Soud je povinen rozhodnout o přiznání statusu veřejné prospěšnosti do 15 dnů ode dne doložení všech dokumentů prokazujících splnění podmínek pro udělení statusu. Není-li návrh podán v českém jazyce, případně nejsou-li do českého jazyka přeloženy listiny, které podle jiného právního předpisu prokazují splnění podmínek pro udělení statusu, lhůta podle první věty začne běžet dnem následujícím po doručení překladu.

(2) V řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby rozhodne soud o tom, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, hledí-li se na něj, jako by nebylo přijato, i bez návrhu.

(3) V řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby rozhodne soud až po uplynutí lhůty 3 měsíců od podání návrhu.

§ 91

Zvláštní postup pro zastavení řízení v některých případech

Jestliže má být řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby zastaveno proto, že navrhovatel vzal návrh zpět, nebo pro jinou překážku, kterou lze vstupem dalšího navrhovatele do řízení a jeho jednáním odstranit, a je-li zvláštní zájem členů právnické osoby, kteří návrh nepodali, hodný právní ochrany, soud řízení nezastaví. V takovém případě soud vydá a vyvěsí na úřední desce soudu rozhodnutí, v němž uvede

- a) jaké věci se řízení o neplatnost rozhodnutí orgánu právnické osoby týká,
- b) z jakého důvodu má být řízení zastaveno a jak lze překážku odstranit, a
- c) poučení, že řízení bude zastaveno, pokud k podanému návrhu do 3 měsíců od vyvěšení rozhodnutí nepřistoupí další navrhovatel a neodstraní v této lhůtě překážku odůvodňující zastavení řízení.

§ 92

Obdobné použití ustanovení o zastavení řízení

Pro řízení, v němž je podle jiného právního předpisu rozhodováno o zneužití hlasovacích práv, a pro řízení ve věcech neplatnosti projektu přeměny nebo neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny se § 91 použije obdobně, nestanoví-li zákon jinak.

Díl 2

Řízení ve věcech svěřenského fondu

§ 93

Místní příslušnost

Pro řízení ve věcech svěřenského fondu je příslušný obecný soud svěřenského správce; nemá-li svěřenský fond svěřenského správce, je příslušný poslední obecný soud zakladatele svěřenského fondu.

§ 94

Účastníci

Účastníky jsou zakladatel svěřenského fondu, svěřenský správce, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu.

§ 95

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh.

§ 96

Jednání

Neprovádí-li soud dokazování, jednání není třeba nařizovat.

Hlava III **Řízení o pozůstalosti**

Díl 1 **Společná ustanovení**

Oddíl 1 **Místní příslušnost**

§ 97

Podmínky příslušnosti

- (1) K řízení o pozůstalosti je příslušný soud, v jehož obvodu
- a) měl zůstavitel v době smrti evidováno místo trvalého pobytu v informačním systému evidence obyvatel podle jiného právního předpisu, popřípadě místo jiného pobytu evidované podle jiných právních předpisů,
 - b) měl zůstavitel naposledy bydliště, popřípadě, neměl-li bydliště nebo nelze-li bydliště zjistit, místo, kde se naposledy zdržoval, není-li dána příslušnost podle písmene a),
 - c) je zůstavitelův nemovitý majetek, není-li dána příslušnost podle písmene a) nebo b),
 - d) zůstavitel zemřel, není-li dána příslušnost podle písmene a), b) nebo c).

(2) Závěru pozůstalosti může nařídit a správce pozůstalosti může jmenovat kterýkoliv soud věcně příslušný k řízení o pozůstalosti, je-li tu nebezpečí z prodlení.

§ 98

Přikázání věci z důvodu vhodnosti

Právo vyjádřit se k tomu, kterému soudu má být věc přikázána z důvodu vhodnosti, a k důvodu vhodnosti, pro který by věc měla být přikázána jinému soudu, mají účastníci uvedení v § 109, jejichž účast na řízení vyšla najevo již v době, kdy byl podán návrh na přikázání věci jinému soudu.

Oddíl 2

Soudní komisariát

§ 99

Úkony v řízení

(1) Úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti provádí jako soudní komisař notář, kterého tím soud pověřil, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Pověření podle odstavce 1 se nevztahuje na

- a) žádosti o poskytnutí právní pomoci v cizině,
- b) rozhodování o vyloučení notáře, notářských kandidátů, notářských koncipientů a jiných zaměstnanců notáře z provedení úkonů soudního komisaře (§ 104),
- c) zrušení rozhodnutí o pozůstalosti podle § 188,
- d) udělení předchozího souhlasu ke zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty, které uskutečňuje notář (§ 228),
- e) rozhodnutí o připadnutí majetku patřícího do likvidační podstaty státu (§ 234),
- f) zastavení likvidace pozůstalosti (§ 277).

(3) V případech uvedených v odstavci 2 notář připraví všechny podklady pro usnesení a jiné úkony soudu a učiní návrhy na jejich znění, je-li to třeba.

(4) Nebyl-li jmenován likvidační správce, vykonává notář v řízení o likvidaci pozůstalosti kromě úkonů soudu prvního stupně podle odstavce 1 také práva a povinnosti likvidačního správce; to však neplatí, kdyby měl vystupovat na místě zůstavitele nebo osob, které dosud spravovaly pozůstalost, jako účastník občanského soudního řízení nebo jiného řízení, jehož předmětem jsou majetek nebo pasiva likvidační podstaty.

§ 100 Pověření

(1) Rozvrh vydaný na návrh příslušné notářské komory předsedou krajského soudu na období kalendářního roku stanoví, který notář bude pověřen provedením úkonů jako soudní komisař.

(2) O pověření notáře soud rozhodne po zahájení řízení usnesením, které není třeba doručovat.

§ 101 Převzetí věci

(1) Byl-li notáři, který byl pověřen provedením úkonů jako soudní komisař, ustanoven podle jiných právních předpisů zástupce nebo náhradník, nebo byl-li do jeho notářského úřadu jmenován nový notář, pokládá se zástupce, náhradník nebo nový notář za notáře pověřeného podle § 100; usnesení o tom se nevydává.

(2) Odstavec 1 se použije i tehdy, byl-li zástupcem notáře ustanoven notářský kandidát.

§ 102 Výkon soudního komisariátu

(1) Úkony soudního komisaře provádí v řízení o pozůstalosti notář, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Notář může pověřit

- a) notářského kandidáta nebo notářského koncipienta anebo svého zaměstnance, který složil kvalifikační zkoušku podle jiného právního předpisu, prováděním úkonů soudního komisaře,
- b) jiného svého zaměstnance prováděním přípravných a dílčích úkonů v řízení o pozůstalosti.

(3) Notář, notářský kandidát, notářský koncipient a další zaměstnanci notáře provádí v řízení o pozůstalosti úkony jménem soudu prvního stupně, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti.

(4) Notář, notářský kandidát, notářský koncipient a zaměstnanec notáře, který složil kvalifikační zkoušku podle jiného právního předpisu, mají v řízení o pozůstalosti při provádění úkonů soudního komisaře všechna oprávnění, která přísluší soudu jako orgánu veřejné moci při výkonu soudnictví.

(5) Úkony soudního komisaře se zaznamenávají ve formě protokolu nebo zvukového či zvukově obrazového záznamu, není-li zákonem stanovena forma protokolu.

§ 103 Zrušení pověření

(1) Soud i bez návrhu usnesením zruší pověření notáři, je-li tu nebezpečí, že věc nebude rozhodnuta v přiměřené době, a byl-li notář na možnost zrušení pověření soudem písemně upozorněn.

(2) Rozhodne-li o zrušení pověření, soud současně pověří provedením úkonů soudního komisaře jiného notáře; postupuje přitom podle § 100.

§ 104

Vyloučení notáře a jeho zaměstnanců

(1) O vyloučení notáře, jakož i notářských kandidátů, notářských koncipientů nebo jiných zaměstnanců notáře z provedení úkonů soudního komisaře, rozhodne soud usnesením.

(2) Rozhodne-li soud, že notář je z provedení úkonů soudního komisaře vyloučen, pověří současně provedením úkonů soudního komisaře jiného notáře; postupuje přitom podle § 100.

§ 105

Mlčenlivost

(1) Notář, notářský kandidát, notářský koncipient a další zaměstnanci notáře jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všem, o čem se dozvěděli v souvislosti s prováděním úkonů v řízení o pozůstalosti.

(2) Osoby uvedené v odstavci 1 může zprostit povinnosti mlčenlivosti z vážných důvodů předseda soudu, u něhož probíhá nebo již proběhlo řízení o pozůstalosti v prvním stupni.

Oddíl 3

Odměna a náhrady za činnost soudního komisaře

§ 106

Odměna, náhrada výdajů a náhrada za daň z přidané hodnoty

(1) Notář má právo na odměnu za úkony, které v řízení provedl jako soudní komisař osobně nebo které z jeho pověření provedl notářský kandidát, notářský koncipient nebo jeho jiný zaměstnanec, na náhradu hotových výdajů přitom vzniklých a na náhradu za daň z přidané hodnoty, je-li plátcem daně z přidané hodnoty. To platí obdobně i pro notáře, který v řízení provedl úkon na dožádání.

(2) Převzal-li věc zástupce nebo náhradník notáře anebo nově ustanovený notář, má právo na poměrnou část odměny, na náhradu svých hotových výdajů a na náhradu za daň z přidané hodnoty, je-li plátcem daně z přidané hodnoty.

(3) Odstavec 1 se nepoužije, byl-li zástupcem notáře ustanoven notářský kandidát; jeho podíl na odměně, náhradě hotových výdajů a náhradě za daň z přidané hodnoty notáře se řídí jinými právními předpisy.

(4) Právo na odměnu a na náhradu za daň z přidané hodnoty z této odměny podle odstavce 1 má jen notář, kterému nebylo zrušeno pověření podle § 103.

§ 107

Placení odměny a náhrad

(1) Odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za daň z přidané hodnoty jsou při projednání pozůstalosti povinni notáři zaplatit

- a) jediný dědic, který nabývá dědictví, jež není předlužené,
- b) více dědiců, kteří nabývají dědictví, jež není předlužené, a to podle poměru svých dědických podílů nebo podle poměru majetku nabytého při rozdělení pozůstalosti,
- c) stát, nejde-li o případy podle písmene a) nebo b).

(2) O tom, kdo a v jaké výši platí odměnu notáře a jeho hotové výdaje, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, rozhodne soud i bez návrhu v usnesení, kterým se řízení v

prvním stupni končí. Při rozhodování soud určí náhradu za daň z přidané hodnoty podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené jiným právním předpisem.

§ 108

Odměna ve zvláštních případech

Byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, hradí se odměna a náhrady hotových výdajů a za daň z přidané hodnoty z majetku likvidační podstaty podle rozhodnutí, kterým se řízení při likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí. Stát ručí za uspokojení práva notáře na odměnu a náhrady.

Oddíl 4

Účastníci

Pododdíl 1

Účastníci při projednání pozůstalosti

§ 109

Dědic, vypravitel pohřbu a stát

(1) Účastníky jsou ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici; má-li dědictví připadnout státu proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a hledí-li se na stát, jako by byl zákonný dědic, je účastníkem pouze stát.

(2) Odstavec 1 se nepoužije, bylo-li řízení o pozůstalosti zastaveno, protože zůstavitel nezanechal majetek (§ 152) nebo protože zanechal majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty (§ 153); v tomto případě je účastníkem ten, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele.

§ 110

Manžel zůstavitele

Zůstavitelův manžel je účastníkem, jde-li v něm o rozhodnutí o právech a povinnostech ze společného jmění při zániku manželství smrtí zůstavitele.

§ 111

Věřitel zůstavitele

Zůstavitelův věřitel je účastníkem, jde-li v něm o odloučení pozůstalosti, které navrhl, nebo o soupis pozůstalosti, který navrhl.

§ 112

Nepominutelný dědic

Nepominutelný dědic je účastníkem, jde-li v něm o soupis pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a o vypořádání jeho povinného dílu.

§ 113

Vykonavatel závěti

Účastníkem je vykonavatel závěti; to neplatí, má-li být řízení o pozůstalosti zastaveno (§ 152 a 153) nebo má-li pozůstalost připadnout státu proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a že se hledí na stát, jako by byl zákonný dědic.

§ 114

Správce pozůstalosti

Správce pozůstalosti je účastníkem, jde-li v něm o ustanovení správce pozůstalosti nebo o úkony správy pozůstalosti.

§ 115

Účastníci při závěře pozůstalosti

Při závěře pozůstalosti (§ 148 až 150) je účastníkem každý, kdo byl dotčen opatřením soudu směřujícím k zajištění majetku zůstavitele a kdo se dosud nestal účastníkem z jiného důvodu.

Pododdíl 2

Účastníci při likvidaci pozůstalosti

§ 116

(1) Byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, jsou účastníky věřitelé, kteří se přihlásili nebo kteří mají právo na uspokojení své pohledávky, i když ji nepřihlásili, a likvidační správce.

(2) Těm, kdo jsou účastníky podle § 109 až 115, zaniká účast na řízení o likvidaci pozůstalosti dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti; jejich účast na řízení o opravných prostředcích podaných proti usnesením soudu vydaným do té doby tím není dotčena.

(3) Věřitelé přestanou být již v průběhu likvidace pozůstalosti účastníky dnem, v němž se vzdali zcela práva na uspokojení své pohledávky nebo v němž toto právo jinak úplně pozbyli; jejich účast na řízení o opravných prostředcích podaných proti usnesením soudu vydaným do té doby tím není dotčena.

Pododdíl 3

Opatrovnictví

§ 117

Opatrovník dědice

Zjistí-li soud, že dědic, který nemůže samostatně jednat před soudem, nemá zákonného zástupce nebo opatrovníka, jmenuje mu pro řízení o pozůstalosti usnesením opatrovníka, nebylo-li dosud přijato v příslušném řízení ve věcech opatrovnictví člověka nebo opatrovnictví právnické osoby odpovídající opatření.

§ 118

Zvláštní opatrovník

Hrozí-li střet zájmů mezi dědicem a jeho zákonným zástupcem nebo opatrovníkem nebo střet zájmů více dědiců zastoupených stejným zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, soud jmenuje dědici pro řízení o pozůstalosti usnesením zvláštního opatrovníka.

§ 119

Opatrovník ve zvláštních případech

Soud usnesením jmenuje pro řízení o pozůstalosti opatrovníka dědici, který není znám, jehož pobyt není znám nebo jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu jeho bydliště nebo místa, kde se zdržuje, nebo kterému se nepodařilo doručit na adresu jeho sídla.

Pododdíl 4
Procesní nástupnictví

§ 120

Ztratí-li účastník v průběhu řízení o pozůstalosti způsobilost být účastníkem, soud v řízení o pozůstalosti na jeho místě pokračuje s tím, kdo u soudu do protokolu výslovně prohlásí, že je právním nástupcem tohoto účastníka, jestliže své tvrzení o přechodu práv a povinností prokáže.

§ 121

Dojde-li ke zcizení dědictví, soud pokračuje na místě dědice s nabyvatelem dědictví, jestliže zcizitel a nabyvatel o to u soudu do protokolu výslovně požádají a jestliže zcizení dědictví prokáží.

Oddíl 5
Rozhodnutí

§ 122

Oprávnění vydat rozhodnutí

(1) Rozhodnutí, kterými se rozhoduje ve věci samé, vydává v řízení o pozůstalosti pouze notář.

(2) Notářský kandidát nebo notářský koncipient anebo zaměstnanec notáře, který složil kvalifikační zkoušku podle jiného právního předpisu, pověřený prováděním úkonů soudního komisaře, vydává při nich usnesení, jimiž se nerozhoduje ve věci samé.

§ 123

Vyhotovení usnesení

(1) Ve vyhotovení usnesení, které vydal notář, notářský kandidát, notářský koncipient nebo zaměstnanec notáře, který složil kvalifikační zkoušku podle jiného právního předpisu, se uvede označení soudu, jehož jménem bylo usnesení vydáno, jméno a příjmení notáře, notářského kandidáta, notářského koncipienta nebo zaměstnance notáře, který složil kvalifikační zkoušku podle jiného právního předpisu, označení zůstavitele a věci, výrok, odůvodnění, poučení o odvolání a o lhůtě a místu k jeho podání, a den a místo vydání usnesení.

(2) Vyhotovení usnesení, proti němuž není přípustné odvolání, nemusí obsahovat odůvodnění. Rozhodnutí o odměně a náhradách za činnost soudního komisaře však musí být vždy zdůvodněno.

§ 124

Podpis rozhodnutí

(1) Bylo-li usnesení vyhotoveno písemně v listinné podobě, podepíše je ten, kdo usnesení vydal, a opatří se úředním razítkem notáře. Usnesení vyhotovené v elektronické podobě opatří uznávaným elektronickým podpisem ten, kdo je vydal.

(2) Nemůže-li být vyhotovení usnesení podepsáno notářským kandidátem, notářským koncipientem nebo zaměstnancem notáře, který je vydal, anebo opatřeno jejich uznávaným

elektronickým podpisem, podepíše je notář nebo se opatří uznávaným elektronickým podpisem notáře.

(3) Nemůže-li být vyhotovení usnesení podepsáno notářem, který je vydal, nebo opatřeno jeho uznávaným elektronickým podpisem, podepíše je ten, kdo věc převzal (§ 101), nebo se opatří jeho uznávaným elektronickým podpisem.

§ 125

Doručování

(1) Do vlastních rukou se doručují

- a) předvolání k soudu podle § 173 odst. 2,
- b) usnesení vydaná podle § 161 odst. 1 až 3, § 167 odst. 2, § 177 odst. 1 a 2, § 182, 188, 219 a 257,
- c) usnesení vydané podle § 163 v případě uvedeném v § 164 odst. 1,
- d) usnesení vydané podle § 172 v případě uvedeném v § 173 odst. 1,
- e) oznámení soupisu podle § 219,
- f) usnesení a listiny, u nichž to nařídil soud.

(2) Náhradní doručení je vyloučeno při doručení usnesení vydaného podle § 163 v případě uvedeném v § 164 odst. 1 a při doručení dalších usnesení nebo jiných úkonů, u nichž to nařídil soud.

(3) Usnesení vydané v řízení o pozůstalosti není třeba doručovat, jestliže to stanoví zákon.

Oddíl 6

Náklady řízení

§ 126

Odměna notáře za prováděné úkony soudního komisaře a jeho hotové výdaje a náhrada za daň z přidané hodnoty i odměna správce dědictví jsou náklady řízení. Náhrada za daň z přidané hodnoty patří k nákladům řízení, provádí-li v řízení o pozůstalosti úkony soudního komisaře notář, který je plátcem daně z přidané hodnoty podle jiného právního předpisu.

§ 127

Náhrada nákladů

V řízení o pozůstalosti soud přizná účastníku náhradu nákladů řízení potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva zcela nebo zčásti proti ostatním účastníkům nebo některým z nich, odůvodňují-li to okolnosti případu nebo jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele; to neplatí, byla-li nařízena likvidace pozůstalosti.

Oddíl 7

Opravné prostředky

Pododdíl 1

Odvolání

§ 128

Nepřípustnost odvolání

V řízení o pozůstalosti není odvolání přípustné také proti usnesení, jímž

- a) byl notář pověřen provedením úkonů jako soudní komisař,

- b) bylo notáři zrušeno pověření provést úkony jako soudní komisař,
- c) bylo rozhodnuto ve věci vyloučení notáře, notářských kandidátů, notářských koncipientů a jiných zaměstnanců notáře,
- d) bylo zastaveno řízení z důvodu, že zůstavitel nezanechal žádnou pozůstalost,
- e) bylo zastaveno řízení z důvodu, že zůstavitel zanechal majetek bez hodnoty nebo majetek jen nepatrné hodnoty a že majetek byl vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb, jestliže s nabytím zůstavitelova majetku vyslovil souhlas,
- f) bylo provedeno vyrozumění o dědickém právu,
- g) bylo provedeno svolání věřitelů,
- h) bylo provedeno vyrozumění o právu výhrady soupisu,
- i) bylo rozhodnuto o placení nákladů potřebných ke správě majetku patřícího do likvidační podstaty a k jeho zpeněžení státem,
- j) bylo rozhodnuto o jmenování znalce k podání posudku o ceně majetku patřícího do likvidační podstaty,
- k) byl věřitel vyzván, aby neúplnou, neurčitou nebo nesrozumitelnou přihlášku doplnil nebo opravil,
- l) bylo vzato na vědomí vzdání se práva věřitele na uspokojení pohledávky,
- m) byl věřitel vyzván, aby se žalobou domáhal určení, že mu požadovaná pohledávka náleží a v jaké výši, popřípadě že má právo na uspokojení své pohledávky ze zajištění.

§ 129

Projednání odvolání

K projednání odvolání není třeba nařizovat u odvolacího soudu jednání také tehdy, týká-li se jen odměny a náhrad za činnost soudního komisaře nebo likvidačního správce.

§ 130

Nařízení výměny notáře jako soudního komisaře

(1) Zruší-li odvolací soud usnesení soudu prvního stupně proto, že nebyl dodržen závazný právní názor soudu, který dřívější usnesení zrušil, nebo že v řízení došlo k závažným vadám, může nařídit, aby věc v dalším řízení projednal jiný notář jako soudní komisař, nebo přikázat věc k dalšímu řízení jinému soudu prvního stupně, jemuž je nadřízen.

(2) Zruší-li odvolací soud usnesení soudu prvního stupně a dospěje-li k závěru, že jsou dány podmínky k zrušení pověření (§ 103), nařídí, aby věc v dalším řízení projednal jiný notář jako soudní komisař.

(3) Nařídil-li odvolací soud podle odstavce 1 nebo 2, aby věc v dalším řízení projednal jiný notář jako soudní komisař, postupuje soud prvního stupně podle § 100.

§ 131

Náklady odvolacího řízení

Náhrada nákladů odvolacího řízení se řídí přiměřeně ustanovením § 127.

Pododdíl 2
Žaloba pro zmatečnost

§ 132

Žalobou pro zmatečnost může být napadeno jen pravomocné rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé nebo kterým se řízení o pozůstalosti končí před soudem prvního stupně anebo v odvolacím řízení.

§ 133

Žalobou pro zmatečnost může dědic napadnout pravomocné usnesení soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu též tehdy, jestliže mu nebyl ustanoven opatrovník, ačkoliv k tomu byly splněny předpoklady uvedené v § 119.

Pododdíl 3
Dovolání

§ 134

Ustanovení § 127 a 130 se pro dovolací řízení použijí obdobně.

Pododdíl 4
Společné ustanovení pro opravné prostředky

§ 135

(1) Opravné prostředky jsou podány včas také tehdy, byly-li ve lhůtě podány u notáře, který byl pověřen provedením úkonů v řízení o pozůstalosti jako soudní komisař.

(2) Byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, jsou opravné prostředky podány včas také tehdy, byly-li ve lhůtě podány u likvidačního správce.

Díl 2
Projednání dědictví

Oddíl 1
Zahájení řízení

§ 136

Oznamovací povinnost

Matriční úřad oznámí smrt fyzické osoby soudu příslušnému k řízení o pozůstalosti (§ 97 odst. 1).

§ 137
Zahájení řízení

(1) Na návrh je řízení zahájeno, jen jestliže je z něho patrné, že si navrhovatel činí právo na pozůstalost jako dědic.

(2) Soud usnesením zahájí řízení bez návrhu, jakmile se dozví, že fyzická osoba zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou, ledaže by bylo již zahájeno na návrh. Usnesení o zahájení řízení není třeba doručovat.

Oddíl 2 Předběžná šetření

§ 138 Účel předběžného šetření

V předběžném šetření soud provede všechny úkony potřebné pro zjištění stavu zůstavitelova jmění a pro zjištění dědiců, odkazovníků, vykonavatele závěti, správce pozůstalosti a dalších osob, o jejichž práva a povinnosti v řízení jde.

§ 139 Zjištění skutečností významných pro řízení

(1) Soud zjistí ze seznamu nebo systému vedeného podle jiného právního předpisu, zda jsou evidována právní jednání nebo jiné právní skutečnosti, které mají význam pro řízení a pro rozhodnutí o pozůstalosti.

(2) Každý, kdo vede seznam nebo systém, v němž jsou obsaženy údaje o právních jednáních nebo jiných právních skutečnostech uvedených v odstavci 1, umožní soudu zjištění potřebných informací, a to, je-li provozován, i prostřednictvím dálkového přístupu.

§ 140 Povinnosti a práva třetích osob

(1) Každý, kdo zná skutečnosti významné pro řízení a rozhodnutí o pozůstalosti, je na výzvu sdělí soudu; odmítnout je sdělit může jen ten, kdo by tak mohl podle občanského soudního řádu učinit jako svědek.

(2) Každý, kdo má u sebe pořízení zůstavitele pro případ smrti nebo jinou listinu, významnou pro řízení a rozhodnutí o pozůstalosti, ji na výzvu vydá soudu; to neplatí, jde-li o listinu sepsanou do notářského zápisu nebo přijatou do notářské úschovy, jejíž stav a obsah zjišťuje notář, který ji má v úschově. Listina bude vrácena, jakmile nebude pro řízení potřebná.

(3) Ten, kdo sdělil soudu skutečnosti podle odstavce 1 nebo vydal soudu listinu podle odstavce 2 a kdo není dědicem, má právo na náhradu hotových výdajů. Toto právo zaniká, nebylo-li uplatněno do 3 dnů ode dne, kdy sdělení nebo vydaná listina došly soudu; o tom je soud povinen poskytnout poučení.

(4) Úkony podle odstavců 1 a 2 soud neprovede, jde-li o nezletilého zůstavitele a je-li jinak nepochybné, že nezanechal žádnou pozůstalost a že proto bude řízení zastaveno podle § 152.

§ 141 Zjištění stavu a obsahu listin

(1) Zanechal-li zůstavitel listinu o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání, o povolání vykonavatele závěti, o povolání správce pozůstalosti, o smlouvě o manželském majetkovém režimu nebo o příkazech, podmínkách nebo o jiných právních jednáních, které mohou mít

význam pro nabytí pozůstalosti, zjistí jejich stav a obsah notář, který je má v úschově, a v ostatních případech soud.

(2) O zjištění stavu a obsahu listin uvedených v odstavci 1 se vyhotoví protokol; k němu se pevně připojí ověřená kopie této listiny.

(3) Zjišťoval-li stav a obsah listin uvedených v odstavci 1 notář, který v řízení o pozůstalosti nebyl pověřen jako soudní komisař, postoupí protokol o zjištění jejich stavu a obsahu bezodkladně soudu, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti.

(4) Listina o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání, se uloží u soudu, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti, do Sbírky prohlášených pořízení pro případ smrti; to neplatí, jde-li o notářský zápis.

§ 142

Veřejnost zjištění

(1) Zjištění stavu a obsahu listin o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání, které nebyly sepsány ve formě notářského zápisu a které notář přijal do notářské úschovy, se provede veřejně.

(2) O úkonu, při němž bude provedeno veřejné zjištění stavu a obsahu listin uvedených v odstavci 1 notářem, soud vyrozumí osoby, kterým podle dosavadního stavu řízení svědčí zákonná dědická posloupnost nebo které již uplatnily svá práva na pozůstalost. Vyrozumění se jim zašle nejméně 15 dnů předem na adresu, kterou tyto osoby sdělily soudu, popřípadě, není-li soudu jiná jejich adresa známa, na adresu, která je evidována jako místo trvalého pobytu této osoby v informačním systému evidence obyvatel podle jiného právního předpisu, popřípadě jako místo jiného pobytu evidované podle jiných právních předpisů, a vyvěsí na úřední desce soudu; v odůvodněných případech může být vyrozumění zveřejněno prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

(3) Ve vyrozumění soud uvede, u kterého notáře, kdy a kde bude proveden úkon o zjištění stavu a obsahu listin uvedených v odstavci 1, jakož i upozornění, že úkon může být proveden i v nepřítomnosti všech osob, které o něm byly vyrozuměny.

§ 143

Provedení zjištění

(1) Při zjištění stavu a obsahu listiny uvedené v § 142 odst. 1 notář vždy doloží, že listina se nachází v obalu, kterým byla opatřena při jejím převzetí do úschovy, a přečte její text.

(2) Notář provede úkon o zjištění stavu a obsahu listiny podle odstavce 1, i když se k němu nedostaví žádná z osob, která o něm byla vyrozuměna.

(3) V protokolu o zjištění stavu a obsahu listiny uvedené v § 142 odst. 1 notář uvede stanoviska, která o stavu a obsahu listiny uvedly přítomné osoby, jestliže o to požádají.

§ 144

Zjištění stavu a obsahu ústního pořízení pro případ smrti

(1) Ke zjištění toho, zda zůstavitel pro případ své smrti pořídil ústně a jaký byl obsah tohoto pořízení, soud vždy nařídí jednání.

(2) Při jednání podle odstavce 1 soud provede důkaz písemným záznamem o zůstavitelově poslední vůli pořízeným svědky, byl-li vyhotoven, a vyslechne všechny svědky,

před nimiž zůstavitel projevili svoji poslední vůli, ledaže by provedení výslechu některého z nich bránilo závažné okolnosti; možnost provést další dokazování tím není dotčena.

§ 145

Výslech svědků a dalších osob

(1) Zjistí-li se, že zůstavitel zanechal listinu o pořízení pro případ smrti nebo o prohlášení o vydědění učiněném před svědky, soud je vždy vyslechně; to neplatí, prohlásí-li všichni dědici, že na výslechu svědků netrvali, nebo brání-li provedení výslechu svědka závažné okolnosti.

(2) Soud může vyslechnout každého, kdo je informován o dědicích zůstavitele nebo o jiných osobách, které mohou mít právo na majetek z pozůstalosti.

§ 146

Provádění výslechu

Svědky uvedené v § 144 odst. 2 a v § 145 odst. 1 a osoby uvedené v § 145 odst. 2 soud vyslechně postupem, který občanský soudní řád stanoví pro důkaz výpovědi svědka.

§ 147

Vyrozumění vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti

Zjistí-li se, že zůstavitel povolal vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti, soud je o tom vyrozumí a vyzve je, aby se ujali své funkce; to neplatí, jestliže mu vykonavatel závěti nebo správce pozůstalosti již dříve oznámili, že začali svou funkci vykonávat.

§ 148

Závěra pozůstalosti

Nařídí-li soud usnesením závěru pozůstalosti, zajistí majetek, o němž lze mít za to, že patřil zůstaviteli, uložením do úschovy u soudu, soudního komisaře nebo u vhodného schovatele, popřípadě zapečetěním v zůstavitelově bytě nebo na jiném vhodném místě.

§ 149

Zákaz výplaty

(1) Byl-li zůstavitel majitelem účtu nebo vkladní knížky, může soud usnesením zakázat výplaty z účtu nebo z vkladní knížky.

(2) Zakázal-li soud podle odstavce 1 výplaty z účtu, oprávnění zmocněnce zůstavitele nakládat s peněžními prostředky na účtu tím nejsou dotčena.

§ 150

Plnění na pohledávky zůstavitele

Má-li zůstavitel pohledávky, soud usnesením uloží jeho dlužníkům, aby plnění skládali do úschovy soudu, a upozorní je, že plnění provedená jinam nebudou mít za následek splnění dluhu.

§ 151

Odloučení pozůstalosti

(1) O návrhu věřitele na odloučení pozůstalosti nebo její části soud rozhodne usnesením.

(2) Soud vyhotoví seznam majetku patřícího do odloučené pozůstalosti nebo její části a ukáže-li se to nezbytným, majetek zajistí; při zajištění postupuje podle § 148 až 150.

Oddíl 3 Zastavení řízení

§ 152 Pozůstalost bez majetku

Nezanechal-li zůstavitel žádný majetek patřící do pozůstalosti, soud řízení o pozůstalosti zastaví. Rozhodnutí není třeba doručovat.

§ 153 Pozůstalost s majetkem bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty

(1) Zanechal-li zůstavitel majetek bez hodnoty nebo jen majetek nepatrné hodnoty, soud usnesením vydá zůstavitelův majetek tomu, kdo se postaral o pohřeb, jestliže s nabytím tohoto majetku vyslovil souhlas, a současně řízení zastaví; to neplatí o takovém majetku zůstavitele, o němž zákon stanoví, že k němu nabývají vlastnické právo jiné osoby.

(2) Je-li sporné, kdo se postaral o pohřeb, použijí se přiměřeně ustanovení upravující spor o dědické právo.

§ 154 Právní moc rozhodnutí o zastavení řízení

Právní mocí rozhodnutí o zastavení řízení podle § 152 nebo 153 je řízení o pozůstalosti skončeno.

Oddíl 4 Správa pozůstalosti

§ 155 Oprávnění ke správě pozůstalosti

Vznikne-li pochybnost o tom, zda má pozůstalost spravovat správce pozůstalosti povoláný zůstavitelem, nebo vykonavatel závěti, nebo dědic, nebo některý z více dědiců anebo všichni dědicové, soud i bez návrhu usnesením rozhodne, kdo z nich je oprávněn ke správě pozůstalosti.

§ 156 Jmenování správce

(1) Nepovolal-li zůstavitel správce pozůstalosti, soud může i bez návrhu usnesením jmenovat správce pozůstalosti, jestliže

- a) vykonavatel závěti nebyl jmenován nebo odmítl spravovat pozůstalost nebo je zřejmě nezpůsobilý spravovat pozůstalost, a jestliže dědici nejsou schopni řádně spravovat pozůstalost,
- b) je třeba vyhotovit seznam majetku patřícího do pozůstalosti, nebo
- c) je k tomu jiný vážný důvod.

(2) V případě, že zůstavitel povolal správce jen části pozůstalosti, postupuje se podle odstavce 1, stanoví-li zákon nebo je-li jinak třeba, aby správce pozůstalosti spravoval některý další nebo všechny ostatní zůstavitelův majetek.

(3) Soud jmenuje i bez návrhu usnesením správce pozůstalosti též tehdy, jestliže zůstavitelem povoláný nebo soudem jmenovaný správce pozůstalosti zemřel, byl prohlášen za mrtvého nebo nezvěstného, byl omezen ve svéprávnosti, odstoupil ze své funkce nebo byl

pravomocným usnesením soudu odvolán, a ukazuje-li se potřebné, aby pozůstalost nebo její část spravoval nový správce.

(4) Na návrh dědice soud jmenuje správce pozůstalosti ke splnění poslední vůle zůstavitele, stanoví-li to občanský zákoník.

(5) Nestanoví-li zákon jinak, má soudem jmenovaný správce pozůstalosti stejné právní postavení jako správce pozůstalosti povolaný zůstavitelem. Soudem jmenovaný správce pozůstalosti podle odstavce 4, jakož i správce pozůstalosti povolaný zůstavitelem, jemuž bylo uloženo soudem splnění poslední vůle zůstavitele, má stejné právní postavení jako vykonavatel závěti.

§ 157

Správce pozůstalosti

(1) Správcem pozůstalosti může být soudem jmenován jen ten, kdo s tím souhlasí. Má-li pozůstalost připadnout státu proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a hledí-li se na stát, jako by byl zákonný dědic, může být jmenován správcem pozůstalosti též stát.

(2) V usnesení o jmenování správce pozůstalosti soud vždy vymezí rozsah spravovaného majetku zůstavitele nebo uvede účel, pro který byl správce pozůstalosti jmenován.

(3) Správce pozůstalosti je povinen ujmout se výkonu své funkce dnem následujícím po dni doručení usnesení, není-li v něm uveden den pozdější.

§ 158

Odvolání správce

Soud usnesením odvolá správce pozůstalosti, stanoví-li to občanský zákoník.

§ 159

Některé povinnosti při správě pozůstalosti

Ten, kdo spravuje pozůstalost,

- a) prodá se souhlasem soudu majetek, který nelze uchovat bez nebezpečí škody nebo nepoměrných nákladů; souhlas však nepotřebuje, hrozí-li majetku rychlá zkáza nebo je-li pravděpodobné, že rychle ztratí na hodnotě,
- b) vyrozumí o smrti zůstavitele banku, pobočku zahraniční banky nebo spořitelni a úvěrní družstvo, u nichž měl zůstavitel účet,
- c) vyrozumí o smrti zůstavitele známé věřitele a dlužníky zůstavitele.

§ 160

Rozhodování soudu v některých věcech správy pozůstalosti

O tom, zda schválí vyrovnání dospělých odkazů, které má provést osoba spravující pozůstalost, o udělení souhlasu správci pozůstalosti nebo vykonavateli závěti s úkonem přesahujícím rozsah prosté správy a o povolení dědici k volnému nakládání s určitými pozůstalostními předměty ještě před skončením řízení o projednání pozůstalosti, rozhodne soud usnesením.

Oddíl 5
Majetek ve společném jmění zůstavitele a jeho manžela

§ 161
Vypořádání majetku

(1) Zaniklo-li manželství zůstavitele jeho smrtí, soud usnesením schválí dohodu pozůstalého manžela s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů, není-li v rozporu s pokyny, které zůstavitel ještě za svého života udělil ohledně svého majetku pro případ smrti, popřípadě se zákonem.

(2) Nedojde-li k dohodě podle odstavce 1, soud usnesením podle zásad uvedených v občanském zákoníku, určí, jaký majetek ze společného jmění patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi, popřípadě též stanoví pohledávku, potřebnou k vypořádání majetku ze společného jmění. Neshodnou-li se dědici s pozůstalým manželem na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do společného jmění manželů, ke spornému majetku se nepřihlíží.

(3) Ukáže-li se dříve, než je řízení o pozůstalosti pravomocně skončeno, že zůstavitel měl s pozůstalým manželem ve společném jmění ještě další majetek, vypořádá se dodatečně podle odstavců 1 nebo 2; soud přitom vychází z původního usnesení.

§ 162
Právo na vypořádání

Bylo-li zrušeno, zaniklo-li nebo bylo-li zúženo společné jmění zůstavitele a jeho manžela ještě za života zůstavitele a nebylo-li dosud vypořádáno, patří do pozůstalostního jmění právo na jeho vypořádání.

Oddíl 6
Zjišťování dědického práva

§ 163
Vyrozumění o dědickém právu

(1) Nebylo-li řízení zastaveno podle § 152 nebo 153, soud usnesením vyrozumí každého, o němž lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že je zůstavitelovým dědicem, o jeho dědickém právu a poučí ho o tom, že může dědictví odmítnout, a jaké jsou náležitosti a následky odmítnutí dědictví. K odmítnutí dědictví soud v usnesení stanoví lhůtu 1 měsíce nebo, má-li vyrozumívaný jedině bydliště v zahraničí, 3 měsíce od doručení usnesení; z důležitých důvodů může být lhůta k odmítnutí dědictví přiměřeně prodloužena.

(2) Procesního nástupce soud vyrozumí podle odstavce 1 jen tehdy, jestliže ten, o němž lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že je zůstavitelovým dědicem, ztratil způsobilost být účastníkem ještě dříve, než mu uplynula lhůta stanovená pro odmítnutí dědictví.

§ 164
Vyhlášení a doručení vyrozumění

(1) Soud vyhlásí usnesení podle § 163 přítomným osobám; usnesení jim není třeba doručovat. Ostatním vyrozumívaným osobám soud usnesení podle § 163 doručí.

(2) Dědic, jemuž se nepodařilo doručit na adresu jeho bydliště nebo místa pobytu, se považuje za dědice neznámého pobytu.

§ 165

Vyrozumění vyhláškou

(1) Není-li znám ten, o němž lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že je zůstavitelovým dědicem, nebo není-li známo místo jeho pobytu, soud ho vyrozumí o jeho dědickém právu vyhláškou. Ve vyhlášce ho vyzve, aby se přihlásil soudu nebo opatrovníkovi, jenž byl účastníkem jmenován (§ 119), určí mu k tomu lhůtu, která nesmí být kratší než 6 měsíců od vyvěšení vyhlášky na úřední desce soudu, a poučí ho o následcích toho, nedá-li o sobě včas vědět.

(2) Vyhláška se doručí ostatním účastníkům, opatrovníku, který mu byl jmenován, a vyvěsí se na úřední desce soudu; v odůvodněných případech může být vyhláška zveřejněna prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

§ 166

Osoby nevyrozuměné

Má-li za to, že je zůstavitelovým dědicem, někdo, kdo dosud nebyl soudem o svém dědickém právu vyrozuměn, může do pravomocného skončení řízení o pozůstalosti uplatnit své právo u soudu písemně nebo ústně do protokolu. Soud ho poté usnesením poučí o možnosti dědictví odmítnout způsobem uvedeným v § 163 a 164.

§ 167

Spor o dědické právo

(1) Soud vyšetří dědická práva všech, které vyrozuměl o jejich dědickém právu nebo kteří uplatnili své dědické právo, jestliže dědictví neodmítli nebo zaniklo-li jim právo odmítnout dědictví nebo je-li odmítnutí dědictví neplatné anebo jestliže se k odmítnutí dědictví nepřihlíží. Nemohou-li všechna dědická práva vedle sebe obstát, je tu spor o dědické právo.

(2) Odkáže-li soud dědice, aby své právo uplatnil žalobou u soudu, určí k jejímu podání lhůtu, která nesmí být kratší než 2 měsíce.

Oddíl 7

Aktiva a pasiva pozůstalosti

§ 168

Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti

(1) Aktiva pozůstalosti tvoří majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti, jakož i pohledávky a majetková práva, která sice vznikla teprve po jeho smrti, avšak mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která by mu bez dalšího patřila, kdyby nezemřel, a právo na vypořádání společného jmění, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele a dosud nebylo vypořádáno.

(2) Pasiva pozůstalosti tvoří

- a) dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt,
- b) náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele nebo že se hradí z pozůstalosti, popřípadě že jsou pasivem pozůstalosti.

§ 169

Zjištění aktiv

(1) Aktiva pozůstalosti soud zjistí především ze soupisu pozůstalosti nebo ze seznamu pozůstalostního majetku anebo ze společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku.

(2) Nebyla-li zjištěna podle odstavce 1, soud aktiva pozůstalosti objasní z údajů dědiců a uvede je v seznamu aktiv. Neshodnou-li se dědici na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do aktiv pozůstalosti, ke spornému majetku se v řízení a při projednání pozůstalosti nepřihlíží.

§ 170

Zjištění pasiv

Pasiva pozůstalosti soud objasní z údajů dědiců a uvede je v seznamu pasiv. Neshodnou-li se dědici na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do pasiv pozůstalosti, ke sporným dluhům se v řízení a při projednání pozůstalosti nepřihlíží.

§ 171

Svolání věřitelů

(1) Na návrh dědice, který si vyhradil soupis pozůstalosti, nebo toho, kdo spravuje pozůstalost, soud usnesením vyzve věřitele zůstavitele, aby u něho přihlásili a listinami doložili své pohledávky, a poučí je, jak mohou pohledávky přihlásit a jaké jsou následky toho, když pohledávky nepřihlásí. K přihlášení a doložení pohledávky soud v usnesení stanoví lhůtu, která nesmí být kratší než 3 měsíce od vyvěšení usnesení na úřední desce soudu.

(2) Usnesení podle odstavce 1 se vyvěsí na úřední desce soudu; v odůvodněných případech může být zveřejněno též prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

§ 172

Poučení o právu výhrady soupisu

(1) Každého, kdo byl vyzván o dědickém právu nebo kdo uplatnil u soudu své dědické právo a jehož účast v řízení o pozůstalosti nebyla ukončena, soud usnesením poučí, že si může vyhradit soupis pozůstalosti, jak může výhradu soupisu pozůstalosti uplatnit a jaké jsou následky, když výhradu soupisu pozůstalosti neuplatní.

(2) K uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti soud v usnesení stanoví lhůtu 1 měsíce ode dne, kdy byl o tomto právu vyzván; z důležitých důvodů může být lhůta k uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti prodloužena.

§ 173

Vyrozumění o právu výhrady soupisu

(1) Svěprávného, známého a přítomného dědice, který není manželem, potomkem nebo předkem zůstavitele, soud vyzve o právu výhrady soupisu buď tím, že jim usnesení podle § 172 doručí, nebo tím, že jim usnesení podle § 172 vyhlásí.

(2) Jiné dědice, než kteří jsou uvedeni v odstavci 1, si soud předvolá a vyzve o právu výhrady soupisu tím, že jim usnesení podle § 172 vyhlásí a že si od nich vyžádá výslovné vyjádření o tom, zda uplatňují výhradu soupisu; to neplatí, nemohou-li již výhradu soupisu účinně uplatnit. Vyjádření dědice se uvede v protokolu. Jestliže se dědic v protokolu nevyjádří nebo se nedostaví k jednání, aniž se řádně omluvil, platí, že výhradu soupisu neuplatňuje; o tom musí být poučen.

(3) Tomu, komu bylo vyhlášeno, není třeba usnesení podle § 172 doručovat.

§ 174

Soupis pozůstalosti

(1) Soud usnesením rozhodne o nařízení soupisu pozůstalosti nebo, odůvodňují-li to okolnosti případu, o jeho nahrazení seznamem pozůstalostního majetku, který vyhotoví správce pozůstalosti a který potvrdí všichni dědici.

(2) Předloží-li dědicové soudu společné prohlášení o pozůstalostním majetku, může soud usnesením rozhodnout, že jím bude nahrazen soupis pozůstalosti; v případě, že soupis pozůstalosti již byl nařízen, soud usnesení o tom zruší.

§ 175

Vyrozumění o soupisu pozůstalosti

(1) Nařídí-li soud soupis pozůstalosti, vyrozumí o době a místě jeho provedení všechny osoby, které mají právo být přítomny soupisu a vznášet dotazy a připomínky, nejméně 15 dnů předem.

(2) Odstavec 1 se nepoužije, kdyby vyrozumění o době a místě soupisu mohlo vážně ohrozit včasné provedení soupisu. V takovém případě je třeba k soupisu přizvat dva svědky; svědky soupisu nemohou být osoby, které nejsou plně svéprávné, osoby, které nemohou číst a psát, osoby, které jinak mají právo být přítomny soupisu a vznášet dotazy a připomínky a osoby jim blízké, jakož i zaměstnanci notáře, který byl v řízení o pozůstalosti pověřen provedením úkonů jako soudní komisař.

§ 176

Protokol o soupisu pozůstalosti

(1) Soupis pozůstalosti se uvede v protokolu.

(2) V protokolu o soupisu pozůstalosti se kromě obecných náležitostí zejména uvede, z jakého důvodu se soupis provádí, kdo byl soupisu přítomen a jaké měl k soupisu dotazy a připomínky, popis majetku zůstavitele a kde se nachází a zda byl majetek zajištěn a jak. Věci a jiný majetek se popíše takovým způsobem, aby bylo možno zjistit jeho totožnost a aby byla vyloučena jeho záměna.

(3) Byl-li soupis pozůstalosti proveden bez účasti osob, které jinak mají právo být přítomny soupisu a vznášet dotazy a připomínky (§ 175 odst. 2), uvede se v protokolu o soupisu rovněž prohlášení svědků soupisu o tom, že byli přítomni po celou dobu soupisu a že soupis byl proveden řádně a úplně.

Oddíl 8

Obvyklá cena pozůstalosti

§ 177

Určení obvyklé ceny

(1) Na podkladě soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku, společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku nebo shodných údajů dědiců o zůstavitelově majetku a na základě shodných údajů dědiců o pasivech pozůstalosti soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistou hodnotu pozůstalosti, popřípadě výši předlužení.

(2) Zjistí-li soud dříve, než bude řízení o projednání pozůstalosti pravomocně skončeno, nové skutečnosti, které odůvodňují změnu usnesení vydaného podle odstavce 1, provede potřebnou opravu samostatným usnesením.

§ 178

Ocenění pozůstalostního majetku

(1) Při ocenění pozůstalostního majetku a zůstavitelových dluhů soud vychází ze společného prohlášení dědiců nebo z ocenění provedeného tím, kdo spravuje pozůstalost. V odůvodněných případech lze cenu zjistit znaleckým posudkem.

(2) Pro ocenění je rozhodný stav v době smrti zůstavitele; vznikla-li oceňovaná aktiva nebo pasiva pozůstalosti až po smrti zůstavitele, je rozhodný stav v době jejich vzniku.

Oddíl 9

Projednání dědictví

§ 179

Jednání

(1) Soud k projednání věci nařídí jednání, není-li dále stanoveno jinak. Jednání je neveřejné.

(2) K jednání soud předvolá dědice zůstavitele, vykonavatele závěti a další účastníky, o jejichž práva nebo povinnosti při jednání půjde, jakož i jejich zástupce a další osoby, jejichž přítomnosti je třeba.

(3) Dostaví-li se k jednání účastník nebo jeho zástupce, soud mu umožní účast při jednání, i když k němu nebyl předvolán.

§ 180

Rozhodnutí bez nařízení jednání

Jednání není třeba nařizovat,

- a) má-li být rozhodnuto o zastavení řízení podle § 152 nebo 153,
- b) nabývá-li pozůstalost jediný dědic, který nemá námitky proti soupisu pozůstalosti nebo seznamu pozůstalostního majetku vyhotovenému správcem pozůstalosti nebo který předložil soudu své prohlášení o pozůstalostním majetku,
- c) má-li pozůstalost připadnout státu proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic.

Oddíl 10

Rozhodnutí o dědictví

§ 181

Předpoklady

(1) Soud vydá rozhodnutí o dědictví, bylo-li zjištěno dědické právo a pozůstalostní jmění, byla-li splněna zůstavitelova nařízení, nedošlo-li k nařízení likvidace pozůstalosti a bylo-li mu prokázáno, že byly splněny povinnosti vůči odkazovníkům, stanovené zákonem jako předpoklad pro potvrzení dědictví.

(2) Součástí usnesení podle odstavce 1 může být též usnesení podle § 161 a 177.

§ 182

Rozhodnutí o dědictví

(1) V rozhodnutí o dědictví soud s účinností ke dni vzniku dědictvého práva

- a) potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici,
- b) rozdělí pozůstalost mezi více dědiců podle nařízení zůstavitele a potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědici,
- c) rozdělí pozůstalost mezi více dědiců podle určení třetí osoby, kterou tím zůstavitel pověřil, ledaže by k takovému určení nepřihlédl, a potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědici,
- d) schválí dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti, která není v rozporu se zákonem, a potvrdí podle ní nabytí dědictví více dědici,
- e) rozdělí pozůstalost mezi více dědiců na jejich žádost, jsou-li pro to splněny zákonem stanovené předpoklady, a potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědici,
- f) potvrdí nabytí dědictví více dědicům podle dědictvých podílů, jejichž výše byla stanovena v souladu se zákonem dohodou dědiců, nedošlo-li k rozdělení pozůstalosti,
- g) potvrdí nabytí dědictví více dědicům podle dědictvých podílů ze zákona, nedošlo-li k rozdělení pozůstalosti a ani k dohodě dědiců o výši dědictvých podílů, nebo
- h) potvrdí, že dědictví připadlo státu, jestliže nedědí žádný dědic ani podle dědictvé smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědictvé posloupnosti, a že se na stát hledí, jako by byl zákonný dědic.

(2) Podle odstavce 1 písm. a) a d) až g) soud postupuje také tehdy, jestliže se odkazovníci stali dědici zůstavitele proto, že nedošlo k posloupnosti podle dědictvé smlouvy nebo závěti nebo k zákonné dědictvé posloupnosti, popřípadě že dědictví nenabyl žádný zákonný dědic.

(3) V rozhodnutí o dědictví soud dále

- a) rozhodne o návrhu dědice ze zákonné dědictvé posloupnosti na vypořádání podle § 1693 odst. 3 občanského zákoníku,
- b) rozhodne nebo schválí dohodu o vypořádání povinného dílu pro nepominutelného dědice, bylo-li na něj uplatněno právo.

(4) V rozhodnutí o dědictví soud rovněž uvede důvod dědictví, důvod, z jakého došlo k rozdělení dědictví a údaje o tom, zda a který dědic uplatnil výhradu soupisu, zda byla nařízena dědictvá posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, doložením času nebo jiným způsobem, kdo byl povolán jako následný dědic a za jakého předpokladu a zda může přední dědic s dědictvím volně nakládat.

§ 183

Rozdělení pozůstalosti

Při rozdělení pozůstalosti na žádost dědiců soud vychází z výkazu, který pro tento účel sestavil.

§ 184

Neschválení dohody

Neschválí-li soud dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti nebo dohodu dědiců o výši dědictvých podílů, může pokračovat v řízení až po právní moci tohoto usnesení.

§ 185

Účinky právní moci rozhodnutí o dědictví

Právní mocí rozhodnutí o dědictví

- a) zaniká závěra pozůstalosti a všechna opatření, která byla přijata k zajištění pozůstalosti,
- b) zaniká správa pozůstalosti; povinnosti uložené ustanovením § 187 odst. 2 tím nejsou dotčeny,
- c) je skončeno řízení o pozůstalosti.

§ 186

Uplatňování práv žalobou

(1) Nepřihlíží-li se v řízení a při rozhodování o pozůstalosti k majetku nebo dluhům zůstavitele v důsledku postupu podle § 161 odst. 2 věty druhé, § 169 odst. 2 věty druhé nebo § 170 věty druhé, mohou se účastníci domáhat svých práv žalobou.

(2) Tomu, kdo nebyl účastníkem jako dědic v době vydání rozhodnutí o pozůstalosti, nebrání právní moc rozhodnutí o pozůstalosti v tom, aby se svého práva k pozůstalosti domáhal žalobou.

§ 187

Úkony po skončení řízení

(1) Soud po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti vyrozumí orgán, který vede veřejný seznam nebo rejstřík, v němž jsou zapsány věci a práva z pozůstalostního jmění, o tom, kdo se stal jejich vlastníkem.

(2) Ten, kdo spravoval pozůstalost, oznámí po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti známým věřitelům a dlužníkům zůstavitele, kdo podle rozhodnutí o pozůstalosti nabyl pohledávku nebo dluh zůstavitele, a bance, pobočce zahraniční banky nebo spořitelnímu a úvěrnímu družstvu, kdo se stal majitelem zůstavitelova účtu.

§ 188

Zrušení rozhodnutí o dědictví

(1) Ukáže-li se, že zůstavitel žije, soud zruší rozhodnutí o pozůstalosti a řízení zastaví.

(2) Po právní moci usnesení podle odstavce 1 soud učiní opatření k obnovení zůstavitelových práv a povinností; postupuje přitom přiměřeně podle § 187.

Oddíl 11

Dodatečně najevo vyšlý majetek

§ 189

Dodatečné projednání při zastavení řízení

Objeví-li se po právní moci rozhodnutí, jímž bylo řízení o pozůstalosti zastaveno (§ 152 a 153), majetek, který tvoří aktivum pozůstalosti, popřípadě též pasivum pozůstalosti, soud projedná dědictví. Dědictví však nebude projednáno, objeví-li se pouze pasivum pozůstalosti.

§ 190

Dodatečné projednání po rozhodnutí o pozůstalosti

(1) Objeví-li se po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti majetek, který tvoří aktivum pozůstalosti, popřípadě též pasivum pozůstalosti, soud o ně doplní v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti; to neplatí, jde-li o aktiva nebo pasiva, k nimž se v důsledku postupu podle § 161 odst. 2 věty druhé, § 169 odst. 2 věty druhé nebo § 170 věty druhé nepřihlíží.

(2) Nepožádal-li žádný z dědiců ve lhůtě k tomu určené, aby soud projednal pozůstalost o aktivech pozůstalosti, které se objevily až po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti, platí, že podle pravomocného rozhodnutí o pozůstalosti došlo rovněž k nabytí aktiv pozůstalosti uvedených v odstavci 1; v případě, že pozůstalost byla rozdělena mezi více dědiců nebo že bylo potvrzeno nabytí pozůstalosti více dědicům podle dědických podílů, nabývají dědicové majetek uvedený v odstavci 1 v podílech, vyplývajících z provedeného vypořádání dědictví. Je-li to potřebné, soud o tom vydá usnesení.

(3) Lhůtu k podání žádosti o projednání pozůstalosti o aktivech pozůstalosti, které se objevily až po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti podle odstavce 2, soud určí ve vyhlášce, kterou uveřejní na úřední desce soudu. Tato lhůta nesmí být kratší než 2 měsíce.

Díl 3

Nabytí dědictví následným dědicem

§ 191

(1) Nastal-li případ, pro nějž bylo zřízeno svěrenské nástupnictví, bylo-li dědictví omezeno doložením času nebo jinak podmíněno nebo má-li z jiného důvodu dědictví nabýt následný dědic, postupuje se přiměřeně podle ustanovení dílu 1 a 2. Rozhodné skutečnosti se však posuzují ke dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva následného dědice, a k tomuto dni se také vztahují účinky rozhodnutí o pozůstalosti.

(2) V rozhodnutí o pozůstalosti soud rovněž rozhodne o povinnosti následného dědice přispět poměrně přednímu dědici na to, co splnil na úhradu zůstavitelových dluhů nebo nepominutelnému dědici na povinný díl.

Díl 4

Likvidace pozůstalosti

Oddíl 1

Nařízení likvidace pozůstalosti

§ 192

Předpoklady

(1) Soud nařídí na návrh dědice, kterému svědčí výhrada soupisu, nebo na návrh státu, jemuž má připadnout pozůstalost proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a na nějž se hledí, jako by byl zákonný dědic, anebo na návrh věřitele, který prokázal svou pohledávku, jíž odpovídá dluh patřící do pasiv likvidační podstaty, likvidaci pozůstalosti, jestliže

- a) nejsou splněny předpoklady pro zastavení řízení o pozůstalosti podle § 152 nebo 153,
- b) bylo provedeno vypořádání majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a jeho manžela, zaniklo-li manželství zůstavitele jeho smrtí (§ 161),
- c) bylo stanoveno předlužení majetku zůstavitele (§ 177),
- d) dosud nebylo pravomocně rozhodnuto o dědictví (§ 181 až 184).

(2) Soud může nařídit likvidaci pozůstalosti i bez návrhu, jsou-li splněny předpoklady uvedené v odstavci 1 a vyžaduje-li to veřejný zájem.

§ 193

Rozhodnutí o nařízení likvidace

(1) O nařízení likvidace pozůstalosti soud rozhodne usnesením.

(2) Soud v usnesení podle odstavce 1 vždy

- a) vyzve věřitele zůstavitele, aby u něho přihlásili své pohledávky ve lhůtě, kterou stanoví a která nesmí být kratší než 3 měsíce od právní moci usnesení,
- b) poučí věřitele, jaké jsou následky toho, jestliže své pohledávky řádně a včas nepřihlásí.

(3) Součástí usnesení podle odstavce 1 může být též usnesení podle § 161 a 177.

(4) Usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti se vyvěsí v den, kdy bylo vydáno, na úřední desce soudu, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti; v odůvodněných případech může být usnesení zveřejněno též prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

§ 194

Jmenování likvidačního správce

Soud jmenuje likvidačního správce, jakmile se v řízení o likvidaci pozůstalosti ukáže, že to vyžaduje potřeba správy nebo zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty anebo spory o pasiva likvidační podstaty. V případě, že nebyl jmenován v usnesení o nařízení likvidace, soud jmenuje likvidačního správce samostatným usnesením.

§ 195

Účinky nařízení likvidace na jiná řízení

(1) Po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti na úřední desce soudu nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala majetek náležející do likvidační podstaty. Výkon rozhodnutí nebo exekuce, která by postihovala majetek náležející do likvidační podstaty, se dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zastavuje; účastníky řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce o tom bezodkladně vyrozumí soud, u něhož je toto řízení vedeno. Pokud se řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce týkalo nemovitosti evidované v katastru nemovitostí, oznámí soud tuto skutečnost také katastrálnímu úřadu.

(2) Jiné řízení, které se týká majetku patřícího do likvidační podstaty nebo pasiv likvidační podstaty a jehož účastníkem byl zůstavitel nebo ten, kdo spravoval pozůstalost, bude po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zastaveno; to neplatí, jde-li o

- a) přiznání nebo vymáhání zůstavitelových pohledávek nebo jiných práv, které náležejí do majetku likvidační podstaty,
- b) spor nebo jinou právní věc projednávanou před soudem v občanském soudním řízení, jejímž předmětem je pasivum likvidační podstaty, jestliže se věřitel řádně a včas přihlásil,
- c) spor nebo jinou právní věc, jejíž rozhodnutí může vést k vyjasnění rozsahu majetku likvidační podstaty.

§ 196

Přechod správy

Dnem vyvěšení usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti na úřední desce soudu přechází správa pozůstalosti na likvidačního správce nebo, nebyl-li likvidační správce dosud jmenován, na notáře, který byl v řízení o pozůstalosti pověřen provedením úkonů jako soudní komisař (dále jen „likvidační správce nebo notář“); do právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti smí provést jen takové úkony, které nesnesou odkladu.

§ 197

Další účinky nařízení likvidace

Dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zanikají

- a) dědická práva zůstavitelových dědiců nebo právo státu na připadnutí dědictví z důvodu, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti a že se na stát hledí, jako by byl zákonný dědic; tím není dotčeno právo na vydání likvidačního přebytku,
- b) odkazy zřízené zůstavitelem,
- c) práva na povinný díl,
- d) práva některých osob na zaopatření a další práva, která vznikla po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je uspokojují dědici zůstavitele nebo že se uspokojují z pozůstalosti,
- e) odloučení pozůstalosti,
- f) zůstavitelovy příkazy, pověření, plné moci včetně prokury a další jeho jednostranná právní jednání, která by jinak měla trvat i po jeho smrti,
- g) funkce vykonavatele závěti a správce pozůstalosti,
- h) pasiva pozůstalosti, o nichž to stanoví tento zákon.

§ 198

Účinky na dluhy a pohledávky

Dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti se pohledávky

- a) odpovídající dluhu, jenž patří do pasiv likvidační podstaty, stávají splatnými, jestliže se věřitel řádně a včas přihlásil,
- b) proti třetím osobám, které jsou zajištěny majetkem likvidační podstaty, stávají pro účely likvidace pozůstalosti splatnými, jestliže se jejich věřitel řádně a včas přihlásil a jestliže ve lhůtě určené k podání přihlášek rovněž požádal o uspokojení ze zajištění.

§ 199

Závěra a zajištění majetku

(1) Byla-li nařízena závěra pozůstalosti a nebylo-li usnesením rozhodnuto jinak, platí dosud přijatá opatření i po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti.

(2) Po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti na úřední desce soudu může soud na návrh likvidačního správce nebo i bez návrhu zajistit majetek náležející do likvidační podstaty; ustanovení § 148 až 150 se použijí obdobně.

Oddíl 2

Likvidační správce

Pododdíl 1

Vznik a zánik funkce

§ 200

Jmenování likvidačního správce

(1) Soud jmenuje likvidačním správcem osobu, která je zapsána v seznamu insolvenčních správců, vedeném Ministerstvem spravedlnosti podle jiného právního předpisu. Tato osoba může své jmenování likvidačním správcem odmítnout jen z vážných důvodů.

(2) Není-li možné likvidačního správce vybrat ze seznamu insolvenčních správců, soud jmenuje likvidačním správcem osobu, která splňuje předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců podle jiného právního předpisu a která se svým jmenováním souhlasí.

(3) Likvidačním správcem může být jmenován jen ten, kdo má na celou dobu výkonu funkce pojištěnou odpovědnost za škodu, která by mohla vzniknout při výkonu funkce likvidačního správce nebo v souvislosti s ním.

§ 201

Odvolání likvidačního správce

(1) Soud usnesením odvolá likvidačního správce, jestliže

- a) o to požádá z důležitých důvodů,
- b) tu je vzhledem k jeho poměru k věci nebo k účastníkům důvod pochybovat o jeho nepodjatosti,
- c) nevykonává řádně svoji funkci.

(2) Rozhodne-li soud o odvolání likvidačního správce, jmenuje současně nového likvidačního správce; postupuje přitom podle § 200.

(3) Nově jmenovaný likvidační správce začne svou funkci vykonávat dnem právní moci usnesení o jeho jmenování. Z důležitých důvodů může soud rozhodnout, že svou funkci začne vykonávat již dnem, v němž mu bylo doručeno usnesení podle odstavce 1.

(4) Odvolaný likvidační správce je povinen řádně a bez zbytečného odkladu informovat nového likvidačního správce a předat mu všechny doklady, týkající se výkonu jeho funkce.

§ 202

Zánik funkce likvidačního správce

(1) Funkce likvidačního správce zanikne, nastane-li právní skutečnost, s níž jiný právní předpis spojuje zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce.

(2) Zanikne-li funkce likvidačního správce podle odstavce 1, soud bezodkladně jmenuje nového likvidačního správce; postupuje přitom podle § 200.

Pododdíl 2

Práva a povinnosti

§ 203

Jednání likvidačního správce

(1) Likvidační správce

- a) vykonává správu majetku patřícího do likvidační podstaty v rozsahu stanoveném zákonem,
- b) pořizuje a vede seznam majetku patřícího do likvidační podstaty,
- c) vystupuje na místě zůstavitele nebo osob, které dosud spravovaly pozůstalost, jako účastník občanského soudního nebo jiného řízení, jehož předmětem jsou majetek nebo pasiva likvidační podstaty,
- d) vykonává ohledně majetku likvidační podstaty další úkoly, které stanoví zákon nebo které mu uložil soud.

(2) Likvidační správce jedná při výkonu funkce svým jménem na účet pozůstalosti. Označuje se způsobem, z něhož musí být zřejmé, že jedná jako likvidační správce a kterého zůstavitele se týká jím spravovaná likvidační podstata.

§ 204

Osoby provádějící úkony likvidace při jmenování likvidačního správce

(1) Je-li jmenován, vykonává úkony při likvidaci pozůstalosti likvidačního správce, ledaže je dále stanoveno jinak.

(2) Likvidační správce může pověřit svého zaměstnance, aby jeho jménem a na jeho odpovědnost prováděl při likvidaci pozůstalosti jednotlivé, přípravné nebo dílčí úkony.

(3) Jiná osoba než zaměstnanec může jednotlivé úkony při likvidaci pozůstalosti provést jménem likvidačního správce a na jeho odpovědnost jen na základě písemné plné moci, která ji k tomu výslovně opravňuje.

§ 205

Náhrada škody

(1) Likvidační správce je povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí.

(2) Likvidační správce odpovídá za škodu nebo za jinou újmu na majetku, kterou způsobil při výkonu své funkce nebo v souvislosti s ním porušením povinností uložených zákonem nebo soudem, popřípadě porušením dobrých mravů; této odpovědnosti se nemůže zprostit, ledaže by ke škodě nebo jiné újmě na majetku došlo i jinak.

(3) Podle odstavce 2 odpovídá likvidační správce nejen za škodu nebo za jinou újmu na majetku, kterou způsobil osobně, ale i za škodu nebo za jinou újmu způsobenou osobami uvedenými v § 204 odst. 2 a 3.

(4) Právo na náhradu škody podle odstavců 2 a 3 se promlčí uplynutím 3 let ode dne, kdy byla pravomocně skončena likvidace pozůstalosti.

Pododdíl 3

Odměna a náhrady likvidačního správce

§ 206

Odměna, náhrada výdajů a náhrada za daň z přidané hodnoty

(1) Likvidační správce má právo na odměnu za úkony, které učinil osobně nebo prostřednictvím osob uvedených v § 204 odst. 2 a 3 při výkonu své funkce nebo v souvislosti s ním, na náhradu hotových výdajů při tom vzniklých a, je-li plátcem daně z přidané hodnoty, též na náhradu za daň z přidané hodnoty.

(2) Právo na odměnu a na náhradu za daň z přidané hodnoty z této odměny podle odstavce 1 má jen likvidační správce, který nebyl ze své funkce odvolán podle § 201 odst. 1 písm. c).

§ 207

Placení odměny a náhrad

(1) O právu na odměnu a na náhrady hotových výdajů a za daň z přidané hodnoty likvidačního správce soud rozhodne i bez návrhu v rozhodnutí, kterým se řízení při likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí.

(2) Odměna a náhrady hotových výdajů a za daň z přidané hodnoty likvidačního správce se uhradí z majetku likvidační podstaty podle rozhodnutí, kterým se řízení při likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí; stát ručí za uspokojení práva likvidačního správce na odměnu a náhrady.

§ 208

Záloha

(1) Soud může likvidačnímu správci na jeho žádost poskytnout v průběhu likvidace pozůstalosti přiměřenou zálohu na jeho odměnu a jeho hotové výdaje.

(2) Poskytl-li soud likvidačnímu správci zálohu podle odstavce 1, uhradí se odměna a náhrady hotových výdajů likvidačního správce ve výši odpovídající poskytnuté záloze z majetku likvidační podstaty podle rozvrhového usnesení státu.

Oddíl 3

Likvidační podstata

Pododdíl 1

Obsah a rozsah majetku likvidační podstaty

§ 209

(1) Majetek likvidační podstaty tvoří

- a) majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti; to neplatí o majetku, který při vypořádání majetku patřícího do společného jmění (§ 161) připadl manželce zůstavitele a o právech vázaných jen na jeho osobu,
- b) pohledávky a majetková práva, která vznikla po smrti zůstavitele, která mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která by zůstaviteli bez dalšího patřila, kdyby nezemřel,
- c) právo na vypořádání společného jmění, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele a dosud nebylo vypořádáno,
- d) majetek třetích osob, z něhož lze uspokojit zůstavitelovu pohledávku, protože ušel neúčinným právním jednáním z majetku dlužníka zůstavitele, byla-li neúčinnost právního jednání dlužníka založena rozhodnutím soudu,
- e) náhrada za majetek uvedený pod písmenem d), není-li dobře možné domáhat se uspokojení zůstavitelovy pohledávky z tohoto majetku,
- f) majetek, o němž platí, že patří do likvidační podstaty (§ 222),
- g) další majetek, o němž to stanoví zákon.

(2) Do majetku likvidační podstaty patří také příslušenství, plody a užitky majetku uvedeného v odstavci 1.

Pododdíl 2

Zjišťování majetku likvidační podstaty

§ 210

Úkony

Není-li stanoveno jinak, úkony potřebné ke zjištění majetku likvidační podstaty činí likvidační správce nebo notář; řídí se přitom pokyny soudu.

§ 211

Zjišťování skutečností o majetku

(1) Majetek likvidační podstaty zjistí likvidační správce nebo notář především ze soupisu pozůstalosti, ze seznamu pozůstalostního majetku, ze společného prohlášení dědiců o

pozůstalostním majetku nebo ze shodných údajů dědiců, popřípadě ze soupisu pozůstalosti, byl-li proveden.

(2) Likvidační správce nebo notář provede šetření potřebná k objasnění, zda patří do likvidační podstaty majetek, který zůstal při projednání pozůstalosti sporný a k němuž se proto dosud nepřihlíželo (§ 161 odst. 2 věta druhá, § 169 odst. 2 věta druhá).

(3) Likvidační správce nebo notář vyšetří, zda tu není další, dosud neznámý, majetek, který patří do likvidační podstaty. Dbá přitom, aby byl zjištěn veškerý majetek, který patří do likvidační podstaty (§ 209).

§ 212

Informační povinnost

(1) Každý, kdo zná skutečnosti o majetku patřícím do likvidační podstaty nebo o tom, kde se nachází nebo kde je umístěn, je na výzvu sdělí likvidačnímu správci nebo notáři; odmítnout je sdělit může jen ten, kdo by tak mohl podle občanského soudního řádu učinit jako svědek.

(2) Každý, kdo vede seznamy nebo systémy, v nichž jsou obsaženy údaje o majetku, který patří nebo může patřit do likvidační podstaty, umožní likvidačnímu správci nebo notáři bezplatně zjištění potřebných informací, a to, je-li provozován, i prostřednictvím dálkového přístupu.

(3) Nestanovil-li soud jinak, smí likvidační správce vyzvat ke sdělení skutečností podle odstavce 1 nebo zjišťovat informace podle odstavce 2 jen s předchozím souhlasem soudu.

§ 213

Sporný majetek

(1) Má-li likvidační správce za to, že do likvidační podstaty patří majetek, který by podle informací vyplývajících se seznamů nebo systémů uvedených v § 212 odst. 2 neměl do likvidační podstaty náležet, oznámí to soudu. Stejně postupuje, uplatňuje-li u likvidačního správce nebo u soudu někdo právo k majetku, o němž tvrdí, že nepřipouští, aby patřil do likvidační podstaty.

(2) Soud prověří oznámení likvidačního správce a na základě posouzení všech známých rozhodných skutečností udělí likvidačnímu správci pokyn, zda má nebo nemá tento majetek nadále pokládat za majetek, který patří do likvidační podstaty.

§ 214

Náhrada výdajů

Ten, kdo sdělil likvidačnímu správci nebo notáři skutečnosti podle § 212 odst. 1, má právo na náhradu hotových výdajů. Toto právo zaniká, nebylo-li uplatněno u soudu nebo u likvidačního správce do 3 dnů ode dne, kdy sdělení došlo likvidačnímu správci nebo notáři; o tom je likvidační správce nebo notář povinen poskytnout poučení.

Pododdíl 3
Seznam majetku likvidační podstaty

§ 215

Pořízení a vedení seznamu

(1) Na základě zjištění učiněných podle § 211 a 212 a pokynů soudu podle § 213 odst. 2 likvidační správce nebo notář pořídí a nadále vede seznam majetku, který patří do likvidační podstaty; dbá při tom pokynů soudu.

(2) Vyjde-li v době do pravomocného skončení likvidace pozůstalosti najevo další majetek, který patří do likvidační podstaty, likvidační správce nebo notář seznam bezodkladně doplní.

§ 216

Označení majetku v seznamu

(1) Majetek likvidační podstaty se zapisuje do seznamu pod samostatnými položkami.

(2) Majetek likvidační podstaty se v seznamu označuje způsobem, který umožňuje jeho náležitou identifikaci. Není-li to dobře možné, označí se alespoň tak, aby bylo možno zjistit jeho totožnost a aby byla vyloučena jeho záměna.

§ 217

Nahlížení do seznamu

Každý, kdo osvědčí právní zájem nebo kdo pro to má vážné důvody, může nahlédnout do seznamu majetku likvidační podstaty a činit si z něho výpisy a opisy.

§ 218

Vyrozumění o soupisu

Jakmile likvidační správce nebo notář zapíše do seznamu likvidační podstaty majetek, který je evidován v seznamech nebo systémech vedených podle jiných právních předpisů, vyrozumí o tom bezodkladně toho, kdo tyto seznamy a systémy vede.

§ 219

Oznámení soupisu

Pokládá-li se majetek za součást likvidační podstaty na základě pokynu soudu uděleného podle § 213 odst. 2, likvidační správce bezodkladně oznámí soupis tohoto majetku tomu, komu podle informací vyplývajících se seznamů nebo systémů uvedených v § 212 odst. 2 má náležet, nebo tomu, kdo uplatnil právo k majetku, které podle jeho názoru nepřipouští, aby patřil do majetku likvidační podstaty; současně ho vyzve, aby své právo uplatnil žalobou, a poučí, v jaké lhůtě a proti komu má žalobu podat.

§ 220

Vynětí ze seznamu

Ukáže-li se, že do seznamu majetku likvidační podstaty byl zapsán majetek, ačkoliv do ní správně nepatří, likvidační správce nebo notář se souhlasem soudu nebo na pokyn soudu jej vyjme ze seznamu. Jde-li o majetek, který je evidován v seznamech nebo systémech vedených podle jiných právních předpisů, vyrozumí o tom bezodkladně toho, kdo tyto seznamy a systémy vede.

Pododdíl 4
Vyloučení z likvidační podstaty

§ 221

(1) Ten, kdo tvrdí, že určitý majetek nepatří do likvidační podstaty, neboť to nepřipouští jeho právo k majetku, se může žalobou domáhat vyloučení označeného majetku z likvidační podstaty.

(2) Žaloba se podává proti likvidačnímu správci ve lhůtě 1 měsíce ode dne, kdy žalobci bylo doručeno oznámení soupisu podle § 219. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba příslušnému soudu nejpozději v poslední den lhůty; zmeškání lhůty nelze prominout.

§ 222

Nebyla-li žaloba podle § 221 podána, bylo-li řízení o žalobě zastaveno, byla-li žaloba odmítnuta nebo byla-li žaloba zamítnuta, platí, že majetek patří do likvidační podstaty.

Pododdíl 5
Správa majetku likvidační podstaty

§ 223

Rozsah práv a povinností likvidačního správce nebo notáře

Není-li stanoveno jinak, likvidačnímu správci nebo notáři přísluší při správě majetku patřícího do likvidační podstaty všechna práva a povinnosti, která občanský zákoník jinak svěřuje správci majetku při plné správě cizího majetku.

§ 224

Úkony soudu při správě majetku likvidační podstaty

(1) Peněžní prostředky patřící do likvidační podstaty může likvidační správce nebo notář uložit pouze na takový účet u banky, který mu k tomuto účelu určil soud. Totéž platí, jde-li o přijetí plnění peněžních prostředků ke splnění pohledávek patřících do majetku likvidační podstaty.

(2) Ukončit provozování obchodního závodu patřícího do majetku likvidační podstaty nebo jeho pobočky likvidační správce nebo notář smí jen se souhlasem soudu. Při výkonu práv akcionáře ohledně akcií patřících do likvidační podstaty, práv a povinností společníka jiné obchodní společnosti spojených s obchodním podílem, který patří do likvidační podstaty, a práv a povinností člena družstva, patří-li družstevní podíl do likvidační podstaty, likvidační správce postupuje podle pokynů soudu.

(3) Likvidační správce nebo notář smí uzavřít za obvyklých obchodních podmínek a jen s předchozím souhlasem soudu

- a) smlouvu o úvěru, smlouvu o půjčce nebo obdobnou smlouvu, potřebnou k získání peněžních prostředků ke správě likvidační podstaty,
- b) smlouvy na dodávku energií a surovin, potřebných k provozu obchodního závodu zůstavitele nebo jeho pobočky.

(4) Soud může v jednotlivých případech z vážných důvodů stanovit, že likvidační správce smí právně jednat ohledně majetku patřícího do likvidační podstaty jen s předchozím souhlasem soudu nebo při splnění podmínek stanovených soudem. Dotace a návratné finanční

výpomoci ze státního rozpočtu, jakož i další majetek patřící do likvidační podstaty, s nímž lze podle jiného právního předpisu nakládat pouze způsobem, k němuž byl určen, smí být likvidačním správcem nebo notářem použit jen způsobem určeným jinými právními předpisy; likvidační správce nebo notář k tomu potřebuje souhlas soudu.

§ 225

Náklady při nedostatku peněžních prostředků

(1) Nepostačují-li ke správě majetku patřícího do likvidační podstaty a k jeho zpeněžení peněžité prostředky z likvidační podstaty nebo získané na základě smluv, uzavřených likvidačním správcem, platí tyto náklady stát.

(2) O placení nákladů podle odstavce 1 rozhodne soud usnesením na návrh likvidačního správce nebo i bez návrhu.

(3) Stát má právo, aby mu náklady, které zaplatil podle odstavce 1, byly uhrazeny z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty.

§ 226

Účast likvidačního správce na řízení

(1) Jestliže v den, v němž bylo usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti vyvěšeno na úřední desce soudu, probíhá občanské soudní, správní, daňové nebo jiné řízení, které se týká majetku patřícího do likvidační podstaty nebo pasiv likvidační podstaty, jehož účastníkem byl dosud zůstavitel nebo ten, kdo spravoval pozůstalost, nebo řízení o odpůrčí žalobě podané ve prospěch pohledávky patřící do likvidační podstaty zůstavitelem nebo tím, kdo spravoval jeho pozůstalost, stává se likvidační správce tímto dnem účastníkem na místě zůstavitele nebo toho, kdo spravoval pozůstalost, jestliže byl likvidační správce k tomuto dni jmenován; jinak dnem, ke kterému byl jmenován.

(2) Po dni, v němž bylo usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti vyvěšeno na úřední desce soudu, může být řízení před soudem, správním úřadem nebo jiným orgánem, které se týká majetku patřícího do likvidační podstaty nebo pasiv likvidační podstaty, nebo řízení o odpůrčí žalobě podané ve prospěch pohledávky patřící do likvidační podstaty zahájeno jen na návrh likvidačního správce nebo vedeno proti likvidačnímu správci; jinak bude řízení zastaveno.

(3) V řízeních podle odstavců 1 a 2 smí být rozhodnuto o pasivech likvidační podstaty jen určením základu nebo výše práva, které bylo předmětem řízení; to platí, i když v řízení nedošlo ke změně návrhu.

§ 227

Náklady řízení

(1) V řízeních podle § 226 nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti likvidačnímu správci; to neplatí, jde-li o náklady, které vznikly zaviněním likvidačního správce nebo náhodou, která se mu přihodila.

(2) Náklady zaplacené likvidačním správcem v řízeních podle § 226 představují jeho hotové výdaje.

(3) Náhrada nákladů řízení přiznaná likvidačnímu správci patří do majetku likvidační podstaty.

Pododdíl 6
Zpeněžení majetku likvidační podstaty

§ 228
Uskutečnění zpeněžení

(1) Zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty uskutečňuje s předchozím souhlasem soudu likvidační správce nebo notář.

(2) Soud ve svém předchozím souhlasu uvede nejen způsob zpeněžení (§ 229) a rozsah zpeněžované pozůstalosti, ale i cenu nebo jiné podmínky, které musí být při zpeněžení splněny.

(3) O úkon zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty nejde, bylo-li uskutečněno bez předchozího souhlasu soudu nebo v rozporu se soudem stanovenými podmínkami.

§ 229
Zpeněžení prodejem

(1) Majetek patřící do likvidační podstaty lze zpeněžit prodejem

- a) v dražbě provedené soudem podle ustanovení jiného právního předpisu o výkonu rozhodnutí nebo exekuci,
- b) smlouvou, kterou s nabyvatelem uzavře likvidační správce nebo notář,
- c) ve veřejné dražbě provedené dražebníkem podle jiného právního předpisu,
- d) v dražbě provedené soudním exekutorem podle jiného právního předpisu.

(2) Způsoby uvedenými v odstavci 1 lze zpeněžit celou pozůstalost, její určité části nebo jednotlivé hmotné a nehmotné věci.

§ 230
Zpeněžení věřitelem

(1) Vázne-li na majetku patřícím do likvidační podstaty zástavní nebo zadržovací právo, může soud věřiteli zajištěné pohledávky na jeho návrh usnesením povolit, aby sám uskutečnil zpeněžení zastavené nebo zadržené věci, jestliže má platně sjednáno, že ji může zpeněžit dohodnutým způsobem, a jestliže takové zpeněžení věci není v rozporu se zájmy jiného věřitele. Ke zpeněžení věci soud věřiteli určí přiměřenou lhůtu, která běží ode dne právní moci usnesení.

(2) Věřitel, kterému soud povolil zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty,

- a) vykonává ode dne právní moci usnesení podle odstavce 1 správu zastavené nebo zadržené věci místo likvidačního správce nebo notáře,
- b) smí po dni právní moci usnesení podle odstavce 1 zastavenou nebo zadržanou věc zpeněžit stanoveným způsobem, na němž se písemně dohodl se zástavcem, zástavním dlužníkem nebo dlužníkem; z důležitých důvodů mu soud může na jeho žádost lhůtu ke zpeněžení věci prodloužit.

(3) Právo věřitele uskutečnit zpeněžení zastavené nebo zadržené věci zanikne ještě před uplynutím stanovené lhůty dnem, v němž soudu dojde jeho oznámení, kterým se tohoto práva vzdává.

§ 231

Odevzdání výtěžku

Věřitel, který zpeněžil majetek patřící do likvidační podstaty, odevzdá výtěžek zpeněžení vždy soudu a podá soudu zprávu o průběhu zpeněžování.

§ 232

Zjištění ceny

(1) Před zpeněžením majetku patřícího do likvidační podstaty způsobem uvedeným v § 229 odst. 1 písm. c) nebo d) musí být zjištěna cena majetku posudkem, jde-li o nemovitost, obchodní závod, pobočku obchodního závodu nebo věc prohlášenou za kulturní památku.

(2) Posudek podle odstavce 1 může vypracovat pouze znalec, kterého ustanovil usnesením na žádost likvidačního správce nebo i bez návrhu soud.

§ 233

Nabytí majetku z likvidační podstaty

(1) Ten, kdo nabyl majetek patřící do likvidační podstaty způsoby uvedenými v § 229, nabyl k němu vlastnické právo

- a) dnem, kterým se nabývá vlastnictví při dražbě prováděné soudem podle ustanovení jiného právního předpisu o výkonu rozhodnutí nebo exekuci, při veřejné dražbě prováděné dražebníkem podle jiného právního předpisu, nebo při dražbě prováděné soudním exekutorem podle jiného právního předpisu, nebo
- b) dnem, kterým se nabývá vlastnictví při převodu vlastnického práva na základě smlouvy.

(2) Ten, kdo nabyl majetek patřící do likvidační podstaty způsobem uvedeným v § 230, nabyl k němu vlastnické právo dnem, kterým se nabývá vlastnictví při

- a) veřejné dražbě prováděné dražebníkem podle jiného právního předpisu, nebo
- b) převodu vlastnického práva na základě smlouvy.

(3) Ten, kdo nabyl vlastnictví k majetku z likvidační podstaty způsoby uvedenými v § 229 a 230, nabude současně také práva a povinnosti s věcí spojená a závady vážnoucí na věci s výjimkou zajištění pasiv pozůstalosti a zajištění dluhů třetích osob.

(4) Je-li zpeněžený majetek zapsán ve veřejném nebo jiném seznamu, likvidační správce nebo notář bezodkladně oznámí tomu, kdo takový seznam vede, nabytí vlastnictví k tomuto majetku zpeněžením, způsob provedení zpeněžení, osobu nabyvatele a zánik zajištění vážnoucího na tomto majetku; to neplatí, jestliže příslušné oznámení učinil dražebník nebo soudní exekutor, byl-li majetek zpeněžen ve veřejné dražbě provedené podle jiného právního předpisu nebo v dražbě provedené exekutorem podle jiného právního předpisu.

(5) Je-li zástavní právo, které vážlo na zpeněženém majetku, zapsáno v rejstříku zástav, likvidační správce nebo notář vydá nabyvateli potvrzení o jeho zániku.

§ 234

Připadnutí majetku státu

(1) Majetek zůstavitele patřící do likvidační podstaty, který se nepodařilo zpeněžit, připadá státu; na návrh likvidačního správce nebo i bez návrhu o tom usnesením rozhodne soud. Nepodařilo-li se zpeněžit majetek třetích osob, který patří do likvidační podstaty, soud jej usnesením i bez návrhu vyjme ze seznamu majetku likvidační podstaty.

(2) Majetek, o němž bylo podle odstavce 1 rozhodnuto, že připadá státu, připadne státu dnem právní moci usnesení.

(3) Ustanovení § 233 odst. 3 a 4 se použijí obdobně.

Oddíl 4 **Přihlašování pohledávek**

Pododdíl 1 **Pasiva likvidační podstaty**

§ 235 **Rozsah**

(1) Pasiva likvidační podstaty tvoří náklady zůstavitelova pohřbu, jakož i dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, a dluhy vzniklé po smrti zůstavitele, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila smrt, s výjimkou

- a) úroků a úroků z prodlení, které by přirostly po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti,
- b) smluvní pokuty a penále sjednané nebo stanovené pro případ porušení smluvní povinnosti, na něž vzniklo právo po smrti zůstavitele,
- c) pohledávek z darovacích smluv,
- d) pokut, penále a dalších sankcí, které byly uloženy zůstaviteli za porušení mimosmluvní povinnosti, vzniklo-li na ně právo až po smrti zůstavitele.

(2) Do pasiv likvidační podstaty také patří dluhy z pohledávek, které vznikly ze smluv uzavřených ve prospěch pozůstalosti nebo majetku patřícího do likvidační podstaty

- a) těmi, kdo spravovali pozůstalost v době do nařízení likvidace pozůstalosti,
- b) likvidačním správcem nebo notářem.

(3) Pasiva pozůstalosti (§ 168 odst. 2), která netvoří pasiva likvidační podstaty podle odstavce 1, a jim odpovídající pohledávky zanikají dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti.

§ 236 **Uspokojení pohledávek**

(1) Uspokojena může být při likvidaci pozůstalosti jen taková pohledávka, které odpovídá dluh, jenž patří do pasiv likvidační podstaty, a která byla přihlášena nebo která byla soudu oznámena, považuje-li se takové podání za přihlášku.

(2) I když nebyly přihlášeny, uspokojují se při likvidaci pozůstalosti také pohledávky, které vznikly ze smluv uzavřených s likvidačním správcem nebo notářem, a další pohledávky, o nichž to stanoví zákon.

Pododdíl 2 **Přihláška**

§ 237 **Podání přihlášky**

(1) Věřitel, jehož pohledávka odpovídá dluhu patřícímu do pasiv likvidační podstaty, může podat přihlášku ode dne, kdy bylo usnesení o nařízení likvidace vyvěšeno na úřední desce soudu, až do uplynutí lhůty, která byla stanovena v usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti. Lhůta je zachována, dojde-li přihláška příslušnému soudu nejpozději v poslední den lhůty; zmeškání lhůty nelze prominout.

- (2) Soud přihlášku usnesením odmítne,
- a) byla-li podána opožděně,
 - b) byla-li podána někým, kdo není oprávněn k podání přihlášky,
 - c) byla-li přihlášena pohledávka, které odpovídá dluh, jenž nepatří do pasiv likvidační podstaty.

§ 238

Obsah přihlášky

(1) Přihláška musí obsahovat kromě obecných náležitostí podání stanovených občanským soudním řádem vylíčení skutečností, na nichž se pohledávka věřitele zakládá, a vyčíslení jistiny pohledávky a jejího příslušenství v korunách českých. Vyčíslení v korunách českých je třeba provést i tehdy, jde-li o pohledávku nepeněžitou, o pohledávku neurčité výše nebo o pohledávku v cizí měně.

(2) Jde-li o vykonatelnou pohledávku, musí být v přihlášce dále vylíčeny skutečnosti, na nichž se vykonatelnost zakládá.

(3) Neobsahuje-li přihláška všechny stanovené náležitosti nebo je-li přihláška neurčitá nebo nesrozumitelná, soud usnesením vyzve věřitele, aby přihlášku doplnil nebo opravil ve lhůtě, kterou určí a která nesmí být kratší než 15 dnů od doručení usnesení; současně věřitele poučí, jak je třeba doplnění nebo opravu přihlášky provést.

(4) Přihlášku, která nebyla včas nebo řádně opravena, soud usnesením odmítne, není-li možné pro její nedostatky přezkoumat přihlášenou pohledávku; o tomto následku musí být věřitel poučen.

§ 239

Zajištěná pohledávka

Je-li přihlašovaná pohledávka zajištěna majetkem patřícím do likvidační podstaty, musí věřitel nejpozději v poslední den lhůty stanovené pro podání přihlášky soudu uvést skutečnosti, na nichž se zajištění zakládá a kdy vzniklo, a požádat o uspokojení ze zajištění, jinak se k zajištění pohledávky nepřihlíží.

§ 240

Přihláška uspokojení dluhu třetí osoby ze zajištění

(1) Má-li věřitel pohledávku proti třetí osobě, která je zajištěna majetkem patřícím do likvidační podstaty, věřitel přihlásí právo na uspokojení této pohledávky ze zajištění.

(2) Ustanovení § 238 a 239 se použijí obdobně.

§ 241

Podmíněná přihláška

(1) Přihláškou pohledávky, které odpovídá dluh, jež patří do pasiv likvidační podstaty, není dotčeno ani právo věřitele na uspokojení pohledávky od třetích osob, odpovídajících věřiteli společně a nerozdílně se zůstavitelem, ani právo věřitele na uspokojení ze zajištění poskytnutého třetími osobami.

(2) Osoby, po nichž věřitel může požadovat plnění podle odstavce 1, mohou pohledávku, která by jim vznikla uspokojením věřitele a které odpovídá dluh, jenž tvoří pasivum likvidační podstaty, přihlásit podmíněně pro případ skutečného uspokojení věřitele.

§ 242

Oznámení pohledávky

Za přihlášku se považuje podání věřitele, kterým oznámil svoji pohledávku soudu již v době od zahájení řízení o pozůstalosti do nařízení likvidace pozůstalosti, avšak jen tehdy, obsahuje-li všechny náležitosti přihlášky uvedené v § 238 odst. 1 a 2 a v § 239.

§ 243

Následky uplatnění pohledávky přihláškou

(1) Podá-li věřitel přihlášku nebo pokládá-li se jeho podání za přihlášku (§ 242), promlčecí lhůta a lhůta pro zánik práva přestane běžet, a to s účinností ode dne, v němž bylo usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti vyvěšeno na úřední desce soudu; to neplatí, byla-li přihláška odmítnuta.

(2) Ustanovení odstavce 1 se použije také tehdy, splnila-li se podmínka u přihlášky pohledávky podané jen podmíněně (§ 241).

§ 244

Přílohy přihlášky

(1) Věřitel je povinen připojit k přihlášce listiny, kterých se přihláška dovolává, jakož i listiny, které dokládají vykonatelnost pohledávky, byla-li věřitelem v přihlášce tvrzena.

(2) Uplatnil-li věřitel včas právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, je povinen současně soudu předložit listiny, které tvrzené právo prokazují.

(3) Věřitel, jehož podání se považuje za přihlášku (§ 242) a který soudu dosud nepředložil listiny uvedené v odstavcích 1 nebo 2, je povinen tak učinit do 15 dnů ode dne, kdy usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti nabylo právní moci.

(4) Nesplnil-li věřitel povinnosti podle odstavců 1 až 3, soud mu uloží, aby listiny předložil dodatečně ve lhůtě, kterou určí a která nesmí být kratší než 10 dnů. V případě, že listiny ani poté nebudou soudu předloženy, nepřihlíží se nadále k vylíčení těch skutečností, k jejichž prokázání měly nepředložené listiny sloužit.

§ 245

Vzdání se práva na uspokojení pohledávky

(1) Věřitel, jenž pohledávku uplatnil přihláškou nebo oznámením, které se pokládá za přihlášku, jakož i věřitel, který má právo na uspokojení pohledávky, i když nebyla přihlášena, se mohou kdykoliv v průběhu likvidace pozůstalosti vzdát zcela nebo jen zčásti práva na uspokojení své pohledávky.

(2) Vzdání se práva na uspokojení pohledávky soud usnesením vezme na vědomí.

(3) Ten, kdo se vzdal práva na uspokojení pohledávky, nemůže se při likvidaci pozůstalosti znovu domáhat stejné pohledávky.

§ 246

Zánik pohledávky

Byla-li pohledávka v průběhu likvidace pozůstalosti zcela nebo zčásti jinak uspokojena nebo zanikla a nevzdal-li se věřitel práva na její uspokojení, soud usnesením rozhodne, že věřitel úplně nebo v rozsahu zániku pohledávky pozbyl právo na uspokojení pohledávky z majetku patřícího do likvidační podstaty.

Pododdíl 3
Přezkoumání pohledávky

§ 247

Seznam pohledávek

(1) Pohledávky, jejichž přihláška nebyla soudem pravomocně odmítnuta, pohledávky, které věřitelé uplatnili oznámením, jenž se pokládá za přihlášku, a pohledávky, které se uspokojují při likvidaci pozůstalosti, i když nebyly přihlášeny, soud uvede v seznamu pohledávek.

(2) Každá pohledávka se do seznamu zapisuje pod samostatnou položkou; vyznačí se u ní zejména stručně skutečnosti, na nichž se podle věřitele zakládá, věřitelem učiněné vyčíslení jistiny pohledávky a jejího příslušenství v korunách českých, zda jde podle tvrzení věřitele o vykonatelnou pohledávku a zda bylo uplatněno uspokojení ze zajištění.

(3) Každý, kdo osvědčí právní zájem nebo kdo pro to má vážné důvody, může nahlédnout do seznamu pohledávek a činit si z něho výpisy a opisy.

§ 248

Jednání

(1) K přezkoumání pohledávek soud nařídí jednání tak, aby se konalo nejdříve 20 dnů po uplynutí lhůty, která byla v usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti stanovena k přihlášení pohledávek. Jednání je neveřejné.

(2) K jednání soud předvolá věřitele, kteří jsou účastníky, jejich zástupce a další osoby, jejichž přítomnosti je třeba.

(3) Předvolání k jednání se vyvěsí na úřední desce soudu, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti; v odůvodněných případech může být zveřejněno též prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

(4) Dostaví-li se k jednání likvidační správce, soud mu umožní účast při jednání.

§ 249

Změna doby nebo místa jednání

(1) Z vážných důvodů soud může změnit dobu nebo místo konání jednání, které nařídil k přezkoumání pohledávek.

(2) Žádost věřitele o odročení jednání je vážným důvodem podle odstavce 1 jen tehdy, zabraňuje-li mu překážka nejen v účasti na jednání, ale i v tom, aby si zvolil zástupce, který by za něho při jednání vystupoval.

(3) Změní-li dobu nebo místo jednání, soud postupuje podle § 248 odst. 2 a 3.

§ 250

Přezkoumání pohledávek bez nařízení jednání

Jednání k přezkoumání pohledávek není třeba nařizovat,

- a) je-li v seznamu pohledávek zapsána jen jediná pohledávka, nebo
- b) jestliže se věřitelé vzdali práva účasti na přezkoumání pohledávek při jednání, popřípadě souhlasí s přezkoumáním pohledávek bez nařízení jednání.

§ 251

Nepřezkoumávané pohledávky

(1) Pohledávky se při přezkumném jednání přezkoumávají podle seznamu pohledávek.

(2) Nerozhodl-li soud jinak, nepřezkoumávají se pohledávky, které vznikly ze smluv uzavřených s likvidačním správcem nebo notářem.

§ 252

Přezkoumání pohledávky při jednání

(1) Soud ohledně každé přezkoumávané pohledávky výslovně uvede, zda ji lze pokládat na základě posouzení všech známých rozhodných skutečností vyplývajících z předložených listin a dalších důkazních prostředků za prokázanou a v jaké výši; nepřihlíží přitom ke skutečnostem, k jejichž prokázání věřitel přes výzvu soudu včas nepředložil listiny (§ 244 odst. 4).

(2) Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu, soud posuzuje podle odstavce 1 nově jen takové rozhodné skutečnosti, které nebyly nebo nemohly být uplatněny v řízení, v němž bylo vydáno toto rozhodnutí. Byla-li pohledávka věřiteli přiznána pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu, nelze ji pokládat za neprokázanou jen na základě jiného právního posouzení těchto skutečností, které byly uplatněny nebo jinak známy v řízení, v němž bylo vydáno toto rozhodnutí.

(3) K promlčení pohledávky soud přihlédně, jen jestliže je některý z věřitelů namítl nejpozději do doby jejího přezkoumání při přezkumném jednání.

(4) Uplatnil-li věřitel právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, které vázne na majetku patřícím do likvidační podstaty, soud postupuje obdobně podle odstavců 1 až 3.

§ 253

Popření pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky

(1) Uvedl-li soud, že pokládá pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění za prokázané, mohou se ostatní věřitelé, kteří se dostavili k jednání, vyjádřit, zda je popírají zcela nebo v jaké výši.

(2) Ustanovení § 252 odst. 2 a 3 se pro popření pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky za zajištění jiným věřitelem použijí přiměřeně.

(3) Popřel-li jiný věřitel pohledávku věřitele nebo jeho právo na uspokojení pohledávky ze zajištění a setrval-li soud na závěru, že je lze pokládat za prokázané, soud vyzve věřitele, aby se vyjádřil, zda požaduje, aby jím popřená pohledávka nebo jím popřené právo na uspokojení pohledávky ze zajištění anebo jejich popřené části byly uplatněny u soudu žalobou.

§ 254

Jistota

(1) Věřiteli, který soudu sdělil, že požaduje, aby jím popřená pohledávka nebo jím popřené právo na uspokojení pohledávky ze zajištění anebo jejich popřené části byly uplatněny u soudu žalobou, soud usnesením uloží, aby složil u soudu jistotu na náhradu nákladů řízení o žalobě a na náhradu škody nebo jiné újmy, která by vznikla nedůvodným popřením pohledávky nebo práva na uspokojení ze zajištění anebo jejich částí; současně určí

lhůtu ke složení jistoty a poučí popírajícího věřitele o následcích toho, jestliže jistota nebude včas složena.

(2) Jistotu soud stanoví ve výši jedné třetiny popřené pohledávky, popřené práva na uspokojení pohledávky ze zajištění nebo jejich popřených částí, nejméně 10 000 Kč a nejvýše 100 000 Kč.

(3) Od uložení nebo od zaplacení jistoty soud usnesením upustí, požádal-li o to popírající věřitel a prokázal-li soudu, že jsou u něj splněny předpoklady pro úplné osvobození od soudních poplatků podle občanského soudního řádu, jakož i tehdy, vzal-li své popření zpět.

§ 255

Zápis výsledku jednání

Výsledek přezkoumání pohledávek a práv na uspokojení pohledávek ze zajištění soud uvede po skončení jednání v seznamu pohledávek.

§ 256

Přezkoumání pohledávky bez nařízení jednání

(1) Soud ohledně každé pohledávky a každého uplatněného práva na uspokojení pohledávky ze zajištění posoudí, zda je lze pokládat na základě posouzení všech známých rozhodných skutečností vyplývajících z předložených listin a dalších důkazních prostředků za prokázané a v jaké výši; postupuje přitom způsobem uvedeným v § 252.

(2) Provádí-li se přezkoumání pohledávek a uplatněných práv na uspokojení pohledávky ze zajištění bez nařízení jednání, nemohou je ostatní věřitelé popřít.

(3) Své závěry o přezkoumání pohledávek a práv na uspokojení pohledávek ze zajištění bez nařízení jednání soud uvede v seznamu pohledávek.

§ 257

Vyrozumění věřitelů

(1) Soud usnesením věřitele vyzve, aby se žalobou podle občanského soudního řádu domáhal určení, že mu pohledávka náleží a v jaké výši, popřípadě že má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, jestliže

- a) při přezkoumání pohledávek při jednání nebo bez nařízení jednání uzavřel, že jeho pohledávku nebo jím uplatněné právo na uspokojení pohledávky ze zajištění nelze mít zcela nebo zčásti za prokázané,
- b) jeho pohledávku nebo jím uplatněné právo na uspokojení ze zajištění popřel jiný věřitel, který včas složil u soudu stanovenou jistotu nebo u něhož soud od složení jistoty pravomocným usnesením upustil, ledaže by dodatečně vzal své popření zpět.

(2) V usnesení podle odstavce 1 soud věřitele též poučí, v jaké lhůtě a proti komu má žalobu podat a jaké jsou právní následky toho, jestliže žalobu nepodá vůbec nebo včas.

§ 258

Vyloučení vyrozumění

Ustanovení § 257 se nepoužije, probíhá-li o pohledávce věřitele již soudní řízení, jehož účastníkem se stal likvidační správce (§ 226).

§ 259

Žaloba o určení pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky ze zajištění

(1) Žaloba o určení, že věřiteli náleží pohledávka a v jaké výši, nebo o určení, že věřitel má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, se podává ve lhůtě 1 měsíce ode dne, kdy věřiteli bylo doručeno vyrozumění podle § 257. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba příslušnému soudu nejpozději v poslední den lhůty; zmeškání lhůty nelze prominout.

(2) Žaloba se podává proti likvidačnímu správci; popřel-li pohledávku věřitele nebo jím uplatněné právo na uspokojení ze zajištění jiný věřitel, musí být žaloba podána též proti popírajícímu věřiteli.

(3) Více žalovaných má v řízení o žalobě postavení nerozlučných společníků podle občanského soudního řádu.

(4) Likvidační správce si pro svůj postup v řízení o žalobě vyžádá pokyny soudu a řídí se jimi.

§ 260

Rozhodné skutečnosti v žalobě

Věřitel může v žalobě uplatnit jen ty skutečnosti, které uvedl v řízení o pozůstalosti až do skončení jednání, v němž byla jeho pohledávka nebo jím uplatněné právo na uspokojení pohledávky ze zajištění přezkoumáno, popřípadě, došlo-li k přezkoumání bez nařízení jednání, až do doby, kdy soud uvedl v seznamu pohledávek, že pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění nelze pokládat za prokázané.

§ 261

Pravomoc a příslušnost k rozhodnutí o žalobě

(1) Žaloby o určení, že věřiteli náleží pohledávka a v jaké výši, a žaloby o určení, že věřitel má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení.

(2) K projednání a rozhodnutí žalob uvedených v odstavci 1 jsou v prvním stupni příslušné okresní soudy.

§ 262

Průběh řízení a rozhodnutí

(1) Uplatnil-li věřitel žalobou pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, které mu byly přiznány pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu, soud při projednání žaloby provede dokazování jen o takových rozhodných skutečnostech, které nebyly nebo nemohly být uplatněny v řízení, v němž bylo vydáno pravomocné rozhodnutí; zjištěním skutečností, které byly uplatněny v řízení, v němž bylo vydáno pravomocné rozhodnutí, je vázán.

(2) Rozhodnutí soudu o žalobě, již věřitel uplatnil pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, které mu byly přiznány pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu, nemůže spočívat na jiném právním posouzení týchž rozhodných skutečností.

(3) Rozhodnutí soudu o žalobě, jímž věřitel uplatnil pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, jsou závazná pro všechny účastníky při likvidaci pozůstalosti.

§ 263

Náklady řízení

(1) V řízeních o žalobě nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti likvidačnímu správci; to neplatí, jde-li o náklady, které vznikly zaviněním likvidačního správce nebo náhodou, která se mu přihodila.

(2) Náklady zaplacené likvidačním správcem v řízeních o žalobě představují jeho hotové výdaje.

(3) Náhrada nákladů řízení přiznaná likvidačnímu správci patří do majetku likvidační podstaty.

§ 264

Jistota a náhrada škody

(1) Byla-li žaloba zamítnuta nebo odmítnuta, popřípadě bylo-li řízení o žalobě zastaveno, soud po právní moci rozhodnutí vrátí složenou jistotu.

(2) Bylo-li žalobě pravomocně vyhověno, je popírající věřitel povinen nahradit škodu nebo jinou újmu, která žalujícímu věřiteli vznikla nedůvodným popřením jeho pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky ze zajištění. Náhradu škody nebo jiné újmy je třeba uplatnit u soudu nejpozději do 6 měsíců od právní moci rozhodnutí o žalobě, jinak právo zanikne.

(3) Pravomocně přiznaná náhrada škody nebo jiné újmy se uspokojí ze složené jistoty; povinnost nahradit škodu nebo jinou újmu, která nebyla kryta složenou jistotou, tím není dotčena.

Pododdíl 4

Zjištění pohledávky a práva na uspokojení pohledávky ze zajištění

§ 265

(1) Pohledávka nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění jsou zjištěny, jestliže je

- a) soud pokládá za prokázané a takový závěr uvedl při přezkumném jednání nebo v seznamu pohledávek,
- b) nepopřel žádný z věřitelů nebo je popření pohledávky neúčinné.

(2) Popření pohledávky věřitelem je neúčinné,

- a) vzal-li věřitel později své popření zpět,
- b) nesložil-li u soudu pravomocným usnesením stanovenou jistotu na náhradu nákladů řízení o žalobě a na náhradu škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli nedůvodným popřením pohledávky nebo práva na uspokojení ze zajištění anebo jejich části, vůbec, včas nebo v předepsané výši, ledaže by soud pravomocným usnesením od složení jistoty upustil.

(3) I když soud nepokládal pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění za prokázané nebo i když je popřel některý z věřitelů, jsou zjištěny, bylo-li v řízení o žalobě nebo v jiném občanském soudním řízení pravomocným rozhodnutím určeno, že věřiteli náleží pohledávka a v jaké výši nebo že věřitel má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění.

Oddíl 5
Rozvrh výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty

§ 266
Uhrazované pohledávky

Z výtěžku zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty se hradí pohledávky, které byly zjištěny, a pohledávky, které se uspokojují, i když nemusely být přihlášeny a i když se nepřezkoumávají, jakož i pohledávky věřitelů proti třetím osobám, které jsou zajištěny majetkem patřícím do likvidační podstaty, bylo-li zjištěno právo na jejich uspokojení z tohoto majetku.

§ 267
Uspokojení zajištěných pohledávek

(1) K uspokojení pohledávek, které jsou zajištěny majetkem patřícím do likvidační podstaty, slouží čistý výtěžek zpeněžení tohoto majetku, který se vypočte tak, že od výtěžku zpeněžení se odečtou poměrná část nákladů vynaložených na správu majetku patřícího do likvidační podstaty a, byl-li majetek zpeněžen likvidačním správcem nebo notářem, též náklady vynaložené na jeho zpeněžení.

(2) Slouží-li stejný majetek patřící do likvidační podstaty k zajištění více pohledávek, uspokojují se jednotlivé pohledávky v pořadí, v jakém vzniklo jejich zajištění, nedohodnou-li se věřitelé těchto pohledávek písemně jinak.

(3) Nestačí-li výtěžek zpeněžení majetku k plnému uspokojení pohledávek, v jejichž prospěch na něm vázlo zajištění, uspokojují se spolu s ostatními pohledávkami podle rozvrhového usnesení; to neplatí, jde-li o pohledávky proti třetím osobám, které byly zajištěny majetkem patřícím do likvidační podstaty.

§ 268
Uspokojení při zpeněžení věřitelem nebo správcem

(1) Uskutečnil-li zpeněžení majetku se souhlasem soudu věřitel (§ 230), který výtěžek zpeněžení odevzdal soudu (§ 231) a který soudu podal řádnou zprávu o průběhu zpeněžování majetku, a shledá-li uskutečnění zpeněžení majetku věřitelem v souladu se zákonem, soud usnesením rozhodne, že čistý výtěžek zpeněžení bude odevzdán věřiteli, popřípadě podle pořadí více věřitelům zajištěných pohledávek, do 3 dnů od právní moci usnesení a že případný zbytek čistého výtěžku bude použit k uspokojení pohledávek podle rozvrhového usnesení.

(2) Uskutečnil-li zpeněžení majetku likvidační správce nebo notář a podal-li o tom soudu řádnou zprávu, soud usnesením rozhodne, že čistý výtěžek zpeněžení bude odevzdán věřiteli, jehož pohledávka byla zpeněženým majetkem zajištěna, popřípadě více věřitelům takto zajištěných pohledávek podle pořadí, do 3 dnů od právní moci usnesení a že případný zbytek čistého výtěžku bude použit k uspokojení pohledávek podle rozvrhového usnesení.

§ 269
Rozvrhové usnesení

(1) Uhrazované pohledávky (§ 266), které nebyly uspokojeny podle § 267 a 268, se uspokojují podle rozvrhového usnesení.

(2) Soud rozhodne o uspokojení pohledávek rozvrhovým usnesením vždy, podal-li mu likvidační správce řádnou zprávu o zpeněžování majetku likvidační podstaty nebo jeho části a

byly-li zjištěny pohledávky nebo jejich části, které by měly být podle skupin uspokojeny podle rozvrhového usnesení.

§ 270 Skupiny

(1) Na základě rozvrhového usnesení se uspokojují postupně pohledávky podle těchto skupin:

- a) pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem,
- b) pohledávky vzniklé státu na nákladech vynaložených na zpeněžení majetku likvidační podstaty a jeho správu, popřípadě též na úschovu majetku patřícího do likvidační podstaty u vhodného schovatele,
- c) pohledávka odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a, byla-li likvidačnímu správci poskytnuta záloha, státu,
- d) pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař,
- e) pohledávka nákladů zůstavitelova pohřbu,
- f) pohledávky odměny a náhrady nákladů těch, kdo vykonávali správu pozůstalosti za řízení v době do nařízení likvidace pozůstalosti,
- g) pohledávky výživného,
- h) ostatní pohledávky.

(2) Od pohledávek uvedených v odstavci 1 písm. a) a b) se odečtou náklady vynaložené na likvidačním správcem nebo notářem provedené zpeněžení majetku, který sloužil k zajištění pohledávek, a poměrná část nákladů vynaložených na správu majetku patřícího do likvidační podstaty, která byla započítána věřitelům zajištěných pohledávek (§ 267 odst. 1).

(3) O úhradě pohledávek uvedených v odstavci 1 písm. c) a d) soud rozhodne v rozvrhovém usnesení, kterým se řízení při likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí, nebo v usnesení o vydání likvidačního přebytku.

(4) Nelze-li plně uspokojit pohledávky patřící do téže skupiny, uspokojí se poměrně.

§ 271 Obsah rozvrhového usnesení

V rozvrhovém usnesení soud zejména rozhodne,

- a) jak vysoké plnění připadá z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty na každou uhrazovanou pohledávku, která se podle něho uspokojuje,
- b) která pohledávka a v jaké výši zůstává neuspokojená,
- c) v jaké lhůtě bude plnění věřitelům vyplaceno.

§ 272 Vydání likvidačního přebytku

(1) Byly-li z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty uspokojeny všechny pohledávky, soud usnesením rozhodne o vydání majetkového přebytku těm, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace dědictví, podle jejich dědických podílů, popřípadě státu, měla-li mu v té době pozůstalost připadnout proto, že nedědil žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a že se na stát hledělo, jako by byl zákonný dědic.

(2) Na ty, kterým byl vydán likvidační přebytek, nepřecházejí pasiva pozůstalosti a ani nejsou povinni jinak hradit pasiva pozůstalosti.

§ 273

Skončení řízení při likvidaci

(1) Rozvrhovým usnesením, kterým soud rozhodne o rozdělení celého nebo zbyvajících výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty, nebo usnesením, kterým bylo rozhodnuto o vydání likvidačního přebytku, se řízení při likvidaci majetku v prvním stupni končí.

(2) Právní mocí rozvrhového usnesení, kterým bylo rozhodnuto o rozdělení celého nebo zbyvajících výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty nebo kterým bylo rozhodnuto o vydání likvidačního přebytku, je řízení o pozůstalosti skončeno.

§ 274

Zánik neuspokojených pohledávek

Pohledávky, jimž odpovídá pasivum pozůstalosti, zanikají dnem skončení řízení o pozůstalosti (§ 273 odst. 2) v takovém rozsahu, v jakém nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty; to platí i tehdy, jestliže věřitel svoji pohledávku nepřihlásil.

Oddíl 6

Další najevo vyšlý majetek likvidační podstaty

§ 275

(1) Objeví-li se po právní moci rozvrhového usnesení, jímž bylo řízení o pozůstalosti skončeno, další majetek, který patří do likvidační podstaty, a nebyly-li při likvidaci pozůstalosti plně uspokojeny všechny uhrazované pohledávky, soud usnesením nařídí, aby o něm bylo pokračováno v likvidaci pozůstalosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, při pokračování v likvidaci pozůstalosti se postupuje přiměřeně podle dílu 1 a oddílů 1 až 5 tohoto dílu.

(3) Z výtěžku zpeněžení majetku, o němž se pokračuje v likvidaci řízení, mohou být uspokojeni jen věřitelé pohledávek, které se uhrazují z výtěžku zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty podle výsledků původního řízení, skončeného podle § 273; k zániku těchto pohledávek (§ 274) se přitom nepřihlíží.

§ 276

(1) Objeví-li se po právní moci usnesení, jímž bylo řízení o pozůstalosti skončeno, další majetek, který patří do likvidační podstaty, a byly-li při likvidaci pozůstalosti plně uspokojeny všechny uhrazované pohledávky, soud usnesením rozhodne, že tento majetek nabývají dnem právní moci do vlastnictví ti, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace pozůstalosti, podle svých dědických podílů, popřípadě stát, měla-li mu v té době pozůstalost připadnout proto, že nedědil žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a že se na stát hledí, jako by byl zákonný dědic.

(2) Na ty, kteří nabyli vlastnictví k majetku patřícímu do likvidační podstaty podle odstavce 1, nepřecházejí pasiva pozůstalosti a ani nejsou povinni jinak hradit pasiva pozůstalosti.

(3) Byl-li majetek patřící do likvidační podstaty nabytý do vlastnictví podle odstavce 1 předmětem odkazu zřízeného zůstavitelem, má odkazovník stejné právo na odkaz vůči jeho vlastníku, jaké mu poskytuje občanský zákoník při vyčerpání pozůstalosti proti dědici

vyhradivšímu si soupis; k zániku práva na odkaz (§ 197 písm. b)) se v tomto případě nepřihlíží.

Oddíl 7 **Zastavení likvidace pozůstalosti**

§ 277

(1) Ukáže-li se po nařízení likvidace pozůstalosti, že zůstavitel žije, soud usnesením likvidaci pozůstalosti zastaví. Právní účinky úkonů, které byly dosud při likvidaci pozůstalosti učiněny, zůstávají nedotčeny.

(2) Právní mocí usnesení o zastavení likvidace pozůstalosti je řízení o pozůstalosti skončeno.

Díl 5 **Úschovy v řízení o pozůstalosti**

Oddíl 1 **Přijetí do úschovy**

§ 278

Důvody přijetí do úschovy

(1) Není-li dále stanoveno jinak, soud za řízení o pozůstalosti přijímá do úschovy peníze, cenné papíry a jiné hmotné movité věci

- a) bylo-li to nařízeno při závěře pozůstalosti (§ 148 a 150) nebo při zajištění majetku patřícího do likvidační podstaty (§ 199 odst. 2),
- b) bylo-li to nařízeno při odloučení pozůstalosti (§ 151 odst. 2),
- c) bylo-li dlužníkům zůstavitele uloženo plnit tímto způsobem jejich dluhy (§ 150, § 199 odst. 2).

(2) Do úschovy nelze přijmout hmotné movité věci, které

- a) nelze uchovávat bez nebezpečí škody nebo nepoměrných nákladů,
- b) pro jejich velikost nebo povahu nelze uložit v kovové skříni soudu nebo soudního komisaře nebo u banky a nepodařilo se pro ně obstarat vhodného schovatele.

§ 279

Potvrzení

O přijetí peněz, cenných papírů a jiných hmotných movitých věcí vystaví soud nebo soudní komisař písemné potvrzení tomu, kdo je složil (dále jen „složitel“).

Oddíl 2 **Postup při přijímání do úschovy**

§ 280

Přijímání peněz

(1) Peníze přijme soud nebo soudní komisař do úschovy tak, že je složitel vloží nebo převede na k tomu určený účet soudu.

(2) Peníze do částky 20 000 Kč mohou soud nebo soudní komisař přijmout v hotovosti; uloží je do kovové skříně soudu nebo soudního komisaře a nejpozději následující pracovní den je vloží na k tomu určený účet soudu.

§ 281

Přijímání jiných hmotných movitých věcí

(1) Jiné hmotné movité věci než peníze přijme soudní komisař a uloží je do své kovové skříně. Nedovoluje-li to velikost kovové skříně soudního komisaře nebo nebyl-li v době úschovy žádný notář pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti, přijme je do úschovy soud a uloží je do kovové skříně soudu.

(2) V kovové skříně soudního komisaře nebo soudu mohou být až do skončení úschovy uloženy jen vkladní knížky nebo vkladní listy se zůstatky, které v jedné pozůstalostní věci nepřesahují v součtu 20 000 Kč, cenné papíry, které v jedné pozůstalostní věci znějí na částku nepřesahující v součtu 20 000 Kč, a drobné hmotné movité věci nepatrné ceny. Ostatní přijaté hmotné movité věci se předají nejpozději následující pracovní den do úschovy u banky.

§ 282

Přijímání jiných hmotných věcí s potřebou vhodného schovatele

(1) Jiné hmotné movité věci než peníze, které pro jejich velikost nebo povahu nelze umístit do kovové skříně soudního komisaře nebo soudu, přijme do úschovy soudní komisař nebo, nebyl-li v době úschovy žádný notář pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti, soud jen a teprve poté, co bude pro úschovu obstarán vhodný schovatel.

(2) Náklady spojené s úschovou hradí schovatelé stát. Soud o tom rozhodne usnesením na návrh schovatele.

(3) Stát má podle výsledku řízení proti účastníkům právo, aby mu nahradili náklady spojené s úschovou podle odstavce 1, popřípadě právo na jejich náhradu z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty.

Oddíl 3

Vydání úschovy

§ 283

Vydání úschovy při zrušení závěry nebo zajištění majetku

Byly-li závěra pozůstalosti nebo zajištění majetku patřícího do likvidační podstaty zrušeny ještě před skončením řízení o pozůstalosti, soudní komisař vydá uschované peníze, cenné papíry nebo jiné hmotné movité věci složitelům.

§ 284

Vydání úschovy při skončení řízení o pozůstalosti

(1) Soudní komisař nebo, nebyl-li v době vydání úschovy žádný notář pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti, soud vydají po skončení řízení o pozůstalosti úschovu tomu, komu podle pravomocných rozhodnutí soudu patří.

(2) Není-li známa nebo je-li neznámého pobytu osoba, které mají být věci vydány podle odstavce 1, uloží se tyto věci vždy u soudu a postupuje se ohledně nich podle ustanovení o řízení o úschovách; totéž platí, bylo-li převzetí věci odmítnuto.

§ 285

Vydání úschovy při likvidaci pozůstalosti

(1) Byla-li pravomocně nařízena likvidace pozůstalosti a není-li stanoveno jinak, vydají se uschované peníze do likvidační podstaty a ostatní hmotné movité věci, které patří do likvidační podstaty, likvidačnímu správci.

(2) V případě, že uschované peníze, cenné papíry a jiné hmotné movité věci byly po nařízení likvidace pozůstalosti pravomocným rozhodnutím soudu vyloučeny z likvidační podstaty nebo vyňaty ze seznamu majetku likvidační podstaty (§ 220), budou vydány tomu, na jehož návrh byly z likvidační podstaty vyloučeny, jinak budou vydány složiteli.

(3) Vydání podle odstavců 1 a 2 provede soudní komisař nebo, nebyl-li v době vydání úschovy žádný notář pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti, soud.

Hlava IV

Jiná řízení

Díl 1

Řízení o úschovách

§ 286

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je místo plnění; jsou-li místa plnění v obvodu několika soudů, je k řízení o úschovách příslušný soud, který nejdříve zahájí řízení.

§ 287

Předmět úschovy

U soudu lze složit do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku.

§ 288

Zahájení řízení

(1) Řízení lze zahájit jen na návrh.

(2) Návrh na přijetí do úschovy musí obsahovat prohlášení toho, kdo peníze, cenné papíry nebo jiné věci do úschovy skládá (dále jen „složitel“), že závazek, jehož předmětem jsou hodnoty skládané do úschovy, nelze splnit, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení, nebo že složitel má odůvodněné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo že složitel věřitele nezná; to neplatí, jde-li o návrh na přijetí do úschovy za účelem splnění dluhu poskytnout dorovnání protiplnění nebo náhradu škody více osobám na základě rozhodnutí soudu podle zákona o obchodních korporacích nebo zákona o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen „povinná úschova“).

§ 289

Účastníci

Účastníkem je složitel. Po právní moci rozhodnutí o přijetí do úschovy je účastníkem také ten, pro koho jsou peníze, cenné papíry nebo jiné věci určeny (dále jen „příjemce“), a ten, kdo uplatňuje právo na předmět úschovy.

§ 290
Jednání

Jednání není třeba nařizovat.

§ 291
Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 292
Doručování rozhodnutí

Rozhodnutí soud doručí účastníkům do vlastních rukou.

§ 293
Náklady úschovy

(1) Vyžádá-li si úschova náklady, uloží soud složiteli, aby složil přiměřenou zálohu na náklady. Nebude-li záloha ve stanovené lhůtě zaplácena, soud návrh na přijetí úschovy zamítne; soud rovněž návrh na přijetí úschovy zamítne, nehodí-li se věc k úschově vůbec nebo není-li nalezen vhodný způsob úschovy.

(2) Vyžádá-li si povinná úschova náklady, rozhodne soud o uspokojení nákladů úschovy ze složených prostředků před vydáním z povinné úschovy. Částka vydávaná z povinné úschovy jednotlivým příjemcům se poměrně sníží.

§ 294
Náhrada výdajů

Před vydáním předmětu plnění z povinné úschovy za účelem splnění dluhu rozhodne soud o náhradě účelně vynaložených výdajů z prostředků uložených v povinné úschově, pokud zákon o obchodních korporacích nebo zákon o přeměnách obchodních společností a družstev stanoví, že účelně vynaložené výdaje se hradí z prostředků uložených v povinné úschově.

§ 295
Vydání úschovy

(1) Předmět úschovy vydá soud příjemci na jeho žádost. Jestliže ke složení došlo proto, že někdo jiný než příjemce uplatňuje právo na vydání předmětu úschovy nebo že někdo jiný, jehož souhlasu je třeba, nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy příjemci, je k vydání předmětu úschovy zapotřebí souhlasu všech účastníků a osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním došlo ke složení do úschovy. Souhlasu složitela je však třeba jen tehdy, bylo-li plnění složeno pro neznámého věřitele.

(2) Předmět povinné úschovy vydá soud příjemci, který k žádosti doloží kopii soudního rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, dále skutečnost, že je oprávněnou osobou, a rozsah práva na plnění z povinné úschovy.

(3) Složiteli vydá soud předmět úschovy na jeho žádost,
a) jestliže příjemce projeví s tímto postupem souhlas,
b) prohlásí-li příjemce soudu, že předmět úschovy nepřijímá, nebo

c) nevyjádří-li se příjemce ve lhůtě stanovené soudem, ačkoliv byl na takové následky upozorněn.

(4) Jiné osobě, než která je uvedena v odstavcích 1 až 3, žádající o vydání předmětu úschovy, jej vydá soud jen se souhlasem složitele a příjemce.

§ 296

Nahrazení souhlasu s vydáním úschovy

(1) Byl-li souhlas s vydáním předmětu úschovy odepřen, lze jej nahradit pravomocným rozsudkem soudu, kterým bylo rozhodnuto, že ten, kdo vydání odporoval, je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy žadateli.

(2) Pro řízení o nahrazení souhlasu podle odstavce 1 je příslušný soud, u něhož probíhá řízení o úschově.

§ 297

Zvláštní případy úschovy

Přijímá-li soud do úschovy věci v případech stanovených jinými právními předpisy, řídí se ustanoveními příslušného právního předpisu, a není-li jich, ustanoveními § 286 až 299, a to přiměřeně podle povahy úschovy a jejího účelu.

§ 298

Nevydané úschovy

(1) Uplynula-li lhůta 3 let od právní moci rozhodnutí o přijetí do úschovy, popřípadě ode dne, kdy předmět úschovy měl být podle návrhu složiteli vydán, rozhodne soud, že předmět úschovy případně státu, jestliže se o něj nikdo nepřihlásí do 1 roku ode dne vyhlášení tohoto rozhodnutí. Toto rozhodnutí soud vyvěsí na úřední desce soudu.

(2) Dojde-li po vydání rozhodnutí ve lhůtě podle odstavce 1 žádost o vydání předmětu úschovy, postupuje soud podle § 295.

(3) Uplynutím lhůty uvedené v rozhodnutí podle odstavce 1, nebyla-li v této lhůtě žádost o vydání předmětu úschovy podána, případně předmět úschovy státu. Uplynutím této lhůty nabude stát předmět úschovy i tehdy, nebylo-li podané žádosti pravomocným rozhodnutím vyhověno.

§ 299

Účinky případnutí úschovy státu

Případne-li předmět úschovy státu, zaniknou práva účastníků i jiných osob k předmětu úschovy.

Díl 2

Řízení o umoření listin

§ 300

Místní příslušnost

(1) Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu má obecný soud navrhovatel; nemá-li navrhovatel v České republice obecný soud, je příslušný ten soud, v jehož obvodu je platební místo.

(2) Jde-li o řízení o umoření cenného papíru, vystaveného tuzemskou bankou, je příslušný soud, v jehož obvodu má tato banka své sídlo.

§ 301

Předmět řízení

(1) Umořit lze ztracenou nebo zničenou listinu, kterou je třeba předložit k uplatnění práva.

(2) V řízení před soudem nelze umořit takové listiny, které je podle zákona oprávněna umořit právnická osoba, jež je vystavila.

(3) Umoření nepodléhají peníze, loterní losy, sázenky, lístky a známky denního oběhu (například vstupenky a jízdenky), kupóny a talóny cenných papírů nebo zaknihovaných cenných papírů, listiny, s nimiž je spojeno právo uhrazovat určité právnické osobě v tuzemsku cenu zboží a služeb, jakož i listiny, na jejichž podkladě lze uplatnit jen nárok na vedlejší plnění.

§ 302

Zahájení řízení

(1) Řízení lze zahájit jen na návrh. Návrh na umoření listiny může podat každý, kdo má na jejím umoření právní zájem.

(2) V návrhu na umoření listiny je třeba uvést skutečnosti, z nichž vyplývá, že z listiny nebo na jejím základě lze uplatnit nějaké právo. K návrhu je třeba předložit opis listiny nebo označit listinu, jejího výstavce, popřípadě i jiné osoby podle listiny zavázané, jakož i takové údaje, které listinu odlišují od jiných listin téhož druhu. Je-li v listině uvedena určitá částka, je třeba uvést i tento údaj.

§ 303

Účastníci

Účastníky jsou navrhovatel, ten, kdo je podle listiny povinen plnit, ten, kdo má listinu v držbě, a ten, kdo podal námítky podle § 304 odst. 1.

§ 304

Výzva k předložení listiny

(1) Soud vydá usnesení obsahující výzvu, aby se ten, kdo má listinu, přihlásil do 1 roku od vydání usnesení u soudu, který usnesení vydal, a podle možností předložil listinu nebo aby podal proti návrhu námítky. Toto usnesení se vyvěsí na úřední desce soudu.

(2) Je-li umořována směnka nebo šek, stanoví soud v usnesení podle odstavce 1 lhůtu 2 měsíců a současně zakáže, aby podle umořovaných listin bylo placeno.

(3) Lhůta podle odstavce 2 se počítá, není-li umořovaná listina ještě splatná, od prvního dne její splatnosti. Jestliže je umořovaná listina již splatná, počítá se tato lhůta ode dne vyvěšení usnesení.

(4) Jde-li o listinu na doručitele, s výjimkou pojistek na doručitele, skončí lhůta podle odstavce 1 nebo 2 až za 1 rok po splatnosti pohledávky z listiny.

§ 305

Účinky zahájení řízení

(1) Od zahájení řízení až do jeho pravomocného skončení neběží proti navrhovateli promlčecí lhůta, lhůta pro zánik práva ani lhůta určená k výplatě peněžité částky podle umořované listiny.

(2) Ten, komu bylo usnesení doručeno nebo kdo se o něm mohl při náležitě péči dozvědět, nesmí pod následky neplatnosti nakládat právy z umořované listiny, konat výplaty nebo jiná plnění podle ní, převést ji nebo provést na ní změny. Ten, kdo je podle listiny zavázán, je povinen zdržet předloženou listinu a oznámit soudu, kdo ji předložil.

§ 306

Zaplacení směnky či šeku

Bylo-li zahájeno umořovací řízení o směnce či šeku, je navrhovatel, který se vykáže usnesením, oprávněn žádat zaplacení směnky či šeku, dá-li přiměřenou jistotu, dokud směnka či šek nejsou prohlášeny za umořené. Nedá-li tuto jistotu, je oprávněn podat návrh, aby dlužná částka byla složena do úschovy soudu.

§ 307

Přezkoumání přihlášky

Soud přezkoumá přihlášku toho, kdo má listinu, a zjistí jeho námitky. Zjistí-li, že listina není ztracena nebo zničena, návrh zamítne.

§ 308

Jednání

Jednání není třeba nařizovat.

§ 309

Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 310

Rozhodnutí

(1) Zjistí-li soud, že listina, jejíž umoření bylo navrženo, nebyla vystavena nebo že není ztracena ani zničena, návrh zamítne.

(2) Uplynula-li lhůta podle § 304 odst. 1 nebo 2 a nedojde-li k zamítnutí návrhu, prohlásí soud k dalšímu návrhu listinu za umořenou.

(3) Není-li další návrh podle odstavce 2 podán do 1 měsíce od uplynutí lhůty uvedené v § 304 odst. 1 nebo 2, soud řízení zastaví. Na tento následek je nutno navrhovatele upozornit v usnesení podle § 304 odst. 1 nebo 2.

§ 311

Doručování

Rozhodnutí o návrhu na umoření listiny soud doručí účastníkům do vlastních rukou.

§ 312

Účinky rozhodnutí o umoření listiny

Rozhodnutí o umoření listiny nahrazuje umořenou listinu, dokud ten, kdo je podle listiny zavázán, nevydá za ni oprávněnému náhradní listinu.

Díl 3
Řízení ve věcech kapitálového trhu

§ 313
Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud navrhovatele.

§ 314
Zahájení řízení

Řízení ve věcech kapitálového trhu podle jiného právního předpisu lze zahájit jen na návrh České národní banky.

§ 315
Účastníci

Účastníky jsou Česká národní banka jako navrhovatel a ti, koho Česká národní banka v návrhu označí.

§ 316
Průběh řízení

(1) Při rozhodování o věci soud vychází zejména z listin a dalších důkazů, které předloží navrhovatel. Účastníci nemusí být vyslechnuti.

(2) O návrhu musí být soudem prvního stupně rozhodnuto nejpozději do 10 dnů od zahájení řízení. Vyzval-li soud navrhovatele, aby odstranil vady podání, běží tato lhůta znovu ode dne, kdy došlo k odstranění vad nebo kdy marně uplynula k tomu stanovená lhůta; totéž platí, uložil-li soud navrhovatel, aby mu předložil pro rozhodnutí významné listiny nebo jiné důkazy.

§ 317
Jednání

Jednání není třeba nařizovat.

§ 318
Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 319
Rozhodnutí

Rozhodnutí, kterým bylo návrhu vyhověno, zanikne dnem, kdy bylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto ve věci podle jiného právního předpisu. I před uplynutím této doby soud rozhodnutí zruší, jestliže pominou důvody, pro které bylo návrhu vyhověno.

Díl 4

Řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže

§ 320

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

§ 321

Předmět řízení

Řízení se koná, je-li důvodné podezření, že se při šetření narušení hospodářské soutěže podle jiného právního předpisu nacházejí obchodní knihy nebo jiné záznamy v jiných než obchodních prostorách, včetně bytů fyzických osob, které jsou členy statutárních orgánů nebo zaměstnanci soutěžitele (dále jen „jiné než obchodní prostory“), a má-li být takové šetření v těchto prostorách provedeno.

§ 322

Zahájení řízení

(1) Řízení lze zahájit jen na návrh Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže nebo Evropské komise. Návrhem se lze u soudu domáhat, aby soud vyslovil se šetřením podle § 321 souhlas.

(2) Návrh musí kromě obecných náležitostí obsahovat označení jiných než obchodních prostor, v nichž má být šetření provedeno, a musí v něm být uveden předmět a účel šetření, doba, ve které má být šetření provedeno, a skutečnosti, které dokládají důvodné podezření podle § 321.

§ 323

Účastníci

Účastníkem je navrhovatel a osoba, která užívá jiné než obchodní prostory, v nichž má být šetření provedeno (dále jen „uživatel“). Je-li navrhovatelem Evropská komise, je účastníkem i Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

§ 324

Odmítnutí návrhu

Návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný nebo neurčitý, soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije. Soud návrh odmítne rovněž tehdy, byl-li podán někým, kdo k návrhu není oprávněn.

§ 325

Jednání

Jednání není třeba nařizovat.

§ 326

Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 327

Rozhodnutí

(1) V rozhodnutí musí být označeny jiné než obchodní prostory, v nichž má být šetření provedeno, uveden předmět a účel šetření a doba, ve které má být šetření provedeno. Případným slyšením uživatele před rozhodnutím soudu nesmí být zmařen účel šetření.

(2) Proti rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

§ 328

Doručování

Rozhodnutí se doručuje uživateli při zahájení šetření. Není-li uživatel přítomen, je třeba k šetření přibrat osobu, která není na věci zúčastněna; uživateli se v tomto případě doručí rozhodnutí spolu s vyrozuměním, že šetření bylo provedeno, a s protokolem pořízeným při takovém šetření.

Díl 5

Řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin

§ 329

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo advokát, o jehož listiny jde.

§ 330

Zahájení řízení

(1) Návrh na zahájení řízení ve věcech nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta podle jiného právního předpisu, může podat jen ten, o němž to stanoví jiný právní předpis.

(2) Návrh musí kromě obecných náležitostí obsahovat označení listin, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s jejich obsahem, a vyličení skutečností svědčících o tom, proč nesouhlas zástupce České advokátní komory k seznámení navrhovatele s obsahem těchto listin má být nahrazen. K návrhu je třeba připojit protokol nebo jiný zápis, v němž je zachycen nesouhlas zástupce České advokátní komory s tím, aby se navrhovatel s obsahem listin seznámil.

(3) Listinou se v tomto řízení rozumí jak písemnost, popřípadě její část, tak i jiný nosič informací.

(4) Návrh je třeba podat nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy zástupce České advokátní komory odmítl udělit souhlas k seznámení se s obsahem listin, ohledně kterých se navrhovatel podle odstavce 2 domáhá nahrazení souhlasu. Zmeškání lhůty k podání návrhu nelze prominout.

§ 331
Účastníci

Účastníky jsou navrhovatel, Česká advokátní komora a dotčený advokát, o jehož listiny jde.

§ 332
Odmítnutí návrhu

Návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný nebo neurčitý, soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije. Soud návrh odmítne rovněž tehdy, byl-li podán opožděně nebo byl-li podán někým, kdo k návrhu není oprávněn.

§ 333
Průběh řízení

(1) Nepostupoval-li podle § 332, soud bez zbytečného odkladu nařídí k projednání věci samé jednání a České advokátní komoře uloží, aby mu při jednání předložila listiny, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu České advokátní komory k seznámení se s jejich obsahem. Jednání je neveřejné.

(2) Při jednání nařízeném podle odstavce 1 soud vedle jiných úkonů též prověří, zda nebylo porušeno zabezpečení listin předložených Českou advokátní komorou, a v nepřítomnosti jiných osob se seznámí s jejich obsahem; současně učiní opatření, aby se navrhovatel a ani nikdo jiný o obsahu listin při jednání nemohl dozvědět.

(3) Dojde-li k odročení jednání, soud listiny zabezpečí tak, aby se s jejich obsahem nemohl nikdo seznámit, popřípadě je zničit nebo poškodit.

§ 334
Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 335
Rozhodnutí

(1) Soud návrhu vyhoví, dojde-li k závěru, že listina neobsahuje skutečnosti, o nichž je dotčený advokát povinen zachovávat mlčenlivost podle jiného právního předpisu; v opačném případě návrh zamítne.

(2) Proti rozhodnutí nejsou přípustné opravné prostředky. Rozhodnutí podle odstavce 1 je třeba vyhlásit ihned po skončení jednání; ustanovení o odročení za účelem vyhlášení rozhodnutí se nepoužije.

(3) Rozhodnutí, kterým soud rozhodl o návrhu podle odstavce 1, je vykonatelné jeho vyhlášením.

§ 336

Účinky rozhodnutí

(1) Vyhoví-li soud návrhu alespoň zčásti, předá bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí listiny, ohledně nichž byl nahrazen souhlas zástupce České advokátní komory se seznámením se s jejich obsahem, navrhovateli a uloží mu, aby je České advokátní komoře vrátil ihned poté, jakmile se s jejich obsahem seznámí. Listiny, ohledně kterých byl návrh zamítnut, soud vrátí bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí České advokátní komoře.

(2) V případě, že listiny není možné odevzdat navrhovateli, České advokátní komoře nebo jejich zástupcům osobně po vyhlášení rozhodnutí, doručí se nejpozději první pracovní den následující po dni, v němž bylo rozhodnutí vyhlášeno, navrhovateli nebo České advokátní komoře prostřednictvím soudního doručovatele nebo orgánů justiční stráže.

§ 337

Obdobné použití pro nahrazení souhlasu zástupce Komory daňových poradců

Ustanovení § 329 až 336 o řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, se použijí obdobně i pro nahrazení souhlasu zástupce Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti daňového poradce.

Díl 6

Řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva

§ 338

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný obecný soud toho, vůči němuž návrh směřuje.

§ 339

Podmínky řízení

Ukládá-li předběžné opatření vydané Evropským soudem pro lidská práva na základě Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod České republice povinnost něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco strpět, a splnění této povinnosti nemůže Česká republika zajistit bez součinnosti jiných osob, vydá soud rozhodnutí, kterým se zajistí splnění povinnosti vyplývající z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva.

§ 340

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh České republiky.

§ 341

Účastníci

Účastníky jsou Česká republika a ten, vůči němuž návrh směřuje. Za Českou republiku jedná Ministerstvo spravedlnosti.

§ 342

Průběh řízení

O návrhu rozhodne soud neprodleně, nejpozději do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán. Jednání zpravidla není třeba nařizovat.

§ 343
Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 344
Rozhodnutí

(1) Soud rozhodnutím účastníku uloží, aby poskytl součinnost nezbytnou k zajištění splnění povinnosti vyplývající z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva. Odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek.

(2) Povinnost součinnosti podle odstavce 1 trvá do doby, než zaniknou účinky předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva. O zániku účinků předběžného opatření vydaného Evropským soudem pro lidská práva vyrozumí Ministerstvo spravedlnosti povinnou osobu.

Díl 7
Řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti

§ 345
Místní příslušnost

(1) Pro řízení je příslušný obecný soud zaměstnavatele.

CELEX: 32003R1435, 32003L0072

(2) Pro řízení ve věcech voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti je příslušný obecný soud evropské družstevní společnosti, popřípadě soud, v jehož obvodu bude mít evropská družstevní společnost sídlo.

CELEX: 32003R1435, 32003L0072

§ 346
Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh.

CELEX: 32003R1435, 32003L0072

§ 347
Účastníci

Účastníkem je člen rady zaměstnanců nebo člen rady státních zaměstnanců nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo zástupce pro bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu státní služby anebo člen zvláštního vyjednávacího výboru zaměstnanců evropské družstevní společnosti, jehož zvolení je návrhem napadeno, a příslušná volební komise. Účastníkem řízení o neplatnost volby člena zvláštního vyjednávacího výboru zaměstnanců evropské družstevní společnosti je návrhovátelem a člen zvláštního vyjednávacího výboru, jehož zvolení je návrhem napadeno.

CELEX: 32003R1435, 32003L0072

§ 348

Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 349

Rozhodnutí

(1) O návrhu na vyslovení neplatnosti volby do rady zaměstnanců a neplatnosti volby do rady státních zaměstnanců nebo neplatnosti volby zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a neplatnosti volby zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu státní služby nebo návrhu neplatnosti voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru zaměstnanců evropské družstevní společnosti, kteří jsou voleni jako zástupci zaměstnanců z České republiky, rozhodne soud do 10 dnů ode dne doručení návrhu.

(2) Jednání není třeba nařizovat.

CELEX: 32003R1435, 32003L0072

(3) Proti rozhodnutí nejsou přípustné opravné prostředky.

CELEX: 32003R1435, 32003L0072

Díl 8

Řízení o soudním prodeji zástavy

§ 350

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh zástavního věřitele, kterým se domáhá nařízení soudního prodeje zástavy; to neplatí, nemožňují-li jiné právní předpisy soudní prodej zástavy.

§ 351

Účastníci

Účastníky jsou zástavní věřitel a zástavní dlužník.

§ 352

Průběh řízení

Ve věci není třeba nařizovat jednání jen za podmínky, že lze rozhodnout jen na základě účastníků předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí nebo tehdy, jsou-li skutečnosti uvedené v § 354 odst. 1 větě první doloženy listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře.

§ 353

Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 354

Rozhodnutí a jeho účinky

(1) Soud nařídí prodej zástavy, doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem. Rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kterým nabylo právní moci.

(2) Pravomocné rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je závazné pro každého, proti němuž působí podle jiných právních předpisů zástavní právo k této zástavě.

(3) Podle vykonatelného rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy lze na návrh zástavního věřitele nařídit výkon rozhodnutí prodejem zástavy.

Díl 9

Řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry

§ 355

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný obecný soud akciové společnosti, která vydala účastnické cenné papíry, které byly předmětem nuceného přechodu na akcionáře (dále jen „hlavní akcionář“) podle zákona o obchodních korporacích.

§ 356

Zahájení řízení

(1) Řízení lze zahájit jen na návrh.

(2) K návrhu je třeba připojit rozhodnutí soudu, jímž bylo hlavnímu akcionáři uloženo splnit dorovnání vůči všem vlastníkům účastnických cenných papírů do povinné úschovy, listiny dokládající, že vlastnické právo navrhovatele k účastnickým cenným papírům vydaným akciovou společností přešlo na hlavního akcionáře, a listiny dokládající počet účastnických cenných papírů navrhovatele, k nimž na hlavního akcionáře přešlo vlastnické právo.

§ 357

Účastníci

Účastníky jsou navrhovatel, hlavní akcionář a akciová společnost.

§ 358

Průběh řízení

(1) Při rozhodování o věci soud vychází zejména z listin a dalších důkazů, které předloží navrhovatel. Účastníci nemusí být vyslechnuti.

(2) O návrhu soud rozhodne nejpozději do 7 dnů poté, co byl návrh podán. Vyzval-li soud navrhovatele, aby odstranil vady podání, běží tato lhůta znovu ode dne, kdy došlo k odstranění vad nebo kdy marně uplynula k tomu stanovená lhůta; totéž platí, uložil-li soud navrhovateli, aby mu předložil pro rozhodnutí významné listiny nebo jiné důkazy. Opakovaná výzva se nepřipouští.

§ 359

Jednání

Jednání není třeba nařizovat.

§ 360

Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 361

Rozhodnutí

V rozhodnutí soud zakáže hlavnímu akcionáři výkon všech práv spojených s jeho účastnickými cennými papíry vydanými akciovou společností, a to až do doby, kdy hlavní akcionář v plné výši splní dorovnání vůči všem dosavadním vlastníkům účastnických cenných papírů do povinné úschovy.

§ 362

Obdobné použití pro další případy

Ustanovení § 355 až 361 se použijí obdobně i pro postup po vydání soudního rozhodnutí, jímž podle zákona o obchodních korporacích nebo zákona o přeměnách obchodních společností a družstev byla společníkovi obchodní korporace uložena povinnost splnit dluh poskytnout dorovnání protiplnění nebo náhradu škody uložení do povinné úschovy, je-li toto soudní rozhodnutí co do základu přiznaného práva závazné i vůči osobám, které nebyly účastníky řízení, v němž bylo toto soudní rozhodnutí vydáno.

HLAVA V

Řízení ve věcech rodinněprávních

Díl 1

Průběh řízení

Oddíl 1

Řízení ve věcech manželských a partnerských

Pododdíl 1

Řízení o povolení uzavřít manželství

§ 363

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh nezletilého, který dovršil 16 let věku a který hodlá uzavřít manželství.

§ 364

Účastníci

(1) Účastníky jsou ten, kdo hodlá uzavřít manželství, jeho zákonní zástupci a ten, s kým má být manželství uzavřeno.

(2) Nezletilý, který dovršil 16 let věku, má v řízení plnou procesní způsobilost.

§ 365

Dokazování

(1) Před rozhodnutím ve věci samé soud vyslechne toho, kdo hodlá uzavřít manželství, a toho, s kým má být manželství uzavřeno.

(2) Účastníka, který nemá svéprávnost v plném rozsahu, soud vyslechne bez přítomnosti jiných osob; přítomnost důvěrníka, který není jeho zákonným zástupcem nebo účastníkem a o jehož účast u výslechu vyslýchaný účastník požádá, může soud vyloučit jen tehdy, je-li jeho přítomností mařen účel výslechu.

§ 366

Rozhodnutí

Rozsudek, kterým se povoluje uzavřít manželství, musí ve výroku obsahovat přesné označení účastníka, který hodlá uzavřít manželství, a účastníka, se kterým má být manželství uzavřeno.

Pododdíl 2

Řízení ve statusových věcech manželských

Obecná ustanovení

§ 367

Druhy řízení

Řízení ve statusových věcech manželských jsou řízení

- a) o určení, zda tu manželství je či není (zdánlivé manželství),
- b) o neplatnost manželství,
- c) o rozvod manželství.

§ 368

Rozhodnutí

Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem.

Řízení o určení, zda tu manželství je či není, a o neplatnost manželství

§ 369

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů; není-li takového soudu, je příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení.

§ 370

Zahájení řízení

(1) Řízení, ve kterém má být manželství prohlášeno za neplatné z důvodu, že byl projev vůle o vstupu do manželství učiněn pod nátlakem spočívajícím v užití násilí nebo vyhrožování násilím nebo byl učiněn v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo o povaze

sňatečného právního jednání, je možné zahájit jen na návrh manžela. Podá-li návrh někdo jiný, soud jej odmítne.

(2) V řízení podle odstavce 1 může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu nebo jen má-li jimi být prokázán důvod neplatnosti nebo neexistence manželství, pro nějž by řízení mohlo být zahájeno i bez návrhu. Totéž platí pro odvolací řízení. Ustanovení § 19 odst. 1, § 20 a 27 se nepoužijí.

§ 371 **Účastníci**

Účastníky jsou manželé.

§ 372 **Ztráta způsobilosti být účastníkem**

(1) Ztratí-li účastník po zahájení řízení způsobilost být účastníkem, soud řízení zastaví.

(2) Bylo-li zahájeno řízení podle § 370 odst. 1 a manžel, který nepodal návrh na zahájení řízení, zemře před tím, než je ve věci pravomocně rozhodnuto, pokračuje soud v řízení s opatrovníkem, kterého zemřelému manželovi jmenuje.

(3) Bylo-li zahájeno řízení podle § 370 odst. 1 a navrhovatel zemře, pokračuje soud v řízení na návrh potomků zemřelého podaný ve lhůtě 1 roku po smrti zemřelého navrhovatele. Soud jmenuje zemřelému navrhovateli opatrovníka.

§ 373 **Neúčinnost doručení**

Návrh na vyslovení neúčinnosti doručení nelze podat poté, co již nabyl právní moci rozsudek, kterým bylo vysloveno, že zde manželství není, nebo že je neplatné. Ustanovení § 11 se nepoužije.

§ 374 **Postup po vyslovení neexistence manželství**

Neprodleně poté, co soud pravomocně vysloví, že manželství tu není, předá věc soudu příslušnému podle § 413, který rozhodne o otcovství ke společnému dítěti a o úpravě práv a povinností k tomuto společnému dítěti, které není plně svéprávné.

§ 375 **Zmeškání jednání**

Nedostaví-li se navrhovatel k jednání bez řádné a včasné omluvy, soud řízení zastaví, ledaže jsou dány důvody pro zahájení řízení bez návrhu.

§ 376 **Lhůta pro odvolání**

Neobsahoval-li rozsudek poučení o odvolání, o lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahoval-li nesprávné poučení o tom, že odvolání není přípustné, lze odvolání podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení. Prominutí zmeškání této lhůty není přípustné.

§ 377

Zpětvzetí odvolání

Zastavil-li odvolací soud řízení o odvolání proti rozsudku, jímž bylo vysloveno, že manželství zde není, nebo je neplatné, proto, že odvolání bylo odvolatelem vzato zpět, nastane právní moc rozsudku dnem právní moci usnesení o zastavení odvolacího řízení.

§ 378

Obnova řízení a zmatečnost

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost nejsou přípustné.

Řízení o rozvod manželství

§ 379

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů; není-li takového soudu, je příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení.

§ 380

Zahájení řízení

(1) Řízení je možné zahájit jen na návrh jednoho z manželů nebo společným návrhem obou manželů.

(2) Podá-li návrh na zahájení řízení jeden z manželů a druhý z manželů se k návrhu připojí, postupuje soud stejně jako by bylo řízení zahájeno návrhem společným. Připojení se k návrhu je možné odvolat do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.

§ 381

Účastníci

Účastníky jsou manželé.

§ 382

Ztráta způsobilosti být účastníkem

Ztratí-li účastník po zahájení řízení způsobilost být účastníkem, soud řízení zastaví.

§ 383

Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení

(1) Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, se kterým projeví druhý z manželů z vážných důvodů nesouhlas, je neúčinné.

(2) Vzal-li zpět návrh na zahájení řízení jen jeden z manželů, kteří podali návrh společný, postupuje soud v řízení dále obdobně, jako by manžel, který se k návrhu připojil, své připojení odvolal.

§ 384

Neúčinnost doručení

Návrh na vyslovení neúčinnosti doručení nelze podat poté, co již nabyl právní moci rozsudek, kterým bylo vysloveno, že se manželství rozvádí. Ustanovení § 11 se nepoužije.

§ 385

Průběh řízení

(1) K projednání věci soud nařídí jednání, na kterém vyslechne účastníky. Od výslechu účastníků lze upustit, pokud by jeho provedení bylo spojeno s velkými obtížemi.

(2) Při jednání vede soud manžele k odstranění příčin rozvratu a usiluje o jejich smíření.

§ 386

Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen je-li to třeba ke zjištění skutkového stavu nebo ke zjištění zájmů nezletilých účastníků, pro něž nemůže být manželství rozvedeno, ačkoli je rozvráceno. Ustanovení § 19 odst. 1 a § 20 se nepoužijí.

§ 387

Zmeškání jednání

(1) Nedostaví-li se navrhovatel nebo oba navrhovatelé k jednání bez řádné a včasné omluvy, soud řízení zastaví.

(2) Ustanovení odstavce 1 neplatí, pokud druhý z manželů, který se k jednání dostavil, výslovně prohlásí, že na projednání věci trvá.

§ 388

Klid řízení

Navrhli-li oba účastníci klid řízení, může soud v řízení pokračovat na návrh podaný nejdříve po uplynutí lhůty 3 měsíců od přerušení řízení.

§ 389

Poučení

V rozsudku, kterým soud vysloví rozvod manželství, poučí manžela, který přijal příjmení druhého manžela, o právu přijmout zpět své dřívější příjmení.

§ 390

Lhůta pro odvolání

Neobsahoval-li rozsudek poučení o odvolání, o lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahoval-li nesprávné poučení o tom, že odvolání není přípustné, lze odvolání podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení. Prominutí zmeškání této lhůty není přípustné

§ 391

Odvolání

Bylo-li společnému návrhu na rozvod manželství vyhověno, není odvolání přípustné.

§ 392

Zpětvzetí odvolání

Zastavil-li odvolací soud řízení o odvolání proti rozsudku, jímž bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, proto, že odvolání bylo odvolatelem vzato zpět, nastane právní moc rozsudku dnem právní moci usnesení o zastavení odvolacího řízení.

§ 393

Odvolací řízení

V odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně jen za podmínek, za kterých mohou být uváděny podle občanského soudního řádu nebo jen, týkají-li se zájmů nezletilých, pro které nemůže být manželství rozvedeno, ačkoli je rozvráceno. Ustanovení § 27 se nepoužije.

§ 394

Obnova řízení a zmatečnost

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost nejsou přípustné.

Pododdíl 3

Řízení ve statusových věcech partnerských

§ 395

Druhy řízení

(1) Řízení ve statkových věcech partnerských jsou řízení

- a) o určení, zda tu partnerství je či není,
- b) o neplatnost partnerství,
- c) o zrušení partnerství.

(2) Pro řízení ve statusových věcech partnerských se přiměřeně použijí ustanovení o řízení ve statusových věcech manželských.

Oddíl 2

Předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí

Pododdíl 1

Předběžné opatření

§ 396

Místní příslušnost

K rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření je příslušný obecný soud navrhovatele.

§ 397

Zahájení řízení

Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je možné vydat jen na návrh.

§ 398

Náležitosti návrhu

(1) Návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat též vylíčení skutečností, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém

se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije.

(2) Neobsahuje-li návrh všechny náležitosti, a pro tyto vady není možné o návrhu rozhodnout, soud vyzve navrhovatele vhodným způsobem k doplnění návrhu. Nedojde-li soudu doplnění návrhu ve lhůtě pro rozhodnutí nebo není-li možné navrhovatele vhodným způsobem ve lhůtě pro rozhodnutí vyzvat k doplnění návrhu, soud návrh odmítne. O tom musí být navrhovatel poučen. Ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije.

§ 399

Účastníci

(1) Účastníky jsou navrhovatel a odpůrce, popř. osoba, vůči níž násilí směřuje.

(2) Je-li navrhovatelem nezletilý, podává jeho jménem návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost. Je-li navrhovatelem osoba, jejíž svéprávnost byla ve věcech, o něž v řízení jde, omezena, podává jejím jménem návrh opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností. Ustanovení jiného právního předpisu, podle něž je třeba jmenovat opatrovníka, dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, anebo hrozí-li takový střet, se nepoužije.

(3) Nezletilý starší 16 let má pro řízení plnou procesní způsobilost.

§ 400

Lhůta pro rozhodnutí

O návrhu rozhodne soud do 48 hodin bez jednání.

§ 401

Rozhodnutí

- (1) Vyhoví-li soud návrhu, uloží odpůrci předběžným opatřením zejména, aby
- opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,
 - nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
 - se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo
 - se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

(2) V rozhodnutí soud poučí odpůrce o právu odnést si ze společného obydlí věci uvedené v § 490 a dalších vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé. Soud navrhovatele poučí také o možnosti podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření dle § 406.

§ 402

Opatrovník pro podání návrhu

Byl-li podán návrh na nařízení předběžného opatření podle § 399 odst. 2 a hrozí-li střet zájmů zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či může-li dojít ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, jmenuje soud příslušný podle § 396 neprodleně po rozhodnutí o návrhu na nařízení

předběžného opatření navrhovatel opatrovníka. To neplatí, je-li navrhovatel zastoupen advokátem. Proti usnesení, kterým byl opatrovník jmenován, není odvolání přípustné.

§ 403

Vykonatelnost

Rozhodnutí podle § 401 je vykonatelné vydáním.

§ 404

Trvání předběžného opatření

(1) Předběžné opatření podle § 401 trvá 1 měsíc od jeho vykonatelnosti.

(2) Předcházel-li rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření vykazání podle jiného právního předpisu, a neuplynula-li před nabytím vykonatelnosti předběžného opatření lhůta stanovená v jiném právním předpise pro trvání vykazání, prodlužuje se doba trvání předběžného opatření o tu dobu, jež do vykonatelnosti předběžného opatření neuplynula.

§ 405

Odvolací řízení

(1) Bylo-li rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření napadeno včasným odvoláním, soud prvního stupně předloží věc odvolacímu soudu do 15 dnů od podání odvolání.

(2) O odvolání odvolací soud rozhodne do 7 dnů od předání věci.

Pododdíl 2

Prodloužení předběžného opatření

§ 406

Návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření

(1) Navrhovatel může před uplynutím doby uvedené v § 404 podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření dle § 401.

(2) Podáním návrhu se prodlužuje doba trvání předběžného opatření podle § 401 do doby, než soud o návrhu na prodloužení rozhodne.

§ 407

Jednání

(1) K rozhodnutí o návrhu dle § 406 soud zpravidla nařídí jednání. Předvolání k jednání musí být účastníkům doručeno nejméně 3 dny předem. Je-li jednání nařízeno, ustanovení o času k přípravě po předvolání účastníka k jednání se nepoužijí.

(2) Při rozhodování o návrhu soud vezme v úvahu zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření, a další rozhodné okolnosti včetně dalších probíhajících řízení mezi účastníky.

§ 408

Rozhodnutí

(1) O návrhu na prodloužení doby trvání soud rozhodne do 2 měsíců od jeho podání.

(2) Soud může prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen na dobu nezbytně nutnou. Pokud návrhováte neprokáže své majetkové či jiné poměry, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen z důvodů zvláštního zřetele hodných.

§ 409

Zánik předběžného opatření

(1) Předběžné opatření, kterým byla odpůrci uložena povinnost podle § 401 odst. 1 písm. a) a b) zanikne nejpozději uplynutím 6 měsíců od jeho vykonatelnosti.

(2) Předběžné opatření, kterým byla odpůrci uložena povinnost podle § 401 odst. 1 písm. c) a d) zanikne nejpozději uplynutím 1 roku od jeho vykonatelnosti.

§ 410

Zrušení rozhodnutí

(1) Na návrh může soud rozhodnout o zrušení předběžného opatření podle § 401.

(2) Ustanovení § 407 a § 408 odst. 1 platí obdobně.

(3) Byl-li návrh na zrušení rozhodnutí zamítnut, lze jej opětovně podat nejdříve až po uplynutí 3 měsíců od právní moci zamítavého rozhodnutí.

Oddíl 3

Řízení o určení a popření rodičovství

Pododdíl 1

Určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů

§ 411

Určení otcovství k dítěti neprovdané matky

(1) Narodí-li se dítě, u něhož otcovství není určeno zákonnou domněnkou svědčící manželce matky, ani souhlasným prohlášením rodičů před matričním úřadem, vyslechne soud toho, koho matka označuje za otce, zda uznává, že je otcem. Příslušným je soud podle § 413.

(2) Dojde-li k souhlasnému prohlášení rodičů o otcovství, uvede se to v protokolu a oznámí matričnímu úřadu, který vede knihu narození, v níž je dítě zapsáno.

(3) Jestliže takto k určení otcovství nedojde a matka v přiměřené době nepodá návrh na určení otcovství, může soud jmenovat dítěti opatrovníka k podání takového návrhu a k tomu, aby dítě v řízení zastupoval.

§ 412

Určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné

(1) Byl-li podán návrh na určení otcovství souhlasným prohlášením k dítěti, které se narodilo v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství nebo o neplatnost manželství a třístým dnem po rozvodu manželství nebo prohlášení manželství za neplatné, vyslechne soud matku i toho, kdo prohlašuje, že je otcem dítěte. Příslušným je soud podle § 413.

(2) Dojde-li k souhlasnému prohlášení účastníků o tom, kdo je otcem dítěte, uvede to soud do protokolu a oznámí matričnímu úřadu, který vede knihu narození, v níž je dítě zapsáno.

(3) Byl-li návrh podán před pravomocným skončením řízení o rozvod nebo neplatnost manželství, soud řízení přeruší do doby, než rozsudek, kterým bylo rozhodnuto o tom, že manželství je neplatné nebo se rozvádí, nabude právní moci. Bylo-li řízení o rozvod manželství nebo neplatnost manželství zastaveno, nebo byl-li návrh na rozvod manželství nebo na neplatnost manželství pravomocně zamítnut, soud řízení zastaví.

Pododdíl 2

Řízení o určení a popření otcovství

§ 413

Místní příslušnost

(1) K řízení je místně příslušný obecný soud dítěte.

(2) Není-li možné určit příslušnost podle odstavce 1, je k řízení příslušný obecný soud matky.

§ 414

Zahájení řízení

(1) Řízení lze zahájit jen na návrh.

(2) Bylo-li pravomocně určeno, že manželství zde není, zahájí soud řízení o určení otcovství ke společnému dítěti i bez návrhu.

§ 415

Popření otcovství bez návrhu

Bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, lze řízení o popření takto určeného otcovství zahájit i bez návrhu, vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva.

§ 416

Účastníci

(1) Účastníky jsou žena, která dítě porodila, dítě a muž, který o sobě tvrdí nebo o němž je tvrzeno, že je otcem dítěte (domnělý otec), nebo jehož otcovství má být popřeno.

(2) Byl-li podán návrh proti opatrovníku, který byl jmenován domnělému zemřelému otci, je účastníkem tento opatrovník.

§ 417

Ztráta způsobilosti být účastníkem

(1) Zemře-li po zahájení řízení navrhovatel, a další k návrhu oprávněná osoba ve lhůtě k tomu soudem stanovené nevyjádří zájem na pokračování v řízení, soud řízení zastaví.

(2) Zemře-li v průběhu řízení zahájeného na návrh jiné k tomu oprávněné osoby domnělý otec, pokračuje soud v řízení s opatrovníkem, kterého zemřelému jmenuje.

(3) Zemře-li po zahájení řízení domnělý otec, který byl navrhovatelem, vyzve soud matku a dítě, zda mají zájem v řízení pokračovat a stanoví jim lhůtu pro toto vyjádření. Pokud se ve lhůtě k tomu stanovené nevyjádří nebo se oba vyjádří tak, že s pokračováním řízení nesouhlasí, soud řízení zastaví. Jinak platí ustanovení odstavce 2 obdobně.

§ 418

Spojení řízení

S řízením o určení otcovství je spojeno řízení o péči o nezletilé dítě a o výchově nezletilého dítěte. To neplatí, jde-li o řízení podle § 411 a 412.

§ 419

Rozhodnutí

Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem.

§ 420

Zastavení řízení

Bylo-li otcovství k dítěti určeno v řízení podle § 411 nebo 412, soud řízení o určení otcovství zastaví.

§ 421

Prominutí zmeškání lhůty

Byl-li návrh na popření otcovství podán po uplynutí popěrné lhůty, soud může do 2 měsíců od podání návrhu zmeškání lhůty prominout, vyžaduje-li to zájem dítěte a veřejný pořádek.

Pododdíl 3

Řízení o určení a popření mateřství

§ 422

Pro řízení o určení a popření mateřství se použijí ustanovení o řízení o určení a popření otcovství přiměřeně.

Oddíl 4

Řízení ve věcech osvojení

Pododdíl 1

Řízení ve věcech osvojení nezletilého

§ 423

Předmět řízení

Ve věcech osvojení soud zejména

- a) přijímá prohlášení o udělení souhlasu k osvojení,
- b) rozhoduje o předání dítěte do péče před osvojením,
- c) rozhoduje o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení,
- d) rozhoduje o návrhu rodičů, kteří dali souhlas s osvojením, na vydání dítěte,
- e) rozhoduje o osvojení,
- f) rozhoduje o utajení osvojení,
- g) rozhoduje o nařízení dohledu nad úspěšností osvojení.

§ 424

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný obecný soud toho, kdo má být osvojen (osvojenec).

§ 425

Zahájení řízení

(1) Řízení lze zahájit jen na návrh.

(2) Byly-li osvojení a jeho okolnosti utajeny nebo pokrevní rodič a jeho souhlas k osvojení utajeny, může soud i bez návrhu rozhodnout o jejich odtajnění, odůvodňuje-li to velmi závažná situace ohrožující osvojené dítě na životě nebo na zdraví.

(3) Odůvodňují-li to okolnosti případu, rozhodne soud i bez návrhu o nařízení dohledu nad osvojitelem a osvojencem na dobu nezbytně nutnou, jejíž délku určí.

§ 426

Náležitosti návrhu při osvojení dítěte z ciziny nebo do ciziny

Jde-li o osvojení dítěte z ciziny nebo do ciziny a navrhovatel k návrhu nepřipojil rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci o souhlasu s osvojením, poskytne soud navrhovateli lhůtu k doplnění návrhu. Pokud navrhovatel návrh ve lhůtě k tomu stanovené nedoplní, soud návrh odmítne.

§ 427

Účastníci

(1) Účastníkem je osvojenec, jeho zákonný zástupce a, nejde-li o rozhodnutí o tom, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení, také ten, kdo má v úmyslu osvojenec osvojit (osvojitel). Nestanoví-li zákon jinak, jsou účastníky také rodiče osvojenec.

(2) Nezletilý rodič starší 16 let má v řízení plnou procesní způsobilost.

(3) Účastníkem je také manžel osvojitele, je-li třeba k osvojení jeho souhlasu.

§ 428

Rodič osvojenec

(1) Rodič osvojenec není účastníkem, pokud

- a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení,
- b) jeho svéprávnost byla ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena,
- c) udělil souhlas k osvojení před podáním návrhu na osvojení.

(2) Rodič osvojenec přestává být účastníkem dnem právní moci rozhodnutí o tom, že není třeba k osvojení jeho souhlasu.

§ 429

Povinnost opětovně jednat s rodičem osvojenec

(1) Soud je povinen s rodičem osvojenec opětovně jednat jako s účastníkem,

- a) byl-li souhlas k osvojení účinně odvolán,
- b) bylo-li změněno rozhodnutí o určení, že není třeba jeho souhlasu k osvojení,
- c) bylo-li změněno nebo zrušeno rozhodnutí o omezení jeho svéprávnosti ve věci udělení souhlasu k osvojení, nebo
- d) byla-li mu znovu přiznána rodičovská odpovědnost nebo alespoň právo dát souhlas k osvojení.

(2) Byl-li rodičem, který dal souhlas s osvojením, podán návrh na vydání dítěte, je rodič účastníkem jen v té části řízení, v níž se rozhoduje o tomto návrhu.

§ 430

Zastoupení

(1) Nezletilý osvojenec, který není plně svéprávný, je v řízení zastoupen opatrovníkem, kterým soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Byl-li jmenován opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení, jmenuje soud na návrh opatrovníka jiného.

§ 431

Rozhodnutí

O určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení, o dohledu a o osvojení rozhoduje soud rozsudkem.

§ 432

Prohlášení o souhlasu s osvojením

(1) Prohlásí-li rodič poté, co byl poučen o podstatě a důsledcích prohlášení souhlasu s osvojením, o podstatě osvojení a o podmínkách odvolání souhlasu s osvojením, vůči soudu, že dává souhlas s osvojením, zapíše soud obsah prohlášení do protokolu. Protokol rodič, jenž prohlášení učinil, podepíše.

(2) Kterýkoli okresní soud je povinen sepsat prohlášení podle odstavce 1 a neprodleně je postoupit soudu příslušnému, který vede řízení ve věcech osvojení k osvojení, k jehož osvojení byl souhlas udělen. Nebylo-li ve vztahu k nezletilému, k němuž bylo prohlášení podle odstavce 1 učiněno, dosud zahájeno řízení ve věcech osvojení, založí soud ve věci spis a věc postoupí soudu příslušnému podle § 424. Ten udělení souhlasu oznámí příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Není-li možné příslušnost soudu určit, oznámí soud udělení souhlasu orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve svém obvodu.

(3) Odvolal-li rodič souhlas s osvojením, postupuje soud podle odstavců 1 a 2 obdobně.

§ 433

Dokazování

(1) V řízení ve věcech osvojení soud vyslechne alespoň jednou rodiče osvojenec, a to i pokud nejsou účastníky. To neplatí, pokud

- a) rodič není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout,
- b) rodič se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodařilo soudu ani při vynaložení potřebné pečlivosti v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit,
- c) rodič byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení, nebo
- d) svéprávnost rodiče byla ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena.

(2) Soud v řízení vyslechne manžela osvojitele.

§ 434

Předání osvojovaného dítěte do péče

Před rozhodnutím o předání osvojovaného dítěte do péče budoucího osvojitele ihned poté, co dali oba rodiče souhlas k osvojení nebo ihned, jakmile to zdravotní stav dítěte dovolí, provede soud stejná šetření, která podle jiného právního předpisu provádí pro rozhodnutí o předání dítěte do péče před osvojením.

§ 435

Určení, zda je třeba souhlasu rodičů s osvojením

Vysloví-li soud, že není třeba souhlasu obou rodičů k osvojení, jmenuje soud pro udělení souhlasu s osvojením opatrovníka.

§ 436

Změna poměrů

(1) Soud na návrh zruší rozsudek, kterým bylo určeno, že k osvojení dítěte není třeba souhlasu rodičů, změní-li se poměry. Byl-li návrh na změnu rozsudku pravomocně zamítnut, lze opětovný návrh podat nejdříve po uplynutí 1 roku od právní moci zamítavého rozhodnutí.

(2) Rozsudek, kterým bylo určeno, že k osvojení dítěte není třeba souhlasu rodičů, nelze zrušit, bylo-li dítě pravomocně osvojeno.

§ 437

Přerušení řízení

(1) Byl-li podán návrh na určení otcovství k osvojení, soud řízení přeruší do doby, než bude o návrhu na určení otcovství rozhodnuto.

(2) Byl-li podán návrh na svěřeni dítěte do péče jiné osoby, která tvrdí, že je blízkým příbuzným osvojence, soud řízení přeruší do doby, než bude o návrhu na svěřeni do péče rozhodnuto.

§ 438

Prohlášení blízkého příbuzného osvojence

(1) Prohlásí-li v řízení ve věcech osvojení blízký příbuzný osvojence, u něž není třeba k osvojení souhlasu rodičů, že je schopen a ochoten o dítě pečovat, zahájí soud řízení o svěřeni dítěte do péče jiné osoby. Není-li soud soudem příslušným pro řízení podle § 463, postoupí věc neprodleně soudu příslušnému.

(2) Po zahájení řízení podle odstavce 1 platí ustanovení § 437 odst. 2 obdobně.

§ 439

Příjmení osvojence

(1) V rozsudku, jímž se vyslovuje osvojení, uvede soud i příjmení, které osvojenec bude mít.

(2) Ustanovení odstavce 1 platí pro rozsudek o zrušení osvojení přiměřeně.

§ 440

Utajení osvojení

(1) Vyhověl-li soud návrhu na utajení osvojení podanému osvojitelem nebo osvojencem, je jednání ve věci samé neveřejné. Soud činí i další vhodná opatření k utajení osvojení.

(2) Podal-li pokrevní rodič návrh na utajení jeho osoby a souhlasu s osvojením, platí odstavec 1 obdobně.

Pododdíl 2
Řízení o osvojení zletilého

§ 441

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný obecný soud toho, kdo má být osvojen (osvojenec).

§ 442

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh.

§ 443

Náležitosti návrhu

Byl-li podán návrh na osvojení zletilého, ze kterého nevyplývá, zda se zletilý osvojenec k návrhu připojil, vyzve soud navrhovatele, aby ve lhůtě k tomu soudem stanovené návrh doplnil. Nepřipojí-li se zletilý osvojenec k návrhu ve lhůtě k tomu soudem stanovené, soud návrh odmítne.

§ 444

Účastníci

(1) Účastníkem je osvojenec, jeho dítě a ten, kdo má v úmyslu osvojení osvojit (osvojitel).

(2) Účastníkem je také manžel osvojitele, je-li třeba k osvojení jeho souhlasu.

§ 445

Zastoupení

Zletilý osvojenec, jehož svéprávnost byla omezena, je v řízení zastoupen zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, kterého k tomuto účelu jmenuje soud.

§ 446

Dokazování

Soud v řízení vyslechne rodiče osvojení, jde-li o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, dítě osvojení, umožňuje-li mu jeho rozumová a volní vyspělost vyjádřit svůj názor ve věci osvojení, a manžela osvojení.

§ 447

Rozhodnutí

(1) Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem.

(2) Je-li to třeba, rozhodne soud o příjmení osvojení.

Oddíl 5
Péče soudu o nezletilé

Pododdíl 1
Zvláštní ustanovení o předběžné úpravě poměrů dítěte

§ 448

Předběžné opatření upravující poměry dítěte

(1) Ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí.

(2) Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. Předběžným opatřením dle odstavce 1 lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení.

§ 449

Místní příslušnost

(1) K rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření je příslušný obecný soud navrhovatele.

(2) Je-li předběžné opatření nařízeno, soud předá po provedení jeho výkonu věc neprodleně soudu příslušnému podle § 463. Má-li soud, kterému byla věc předána, za to, že není soudem uvedeným podle § 463, předloží věc k rozhodnutí o příslušnosti svému nadřízenému soudu; tímto rozhodnutím je soud, jehož příslušnost byla určena, vázán.

§ 450

Zahájení řízení

(1) Předběžné opatření může soud nařídít jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Návrh na předběžné opatření musí obsahovat kromě obecných náležitostí návrhu na zahájení řízení jméno nezletilého, jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, jsou-li navrhovateli známa, vylíčení rozhodujících skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření, označení osoby, které má být dítě předáno do péče. Neobsahuje-li návrh všechny náležitosti, a pro tyto vady není možné o návrhu rozhodnout ve lhůtě k tomu stanovené, soud návrh odmítne. Ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije

§ 451

Zastoupení nezletilého

(1) Nezletilý nemusí být zastoupen; nemá-li nezletilý zákonného zástupce nebo nemůže-li jej zákonný zástupce v řízení zastupovat, jmenuje mu soud příslušný podle § 463

opatrovníka bezodkladně po předání věci. Opatrovníkem soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Byl-li jmenován opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal návrh na předběžné opatření, jmenuje soud na návrh opatrovníka jiného.

§ 452

Lhůta pro rozhodnutí

O návrhu na předběžné opatření soud rozhodne bezodkladně, nejpozději do 24 hodin od jeho podání.

§ 453

Vykonatelnost

Rozhodnutí, kterým bylo návrhu vyhověno, je vykonatelné vydáním. Jeho výrok je závazný pro každého.

§ 454

Doručování

Rozhodnutí se doručuje účastníkům až při provedení jeho výkonu. Účastníkům, kteří nebyli při provedení výkonu přítomni, rozhodnutí doručí dodatečně soud příslušný podle § 441 spolu s vyrozuměním, že byl proveden jeho výkon.

§ 455

Trvání předběžného opatření

(1) Předběžné opatření trvá po dobu 1 měsíce od jeho vykonatelnosti.

(2) Předběžného opatření, kterým se dítě svěřuje do pěstounské péče na přechodnou dobu podle § 448 odstavce 2 věty druhé, trvá 3 měsíce od jeho vykonatelnosti; bylo-li před uplynutím doby zahájeno řízení ve věci samé, pak trvá do doby, než se stane vykonatelným rozhodnutím, kterým se toto řízení končí, nebo rozhodnutí, kterým bylo předběžné opatření zrušeno.

§ 456

Prodloužení doby trvání předběžného opatření

(1) Bylo-li před uplynutím doby podle ustanovení § 455 odstavci 1 zahájeno řízení ve věci samé, může soud předběžné opatření na dobu nejvýše 1 měsíce opakovaně prodloužit tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Poté lze dobu trvání předběžného opatření výjimečně prodloužit jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé.

(2) Postupoval-li soud, kterému byla věc předána podle § 449 odst. 2 věty druhé a nebylo-li o příslušnosti nadřízeným soudem dosud rozhodnuto, rozhodne o prodloužení doby trvání soud, který předběžné opatření nařídil.

§ 457

Mezinárodní prvek

Byl-li podán návrh na vydání předběžného opatření podle § 448 a ve věci samé není dána pravomoc českých soudů podle jiného právního předpisu, lhůta podle § 455 se

nepoužije. Celková doba trvání předběžného opatření však v takovém případě nesmí překročit 6 měsíců.

§ 458

Zrušení předběžného opatření

(1) Rodiče nezletilého, orgán sociálně-právní ochrany dětí a opatrovník podle § 451 mohou kdykoli soudu navrhnout zrušení předběžného opatření. O takovém návrhu musí soud rozhodnout bezodkladně, nejpozději do 7 dnů. Byl-li návrh zamítnut, může jej oprávněná osoba, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí 14 dnů od právní moci rozhodnutí.

(2) O zrušení rozhoduje soud příslušný podle § 463.

§ 459

Odvolání

Bylo-li podáno ve lhůtě odvolání proti rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů dítěte soudu příslušnému podle § 463, nemůže být odmítnuto pro opožděnost.

§ 460

Vyhovění odvolání soudem prvního stupně

Usnesení o předběžné úpravě poměrů dítěte může k odvolání změnit přímo soud prvního stupně, pokud odvolání v celém rozsahu vyhoví.

§ 461

Lhůta pro rozhodnutí o odvolání

Odvolací soud rozhodne o odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření podle § 448 do 7 dnů od předložení věci.

Pododdíl 2

Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé

§ 462

Předmět řízení

V řízení soud rozhoduje zejména ve věcech

- a) jména a příjmení nezletilého dítěte,
- b) péče o nezletilé dítě,
- c) výživy nezletilého dítěte,
- d) styku s nezletilým dítětem,
- e) rodičovské odpovědnosti,
- f) poručenství,
- g) opatrovnictví nezletilého dítěte,
- h) předání nezletilého dítěte,
- i) navrácení nezletilého dítěte,
- j) pro nezletilé dítě významných, na nichž se rodiče nemohou dohodnout,
- k) souhlasu s právním jednáním nezletilého dítěte,
- l) zastupování nezletilého dítěte,
- m) péče o jmění nezletilého dítěte,
- n) ústavní výchovy nezletilého dítěte a jiných výchovných opatření,
- o) ochranných opatření,

- p) pěstounské péče,
- q) určení data narození nezletilého dítěte,
- r) přiznání svéprávnosti nezletilému dítěti,
- s) přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti.

§ 463

Místní příslušnost

(1) Pro řízení je příslušný obecný soud nezletilého dítěte.

CELEX: 32009R0004

(2) Není-li příslušný soud znám nebo nemůže-li včas zakročit, zakročí soud, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje. Jakmile však je to možné, postoupí věc soudu příslušnému.

§ 464

Zahájení řízení

(1) Řízení podle § 462 písm. j), l) a m) lze zahájit jen na návrh zákonného zástupce.

(2) Řízení podle § 462 písm. r) a s) lze zahájit jen na návrh nezletilého nebo jeho zákonného zástupce.

(3) Bylo-li nařízeno předběžné opatření podle § 448, zahájí soud příslušný podle § 463 bezodkladně poté, co mu byla věc předána nebo co bylo rozhodnuto o jeho příslušnosti, i bez návrhu řízení o péči o nezletilého. Osobě, které bylo nezletilé dítě na základě předběžného opatření podle § 448 předáno do péče, se doručuje usnesení o zahájení řízení ve věci samé a rozhodnutí ve věci samé.

§ 465

Zastoupení

(1) Dítě je v řízení zastoupeno opatrovníkem, kterého soud pro řízení jmenuje. Opatrovníkem soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Byl-li jmenován opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení, jmenuje soud na návrh opatrovníka jiného.

(3) Ustanovení odstavce 1 neplatí pro řízení podle § 464 odst. 2. V těchto řízeních má nezletilý plnou procesní způsobilost.

§ 466

Postavení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Jde-li o věci se vztahem k cizině, může být zmocněncem účastníka Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

§ 467

Rozhodnutí

Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem.

§ 468

Náležitosti rozsudku

V rozsudku ve věcech styku s dítětem, péče o dítě nebo navrácení dítěte soud účastníky poučí podle § 499, 500 a 501 o možnosti výkonu rozhodnutí a o způsobech jeho provedení.

§ 469

Předběžná vykonatelnost

Předběžně vykonatelné jsou rozsudky

- a) odsuzující k plnění výživného,
- b) jimiž se prodlužuje trvání výchovného opatření, kterým bylo dítě dočasně odňato z péče rodičů nebo jiné fyzické osoby¹⁾.

§ 470

Úkoly soudu při péči o nezletilé

(1) Za účelem ochrany zájmu dítěte soud vede rodiče k nalezení smírného řešení. Soud může rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírcím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídí setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.

(2) Soud vede rodiče, popřípadě poručníky nezletilých k řádnému plnění povinností při péči o nezletilého a správě jeho majetkových záležitostí. Vyřizuje podněty a upozornění fyzických a právnických osob stran péče o nezletilého a činí vhodná opatření.

(3) O vhodnosti a účelnosti navržených nebo zamýšlených opatření soud zpravidla zjistí názor orgánu vykonávajícího sociálně-právní ochranu dětí, který je obeznámen s poměry.

§ 471

Opatrovník pro rozhodnutí o zdravotních službách

(1) Oznámí-li poskytovatel zdravotních služeb soudu, že nelze získat souhlas rodičů s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému nebo že názor nezletilého na poskytnutí zdravotních služeb je v rozporu s názorem jeho zákonného zástupce, rozhodne soud o jmenování opatrovníka za účelem rozhodnutí o poskytnutí souhlasu do 48 hodin od doručení oznámení.

(2) Usnesení podle odstavce 1 je vykonatelné vydáním.

§ 472

Změna poměrů

(1) Změní-li se poměry, může soud změnit rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti nebo rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě.

(2) Dojde-li k podstatné změně poměrů nebo k neshodě mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti týkající se dítěte, může dítě, rodič nebo pěstoun navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče, nebo jiné rozhodnutí.

§ 473

Odvolání

Schválil-li soud ve věcech péče soudu o nezletilé rozsudkem dohodu rodičů, nejsou rodiče oprávněni podat odvolání do výroku, jímž byla dohoda schválena.

§ 474

Nabude-li dítě v průběhu řízení o jeho výživě zletilosti, dokončí soud řízení podle ustanovení tohoto pododdílu.

¹⁾ § 13a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Pododdíl 3

Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí

§ 475

Použití ustanovení

Ustanovení tohoto pododdílu se použijí pro řízení o návrhu na navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí podle mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu²⁾, nebo podle přímo použitelného předpisu Evropské unie³⁾.

§ 476

Místní příslušnost

Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

§ 477

Zahájení řízení

Řízení lze zahájit jen na návrh.

§ 478

Účastníci

(1) Účastníky jsou

- a) ten, kdo tvrdí, že jeho právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, bylo porušeno (navrhovatel),
- b) ten, o němž navrhovatel tvrdí, že právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, porušuje (odpůrce),
- c) dítě.

(2) Je-li účastníkem nezletilý rodič dítěte, který není plně svéprávný a dosáhl věku 16 let, má v tomto řízení plnou procesní způsobilost.

(3) Nezletilý rodič dítěte, který není plně svéprávný a nedosáhl věku 16 let, musí být v řízení zastoupen zákonným zástupcem, pokud soud dospěje k závěru, že jeho rozumová a volní vyspělost mu neumožňuje jednat v řízení samostatně.

§ 479

Zastoupení

(1) Dítě je v řízení zastoupeno opatrovníkem, kterým soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Byl-li jmenován opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení, jmenuje soud na návrh opatrovníka jiného.

(3) Proti usnesení o jmenování opatrovníka není odvolání přípustné.

²⁾ Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, vyhlášená pod č. 34/1998 Sb.

³⁾ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

§ 480

Rozhodnutí

Ve věci samé soud rozhoduje rozsudkem.

§ 481

Předběžná vykonatelnost

Rozsudek, jímž bylo návrhu vyhověno, je předběžně vykonatelný.

§ 482

Přerušení řízení

(1) Řízení nelze přerušit, ledaže soud rozhodl, že požádá soudní orgán Evropské unie o rozhodnutí o předběžné otázce.

(2) V řízení nelze prominout zmeškání lhůty.

§ 483

Opatření soudu

(1) Soud činí i bez návrhu vhodná opatření k zajištění podmínek pro navrácení dítěte, přičemž zejména učiní opatření k

- a) soudnímu dohledu nad pohybem dítěte na území státu,
- b) zabránění dítěti opustit území státu bez souhlasu soudu,
- c) zabránění narušení osobních vazeb mezi dítětem a navrhovatelem.

(2) Soud na návrh navrhovatele rozhodne též o prozatímní úpravě styku navrhovatele s dítětem, osvědčí-li navrhovatel právo na péči o dítě.

(3) O přijetí vhodných opatření soud rozhoduje bezodkladně, zpravidla bez slyšení účastníků. Proti usnesení, kterým byla vhodná opatření podle odstavce 1 uložena, není odvolání přípustné.

§ 484

Jednání

(1) Soud nařídí ve věci jednání, které se musí konat do 3 týdnů od podání návrhu.

(2) Při jednání vyslechne soud navrhovatele a odpůrce. Soud také zjistí názor dítěte.

(3) Dojde-li v průběhu jednání k dohodě mezi navrhovatelem a odpůrcem, pokud jde o péči o dítě a styk s ním, uloží soud odpůrci povinnosti pro něj z dohody vyplývající předběžným opatřením.

§ 485

Nedostavení se odpůrce

Jestliže se odpůrce k nařízenému jednání nedostaví bez včasné a důvodné omluvy a nevyjádří se k návrhu navrhovatele ani v písemné formě, má se za to, že nemá proti návrhu na navrácení dítěte námitek. O tomto následku nedostavení se musí být odpůrce poučen.

§ 486

Rozhodnutí

(1) Nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, vydá soud rozhodnutí ve věci samé zpravidla do 6 týdnů od zahájení řízení; vydá-li soud rozhodnutí po uplynutí této lhůty, uvede v odůvodnění rozhodnutí skutečnosti, pro které nebylo možné tuto lhůtu dodržet.

(2) Soud může v rozhodnutí podmínit nebo podmíněně odložit navrácení dítěte, a to splněním přiměřených záruk navrhovatelem nebo vydáním rozhodnutí anebo učiněním jiných opatření orgány státu, do něhož má být dítě navráceno.

§ 487

Odvolání

(1) Bylo-li podáno odvolání proti rozsudku o navrácení dítěte, předá soud prvního stupně věc soudu odvolacímu do 7 dnů od podání odvolání. O odvolání rozhodne odvolací soud do 30 dnů od předání věci.

(2) Odvolací soud může odložit vykonatelnost usnesení odsuzujícího k navrácení dítěte, pokud k navrácení dítěte nedošlo. O odložení vykonatelnosti rozhodne do 3 dnů od předložení věci.

§ 488

Obnova řízení a zmatečnost

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost nejsou přípustné.

Díl 2

Výkon rozhodnutí

Oddíl 1

Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech ochrany proti domácímu násilí

§ 489

Příslušnost soudu

Rozhodl-li soud podle § 401, výkon rozhodnutí zajistí bezodkladně vždy soud prvního stupně.

§ 490

Provedení výkonu

Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný drží, a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a osobní dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě; během trvání rozhodnutí podle § 401 pak povinnému umožní vyzvednout i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání, případně věci nezbytné z jiného vážného důvodu.

§ 491

Věci povinného

Není-li povinný při výkonu rozhodnutí přítomen, poskytne mu soud na jeho žádost během doby trvání rozhodnutí podle § 401 příležitost, aby si ze společného obydlí vyzvedl věci uvedené v § 490.

§ 492

Adresa pro doručování

Při provedení výkonu rozhodnutí soud povinného rovněž vyzve, aby soudu sdělil adresu, na kterou mu bude možné po dobu trvání rozhodnutí podle § 401 doručovat písemnosti s tímto rozhodnutím souvisící, nebo aby si zvolil zástupce pro doručování písemnosti, a upozorní ho, že písemnosti mu budou doručovány uložením u soudu podle jiného právního předpisu, pokud výzvě nevyhoví.

§ 493

Opětovný výkon

Poruší-li povinný po provedení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 490 povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm, soud kdykoliv a bezodkladně na návrh oprávněného provede opětovný výkon rozhodnutí vykázáním povinného ze společného obydlí.

Oddíl 2

Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé

Pododdíl 1

Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů

§ 494

Výkon předběžného opatření podle § 448

(1) Nařídil-li soud předběžným opatřením, aby nezletilé dítě bylo předáno do vhodného prostředí, zajistí současně jeho bezodkladný výkon.

(2) Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci nezletilé dítě předá do vhodného prostředí; jestliže je dítě u jiné osoby nebo v zařízení, bude jim za účelem umístění do vhodného prostředí odňato. Ustanovení § 497 až 501, 504 a 505 se nepoužijí.

§ 495

Místní příslušnost

Příslušným k výkonu tohoto rozhodnutí je soud, který nařídil předběžné opatření. Byla-li věc již předána soudu příslušnému podle § 463, je příslušný k výkonu rozhodnutí soud, kterému byla věc předána.

§ 496

Zastoupení nezletilého

Nezletilý nemusí být zastoupen; nemá-li nezletilý zákonného zástupce nebo nemůže-li jej zákonný zástupce v řízení zastupovat, jmenuje mu soud příslušný podle § 463 opatrovníka bezodkladně po provedení výkonu.

Pododdíl 2

Výkon rozhodnutí o péči o nezletilé děti

§ 497

Místní příslušnost

(1) Pro řízení je příslušný obecný soud nezletilého.

(2) K výkonu rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů nezletilého dítěte je příslušný soud, který rozhodnutí vydal.

§ 498

Výzva ke splnění povinnosti

(1) Shledá-li soud zvláštní důvody, nebo nebyl-li ten, kdo neplní soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči nezletilých dětí a o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, v rozhodnutí nebo dohodě poučen o následcích neplnění stanovených povinností, vyzve jej, aby soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu plnil, a poučí jej o možnosti výkonu rozhodnutí ukládáním pokut nebo odnětím dítěte.

(2) Soud může požádat též příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, aby vedl povinného k dobrovolnému plnění soudního rozhodnutí nebo soudem schválené dohody o péči nezletilých dětí a o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, aniž by bylo třeba nařizovat výkon rozhodnutí.

§ 499

Nařízení výkonu

(1) Soud nařídí výkon rozhodnutí uložením pokuty proti tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči nezletilých dětí, popřípadě o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte.

(2) Výkon rozhodnutí uložením pokuty lze nařídít opětovně, jen je-li to účelné; výše jednotlivé pokuty nesmí přesahovat 50 000 Kč. Pokuty připadají státu a soud eviduje částku vymožených pokut.

§ 500

Další opatření

(1) Je-li to účelné, může soud

- a) tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, popřípadě o úpravě styku s ním anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídít první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin,
- b) nejsou-li dány podmínky pro změnu rozhodnutí, stanovit plán navykacího režimu (dále jen „plán“), je-li to v zájmu dítěte; plán se stanoví tak, aby byl umožněn postupný kontakt dítěte s osobou oprávněnou ke styku s ním; soud zpravidla před stanovením plánu opatří odborné vyjádření o vhodnosti, obsahu, rozsahu a době trvání; výkonem kontroly plnění plánu soud pověří vhodnou osobu nebo zařízení, neprovádí-li soud výkon kontroly přímo,
- c) rozhodnout o uložení povinnosti osobám, mezi kterými má být styk realizován, styk vykonávat pod dohledem orgánu sociálně-právní ochrany dětí,
- d) nařídít povinnému setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.

(2) Shledá-li soud porušování plánu některým z účastníků, které má vliv na účel navykacího režimu, nebo dospěje-li k závěru, že navykací režim neplní svůj účel, plán zruší a přistoupí k výkonu rozhodnutí podle § 501.

§ 501

Odnětí dítěte

Zůstane-li postup soudu podle § 499 a 500 bezvýsledný nebo je-li po zahájení řízení z okolností případu zřejmé, že by tento postup zjevně nevedl ke splnění povinnosti, nařídí soud výkon rozhodnutí odnětím dítěte proti tomu, u koho podle rozhodnutí nebo dohody nemá být, a jeho předání tomu, komu bylo podle rozhodnutí nebo dohody svěřeno nebo má být

navráceno, anebo tomu, komu rozhodnutí nebo dohoda přiznávají právo na styk s dítětem po omezenou dobu. Výkon rozhodnutí odnětím dítěte a jeho předání tomu, komu rozhodnutí nebo dohoda přiznávají právo na styk s dítětem po omezenou dobu, lze podle věty první nařídit jen ve výjimečných případech. Rozhodnutí, kterým byl výkon rozhodnutí o odnětí dítěte nařízen, se doručuje povinnému až při provedení výkonu.

§ 502

Náklady řízení

Nákladem výkonu rozhodnutí jsou i

- a) ušlý výdělek a hotové výdaje osob zúčastněných na výkonu rozhodnutí odnětím dítěte,
- b) náklady účelně vynaložené s otevřením bytu a jiné místnosti povinného nebo jiné osoby podle § 506,
- c) náklady na nezbytné potřeby nezletilého dítěte při výkonu rozhodnutí,
- d) náklady na dopravu nezletilého dítěte spojené s jeho navrácením v případě mezinárodního únosu.

§ 503

Náhrada nákladů

Náklady výkonu rozhodnutí hradí povinný. Byly-li náklady účastníkům nahrazeny postupem podle § 504, hradí povinný náklady řízení státu. Stát má proti povinnému také právo na náhradu odměny mediátora za první setkání, kterou platil, pokud u povinného nejsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

§ 504

Čerpání pokut k náhradě nákladů dítěte

(1) Na návrh zákonného zástupce nebo opatrovníka nezletilého dítěte lze na základě rozhodnutí soudu čerpat peněžní prostředky k náhradě vynaložených a prokázaných nákladů, slouží-li k uspokojení nezbytných potřeb dítěte, a to do výše částky vymožených pokut, které jsou evidovány podle § 499.

(2) Soud čerpání peněžních prostředků zástupci nezletilého dítěte nepřizná v případech, pokud žadatel, kterému bylo uloženo plnit soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči nezletilých dětí a o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, toto rozhodnutí nebo dohodu sám dobrovolně neplní.

§ 505

Závaznost rozhodnutí

Nařízení výkonu rozhodnutí podle § 501 je závazné pro každého. Soud jej provede v součinnosti s příslušnými státními orgány.

§ 506

Oprávnění při výkonu

Vyžaduje-li to provedení výkonu rozhodnutí odnětím dítěte, je ten, kdo provádí výkon, oprávněn provést prohlídku bytu a jiných prostor povinného nebo jiné osoby, jestliže je možné předpokládat, že se v nich dítě nachází; za tím účelem je oprávněn zjednat si přístup do bytu a jiných prostor povinného nebo jiné osoby. Tyto osoby jsou povinny umožnit přístup.

§ 507

Zrušení rozhodnutí v odvolacím řízení

Při rozhodování o odvolání podanému proti usnesení ve věcech výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé děti lze rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit jen z důvodů, které pro zrušení rozhodnutí v odvolacím řízení vymezuje zákon. Šetření nebo dokazování, která jsou potřebná pro potvrzení nebo změnu usnesení soudu prvního stupně, provede odvolací soud buď sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně anebo dožádaného soudu.

Oddíl 3

Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech výživného

§ 508

Místní příslušnost

K nařízení a provedení výkonu rozhodnutí a k činnosti soudu před nařízením výkonu rozhodnutí, jde-li o výkon rozhodnutí pro vymožení výživného nezletilého dítěte, je příslušný obecný soud nezletilého. Ustanovení o přenesení příslušnosti se použijí obdobně.

§ 509

Postavení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Jde-li o věci se vztahem k cizině, může být v řízení o výkon rozhodnutí ukládajícího povinnost k placení výživného, zmocněncem účastníka Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

§ 510

Činnost soudu před nařízením výkonu rozhodnutí

Jde-li o vymáhání výživného pro nezletilé dítě, poskytne soud na žádost účastníka pomoc při zjišťování bydliště toho, komu z rozhodnutí vyplývá povinnost. Soud přitom postupuje v součinnosti s jinými orgány veřejné moci.

ČÁST TŘETÍ ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 511

Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou

- a) výši a způsob určení odměny, náhrady hotových výdajů a náhrady za daň z přidané hodnoty notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař,
- b) výši a způsob určení odměny, náhrady hotových výdajů a náhrady za daň z přidané hodnoty likvidačního správce.

§ 512

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

a) Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k rovnosti mužů a žen, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení její nezbytnosti jako celku, včetně zhodnocení současného stavu

Dne 22. března 2012 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Tímto byla na území České republiky po téměř deseti letech dokončena rekodifikace soukromého práva, jejímž cílem bylo vytvořit komplexní právní úpravu soukromoprávních vztahů s tím, že občanský zákoník bude obsahovat úpravu statusových práv osob (osobnost, svéprávnost), rodinněprávních vztahů, absolutních práv majetkových (vlastnictví, držba, služebnosti, dědické právo) a relativních práv majetkových (závazky) vztahujících se i na podnikatele. Otázky spojené s obchodními korporacemi budou upraveny v zákoně o obchodních společnostech a družstvech a otázky soukromého práva ve vztahu k zahraničí budou upraveny v zákoně o mezinárodním právu soukromém. Účinnost těchto právních předpisů byla stanovena na 1. ledna 2014.

Uvedená komplexní rekodifikace soukromého práva si vyžádala nezbytnou harmonizaci základního procesního předpisu upravujícího řízení před civilními soudy v soukromoprávních věcech, kterým je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, neboť především nový občanský zákoník uceleně zavádí zcela nové hmotněprávní instituty a již zavedené instituty různým způsobem modifikuje. Na takto ucelenou podobu hmotného práva je třeba efektivně navázat příslušnou procesní úpravou. Kodexy soukromého práva a občanský soudní řád jsou komplementární, to znamená, že se vzájemně doplňují, a nelze tedy připustit, aby ve výsledku došlo k věcné či terminologické neshodě, resp. aby procesní úprava nepostačovala k ochraně těch subjektivních práv, která mohou na podkladě nové soukromoprávní úpravy vzniknout. Uvedenou problematiku lze shrnout tak, že základní procesní předpis, kterým je občanský soudní řád, musí být procesní reflexí pozitivního civilního práva hmotného a obsahovat všechny instituty umožňující soudní ochranu subjektivních práv a povinností soukromoprávními normami upravené.

Jakékoliv harmonizační kroky je třeba důsledně podřídit úloze, kterou musí procesní právo plnit – musí být nástrojem nalézání práva hmotného a tomuto elementárnímu cíli musí také efektivně sloužit. Jakákoliv snaha o vytvoření sofistikovaného systému procesních postupů, sledující všestranné a spolehlivé garantování práv osob, které v řízení vystupují, na jedné straně svazuje soud při snaze rychle a pokud možno neformálně v řízení postupovat a na straně druhé se může obrátit proti těmto osobám tak, že dodržování procesních pravidel je fakticky považováno za cíl a skutečný smysl soudního řízení uniká. Účastníci řízení mají sice dostatečnou záruku, že celé řízení po procesní stránce proběhne bezvadně, avšak na úkor rychlého meritorního rozhodnutí, na kterém má minimálně jeden z účastníků vždy zájem, a při podstatně vyšších nákladech. Výrazné zjednodušení procesních pravidel pro soudy úzce souvisí i s mírou důvěry, kterou je stát ochoten a schopen soudcům poskytnout. Pokud základním korektivem činnosti všech soudců se stane důsledné zachovávání těch práv osob na řízení zúčastněných, která vyplývají z ústavního pořádku a jejichž dodržování je nutné pro spravedlivé rozhodnutí, není třeba, aby procesní předpisy detailně upravovaly všechny možné

situace, v nichž se soud může v průběhu řízení ocitnout. Základním předpokladem je ovšem schopnost soudce správně aplikovat právní předpisy, včetně ústavních zákonů a přímo závazných předpisů Evropské unie.

Dalším úskalím civilně-procesní úpravy je skutečnost, že současné občanské soudní řízení nalézací je stále, i přes značný počet novel, poznamenáno koncepcí jednotného procesu. Tato jednotná koncepce byla založena na socialistické ideologii, která spočívá v tom, že stát může prostřednictvím procesu před civilními soudy zasahovat do soukromoprávních vztahů. Právě z důvodu státní ingerence do soukromoprávních vztahů byl proces nalézání práva koncipován jednotně a platily v něm všechny procesní zásady stejně, nerozlišovalo se tedy sporné a nesporné řízení. Vedoucí zásada, která byla v řízení o nalézání práva aplikována, byla zásada materiální pravdy. Tato zásada měla převážně ideologickou funkci, jejím prostřednictvím mohl stát odůvodnit svoji intervenci do řízení, jehož předmětem byly soukromoprávní vztahy.

V důsledku změny společenských a hospodářských poměrů nastalé po roce 1989 bylo třeba nalézací řízení koncepčně změnit, neboť ve stávající podobě by neodpovídalo demokratickým principům právního státu, který byl po roce 1989 nastolen. Po tomto roce tedy došlo k několika větším či menším změnám pravidel ovládajících civilní proces. Stále však platí, že civilní soudní řízení je upraveno jediným zákonem, kterým je občanský soudní řád. Změna základního procesního předpisu byla do současné doby uskutečněna velkou řadou novel. Jelikož byly tyto novely inkorporovány do kodexu, který je vybudován na socialistické koncepci, jsou jejich možnosti značně omezeny.

Zvažované varianty legislativního řešení

Při vyhodnocení všeho výše uvedeného se ukázalo jako nezbytné přikročit k rozsáhlé novelizaci občanského soudního řádu. Lze konstatovat, že při vyhodnocování nejvhodnější varianty legislativního řešení byly zvažovány tři varianty.

V souvislosti s potřebou harmonizace civilního práva procesního s novou úpravou civilního práva hmotného byla prvně zvažována varianta vytvoření nového kodexu civilního práva procesního. Nově vytvořený kodex by mohl odstranit množství chyb, nepřehledností a nesystematičností, které vznikaly v průběhu let novelizacemi občanského soudního řádu. Současně by tento kodex již nadále nebyl poznamenán dobou a společenskými podmínkami, ve kterých vznikl občanský soudní řád. Je nepochybné, že nový kodex by přispěl k dokončení rekonstrukce soukromého práva jako celku v širším slova smyslu. Avšak je třeba si uvědomit, že takovouto změnu není možné uskutečnit a učinit bez široké diskuze se všemi dotčenými subjekty a orgány. Z pohledu praxe bylo také namítáno, že v situaci, kdy soudy, právníci i účastníci právních vztahů budou muset uzpůsobovat a do praxe uvádět novou hmotněprávní úpravu, přispěla by úplně nová úprava procesního předpisu k daleko větší nestabilitě a nepředvídatelnosti. I přesto, že by civilní právo procesní zasluhovalo také nový kodex, nebyla tato varianta s ohledem na výše uvedené zvolena.

Další možností bylo přistoupit k rozsáhlé novelizaci samotného občanského soudního řádu. Jelikož nové soukromé právo přineslo řadu změn, které je nezbytné do procesního kodexu promítnout, znamenalo by to také rozšířit množství paragrafů. Konkrétní nové instituty a úpravy budou rozebrány níže, avšak vše lze shrnout tak, že nejvýraznější změny by se měly dotknout části třetí hlavy páté občanského soudního řádu. Rozsáhlá novelizace by s největší pravděpodobností ještě více znepráhlednila stávající úpravu, když by muselo být zapracováno větší množství výjimek ze standardního průběhu sporného procesu.

Poslední variantou bylo rozdělení civilního procesního kodexu na dva samostatné předpisy. Občanský soudní řád bude upravovat výlučně řízení sporné a nový zákon o zvláštních řízeních soudních nesporná řízení a jiná zvláštní řízení. Mezi oběma zákony bude

vztah speciality a subsidiarity, kdy speciálním zákonem bude zákon o zvláštních řízeních soudních.

S ohledem na vše shora uvedené je nejvhodnějším legislativním řešením v rámci harmonizace právě rozdělení civilních soudních řízení do dvou samostatných zákonů, přičemž první zákon bude upravovat pouze řízení sporná, v nichž platí první definice účastníků řízení, a druhý zákon bude upravovat řízení nesporná, kde platí druhá definice účastníků řízení, a jiná zvláštní řízení, která jsou definována třetí definicí účastenství. Navržená legislativní úprava spočívá v tom, že současný občanský soudní řád, v rámci jehož novelizace dojde ke zrušení absolutní většiny ustanovení části třetí hlavy páté, nazvané zvláštní ustanovení, a dále ke zrušení těch ustanovení, která se vztahují k řízení v nesporných a jiných zvláštních věcech (tedy zejména výjimek z obecné úpravy), bude upravovat pouze řízení sporné. Vedle takto novelizovaného občanského soudního řádu je vypracován zcela nový zákon o zvláštních řízeních soudních, který komplexně upravuje civilní soudní řízení v nesporných a jiných zvláštních věcech, a to za subsidiárního použití občanského soudního řádu.

Důvody legislativní změny

Navrhovaná legislativní změna je podmíněna čtyřmi hlavními důvody, které zároveň vystupují jako čtyři nosné pilíře navrhované změny. Těmito pilíři jsou:

I. Rekodifikace soukromého práva

II. Věcné důvody rozdílnosti řízení

III. Historické souvislosti

IV. Komparace s vybranými státy evropského prostoru

I. Rekodifikace soukromého práva

Prvním a hlavním důvodem je samostatné přijetí nové hmotněprávní úpravy, a to především přijetí nového občanského zákoníku, v podobě diskontinuálního, konvenčního a integrovaného právního předpisu. Nový občanský zákoník je systematicky rozvržen do pěti částí. Podle legislativních zvyklostí se jednotlivé části zákonů dělí na hlavy, díly a oddíly. Pro lepší přehlednost kodexu je v zásadě dodržováno pravidlo, že jeden paragraf má obsahovat až na výjimky nanejvýš dva odstavce. Příbuzné nebo tématicky spjaté instituty jsou řazeny od jednodušších ke složitějším a od obecných ke zvláštním. Kodex začíná obecnou částí, kde jsou především vymezeny jednotlivé pojmy, se kterými následně text občanského zákoníku pracuje. Osu celé úpravy občanského zákoníku představuje člověk a jeho zájmy. Právní postavení člověka jako jednotlivce, včetně úpravy práv výlučně a přirozeně spjatých s jeho osobou, je klíčové téma první části zákoníku.

Výše předestřená harmonizace základního procesního předpisu civilního práva, občanského soudního řádu, by měla probíhat od určitého momentu souběžně. Určitým momentem se zde rozumí moment, kdy úprava hmotného práva bude mít neměnnou a konsolidovanou podobu, jakou je uveřejnění zákonů upravujících uvedené spektrum hmotného práva ve Sbírce zákonů. Na takto ucelenou podobu hmotného práva je potom možno efektivně navázat příslušnou procesní úpravou.

Jak již bylo řečeno v úvodu, kodexy soukromého práva a občanský soudní řád jsou ve vztahu komplementárnosti, což znamená, že se vzájemně doplňují, a nelze tedy připustit, aby ve výsledku došlo k věcné či terminologické neshodě, resp. aby procesní úprava nepostačovala k ochraně těch subjektivních práv, která mohou na podkladě nové soukromoprávní úpravy vzniknout. Uvedenou absencí by samozřejmě nesmělo dojít k

odejmutí práva, ale minimálně by byla narušena předvídatelnost soudních rozhodnutí, jako jeden z atributů práva na spravedlivý proces.

II. Věcné důvody rozdílnosti řízení

Z hlediska právní teorie je sporné řízení ovládáno především zásadou dispoziční a projednací, zato nesporná a jiná zvláštní řízení jsou ovládána především zásadou oficiality a zásadou vyhledávací. To se projevuje v mnoha rozdílnostech, které se s dosavadním společenským vývojem po roce 1989 stále více prohlubují. Žádný z nově vznesených prvků prostřednictvím několika desítek novel občanského soudního řádu není použitelný v nesporných a ani zpravidla v jiných zvláštních věcech, takže obecná úprava obsahuje dnes nejen původní odchylky v definici a postavení účastníků řízení (tzv. první, druhá a třetí definice, hlavní intervence, vedlejší intervence, společenství účastníků apod.), ale obsahuje již i odchylky v otázkách pravomoci, koncentrace řízení, dokazování, jednání, použití zvláštních druhů rozsudků, až po rozdílné uplatnění úplné a neúplné apelace v odvolacím řízení, jakož i dalších procesních aspektů, které jsou dále uvedeny. Dosavadní, poněkud nepřehledná úprava opírající se především o ustanovení §120 odst. 2 občanského soudního řádu, jako kritéria použití těchto různých institutů, nemůže v takové podobě do nového procesního předpisu přejít. Jelikož bude zřejmě žádoucí prvky koncentrace a jiné prvky zefektivnění a zrychlení procesu spíše posilovat, a do nesporného a jiných zvláštních řízení je vnášet nelze, je tím legislativní oddělení sporného a nesporného řízení odůvodněné.

Na tomto místě je vhodné detailně rozebrat všechny rozdíly mezi sporným řízením na jedné straně a nespornými a jinými zvláštními řízeními na druhé straně, aby byla zřejmá věcná opodstatnitelnost navrhovaného rozdělení řízení.

- Různost účelu sporného a nesporného řízení

Ve sporném řízení jde o ochranu porušeného nebo ohroženého subjektivního práva. V nesporném řízení jde o úpravu právních vztahů mezi účastníky pro budoucnost. Z uvedeného tak vyplývá, že nesporné řízení má funkci preventivní, kdežto řízení sporné funkci reparační. Z této skutečnosti dále vyplývá fakt, že téměř všechna meritorní rozhodnutí vydávaná v nesporném řízení mají konstitutivní charakter, takže z hlediska hmotného práva jsou právní skutečností. Naproti tomu meritorní rozhodnutí vydávaná ve sporném řízení mají převážně deklaratorní charakter.

- Různý způsob stanovení civilní pravomoci

Pro sporné řízení je pravomoc civilních soudů stanovena obecným způsobem, a to tak, že soudy projednávají zásadně všechny spory mající soukromoprávní povahu. V nesporném řízení takové vymezení však možné není, neboť je-li rozhodnutí právní skutečností z hlediska hmotného práva, je to třeba v zákoně explicitně uvést. Civilní pravomoc pro nesporná řízení se musí vždy opírat o výslovné ustanovení zákona.

- Vymezení okruhu účastníků řízení

Zatímco ve sporném řízení mají účastníci postavení procesních stran a označují se jako žalobce a žalovaný (tzv. první definice účastníků), v nesporném řízení toto neplatí a uplatňuje se zde tzv. druhá a třetí definice účastníků řízení.

- Postavení účastníků řízení

Ve sporném řízení jsou využitelné instituty hlavní intervence, vedlejší intervence, společenství účastníků, přistoupení účastníka nebo záměny účastníka, naproti tomu v nesporném řízení jsou tyto instituty nepřipustné.

- Určení místní příslušnosti soudu

V nesporném řízení nepřipadá v úvahu použití tzv. obecné místní příslušnosti soudu, resp. příslušnosti dané na výběr. V nesporném řízení se užívá tzv. výlučná místní příslušnost.

- Možnost vstupu státního zastupitelství do řízení

Vzhledem k tomu, že v nesporném řízení se projednávají převážně záležitosti, na jejichž řešení je veřejný zájem, je specifikem nesporného řízení možnost vstupu státního zastupitelství do již zahájeného řízení. V některých případech má přitom státní zastupitelství i procesní legitimaci k podání návrhu na zahájení řízení.

- Způsob zahájení řízení

Sporné řízení lze zahájit pouze z iniciativy účastníků, tedy návrhem na zahájení řízení (žalobou). Naproti tomu většinu nesporných řízení lze zahájit i bez návrhu na zahájení řízení, což znamená, že v nesporném řízení se uplatňuje zásada oficiality.

- Dispozice řízením a předmětem řízení

Vzhledem k tomu, že v nesporném řízení se poměrně široce uplatňuje zásada oficiality, způsobuje to, že účastníci řízení mají v nesporném řízení omezenou možnost dispozice řízením a předmětem řízení.

- Průběh dokazování

Ve sporném řízení jsou účastníci odpovědní za prokázání jimi tvrzených skutečností a nesou tedy důkazní břemeno. Na druhou stranu v nesporném řízení je za objasnění skutkového stavu potřebného k rozhodnutí ve věci odpovědný soud; povinností soudu je věc náležitě vyšetřit, v nesporném řízení se tedy uplatňuje vyšetřovací zásada. Zatímco ve sporném řízení soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy, jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu, v nesporném řízení má soud povinnost provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány, a takové důkazy ani nemusí vyplývat z obsahu spisu.

- Průběh řízení

Řízení nesporné má celou řadu společných rysů s průběhem řízení sporného. Kromě toho však mezi nimi jsou i difference, a to především v případech jednání, zkrácených řízení a zvláštních typů rozsudků, anebo v případě zásady koncentrace řízení, která platí pouze v řízení sporném.

- Náklady řízení

Náklady nesporného řízení jsou všeobecně nižší. Pravidlem přitom je, že v nesporném řízení nemá žádný z účastníků nárok na náhradu nákladů řízení.

- Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí

Rozdíly ve vykonatelnosti spočívají v tom, že mnohá meritorní rozhodnutí, jimiž nesporné řízení končí, mají formu usnesení. Pro vykonatelnost těchto rozhodnutí je rozhodující jejich doručení, pokud není stanoveno, že jsou vykonatelná až po nabytí právní moci. Rozdíl v právní moci (materiální právní moci) spočívá v tom, že některá rozhodnutí v nesporných věcech nemusí být vždy změněna pouze mimořádnými opravnými prostředky, ale je možné je změnit i novým rozhodnutím ve věci.

- Apelační princip

Zatímco pro sporné řízení platí princip neúplné apelace, tedy skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou odvolacím důvodem jen za

výslovně stanovených podmínek, pro nesporné řízení, které je ovládáno zásadou úplné apelace, toto omezení neplatí.

III. Historické souvislosti

Velmi důležitým aspektem oddělení řízení je historický kontext úpravy na území České republiky, resp. na území první republiky, o čemž svědčí i inspirace při tvorbě nového občanského zákoníku. Při tvorbě se totiž značným způsobem vycházelo z vládní osnovy občanského zákoníku z roku 1937.

Za první republiky byla právní úprava soudního řízení sporného a nesporného oddělena. Sporné řízení upravoval zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, a nesporné řízení bylo upraveno dvěma kodexy. Jednotlivá nesporná řízení, jakož i jejich hmotněprávní aspekty, upravoval tzv. nesporný patent č. 208/1854 ř.z. a procesní stránku nesporných řízení upravoval komplexně zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného. Tento zákon upravoval následující oblasti:

- působnost zákona,
- příslušnost soudů,
- obsazení soudů,
- vymezení účastníků řízení,
- zastoupení účastníků řízení,
- náklady nesporného řízení,
- úkony účastníků,
- řízení v prvním stupni (úprava jednání, dokazování, rozhodnutí) a
- opravné prostředky.

Pokud nebylo v zákoně č. 100/1931 Sb. ustanoveno jinak, užíla se v nesporném řízení subsidiárně ustanovení zákona o řízení sporném, ale pouze pokud šlo o ustanovení upravující strany, zmocněnce, právo chudých, řízení, ústní jednání, důkazy, usnesení a navrácení k předešlému stavu.

IV. Komparace s vybranými státy evropského prostoru

Posledním podstatným důvodem pro oddělení sporného řízení od řízení nesporného a řízení ve zvláštních věcech je zahraniční kontext úpravy ve vybraných státech evropského prostoru, resp. státech, se kterými nás pojí historické konsekvence v oblasti práva a právní vědy. Takovými státy jsou především Rakouská republika a Spolková republika Německo. Komparace s právní úpravou Slovenské republiky není relevantní, neboť v současné době je Slovenská republika na počátku legislativních prací na nové úpravě civilního řízení.

Rakouská republika

Právní úprava sporného řízení v Rakouské republice je obsažena v Občanském soudním řádu (Zivilprozessordnung - ZPO) a nesporné řízení je upraveno zvláštním zákonem o nesporném řízení (Außerstreitgesetz - AußStrG). Ust. § 1 AußStrG přitom výslovně stanoví, že „tento zákon se užije na takové věci, o nichž to stanoví zákon“. Dle § 1 odst. 3 AußStrG se všechna nesporná řízení, která jsou upravena v jiných právních předpisech, řídí obecnými ustanoveními tohoto zákona. Samotný AußStrG pak v konkrétních ustanoveních odkazuje na ustanovení ZPO. Zejména se jedná o technické normy týkající se protokolace, výslechů, atd.

Zákon o nesporném řízení (AußStrG) upravuje například následující oblasti:

- obecná ustanovení (strany řízení, zásady řízení, rozhodnutí, odvolání, náklady řízení, výkon rozhodnutí),

- řízení ve věcech manželských,
- věci péče o nezletilé,
- řízení o osvojení,
- řízení ve věcech výživného,
- opatrovnické řízení,
- dědické řízení.

Spolková republika Německo

Německo přijalo v roce 2008 speciální zákon o nesporném řízení (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit). Tento speciální zákon o nesporném řízení přitom na mnoha místech odkazuje na přiměřené použití konkrétních ustanovení Občanského soudního řádu (Zivilprozessordnung).

Zákon o nesporném řízení upravuje například následující oblasti:

- obecná ustanovení (místní příslušnost, postoupení pro nepřislušnost, delegace, vyloučení soudců a soudních úředníků, účastníci řízení a osoby zúčastněné na řízení, podmínky řízení, zastoupení, spojení a rozdělení věcí, přerušení řízení, zpětvzetí podání, řízení v prvním stupni, rozhodnutí, předběžná opatření, opravné prostředky, náklady řízení, výkon rozhodnutí),

- postup v rodinných záležitostech (řízení ve věcech manželských, řízení o určení otcovství, řízení o osvojení, řízení v partnerských záležitostech),

- věci péče o nezletilé,
- dědické řízení,
- řízení ve věcech obchodního rejstříku,
- řízení o umístění v ústavu zdravotnické péče.

Ve Spolkové republice Německo, stejně jako v Rakouské republice, jsou řízení sporná a nesporná, popř. další zvláštní řízení, oddělena, a to formou samostatných procesních předpisů, mezi kterými je vztah subsidiarity, kdy ZPO (obdoba našeho občanského soudního řádu) je základním předpisem, k němuž je zákon upravující nesporná a jiná zvláštní řízení zákonem speciálním.

Uvedené čtyři důvody nejsou v žádném případě jedinými důvody navrhované legislativní změny; jsou to však důvody hlavní, nosné, primární, které svým způsobem oddělení řízení do samostatných procesních předpisů podmiňují. Dále je ještě celá řada důvodů sekundárních, které oddělení nepodmiňují, ale v případě rozdělení procesní úpravy do dvou zákonů hovoří v její prospěch. Jedná se především o nepřehlednost občanského soudního řádu a průtahy v řízení, které jsou do jisté míry ovlivněny nepřehledností občanského soudního řádu způsobenou úpravou sporného, nesporného a jiných typů řízení v jednom procesním kodexu.

Desítky novelizací současného občanského soudního řádu jej činí značně nepřehledným a nevyváženým, což ve svém důsledku vede ke složitosti, nepřehlednosti, kazuistice, a konečně i značnému formalismu. V rámci navrhované harmonizace dojde ke zrušení ustanovení § 175a až § 200za občanského soudního řádu (vyjma těch ustanovení, která upravují řízení ve věcech obchodního rejstříku, která budou rušena zákonem o veřejných rejstřících) a k jejich nahrazení novou úpravou reflektující harmonizovanou úpravu soukromého práva, a to v rámci

nového zákona o zvláštních řízeních soudních. Vyčleněním nesporných a jiných zvláštních řízení do samostatného zákona dojde k celkovému zpřehlednění občanského soudního řádu, když z něj současně budou odstraněna ta ustanovení, která se týkají řízení v nesporných a jiných zvláštních věcech, která jinak celistvou právní úpravu soudního řízení narušují a činí méně přehlednou. Zároveň je velmi důležité podotknout, že nehrozí situace, že by některé záležitosti týkající se nesporného a jiného zvláštního řízení zůstaly v novém právním předpisu neupraveny, neboť mezi občanským soudním řádem a zákonem o zvláštních řízeních soudních existuje vztah obecného a zvláštního; na otázky novým zákonem o zvláštních řízeních soudních neupravené se použijí příslušná ustanovení občanského soudního řádu.

Obsah a systematika zákona

Nový zákon o zvláštních řízeních soudních obsahuje taxativní výčet všech nesporných a jiných zvláštních řízení a úpravu jejich zvláštností oproti řízení spornému. Řízení výslovně tímto zákonem neupravená budou probíhat podle ustanovení o řízení ve věcech sporných. Řízení obsažená v tomto zákonu nebudou upravena komplexním způsobem, ale pokud tento zákon nestanoví jinak, použije se obdobně občanský soudní řád. Do nové právní úpravy nesporných a jiných zvláštních řízení budou rovněž včleněna ta ustanovení platného občanského soudního řádu, která se týkají výlučně těchto řízení, čímž dojde ke zpřehlednění občanského soudního řádu, z něhož budou tato ustanovení odstraněna.

Kromě řízení, která jsou jednoznačně nesporné povahy (např. řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení ve věcech opatrovnictví člověka, řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věcech osvojení atd.) nebo řízení ve zvláštních případech, bude nový zákon obsahovat také řízení, která jsou považována za sporná, ale pro která platí určité výjimky z pravidel soudního řízení sporného. Jedná se například o řízení o rozvod manželství. Tím, že toto řízení, byť svou povahou sporné, bude zařazeno do zákona o zvláštních řízeních soudních, budou všechna řízení týkající se rodinného práva (s výjimkou řízení ve věcech manželského majetkového práva a výživného mezi zletilými osobami, která probíhají čistě podle pravidel soudního řízení sporného) obsažena kompletně v jednom právním předpisu, a navíc dojde k odstranění všech výjimek z občanského soudního řádu, které se pro tato řízení uplatňují. Vedle speciální úpravy jednotlivých řízení obsažených ve zvláštní části zákona bude zákon o zvláštních řízeních soudních obsahovat rovněž obecná ustanovení společná všem řízením v zákoně upraveným.

Nový zákon o zvláštních řízeních soudních je systematicky rozvržen do tří částí. Samotná systematika zákona vychází ze systematiky nového občanského zákoníku a tuto kopíruje. Shodná systematika s novým občanským zákoníkem byla zvolena především s ohledem na koncového uživatele tak, aby byl zajištěn co největší uživatelský komfort. V případě obecné části zákona pak byla zvolena systematika institutů kopírující systematiku občanského soudního řádu. Opět zejména s ohledem na komfort při jejím užívání. Podle legislativních zvyklostí se jednotlivé části zákonů dělí na hlavy, díly a oddíly. Příbuzné nebo tématicky spjaté instituty jsou řazeny od jednodušších ke složitějším a od obecných ke zvláštním.

Zákon začíná obecnou částí, kde jsou především vymezena obecná ustanovení, která jsou všem řízením upraveným v zákoně společná. Jedná se o vymezení příslušnosti soudů, účastníků řízení, zahájení řízení, specifika průběhu řízení (průběh soudního řízení je upraven způsobem reflektujícím povahu řízení, kdy způsob úpravy počítá se subsidiárním užitím občanského soudního řádu na průběh řízení, když specifika pro nesporná a jiná zvláštní řízení jsou výslovně upravena v tomto zákoně), rozhodování, užití opravných prostředků atd.

Část druhá zákona se věnuje nesporným řízením a jiným zvláštním řízením. Část druhá je členěna do několika hlav, které upravují řízení shodné problematiky.

- Hlava I. upravuje řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob. Hlava je dále členěna na jednotlivé díly a oddíly, které upravují druhově stejná řízení. Převážnou většinu řízení bude možné převzít z úpravy, která byla v občanském soudním řádu, s tím, že bude nutné změnit terminologii tak, aby příslušná ustanovení byla procesní reflexí hmotného práva – nového občanského zákoníku, a popřípadě změnit ustanovení, která v praxi přinášejí potíže.

- Hlava II. upravuje řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a ve věcech svěřenského fondu. Vzhledem k tomu, že řízení ve věcech obchodního rejstříku, které bylo obsaženo v občanském soudním řádu, bude upraveno ve speciálním rejstříkovém zákonu, a s ohledem na to, že i statut veřejné prospěšnosti u právnických osob bude obsažen ve speciálním právním předpisu, je nutné v rozsahu tohoto zákona o zvláštních řízeních soudních upravit pouze řízení o některých otázkách právnických osob, která jsou oproti úpravě v občanském soudním řádu podstatně zpřehledněna tak, že jsou upravena více obecně, než byla dosud. Nově bylo doplněno řízení ve věcech svěřenského fondu, které reaguje na nový institut svěřenského fondu v novém občanském zákoníku.

- Hlava III. upravuje komplexně řízení o pozůstalosti, a to včetně likvidace dědictví. Ve vazbě na dědické právo hmotné bylo zapotřebí zohlednit znovuzavedení klasické právní terminologie, k níž náleží především právní pojem „pozůstalost“ jako obecný výraz pro majetková práva zůstavitele. V tomto směru bylo tedy zapotřebí změnit dosavadní označení řízení o dědictví na řízení o pozůstalosti. Svůj odraz v pozůstalostním právu procesním by mělo nalézt znovuzavedení institutu dědických smluv, institutu odkazů a odkazovníků, náhradníků, dědické přihlášky apod. To se projeví již v okruhu účastníků řízení o pozůstalosti, při úpravě práv dědiců přihlášených s výhradou soupisu a podobně. Nově tak soud bude muset zjišťovat, zda zůstavitel část pozůstalosti neodkázal, následně bude soud zjišťovat, zda nebyla uzavřena dědická smlouva, a až poté bude soud zkoumat existenci a případný obsah závěti. Teprve poté, co soud zjistí všechny výše uvedené skutečnosti a ani jedna z těchto situací nenastane, bude připadat v úvahu rozhodování o dědictví ze zákona. Základním smyslem nové úpravy je požadavek, aby řízení o pozůstalosti lépe vyhovovalo současným potřebám občanů. Podrobnější úpravu bude vyžadovat např. postavení správců dědictví tak, aby bylo možno pohotověji řešit situace vzniklé po úmrtí podnikatelů a lépe tak zajistit plynulý chod jejich podniků. Zvláštností úpravy řízení o pozůstalosti bude i nadále skutečnost, že tato úprava zasahuje i do obecné části upravující úkony soudu vymezením role notářů jako soudních komisařů.

- Hlava IV. upravuje nesporná a jiná zvláštní řízení, která se tematicky nevešla do žádné z předchozích hlav.

- Hlava V. návrhu zákona upravuje řízení ve věcech rodinněprávních. V této hlavě jsou upravena všechna řízení týkající se rodinného práva (s výjimkou řízení ve věcech manželského majetkového práva a výživného mezi zletilými osobami, která probíhají čistě podle pravidel soudního řízení sporného).

Část třetí návrhu zákona potom logicky upravuje závěrečná ustanovení a účinnost, které je navrhována k 1. lednu 2014 tak, aby zákon o zvláštních řízeních soudních vstoupil v účinnost společně s občanským zákoníkem, zákonem o obchodních korporacích a zákonem o mezinárodním právu soukromém.

V rámci obecné části důvodové zprávy je ještě vhodné stručně popsat promítnutí konkrétních věcných změn hmotněprávní úpravy, které představuje rozsáhlou projekci nových právních institutů, dále terminologické změny, které je potřeba do nového zákona o zvláštních řízeních soudních promítnout, a stručně zmínit jednotlivá řízení, která jsou v novém zákonu upravena.

I. Věcné změny

Mezi nové instituty, které v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku vyžadují procesní reflexi, patří:

- 1) podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat,
- 2) nezvěstnost,
- 3) zásah do integrity,
- 4) svěřenský fond.

1) Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat

Dosavadní právní úprava zná ve vztahu k osobám stíženým duševní poruchou pouze omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům. Taková opatření jsou však mnohdy nepřiměřená a nezohledňují možnosti přiměřených přístupů k osobám postiženým duševní poruchou tak, aby se ani jim nebránilo v uplatňování jejich práv a umožnilo se jim zapojení do společenského života. Platná právní úprava nezohledňuje rozdílnost jednotlivých situací, které život přináší, a bere v úvahu jen případy, kdy člověk není pro duševní poruchu schopen právně jednat buď v některých případech, nebo vůbec, a osoby se zdravotním postižením v mírnějším stupni ponechává zcela bez ochrany.

Nový občanský zákoník tak po vzoru dalších evropských států zavedl do českého právního řádu další opatření využitelná pro osoby stížené duševní poruchou, která jsou oproti v současnosti jedině možným opatřením mírnější. Podle nového občanského zákoníku mohou zletilé osoby s narušenou schopností právně jednat využít následujících podpůrných opatření:

- předběžné prohlášení,
- nápomoc při rozhodování,
- zastoupení členem domácnosti,
- omezení svéprávnosti.

Předběžné prohlášení

Institut předběžného prohlášení je opatření preventivní povahy, jehož účelem je umožnit člověku, zejména za situace, kdy u sebe pozoruje postupné rozvíjení duševní poruchy (např. Alzheimerovu nemoc, demenci), projevit závazně vůli pro případ, že posléze nebude schopen spravovat vlastní záležitosti. Jedná se zejména o možnost projevit závazně vůli, jak mají být nadále jeho záležitosti spravovány a kdo je má spravovat jako jeho opatrovník. Soud má pak rozhodovat v případech, kdy jsou účinky předběžného prohlášení vázány na podmínku, nebo na podstatnou změnu okolností, kdy je dána pravomoc soudu učiněné prohlášení zrušit nebo změnit v případě, že by člověk prohlášený za takových změněných okolností neučinil nebo by je učinil s jiným obsahem.

Nápomoc při rozhodování

Platný právní stav vychází z pojetí umožňujícího při postižení člověka duševní poruchou podlamující jeho schopnost samostatně právně jednat jen systém náhradního rozhodování, kdy opatrovník rozhoduje o člověku namísto něho. Nový občanský zákoník zavádí institut podpory při rozhodování, který spočívá v tom, že podpůrce se účastní právních jednání jiné osoby (podporovaného), aniž by bylo nutné zasahovat do svéprávnosti podporovaného. Podpůrce tudíž na rozdíl od opatrovníka nejedná namísto osoby se zdravotním postižením, ale

jedná společně s ní. Smlouva o nápomoci uzavřená mezi podpůrcem a podporovaným vyžaduje ke své účinnosti schválení soudem.

Zastoupení členem domácnosti

Institut zastoupení členem domácnosti spočívá v tom, že zletilého, kterému duševní porucha brání samostatně právně jednat, bude v obvyklých záležitostech odpovídajících jeho životním poměrům zastupovat člen jeho domácnosti. Jelikož podle nového občanského zákoníku je ke vzniku zastoupení členem domácnosti potřeba schválení soudu, je nezbytné takové řízení do nového zákona o zvláštních řízeních soudních promítnout.

Omezení svéprávnosti

Platná právní úprava umožňuje, aby soud osobě s duševní poruchou buď omezil způsobilost k právním úkonům, nebo ji této způsobilosti zcela zbavil. Nový občanský zákoník opouští koncept zbavení způsobilosti k právním úkonům (svéprávnosti) a ponechává soudu možnost svéprávnost člověka pouze omezit. Podle nové právní úpravy lze přitom k omezení svéprávnosti přistoupit jen tehdy, nepostačí-li mírnější a méně omezující opatření (nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti). Omezení svéprávnosti je nově pojato jako dočasné. Je-li svéprávnost omezena v souvislosti s určitou záležitostí, pak může být omezena jen na dobu nutnou pro její vyřízení. Je-li svéprávnost omezena vymezením okruhu právních jednání, k nimž člověk není způsobilý, může se tak stát rovněž na určitou dobu, nanejvýš na tři roky, s tím, že bude-li v této době zahájeno řízení o prodloužení doby omezení, budou právní účinky původního rozhodnutí trvat i po dobu tohoto řízení, nanejvýš však po dobu jednoho roku. Omezit svéprávnost člověka, a stejně tak navrátit svéprávnost, může pouze soud.

2) Nezvěstnost

Platná právní úprava zná pouze řízení o prohlášení za mrtvého. Nový občanský zákoník pamatuje na případy, kdy člověk opustí své bydliště a nejsou o něm zprávy, kde se nalézá, a přitom nejsou důvody pochybovat, že je stále naživu. Nový občanský zákoník tak zavádí institut prohlášení za nezvěstného. Vzhledem k tomu, že prohlásit člověka za nezvěstného může jen soud, je potřeba nově upravit soudní řízení o prohlášení člověka za nezvěstného.

3) Zásah do integrity

Nový občanský zákoník upravuje právo na duševní a tělesnou integritu a otázky spojené se zásahem do integrity. Počítá s tím, že se zásahem do integrity bude třeba souhlasu především toho, jehož se zásah týká. V určitých případech bude však nezbytná ingerence soudu, a právě tyto případy vyžadují procesní reflexi. Jedná se o případy, kdy se názor nezletilého staršího čtrnácti let střetne ze závažných důvodů s názorem jeho zákonného zástupce, nebo má-li být zasaženo do integrity zletilé osoby, která je sice nespovědná, ale přesto schopna úsudku. Kromě těchto případů váže nový občanský zákoník na souhlas soudu provedení zákroků se závažnými trvalými a nevratnými následky nebo zákroků, které provází vážné nebezpečí (např. amputace končetiny).

4) Svěřenský fond

Nový občanský zákoník nově upravuje případy, kdy někdo (správce) spravuje majetek, který není jeho, ve prospěch jiné osoby (beneficienta) – správa cizího majetku. Předmětem správy nejsou jen aktiva, ale i pasiva, tj. dluhy. Správce je zvláštním zástupcem vlastníka spravovaných věcí, měl by tudíž jednat převážně osobně.

Zvláštním druhem správy cizího majetku je svěřenský fond. Inspirací pro jeho zavedení byly zahraniční právní řády, kde se osvědčil (např. Québec). Podstata svěřenského fondu

spočívá v tom, že jeho zakladatel vyčlení ze svého majetku určitou část a svěří ji správci, který majetek spravuje ve prospěch určité osoby (obmyšleného) či za konkrétním účelem.

Základním znakem tohoto institutu je, že vyčleněný majetek přestává být vlastnictvím zakladatele, stává se samostatnou množinou, která není ani vlastnictvím správce, ani obmyšleného. Vyčleněný majetek nemá tudíž žádného vlastníka. Správce je však oprávněn ke svěřenému majetku vykonávat práva, která přísluší vlastníkov. Skutečnost, že správce nenabývá svěřený majetek do vlastnictví, je důležitá z toho hlediska, že nemůže být použit na úhradu dluhů správce v případě jeho insolvence. Již založený svěřenský fond může být v průběhu jeho trvání dále doplňován – i jinými osobami.

Výše uvedené hmotněprávní postavení svěřenského fondu vyžaduje procesní reflexi, a to především z důvodů vymezení účastníků řízení a skutečnosti, že svěřenský fond nemá právní osobnost.

II. Terminologické změny

Mezi terminologické změny, které rekonstrukce soukromého práva přinesla, patří změna názvosloví. Nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích zavedly například následující změnu pojmů, které je potřeba v novém procesním předpisu používat:

- právní osobnost – namísto dříve používaného termínu způsobilost k právům a povinnostem,
- svéprávnost – namísto dřívějšího pojmu způsobilost k právním úkonům,
- právní jednání – namísto dřívějšího pojmu právní úkon,
- pozůstalost jako souhrnný pojem pro dědictví a odkaz (nový občanský zákoník opět do českého právního řádu zavedl institut odkazu – viz níže),
- obchodní korporace jako souhrnný pojem pro obchodní společnosti a družstva,
- veřejný rejstřík právnických osob jako souhrnný pojem pro v platných právních předpisech používané pojmy obchodní rejstřík, nadační rejstřík a rejstřík obecně prospěšných společností.

III. Výčet řízení obsažených v zákonu o zvláštních řízeních soudních

Novou soukromoprávní úpravou zavedené instituty a změna pojmosloví si vyžádaly jednak změnu právní úpravy některých stávajících řízení obsažených v platném občanském soudním řádu, a jednak zavedení procesních pravidel pro několik zcela nových řízení, s nimiž nový občanský zákoník počítá. Všechna řízení jsou přitom v novém zákonu o zvláštních řízeních soudních řazena systematicky podle úpravy v novém občanském zákoníku.

Řízení, na něž se nový zákon bude vztahovat, jsou v níže uvedeném výčtu řazena podle toho, zda již platný občanský soudní řád obsahuje jejich právní úpravu, nebo nikoli. V první skupině jsou uvedena ta řízení, která jsou uceleně upravena již v platném občanském soudním řádu (v hlavě páté třetí části) a v novém zákonu o zvláštních řízeních soudních dochází k promítnutí věcných nebo terminologických změn, anebo pouze ke zpřehlednění dosavadní právní úpravy. Ve druhé skupině jsou pak uvedena řízení, která občanský soudní řád buď vůbec nezná, anebo jim nevyčleňuje speciální ucelenou právní úpravu, a která jsou novým občanským zákoníkem předvídána.

1) Řízení převzatá z občanského soudního řádu

- Řízení o svéprávnosti

Podle platného občanského soudního řádu se v souladu s dosavadní hmotněprávní terminologií jedná o řízení o způsobilosti k právním úkonům. Soud přitom může rozhodnout o zbavení, omezení nebo vrácení způsobilosti k právním úkonům.

Jelikož nový občanský zákoník pojem „způsobilost k právním úkonům“ nahrazuje pojmem „svéprávnost“, je potřeba tuto terminologickou změnu promítnout rovněž do zákona o zvláštních řízeních soudních a řízení o způsobilosti k právním úkonům nově nazývat řízením o svéprávnosti. Nadto v souladu s novým hmotným právem bude soud napříště v rámci řízení o svéprávnosti rozhodovat pouze o omezení nebo vrácení svéprávnosti.

➤ Řízení ve věcech opatrovnických

Platný občanský soudní řád toto řízení nazývá řízením opatrovnickým. Zákon o zvláštních řízeních soudních řadí řízení ve věcech opatrovnických mezi řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob do dílu nazvaného Řízení o podpůrných opatřeních a řízení ve věcech svéprávnosti.

➤ Řízení o prohlášení člověka za mrtvého

Podle platné právní úpravy se takové řízení nazývá řízením o prohlášení za mrtvého. Nový zákon o zvláštních řízeních soudních reflektuje terminologii nového občanského zákoníku, který často, hovoří-li o lidské bytosti, používá pojem „člověk“, a proto používá také slovní spojení prohlášení „člověka za mrtvého“.

➤ Řízení o určení data smrti

Zákon o zvláštních řízeních soudních ze současného řízení o určení data narození nebo úmrtí vyděluje určení data narození nezletilého dítěte, které upravuje v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Nadto tento nový zákon po vzoru nového občanského zákoníku nahrazuje pojem „úmrtí“ pojmem „smrt“. Řízení o určení data smrti pak nově zařazuje vedle zcela nového řízení o prohlášení člověka za nezvěstného a řízení o prohlášení člověka za mrtvého do dílu nazvaného řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti.

➤ Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče

Toto řízení zná pod názvem „řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče“ již platná právní úprava. V rámci tohoto řízení nově dochází k výslovné úpravě řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb.

➤ Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob

Podle současné terminologie řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob.

➤ Řízení o pozůstalosti

Podle současné terminologie se jedná o řízení o dědictví. Z hmotným právem nově nastoleného rozlišování pojmů pozůstalost a dědictví plyne potřeba přenesení této terminologické změny do zákona o zvláštních řízeních soudních. Pozůstalost je pojata jako jmění zůstavitele k okamžiku zůstavitelovy smrti, resp. jako ta jeho část, která je způsobilá přejít na dědice jako na právního nástupce, zatímco dědictví je to z pozůstalosti, co skutečně připadá jako jmění osobě, která je dědicem. Pojem dědictví je tedy potřeba v novém procesním předpisu nahradit pojmem pozůstalost a řízení o dědictví nově nazývat řízením o pozůstalosti.

S tím souvisí další změna oproti platné právní úpravě, kterou je návrat k institutu odkazu. Nový občanský zákoník rozlišuje mezi dědictvím a odkazem, jakožto i mezi dědicem a

odkazovníkem. Dědicem je osoba, které náleží dědictví, tj. celá pozůstalost nebo podíl na ní. Naproti tomu odkazovníkem je ten, komu zůstavitel zůstavil jen jednotlivou věc, případně několik věcí určitého druhu. Druhý zásadní rozdíl mezi dědictvím a odkazem tkví v tom, že nabytí dědictví potvrzuje dědici soud, zatímco právo na odkaz uplatňuje odkazovník vůči dědici bez soudní ingerence přímo. Odkazem tedy zůstavitel zřizuje odkazovníku pohledávku vůči dědici (popř. vůči jinému odkazovníkovi) na vydání věci, popř. na zřízení práva. Rozlišení mezi instituty dědictví a odkazu, pro které je používán souhrnný pojem „pozůstalost“, je potřeba promítnout do právní úpravy řízení o pozůstalosti.

Mezi instituty zavedenými novým občanským zákoníkem, které vyžadují procesně právní reflexi, patří dále například závěra pozůstalosti, tedy opatření zajišťující pozůstalost, které učiní soud ze zákonem stanovených důvodů (např. nesvéprávnost některého z dědiců), nebo odloučení pozůstalosti, kdy soud na návrh věřitele, který má obavu z předlužení dědice, rozhodne o odloučení pozůstalosti od jmění tohoto dědice. Oproti dosavadní procesně právní úpravě si rozsáhlejší úpravu vyžádá postup při likvidaci pozůstalosti.

➤ Řízení o úschovách

Řízení o úschovách je známo již platnému občanskému soudnímu řádu a zákon o zvláštních řízeních soudních ho přejímá a zpřehledňuje.

➤ Řízení o umoření listin

Řízení o umoření listin je také obsaženo již v platném občanském soudním řádu a rovněž je do nového zákona převzato bez věcných změn.

➤ Řízení ve věcech kapitálového trhu

V řízení ve věcech kapitálového trhu také nedochází k zásadním věcným změnám oproti úpravě obsažené v platném občanském soudním řádu, toto řízení však bylo upraveno po terminologické a systematické stránce.

➤ Řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže

V úpravě tohoto řízení, které je obsaženo již v platném občanském soudním řádu, nedochází k věcným změnám, ale dochází ke změnám systematickým.

➤ Řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin

Toto řízení je rovněž bez věcných změn převzato z platného občanského soudního řádu a dochází k jeho úpravě po systematické stránce.

➤ Řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva

Toto řízení je také bez věcných změn převzato z platného občanského soudního řádu, dochází pouze k jeho systematické úpravě.

➤ Řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti

V tomto řízení, které je pod stejným názvem obsaženo již v platném občanském soudním řádu, dochází nikoli k věcným, ale jen k systematickým změnám.

➤ Řízení o soudním prodeji zástavy

Právní úprava tohoto řízení, jehož název zná již platný občanský soudní řád, je v novém zákonu o zvláštních řízeních soudních přehlednější. Jinak je nová právní úprava bez věcných změn.

- Řízení o povolení uzavřít manželství

Název tohoto řízení - řízení o povolení uzavřít manželství - používá již platný občanský soudní řád.

- Řízení ve věcech osvojení

Platná právní úprava toto řízení nazývá řízením o osvojení. Zákon o zvláštních řízeních soudních přitom jednotně řízení ve věcech osvojení nově rozděluje na řízení ve věcech osvojení nezletilého a řízení o osvojení zletilého.

- Péče soudu o nezletilé

Novou právní úpravou dochází k tomu, že mezi ustanovení o péči soudu o nezletilé je zařazena právní úprava předběžného opatření, které je v současném občanském soudním řádu upraveno ustanovením § 76a, a rovněž právní úprava řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí, která je v současnosti upravena jako zvláštní řízení v § 193a a násl. občanského soudního řádu. Nový zákon o zvláštních řízeních soudních pak obsahuje rovněž zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé a ve věcech výživného.

2) Nová řízení

- Řízení o některých podpůrných opatřeních

Nový občanský zákoník zavádí instituty předběžného prohlášení, nápomoci při rozhodování a zastoupení členem domácnosti a v souvislosti s nimi předpokládá určitou ingerenci soudu (viz výše).

- Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného

Platný občanský soudní řád zná pouze řízení o prohlášení za mrtvého. Vzhledem k tomu, že se nový občanský zákoník věnuje institutu nezvěstnosti a prohlášení člověka za nezvěstného, je potřeba tuto novou právní úpravu promítnout do právní úpravy civilního procesu.

- Řízení o přivolení k zásahu do integrity

Zařazení tohoto zvláštního nesporného řízení do taxativního výčtu řízení upravených zákonem o zvláštních řízeních soudních si vyžádala úprava práva na duševní a tělesnou integritu a zásahu do integrity obsažená v novém občanském zákoníku.

- Řízení ve věcech svěrenského fondu

Nový občanský zákoník zavádí institut svěrenského fondu (viz výše). Zavedení tohoto institutu vyžaduje procesní reflexi, a to především z důvodů vymezení účastníků řízení a skutečnosti, že svěrenský fond nemá právní osobnost.

- Řízení ve statusových věcech manželských

Mezi tato řízení zákon o zvláštních řízeních soudních řadí řízení, zda tu manželství je či není (zdánlivé manželství), řízení o neplatnost manželství a řízení o rozvod manželství. Platný občanský soudní řád existenci těchto řízení sice uznává tím, že se o nich na několika místech zmiňuje, avšak nevěnuje jim samostatnou právní úpravu.

- Řízení ve statusových věcech partnerských

Výčet těchto řízení je obdobný výčtu řízení ve statusových věcech manželských, jejichž právní úprava se pro řízení ve statusových věcech partnerských použije přiměřeně.

➤ **Řízení o určení a popření rodičovství**

V rámci tohoto řízení je upraveno určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, které je v platném občanském soudním řádu upraveno v § 73 v rámci předběžných řízení, dále řízení o určení a popření otcovství, s nímž platná právní úprava počítá, ale neobsahuje jeho zvláštní ucelenější úpravu, a řízení o určení a popření mateřství.

b) Zhodnocení navrhované právní úpravy ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Navrhovaná právní úprava nemá bezprostřední ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro něj odlišné podmínky. Navržená úprava má zcela stejné dopady na muže i na ženy. Účastníci soudního řízení jsou si vždy rovni bez ohledu na pohlaví a předkládaný návrh zákona na této ústavní zásadě nic nemění.

Nadto soud nově odstraňuje nerovnováhu, která vznikala v občanském soudním řízení, které upravovalo pouze otázku určení otcovství. Zejména vzhledem k pokroku medicíny i situaci týkající se cizinců pobývajících na území České republiky, je třeba nově reflektovat, že se vyskytují řízení o určení mateřství. Nově je tedy v návrhu zákona tato skutečnost reflektována tak, že zákon již dále nebude tato řízení bezdůvodně rozlišovat a bude nadále upraveno jednotné řízení o určení rodičovství.

c) Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky, zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie a zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

I. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je plně v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Podle čl. 4 Ústavy ČR jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci. Ústavně garantované právo na soudní a jinou právní ochranu je zakotveno v hlavě páté Listiny základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.), která je nedílnou součástí ústavního pořádku České republiky. Předložený návrh posiluje ochranu subjektivních práv v civilním soudnictví. Navrhovaná právní úprava má především posílit ochranu práva na nedotknutelnost osoby (čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a práva na osobní svobodu (čl. 8 Listiny základních práv a svobod, především pak čl. 8 odst. 6 Listiny základních práva a svobod).

II. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s právem EU

Návrh není v rozporu se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z členství v Evropské unii, zejména se Smlouvou o přistoupení České republiky k Evropské unii, nebo s judikaturou Soudního dvora Evropské unie. Předkládaná právní úprava především posiluje níže uvedená práva zakotvená v Listině základních práv Evropské unie:

- čl. 3 Listiny základních práv Evropské unie, který upravuje právo na nedotknutelnost lidské osobnosti,
- čl. 6 Listiny základních práv Evropské unie, který upravuje právo na svobodu a bezpečnost,
- čl. 24 Listiny základních práv Evropské unie, který upravuje práva dítěte, a

- čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie, který upravuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.

III. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava je plně v souladu s vyhlášenými mezinárodními smlouvami, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jakož i s obecně uznávanými a dodržovanými zásadami mezinárodního práva. Předložený návrh zákona mimo jiné posiluje práva dětí jako účastníků řízení zakotvená v Evropské úmluvě o výkonu práv dětí a v Úmluvě o právech dítěte, a základní lidská práva zakotvená v čl. 5 a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášené pod č. 209/1992 Sb., ve světle judikatury Evropského soudu pro Lidská práva, a to mimo jiné jeho rozhodnutí ve věci *Župa proti České republice*, č. 39822/07, ze dne 26. května 2011, a ve věci *Shtukaturov proti Rusku*, č. 44009/05, ze dne 27. března 2008.

d) Předpokládaný finanční a hospodářský dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

V souvislosti s přijetím navrhované úpravy se nepředpokládají zvýšené požadavky na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty nebo na podnikatelské prostředí České republiky. Hlavním důvodem předkládaného návrhu zákona je harmonizace civilního soudního řízení s novým občanským zákoníkem, přičemž s navýšením počtu soudců ani administrativy se nepočítá, neboť s ohledem na navrhované změny by to nemělo být nutné. Návrh zákona dále nepředpokládá sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí.

Naopak se předpokládá pozitivní dopad na státní rozpočet z důvodů:

- Koncepčních změn v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče; díky této koncepční změně se bude o lidech v bezprostředním ohrožení života rozhodovat ve zjednodušeném soudním řízení, které je mnohem méně nákladnější, než dosavadní řízení upravené v občanském soudním řádu (v podrobnostech ve zvláštní části důvodové zprávy).

- Spojení opatrovnického řízení v případě, kdy je fyzické osobě omezena svéprávnost. Dosavadní právní úprava nedůvodně požaduje, aby tato řízení na sebe časově navazovala, ačkoliv by o jejich předmětu mělo být rozhodnuto v jeden okamžik. Navrhovanou právní úpravou bude docíleno toho, že o ustanovování opatrovníka bude rozhodováno současně s omezením svéprávnosti. Touto změnou dojde ke zvýšení ochrany práv osob, kterým je omezena svéprávnost. Tím současně dojde ke zefektivnění soudního řízení a k pozitivním sekundárním dopadům na státní rozpočet, neboť v současné době probíhalo rozhodování zbytečně ve dvou na sebe navazujících řízeních.

- V rámci navržené harmonizace dojde k tomu, že občanský soudní řád bude koncipován jako předpis pro sporná řízení a zákon o zvláštních řízeních soudních pro nesporná a jiná zvláštní řízení. Z uvedeného důvodu dojde k výraznějšímu zpřehlednění a celkové efektivitě soudního řízení, což by mělo ovlivnit i délku soudního řízení, a tím by sekundárně mělo dojít k eliminaci průtahů v soudním řízení. Od roku 2007 je každoročně podáváno okolo 1 400 žádostí o náhradu škody v souvislosti s nepřiměřenou délkou řízení. Celkově mimosoudně vyplacená náhrada škody v souvislosti s nepřiměřenou délkou řízení dosáhla v roce 2010

částky téměř 41 mil. Kč, v roce 2011 více jak 52 mil. Kč a za první pololetí roku 2012 téměř 37 mil. Kč. Z uvedených statistických údajů je zřejmé, že náklady každoročně narůstají o více než 10 mil. Kč. Dále je velmi důležitá skutečnost, že se jedná o částku, která je vyplácena mimosoudně, nejsou v ní tedy zahrnuty částky, které jsou vysouzeny v případných soudních sporech.

Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad (RIA)

Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA) nebylo k tomuto návrhu zákona prováděno, a to na základě rozhodnutí vlády č. 941 ze dne 14. 12. 2011, kterým vláda schválila Plán legislativních prací vlády na rok 2012.

II. Zvláštní část

1 Obecná část

K § 1:

Ustanovení vymezuje základní normy, na které se zákon bude vztahovat, a vztah navrhované úpravy k jiným procesním předpisům.

Zákon o zvláštních řízeních soudních se bude týkat pouze těch řízení, která jsou taxativně vymezena ve zvláštní části tohoto zákona. Pokud zvláštní část úpravu tohoto řízení neobsahuje, nelze zákon o zvláštních řízeních soudních použít. Při aplikaci tohoto zákona se tak nebude zkoumat věcný charakter daného soudního řízení, teda zda je svou povahou např. řízení nesporné, nebo zda soudní řízení je ovládáno zásadou vyšetřovací či nikoliv.

Rozhodujícím a jednoznačným kritériem zůstane pouze hledisko, zda konkrétní typ soudního řízení je obsažen ve zvláštní části tohoto zákona či nikoliv. Takové kritérium by mělo výrazně usnadnit pozici jak účastníkům řízení, tak by mělo v počáteční fázi procesu odstranit pochybnosti, zda soud má postupovat podle obecných předpisů o soudním řízení (občanský soudní řád) nebo podle tohoto zákona.

Nebyla proto zvolena metoda regulace, kdy rozhodující by byl právě charakter daného soudního řízení, neboť tato metoda by přinášela aplikační obtíže a nejasnosti, zda u konkrétního typu řízení převažuje jeho charakter řízení sporného či jiného.

V případě, že po nabytí účinnosti tohoto zákona vznikne potřeba, aby nějaké řízení bylo podrobeno režimu zákona o zvláštních řízeních soudních, bude muset tento budoucí zvláštní zákon výslovně na úpravu tohoto zákona odkázat. V opačném případě bude platit úprava daná občanským soudním řádem.

V odstavcích 2 a 3 je upraven vztah tohoto zákona k obecným předpisům procesním, de lege lata k občanskému soudnímu řádu.

V odstavci 2 se navrhuje, aby vztah zákona o zvláštních řízeních soudních a občanského soudního řádu byl založen na principu obecné subsidiarity, kdy na věci, které nejsou v zákonu o zvláštních řízeních soudních vůbec upraveny, se použije beze zbytku dosavadní úprava z občanského soudního řádu. Jedná se o stejnou úpravu vztahu obecného procesního a zvláštního předpisu, jaká byla již dříve zvolena ve vztahu k soudnímu řádu správnímu nebo k exekučnímu řádu. Bezvýjimečně tak budou aplikovatelná ustanovení např. o vyloučení soudců a soudních zaměstnanců, vymezení, postavení účastníků, zastupování účastníků, doručování, formální náležitosti rozhodnutí atd.

Naproti tomu odstavec 3 představuje tzv. zbytkovou subsidiaritu, kdy ustanovení, která jsou normována v zákoně o zvláštních řízeních soudních, stojí v zásadě vedle úpravy obsažené v občanském soudním řádu a doplňují ji. Jedná o takové případy, kdy daný procesní institut je komplexně upraven v občanském soudním řádu a úprava v zákonu o zvláštních řízeních soudních doplňuje výjimky či další procesní podmínky, které jsou specifické právě pro řízení obsažená v tomto zákoně. Typickým příkladem budiž úprava odvolacího řízení, resp. úprava, ve kterých případech je odvolání nepřipustné. Stanoví-li tak § 202 občanského soudního řádu taxativně typy rozhodnutí, proti kterým není odvolání přípustné, doplňuje vedle toho zákon o zvláštních řízeních soudních další důvody stojící vedle obecné úpravy dané občanským soudním řádem, kdy nebude odvolání přípustné.

Ustanovení odstavce 3 tak představuje specifické interpretační pravidlo, které má zabránit tomu, aby důvody pro nepřipustnost odvolání byly ve světle odstavce 2 vnímány jako důvody zvláštní (*lex specialis*), které vylučují použití obecné úpravy.

Totéž platí např. i pro zastavení řízení, kdy soud rozhodující v režimu zákona o zvláštních řízeních soudních může odvolací řízení zastavit i z jiných důvodů daných v občanském soudním řádu a ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních nepředstavuje jediný a výlučný důvod pro zastavení řízení.

Stejně tak je zřejmé, že druhá a třetí definice účastníků, které platí pro nesporné řízení, z povahy věci vylučují aplikaci § 91 (společenství účastníků), § 91a (hlavní intervence), § 93 (vedlejší účastenství), § 92 odst. 1 (přistoupení účastníka) a § 92 odst. 2 (záměna účastníka) občanského soudního řádu.

Vedle případů, kdy se v určité situaci použije pouze občanský soudní řád nebo kdy se použijí oba právní předpisy (občanský soudní řád i zákon o zvláštních řízeních soudních), představují třetí skupinu případy, kdy se občanský soudní řád nepoužije vůbec a použije se pouze úprava obsažená v zákonu o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o případy, kdy zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje institut, který v občanském soudním řádu není vůbec upraven a který je komplexním způsobem upraven v zákonu o zvláštních řízeních soudních (např. jiný soudní rok).

Navrhovaná úprava dále přebírá výčet výjimek, které v dosavadní verzi občanského soudního řádu byly normovány jako specifikum pro řízení podle části třetí hlavy páté, a sjednocuje je do obecné části tohoto zákona. Z principu zbytkové subsidiarity jsou učiněny výjimky v těch případech, kdy tento zákon výslovně aplikaci procesní normy o sporných řízeních soudních vylučuje. Jedná se tak např. o definice účastníků řízení nebo ustanovení, podle něhož soud v řízení podle zákona o zvláštních řízeních soudních nevede přípravné řízení.

K § 2:

Jelikož tento zákon upravuje pouze řízení, která jsou v něm uvedena, je v paragrafu 2 výslovně uvedeno, která řízení to jsou. Ustanovení by mělo přispět ke snadnější orientaci a uživatelskému komfortu.

K § 3:

Ustanovení upravuje věcnou příslušnost soudu. K vedení řízení podle zákona o zvláštních řízeních soudních je v zásadě příslušný okresní soud, příslušnost krajského soudu je zavedena v pěti typech řízení.

Pro řízení podle odstavce 2 písm. a) tohoto ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních byla zvolena zobecňující definice (statusové věci právnických osob), která

sjednokuje úpravu dosavadního § 9 odst. 3 písm. a) až f), v) a w) občanského soudního řádu. Věci týkající se přeměn právnických osob se budou řešit podle zákona o zvláštních řízeních soudních, půjde-li o statusové věci přeměn.

Odstavec 2 písm. c) tohoto ustanovení odpovídá dosavadní úpravě § 9 odst. 3 písm. s) občanského soudního řádu, úprava odstavce 2 písm. d) odpovídá řízení upravenému v současné době v § 200h občanského soudního řádu a navrhovaná úprava odstavce 2 písm. e) je doposud obsažena v § 200j a násl. a § 200n občanského soudního řádu.

K § 4:

Vymezení místní příslušnosti je definováno v tomto ustanovení jako zbytkové. Tato úprava tak přichází do úvahy jen tam, kde zvláštní část zákona o zvláštních řízeních soudních nestanoví zvláštní (výlučnou) místní příslušnost. Nebudou-li proto existovat speciální ustanovení pro určení místně příslušného soudu, bude jím obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná.

Výslovně se pak určuje obecný soud nesvéprávného nezletilého, který je založen primárně dohodou rodičů o jeho bydlišti nebo rozhodnutím soudu, popř. na jiných rozhodujících skutečnostech.

K § 5:

Ve vyjmenovaných typech řízení (péče soudu o nezletilé, opatrovnické věci a řízení o svéprávnosti) je dána možnost soudu přenést svoji příslušnost, je-li to v zájmu nezletilého, opatrovance nebo toho, o jehož svéprávnosti se rozhoduje. Úprava obsahově koresponduje v dosavadním § 177 odst. 2 občanského soudního řádu. Ustanovení nebrání tomu, aby soud v řízeních podle zákona o zvláštních řízeních soudních postupoval i podle § 12 odst. 2 občanského soudního řádu.

K § 6:

Účastníci řízení se definují shodně, jak je doposud pro účely nesporných řízení definoval § 94 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Ustanovení přebírá tzv. druhou a třetí definici účastenství. Okruh účastníků je tak taxativně vymezen zákonem (druhá definice) nebo zájmem účastníka (třetí definice). Vedle nich je účastníkem řízení vždy i navrhovatel. Jeho účast však nemusí trvat celé řízení, zpravidla se účastní řízení do té doby, dokud trvají skutečnosti, z nichž se dovozuje věcná legitimace k podání návrhu (Drápal, Občanský soudní řád, s. 611).

K § 7

Toto ustanovení procesně reaguje na změnu vymezení účastenství – přibrání účastníka nebo ukončení jeho účastenství. Reaguje se tak na procesní situace, kdy má být v řízení rozhodováno o právech či povinnostech toho, s kým doposud jednáno nebylo nebo naopak, kdy je jednáno s někým, o jehož právech se nebude rozhodovat. Tato úprava je obsahově i formálně přebírána z § 94 odst. 3 a 4 občanského soudního řádu a nedochází tak k žádnému obsahovému posunu od dosavadní praxe.

K § 8:

Účast státního zastupitelství je vymezena obsahově totožně, jak tomu doposud bylo v § 35 odst. 1 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť v taxativně uvedených řízeních zastupuje státní zastupitelství veřejný zájem. Navíc však státní

zastupitelství bude mít právo vstoupit rovněž do zahájeného řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí, neboť v řadě případů má nebo může mít konflikt v rámci domácího násilí trestněprávní rozměr.

Taxativně je definována aktivní legitimace státního zastupitelství k zahájení řízení.

K § 9:

Navrhované ustanovení je vyjádřením snahy o preferenci smírného řešení věci mající původ v mezinárodněprávních dokumentech. Čl. 13 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí stanoví, že s cílem předcházet sporům, řešit spory nebo předcházet soudním řízením týkajícím se dětí, smluvní strany budou podporovat zprostředkování a další způsoby řešení sporů a jejich využití za účelem dosažení dohody, v případech, kde je to namístě a které smluvní strany vymezí. Podle čl. 7 písm. b) Úmluvy o styku s dětmi pak soudy činí vhodná opatření k tomu, aby rodiče a další osoby mající rodinná pouta s dítětem byli motivováni k uzavření smírní dohody upravující styk s dítětem, a zvláště pak aby se k tomuto použila rodinná mediace a další způsoby řešení sporů. Z toho důvodu by se podle tohoto ustanovení měl soud pokusit o to, aby účastníci našli smírné řešení jejich případu. Za tím účelem by je soud měl informovat o tom, jaké jsou další (mimosoudní) možnosti řešení jejich věci (např. mediace, rodinná mediace apod.).

K § 10:

Ustanovení připouští (stejně jako tomu bylo v § 41b občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013) možnost uzavřít o předmětu řízení dohodu. Pro tento případ se stanoví procesní postup, kdy dohodu je nutné pojmout do protokolu, který musí podepsat všichni účastníci řízení.

V případě, že dohodu lze v řízení podle zvláštní části schválit usnesením, předpokládá zákon zjednodušenou formu takového rozhodnutí. Pokud se účastníci vzdají práva odvolání, nebude muset usnesení obsahovat odůvodnění. Tato zjednodušená forma nebude připuštěna tam, kde soud schvaluje dohodu formou rozsudku (např. dohoda o výživném) a bude se i nadále vyžadovat odůvodnění rozhodnutí.

Jiné dohody, které nejsou předmětem řízení (tedy nebyly vymezeny v návrhu nebo v usnesení o zahájení řízení), soud do protokolu nepojímá a ani je neschvaluje.

K § 11:

Stejně jako podle dosavadní úpravy (§ 50d odst. 2 platného občanského soudního řádu) se připouští při doručování písemností vyslovit neúčinnost doručování, a to bez návrhu. Tím není dotčeno právo účastníka zpochybňovat doručení i na návrh. Za účelem zjištění, zda jsou dány důvody neúčinnosti doručení, soud provede šetření ve spise, popř. provede důkazy, které považuje za účelné.

K § 12:

Ustanovení normuje výjimky při vydání předběžného opatření, kterými se liší od procesu rozhodování o předběžném opatření ve sporném řízení.

Tam, kde zákon připouští zahájení řízení i bez návrhu, může soud z úřední moci (ex offio) rozhodovat i o předběžných opatřeních, nejde-li o řízení o pozůstalosti. Předběžné opatření je možné vydat nejen v průběhu řízení, ale i před zahájením řízení, je-li to navrhováno. V případě, že soud vydává předběžné opatření v řízení, která lze zahájit i bez návrhu, předpokládá se, že soud takové řízení zahájí společně s vydáním předběžného opatření.

Na rozdíl od předběžných opatření v řízeních sporných není po navrhovateli vyžadováno složení jistoty k náhradě škody nebo jiné újmy, která by vznikla tímto opatřením.

K § 13:

Všechna řízení uvedená v zákonu o zvláštních řízeních soudních bude možné zahájit z moci úřední, ledaže ve zvláštní části bude výslovně stanoveno, že k zahájení řízení je třeba návrhu.

Soudu se ukládá povinnost, aby zahájil ex offio řízení bezodkladně, pokud se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení. Takové skutečnosti mohou vyvstat zpravidla v jiném soudním řízení, popř. je soud zjistí při dokazování v jiném řízení, nebo z podnětu správního úřadu nebo fyzické či právnické osoby.

Usnesení, kterým se řízení zahajuje, se doručuje účastníkům řízení, a není proti němu přípustné odvolání. Den vydání usnesení se považuje za den zahájení řízení.

K § 14:

Zákon připouští, aby návrhy na zahájení řízení v případech, kdy lze řízení zahájit i bez návrhu, nebo návrhy o povolení uzavření manželství, určení a popření rodičovství a osvojení byly učiněny tak, že navrhovatel tento návrh přednese ústně do protokolu. V ostatních případech bude k zahájení řízení vždy vyžadován písemný listinný nebo elektronický návrh, stejně jako je tomu v soudním řízení sporném. Navrhovaná úprava zahájení řízení ústně do protokolu se příliš neliší od současné právní úpravy v § 42 odst. 1 občanského soudního řádu, neboť i podle tohoto ustanovení bylo možno učinit podání ústně do protokolu pouze v taxativně stanovených případech. Navrhovaným ustanovením se pouze přidává možnost učinit podání ústně do protokolu, jde-li o návrh na zahájení řízení nebo návrh na nařízení výkonu rozhodnutí ve věcech ochrany proti domácímu násilí.

Navrhovaná právní úprava, stejně jako současná právní úprava, však nebrání tomu, aby bylo možné v průběhu jednání ústně do protokolu vzít zpět návrh na zahájení řízení nebo tento návrh změnit, anebo vznést námitku podjatosti.

K § 15:

V řízení, které je možné zahájit z moci úřední, soud může vyslovit, že zpětvzetí návrhu považuje za neúčinné. Bude tak činit zejména v případech, kdy shledá veřejný zájem na pokračování v řízení. Proti rozhodnutí o neúčinnosti zpětvzetí je přípustné odvolání. Po právní moci takového rozhodnutí soud bude pokračovat v řízení do vydání meritorního rozhodnutí nebo zastavení řízení kvůli odpadnutí důvodu pro vedení řízení. Tímto ustanovením není dotčena použitelnost příslušného ustanovení občanského soudního řádu.

K § 16:

Na rozdíl od sporných řízení definuje zákon jako zvláštní důvod pro zastavení řízení odpadnutí důvodu jeho vedení. Soud řízení zastaví nejen tehdy, pokud řízení zahájil ex offio, ale i tehdy pokud bylo řízení zahájeno na základě návrhu navrhovatele. Sleduje se tak primárně veřejný zájem. Na soudu bude, aby v řízení průběžně sledoval, zda trvá důvod, pro který bylo řízení zahájeno.

K § 17:

I v řízeních podle tohoto zákona je možné provádět přípravné jednání, avšak s jistými omezeními. Jelikož se jedná o řízení nesporná, nelze z nedostavení se účastníka vyvozovat

negativní důsledky. S tím souvisí úprava doby k předvolání k přípravnému jednání i výslovné stanovení, že po nedostavení se navrhovatele k přípravnému jednání soud nařídí jednání. Z výše uvedeného plyne, že pokud se navrhovatel nedostaví, nelze řízení zastavit. Toto ustanovení výslovně nenormuje situaci, kdy se nedostaví odpůrce, neboť podle ustanovení § 24 nelze rozhodnout ve věci rozsudkem pro uznání.

K § 18:

Ustanovení výslovně vylučuje aplikaci § 115a občanského soudního řádu. Účastníky řízení tak nebude možné vyzvat k tomu, zda souhlasí s rozhodnutím věci bez jednání. V řízení podle zákona o zvláštních řízeních soudních soud vždy bude muset nařídít jednání, ledaže zvláštní část tohoto zákona připouští rozhodnutí bez jednání (řízení o úschovách, o umoření listin atd).

K § 19:

Navrhované ustanovení řeší zásadní parametry zvláštních řízení, které tato řízení odlišují od sporných řízení. Ustanovení stanoví základní rozdíly pro řízení sporná a řízení podle tohoto zákona.

Soud bude v řízení moci zjišťovat i další okolnosti či poměry účastníků, byť nebyly tvrzeny, a to v takovém rozsahu, aby zcela rozhodl o všech právech a povinnostech, jak jsou stanoveny hmotným právem. Pro zvláštní řízení tak platí zásada materiálního řízení.

Rovněž dochází k prolomení koncentrační zásady typické pro sporné řízení. Účastník řízení tak není limitován časem, v němž musí rozhodné skutečnosti uvádět. Překážku pro uvádění novot či nových důkazů nepředstavuje ani vydání či vyhlášení rozhodnutí v prvním stupni. Prolomení je rovněž princip neúplné apelace a účastník tak nové skutečnosti může uvádět i v odvolacím řízení. Toto ustanovení navazuje na jiné ustanovení tohoto zákona, které nepřipouští přípravné řízení, resp. důsledky s ním spojené, a dále na ustanovení, které se týká odvolacího řízení.

Dále se výslovně nepřipouští, aby v těchto zvláštních řízeních mohl soud s procesní neaktivitou účastníka (marným uplynutím lhůty) spojit důsledek uznání uplatněného nároku. K tomu, aby určité skutečnosti byly považovány za nesporné či prokázané, bude výslovně vyžadován souhlas účastníka. Jinými slovy, ke skutkovým zjištěním tak nebude dostačovat pouze neaktivita účastníka. Na druhou stranu se dovoluje, aby s nečinností účastníka byly spojeny důsledky v rovině procesních návrhů a opatření. Soud tak bude moci postupovat obdobně, jako je tomu v § 101 odst. 4 občanského soudního řádu, a účastník řízení tedy bude moci být vyzván, aby se vyjádřil k určitému procesnímu návrhu, který se dotýká vedení či postupu řízení, s tím, že nevyjádří-li se v určité lhůtě, bude se předpokládat, že nemá námítky.

Navrhovaná úprava informování nezletilého směřuje k naplnění přímo použitelné úpravy procesních práv dítěte podle čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, který stanoví, že dítě, které je schopno chápat situaci, má mít v soudním řízení, které se ho týká, zaručeno právo dostávat příslušné informace, být konzultováno a moci vyjádřit svůj názor a být informováno o možných důsledcích vyhovění svého názoru a o možných důsledcích rozhodnutí. Proto se v zákonu o zvláštních řízeních soudních navrhuje stanovit, aby nezletilý, který se schopen pochopit situaci, dostal v řízení potřebné informace o soudním řízení, o možných důsledcích vyhovění svého názoru a o důsledcích soudního rozhodnutí. Právo být konzultováno a moci vyjádřit svůj názor je obsaženo v občanském soudním řádu.

K § 20:

Zavádí se vyšetřovací zásada, kterou dosavadní úprava obsahovala v § 120 odst. 2 občanského soudního řádu. V řízeních podle tohoto zákona se nebude uplatňovat projednací zásada spočívající v tom, že se soud zásadně zabývá jen tím, co tvrdí účastníci a jaké důkazy nabízejí soudu k prokázání takových tvrzení. Soud bude oprávněn provádět i jiné důkazy ke zjištění skutkového stavu, než ty, které byly výslovně navrženy. Takovým postupem není dotčena či potřena možnost účastníka řízení uvádět rozhodné skutečnosti. Soud by ani v těchto zvláštních řízeních neměl plně nahrazovat procesní aktivitu účastníka. Z hlediska veřejného zájmu ale nelze v těchto typech řízení připustit, aby procesní neaktivita byla připisována k újmě účastníka řízení.

K § 21:

Pro provedení důkazu výslechem účastníka řízení se stanoví odlišná pravidla, než pro provedení takového důkazu v řízení sporném. Nevyžaduje se, aby takový důkaz mohl nastoupit subsidiárně, tedy teprve poté, kdy danou skutečnost nelze prokázat jinak. Důkaz účastnickou výpovědí může být nařízen i bez souhlasu takového účastníka. Jinak pro účastnický výslech ve zvláštních řízeních budou i nadále platit ostatní podmínky dané § 131 občanského soudního řádu. Účastník bude povinen se k výslechu dostavit a vypovídat pravdu a nic nezamlčovat.

K § 22:

Pro zvláštní řízení, která lze zahájit pouze na návrh, budou i nadále platit ustanovení občanského soudního řádu o náhradě nákladů, která jsou stejná pro sporná řízení. U zvláštních řízení zahajovaných z moci úřední a v řízeních ve statusových věcech manželských platí zásada, že každý z účastníků si nese svoje náklady a nemá právo na jejich náhradu od jiného účastníka nebo od státu. Tam, kde to odůvodňují okolnosti případu, však soud může tento princip prolomit a přiznat účastníkovi náhradu nákladů proti jinému účastníkovi řízení.

K § 23:

Navrhované ustanovení má sankční povahu ve vztahu k navrhovateli, který se domáhal zahájení řízení. Pokud v řízení vyjde najevo, že podání takového návrhu mělo charakter zjevně bezúspěšného uplatňování práva, může soud navrhovateli uložit náhradu nákladů řízení.

K § 24:

Usnesením soud bude rozhodovat nejen o procesních právech a povinnostech či o vedení řízení, ale i o věci samé (meritorně). Tam, kde zvláštní část tohoto zákona stanoví, bude soud vydávat rozsudek (věci osobního stavu, rozhodnutí o výživném).

V řízení podle tohoto zákona je nepřípustné rozhodovat platebním rozkazem (elektronickým platebním rozkazem), a to ani v těch řízeních, kde by se navrhovatel domáhal peněžitého plnění. Nemožnost rozhodnout rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání je procesním vyústěním zásady vyjádřené v tomto zákonu, podle níž s nedostavením se účastníka k jednání nebo s nepodáním vyjádření nelze spojovat pro něho nepříznivé procesní důsledky.

K § 25:

Soud není v těchto typech řízení vázán návrhem účastníka řízení, jde-li o řízení, které bylo jinak možné zahájit i z moci úřední. V takovém případě soud může překročit návrhy účastníků

nebo přiznat něco jiného, než čeho se navrhovatel domáhal. Tehdy bude soud vázán limity, které jsou dány hmotným právem. Pokud soud rozhodne o schválení smíru, ze kterého vyplývá odlišný způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, nejedná se o překročení návrhu podle tohoto ustanovení.

K § 26:

Rozsudky, kterými se rozhodlo o statusové věci fyzické nebo právnické osoby (o rozvodu, omezení svéprávnosti, zrušení právnické osoby atd.), nejsou závazné pouze pro účastníky řízení, ale pro každého. Toto pravidlo bylo dříve zakotveno v § 159a odst. 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

K § 27:

Obdobně jako v řízení před soudem prvního stupně i v odvolacím řízení platí, že mohou být tvrzeny nové skutečnosti a navrhovány nové důkazy. Odvolací soud proto nemůže odmítnout zabývat se skutečností jen proto, že nebyla uplatněna před soudem prvního stupně. Stejně tak provede nový důkaz, vyjde-li tato potřeba najevo v odvolacím řízení.

V řízeních zahajovaných i bez návrhu není soud vázán mezemi, které uplatnil odvolatel. Rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumá odvolací soud v celém rozsahu (princip úplné apelace). Naproti tomu řízení zahajovaná na návrh soud zkoumá v mezích, kterých se takového přezkumu domáhá účastník. Tím však není dotčeno oprávnění odvolacího soudu, aby provedl další důkazy nebo přihlédl ke skutečnostem doposud neuvedeným. Navíc se nově zavádí povinnost soudu přezkoumat rozhodnutí i na základě tzv. blanketního odvolání (kde není uplatněn odvolací důvod).

K § 28:

Pro obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost je upravena výjimka, stejně jako tomu doposud bylo v občanském soudním řádu. V řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, není soud vázán mezemi přezkoumání rozhodnutí, které účastník řízení v návrhu na obnovu řízení nebo žalobě pro zmatečnost uvádí.

K § 29:

I pro dovolání platí obdobná výjimka jako pro obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost spočívající v tom, že v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, není dovolací soud vázán mezemi přezkoumání rozhodnutí, které účastník řízení v dovolání uvádí.

Stejně jako v dosavadní úpravě se dovolání v některých typech řízení nepřipouští (rozvod manželství, neplatnost manželství).

2 Zvláštní část

2.1 Řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob

2.1.1 Řízení o podpůrných opatřeních a řízení ve věcech svéprávnosti

2.1.1.1 Řízení o některých podpůrných opatřeních

K § 30 až 33:

Tato ustanovení reflektují novou úpravu občanského zákoníku přinášející řadu možností využití podpůrných opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Úprava v sobě

zahrnuje řízení týkající se předběžného prohlášení, nápomoci při rozhodování i zastoupení členem domácnosti.

Občanský zákoník nově umožňuje člověku v očekávání neschopnosti spravovat vlastní záležitosti projevit závazně vůli, jakým způsobem mají být nadále spravovány její záležitosti, kdo je má spravovat nebo kdo má být ustanoven jejím opatrovníkem. Samotný občanský zákoník předpokládá rozhodování soudu v případě, týká-li se prohlášení jiné záležitosti než povolání opatrovníka, a je-li účinnost prohlášení vázána na podmínku, pak soud rozhoduje o splnění této podmínky, a dále v případě, kdy se změni okolnosti zjevně tak podstatným způsobem, že člověk, který prohlášení učinil, by je za takových okolností neučinil nebo by je učinil s jiným obsahem. V takovém případě může soud prohlášení změnit nebo zrušit za podmínky, že by jinak člověku, který prohlášení učinil, hrozila závažná újma.

Dále nový občanský zákoník předpokládá řízení ve věcech smlouvy o nápomoci. Celá úprava navazuje na ustanovení § 45 až 48 nového občanského zákoníku, které vychází z pojetí tzv. podporovaného rozhodování (supported decision-making), kdy v určitých případech postačí asistence jiné osoby, která se bude účastnit právních jednání podporované osoby. Vše za situace, kdy není dotčena svéprávnost podporované osoby. Jelikož Úmluva o právech osob se zdravotním postižením vyžaduje v čl. 12 odst. 4 přijmout v dané souvislosti také odpovídající a účinná opatření zamezující zneužití, je vznik závazku mezi podporovaným a podpůrcem podmíněn soudním schválením smlouvy o poskytování podpory. Občanský zákoník dává také možnost soudu, aby podpůrce odvolal, jsou-li pro to zákonné důvody.

Nově také občanský zákoník za přesně upravených podmínek upravuje možnost, aby zletilého, který nemá jiného zástupce, zastupoval v obvyklých záležitostech odpovídajících konkrétním životním poměrům zastoupeného člen jeho domácnosti. Ke vzniku takového zastoupení je nezbytné schválení soudu, když přímo občanský zákoník stanovuje soudu povinnost vyvinout před vydáním rozhodnutí potřebné úsilí ke zjištění názoru zastoupeného. Názor zastoupeného by soud měl zjišťovat i za použití takového způsobu dorozumívání, který si zastoupený sám zvolí.

První ustanovení vyjmenovává věci, o nichž soud bude rozhodovat v souvislosti s uvedenými podpůrnými opatřeními. Řízeními, se kterými počítá nový občanský zákoník, jsou řízení o splnění podmínky v předběžném prohlášení, řízení o změně nebo zrušení předběžného prohlášení, řízení o schválení smlouvy o nápomoci, řízení o odvolání podpůrce a řízení o schválení zastoupení členem domácnosti.

Úprava sepisu předběžného prohlášení reflektuje skutečnost, že předběžné opatření je možné učinit formou veřejné listiny. Navrhuje se, aby každý okresní soud byl povinen toto předběžné prohlášení sepsat. Formou sepisu prohlášení soudem je pak sepsání do protokolu. Předběžným prohlášením lze, aby člověk projevil vůli, aby byly jeho záležitosti spravovány určitým způsobem, nebo aby je spravovala určitá osoba, nebo aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem. V případě, kdy člověk učiní před soudem do protokolu prohlášení k určení, kdo se má stát opatrovníkem, je třeba, aby se do neveřejného seznamu opatrovníků vedeného podle jiného zákona zapsal údaj o tom, kdo prohlášení pořídil, kdo je povolán za opatrovníka a kdo veřejnou listinu sepsal. Jelikož všechny tyto údaje bude obsahovat protokol sepsaný soudem, stanovuje se soudu povinnost oznámit vše orgánu, který vede neveřejný seznam podle jiného právního předpisu.

Úprava zahájení řízení reflektuje zejména skutečnost, že většina řízení týkajících se podpůrných opatření jsou řízeními, která je možné zahájit i bez návrhu. Tato řízení lze tedy zahájit jak návrhem, tak je lze zahájit i rozhodnutím soudu. Jediným řízením, které není možné zahájit z úřední povinnosti, je řízení o schválení smlouvy o nápomoci. Oprávněnými k podání tohoto návrhu jsou pak pouze strany smlouvy, případně budoucí smlouvy, tedy ten,

kdo bude po účinnosti smlouvy podporovaným, a dále ten, kdo by měl být podpůrcem. Jiné osoby nejsou k podání návrhu legitimovány.

Jelikož soud v řízení o schválení smlouvy o nápomoci bude schvalovat smlouvu, je nezbytnou náležitostí návrhu její písemné vyhotovení. Není-li smlouva uzavřena v písemné formě, musí být podstatný obsah uzavírané smlouvy obsažen v návrhu na její schválení. Dále se navrhuje upravit zjednodušený postup v řízení o schválení zastoupení členem domácnosti. Je navrhováno, aby v tomto řízení soud k projednání věci nařídil jednání jen tehdy, jestliže to navrhne účastník řízení, nebo je-li to nezbytné.

2.1.1.2 Řízení o svéprávnosti

K § 34 až 43:

Řízení o svéprávnosti je procesní reflexí hmotněprávního institutu omezení svéprávnosti, který je upraven v § 55 až § 65 nového občanského zákoníku. Nová hmotněprávní úprava se podstatným způsobem rozchází s koncepcí poplatnou totalitnímu právu a bere v potaz Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. V neposlední řadě vychází ze stejných ideových základů, které byly v některých státech evropského prostoru již promítnuty do jejich právních řádů.

Procesní úprava řízení o svéprávnosti vychází z procesní úpravy řízení o způsobilosti k právním úkonům, která byla upravena v § 186 až § 191 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Hlavní změna procesní úpravy je podmíněna novou hmotněprávní úpravou, která věcně a terminologicky mění institut omezení svéprávnosti (§ 55 až § 65 nového občanského zákoníku), oproti úpravě zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům ve starém občanském zákoníku. Hlavní terminologická změna spočívá v tom, že pojem „způsobilost k právním úkonům“ se mění na „svéprávnost“. Nejzásadnější věcnou změnou je pak nemožnost zbavit fyzickou osobu svéprávnosti. Podle nové právní úpravy bude možno svéprávnost pouze omezit, a to jen v případech, kdy to bude v zájmu omezované osoby. Současně se zdůrazňuje, že k omezení svéprávnosti lze přistoupit, jen nepostačují-li mírnější a méně omezující opatření (např. podpora při rozhodování a zastoupení členem domácnosti).

V řízení o svéprávnosti se navrhuje zakotvit speciální úpravu místní příslušnosti. Tato speciální úprava sleduje princip nejrychlejšího zásahu a procesní ekonomie soudního řízení, které jsou hlavními aspekty celkové efektivity civilního řízení. Obecně se navrhuje, aby místně příslušným soudem byl obecný soud osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje. Pokud by osoba byla bez svého souhlasu umístěna ve zdravotním ústavu, navrhuje se, aby byl místně příslušný soud, v jehož obvodu je zdravotní ústav, ve kterém je tato osoba umístěna. Stejně tak pokud by osoba byla umístěna v zařízení sociálních služeb nebo jiném zařízení poskytujícím obdobnou péči, navrhuje se, aby místně příslušný byl soud, v jehož obvodu je toto zařízení.

Řízení o svéprávnosti (omezení nebo vrácení) může být zahájeno na návrh nebo i bez návrhu. Návrh na zahájení řízení může podat každý, kdo má právní osobnost. Návrh na zahájení řízení může podat též zdravotní ústav, má-li právní osobnost. Vzhledem ke skutečnosti, že zákon nepožaduje, aby navrhovatel prokázal právní zájem na podaném návrhu, navrhuje se zakotvit úpravu ochrany proti nedůvodným, popřípadě šikanózním návrhům na omezení svéprávnosti. Konkrétně se navrhuje umožnit soudu, aby mohl uložit navrhovateli, nejde-li o návrh podaný státním orgánem nebo zdravotním ústavem, povinnost předložit do přiměřené lhůty lékařskou zprávu o duševním stavu osoby, o jejíž svéprávnost se jedná. Pokud nebude tato lékařská zpráva předložena, soud řízení zastaví. Vzhledem k tomu, že

řízení o svéprávnosti je možné zahájit i bez návrhu, nebránilo by zastavení řízení tomu, aby soud následně řízení o svéprávnosti zahájil z moci úřední, pokud by řízení bylo zastaveno například proto, že údaj o zdravotním stavu nebylo možné poskytnout, neboť představuje citlivý údaj a je chráněn lékařským tajemstvím.

Dále se navrhuje upravit aktivní legitimaci fyzické osoby k návrhu na zrušení nebo změnu rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o omezení její svéprávnosti. Nadto se navrhuje upravit možnost soudu rozhodnout, že aktivní legitimace fyzické osobě po přiměřenou dobu nepřísluší, přičemž doba odejmutí tohoto práva nesmí přesáhnout dobu jednoho roku od právní moci rozsudku, kterým bylo právo odejmuto. Účelem tohoto institutu je zabránit tomu, aby právo na podání návrhu na změnu nebo zrušení rozhodnutí nemohlo být zneužíváno.

Další nově navrhované ustanovení zavádí povinnost soudu bezodkladně zaslat ministru spravedlnosti a příslušné profesní komoře návrh na zahájení řízení nebo usnesení, kterým bylo zahájeno řízení, v případech, kdy jde o řízení o svéprávnosti fyzické osoby, která je advokátem, notářem, soudním exekutorem, soudcem, státním zástupcem, insolvenčním správcem, zapsaným mediátorem, znalcem nebo tlumočnickem.

Další ustanovení upravuje zastoupení fyzické osoby, o jejíž svéprávnost se jedná (dále jen „posuzovaný“). Posuzovanému soud jmenuje opatrovníka, zároveň však to nebrání posuzovanému, aby si zvolil zmocněnce. Případný rozpor mezi úkony opatrovníka a zmocněnce bude posuzovat soud optikou zájmu posuzovaného.

Procesní úprava průběhu řízení o svéprávnosti vychází z § 187 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Soud může při dokazování upustit od výsledku posuzovaného, nelze-li tento výsledek provést, nebo pokud by posuzovanému hrozila zdravotní újma. Uvedené okolnosti budou nejčastěji vyplývat ze znaleckého posudku o zdravotním stavu posuzovaného. Pokud však posuzovaný o výsledek požádá sám, je soud povinen mu vyhovět a vyslechnout ho, a to i v případě, že by z průběhu dokazování vyplývala skutečnost, že výsledek není možný nebo ho nelze bez újmy na zdraví posuzovaného provést. Soudu má pak povinnost vždy o zdravotním stavu posuzovaného vyslechnout znalce. Znalec může v rámci vyšetření zdravotního stavu, je-li to k vyšetření nezbytně třeba, soudu navrhnout, aby byl posuzovaný po dobu nejvýše šesti týdnů vyšetřován ve zdravotním ústavu. Shledá-li soud, že ze všech relevantních skutečností, které byly v rámci dokazování zjištěny, vyplývá závěr, že je nezbytné vyšetření ve zdravotním ústavu, rozhodne o jeho nařízení.

Nově navrhované ustanovení týkající se posouzení mírnějších opatření je procesní reflexí § 55 odst. 2 nového občanského zákoníku, který mimo jiné zdůrazňuje subsidiaritu omezení svéprávnosti, kdy kumulativně stanovuje dvě podmínky k omezení svéprávnosti, a to hrozbu závažné újmy pro posuzovaného a skutečnost, že nepostačí, vzhledem k zájmům posuzovaného, mírnější a méně omezující opatření. Dospěje-li soud v průběhu řízení k tomu, že vzhledem k zájmům posuzovaného postačuje užití mírnějšího a méně omezujícího opatření, může v průběhu řízení rozhodnout o užití mírnějšího a méně omezujícího opatření.

V řízení o omezení i vrácení svéprávnosti rozhoduje soud rozsudkem, přičemž v rozsudku, jímž se omezuje svéprávnost, musí soud výslovně vymezit, v jakém rozsahu je způsobilost posuzovaného samostatně právně jednat omezena. Z rozsudku tak musí být zřejmé, že soud omezením svéprávnosti rozhodl o neschopnosti posuzovaného nabývat vlastním právním jednáním pro sebe práva a zavazovat se vlastním právním jednáním k povinnostem. Vzhledem k tomu, že podle nového občanského zákoníku je omezení svéprávnosti pojato jako dočasné (nejdéle na dobu tří let), měl by rozsudek o omezení svéprávnosti obsahovat rovněž dobu, po kterou účinky omezení svéprávnosti trvají.

Stejně jako je tomu v současné právní úpravě, navrhuje se upravit specifický případ, kdy je možné zrušit pravomocný rozsudek i bez pomoci mimořádných opravných prostředků. Vyjde-li po právní moci rozsudku najevo, že pro omezení svéprávnosti nebyly splněny podmínky (zejména nesprávné zjištění zdravotního stavu nebo nesprávné omezení způsobilosti posuzovaného samostatně jednat), soud vydaný rozsudek zruší. Ke zrušení rozsudku může dojít na návrh i bez návrhu.

Úprava placení nákladů řízení vychází z § 191 odst. 1 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Náklady řízení o svéprávnosti platí ze zákona stát, za něhož je platí příslušný soud prvního stupně, jako je tomu podle současné právní úpravy. Pokud jde o náklady spojené se zastupováním posuzovaného zvoleným zmocněncem nebo opatrovníkem (osoba blízká nebo jiná vhodná osoba), platí tyto náklady posuzovaný. Náklady právního zastoupení posuzovaného platí stát pouze v případě, že mu byl jmenován zástupce nebo opatrovník z řad advokátů. Pokud jde o úpravu náhrady nákladů řízení, je tato rovněž převzata z § 191 odst. 1 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Náhradu nákladů řízení státu soud přizná v případě, lze-li to po posuzovaném spravedlivě žádat.

2.1.1.3 Řízení ve věcech opatrovnictví člověka

K § 44 až 49:

Tato ustanovení upravují řízení ve věcech opatrovnictví člověka. Občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013, toto řízení nazýval řízením opatrovnickým, upraveno bylo v § 192 a § 193. Navrhovaná právní úprava z tohoto řízení vychází a nazývá ho řízením ve věcech opatrovnictví člověka. Řízení je potom systematicky zařazeno mezi řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob do dílu nazvaného Řízení o podpůrných opatřeních a řízení ve věcech svéprávnosti.

Hlavní změna procesní úpravy řízení ve věcech opatrovnictví člověka je podmíněna novou hmotněprávní úpravou v novém občanském zákoníku. Jde především o procesní reflexi předběžného prohlášení, které stanovuje určitou osobu opatrovníkem podle § 38 a násl. nového občanského zákoníku, a procesní reflexi hmotněprávní úpravy upravující opatrovnickou radu, která má svoji hmotněprávní podobu v § 472 a násl. nového občanského zákoníku.

V neposlední řadě se navrhovanou právní úpravou zavádí povinnost soudu spojit s řízením o omezení svéprávnosti řízení ve věcech opatrovnictví člověka. Dosavadní právní úprava nedůvodně požadovala, aby tato řízení na sebe časově navazovala, ačkoliv by o jejich předmětu mělo být rozhodnuto v jeden okamžik. Navrhovanou právní úpravou bude docíleno toho, že o ustanovování opatrovníka bude rozhodováno současně s omezením svéprávnosti. Touto změnou dojde ke zvýšení ochrany práv osob, kterým bude omezena svéprávnost. Dále dojde ke zefektivnění soudního řízení a k pozitivním sekundárním dopadům na státní rozpočet, neboť dosud probíhalo rozhodování zbytečně ve dvou na sebe navazujících řízeních.

Současně je obecně stanovena povinnost soudu dohlížet, zda opatrovník plní řádně své povinnosti. Soud má k tomu možnost činit vhodná opatření. Zákon nestanoví žádné konkrétní povinnosti, neboť soud by vždy měl přistupovat k dohledu individuálně tak, aby byl dohled vykonáván co nejefektivněji. Minimem však vždy je stanovení povinnosti opatrovníkovi podávat soudu zprávy o jeho činnosti. Zprávy by měly být podávány nejméně jednou ročně, přičemž by měly obsahovat nejen přehled o nakládání s majetkem opatrovance, ale měly by soudu poskytnout i pohled na život opatrovance, tedy zda je například v nějakém zařízení nebo bydlí sám v bytě, rámcově jaký je jeho zdravotní stav, jakým způsobem plní opatrovník své povinnosti či s jakými problémy se opatrovanec potýká.

2.1.2 Řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti

2.1.2.1 Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného

K § 50 až 53:

Nový občanský zákoník v § 66 až 70 nově upravuje institut nezvěstnosti. Za nezvěstného lze soudně prohlásit na návrh každého, kdo na tom má právní zájem (tedy na návrh osoby fyzické i právnické), pouze svéprávného člověka, pokud takový člověk sám před opuštěním bydliště neprovedl efektivní opatření o svém majetku. Tato ustanovení navazují na výše uvedený institut úpravou řízení, které vyústí v prohlášení člověka za nezvěstného. Samotné řízení je z velké části převzato ze současné úpravy řízení o prohlášení za mrtvého.

V případě řízení o prohlášení člověka za nezvěstného je místní příslušnost soudu, který bude vést řízení, určena dle obecného soudu člověka, který má být prohlášen za nezvěstného. Má-li být člověk prohlášen za nezvěstného, je zřejmé, že není známo ani jeho bydliště ani obvod, ve kterém se zdržuje. Nově se tedy stanoví, že místně příslušným je ten soud, který byl obecným soudem toho, jenž má být prohlášen za nezvěstného, naposledy. Současně se zavádí legislativní zkratka pro člověka, jenž má být prohlášen za nezvěstného. Takováto osoba je dále označována za pohřešovaného.

Účastníkem řízení je pohřešovaný a ten, kdo je podle nového občanského zákoníku oprávněn k podání návrhu na zahájení řízení.

Samotné řízení o prohlášení za nezvěstného je řízením, které je možné zahájit pouze na návrh. Soud sám z úřední povinnosti ani na podnět nemůže toto řízení zahájit. Skutečnost, že toto řízení není možné zahájit z úřední povinnosti, předpokládá již nový občanský zákoník, který upravil, že za nezvěstného lze soudně prohlásit na návrh každého, kdo na tom má právní zájem (tedy osoby fyzické i právnické), pouze svéprávného člověka. O deklaraci nezvěstnosti soud nemůže rozhodnout z úřední povinnosti.

Úprava průběhu řízení je inspirována současným průběhem řízení o prohlášení člověka za mrtvého. Tato úprava je z velké části převzata. Soud tedy bude mít povinnost vyhláškou nebo jiným vhodným způsobem vyzvat pohřešovaného, aby se do tří měsíců přihlásil. Současně vyzve i každého, kdo ví o pohřešovaném, aby o něm podal v téže lhůtě zprávu soudu nebo opatrovníku, popřípadě zástupci. Vždy by přímo ve vyhlášce mělo být uvedeno, zda má zpráva být podána přímo soudu nebo zda má být zaslána ustanovenému opatrovníkovi nebo zástupci. Pokud by zpráva měla být podána opatrovníku či zástupci, je nezbytné uvést ve vyhlášce jméno, příjmení a dále adresu, na kterou je možné zprávu podat. Současně byla stanovena lhůta tří měsíců, po které má být výzva učiněna. Tato lhůta byla určena s ohledem na skutečnost, že je nezbytné spravovat některé záležitosti, které nelze odložit po příliš dlouhou dobu, ale i s ohledem na to, aby doba, po kterou by měl člověk dát o sobě zprávu, nebyla příliš krátkou na umožnění osobě zjistit, že zprávu o sobě musí podat. Vyhláška by měla být vyvěšena na úředních deskách soudu, tedy papírové i elektronické. Současně soud může pohřešovaného vyzvat i jinými vhodnými způsoby, jako je zveřejnění na desce obecního úřadu či zveřejnění prostřednictvím internetu.

Soud by kromě výzvy měl činit i jiná potřebná šetření o pohřešovaném. Lze tedy činit dotazy na instituce i soukromé osoby ke zjištění pohybu a aktuálního pobytu pohřešovaného. Soud by měl vyvinout potřebné úsilí ke zjištění, zda tu jsou důvody pro prohlášení člověka za nezvěstného.

Kromě označení věci soud ve vyhlášce uvede podstatné okolnosti případu a výslovně oznámí, že po uplynutí lhůty uvedené ve vyhlášce rozhodne o prohlášení za nezvěstného,

jestliže se pohřešovaný nepřihlásí nebo nedojde-li zpráva o tom, kde se zdržuje. Lhůta je vždy určena na tři měsíce ode dne, kdy je vyhláška fakticky zveřejněna na úředních deskách soudu. Vyhláška samotná musí obsahovat přesné datum, kdy tato lhůta končí.

2.1.2.2 Řízení o prohlášení člověka za mrtvého

K § 54 až 58:

Řízení o prohlášení člověka za mrtvého je procesní reflexí úpravy § 71 až 76 nového občanského zákoníku. Tento důsledně rozlišuje dva instituty, totiž důkaz smrti a domněnku smrti. Plyne-li z okolností, že jsou vážné pochybnosti, zda je nezvěstný ještě živ (nezvěstnost sama o sobě tedy nestačí), lze jej prohlásit za mrtvého. Pro ten účel se stanoví s ohledem na různé okolnosti lhůty v trvání tři, pěti a sedmi let v závislosti na charakteru rozhodné události.

Stávající úprava místní příslušnosti soudu v řízení o prohlášení člověka za mrtvého zůstává. Místně příslušným je i nadále obecný soud člověka, který má být prohlášen za mrtvého.

V případě řízení o prohlášení člověka za mrtvého je třeba rozlišovat dvě situace, tedy situaci, kdy má být člověk prohlášen za mrtvého na základě důkazu smrti a na základě domněnky smrti. Při důkazu smrti (§ 26 nového občanského zákoníku) je jisté, že člověk je mrtvý, ale nelze vystavit úmrtní list, neboť se nenašla mrtvola. V takovém případě se člověk prohlásí za mrtvého, pokud se v řízení prokáže, že je jisté, že zemřel. Toto řízení lze zahájit i bez návrhu. Naproti tomu při domněnce smrti (§ 71 nového občanského zákoníku) není smrt jistá, je jen vysoce pravděpodobná. Toto řízení lze zahájit pouze na návrh, jak stanoví § 71 odst. 1 nového občanského zákoníku.

O prohlášení člověka za mrtvého je vždy nezbytné rozhodnout rozsudkem. V případě prohlášení za mrtvého je kromě ostatních náležitostí rozhodnutí nezbytné ve výroku určit den smrti člověka, popřípadě den, který nezvěstný zřejmě nepřežil.

Návrh dále reflektuje situace, kdy soud zjistí, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, je naživu nebo žil v den, od kterého dosud neuplynula lhůta stanovená občanským zákoníkem k tomu, aby nezvěstný mohl být prohlášen za mrtvého. Občanský zákoník stanovuje lhůty, po jejichž uplynutí lze prohlásit člověka za mrtvého. Objeví-li se člověk prohlášený za mrtvého nebo neuplynula-li od jeho posledního objevení se, zruší soud rozsudek o prohlášení za mrtvého.

Ustanovení týkající se opravy data smrti (tj. stanovení jiného data smrti) směřuje na situace, kdy je nepochybné, že člověk prohlášený za mrtvého skutečně zemřel, ale den, který byl určen jako den smrti, případně den, který nezvěstný nepřežil, není dnem správným. V úvahu přicházejí tři situace, které všechny ústí v opravu data smrti v rozsudku. První je situace, kdy soud prokazatelně zjistí, že člověk zemřel jiného dne, než který je uveden ve výroku rozsudku, dále situace, kdy soud prokazatelně zjistí, že se prohlášený za mrtvého nemohl data určeného v rozsudku dožít, a posledně situace, kdy je zřejmé, že prohlášený za mrtvého datum určené soudem přežil.

2.1.2.3 Řízení o určení data smrti

K § 59 až 64:

Řízení o určení data smrti je z velké části převzato z ustanovení § 194a občanského soudního řádu. V úpravě samotné došlo jen k minimálním změnám. Změny byly vyvolány novou systematikou samotného zákona o zvláštních řízeních soudních (například vložení ustanovení týkající se místní příslušnosti), skutečností, že úprava určení data narození je nově

vložena do části zákona upravující rodinněprávní řízení, a dále novou terminologií občanského zákoníku. Terminologie nového občanského zákoníku je promítnuta nejen ve skutečnosti, že se užívá pojmu „smrt“ namísto pojmu „úmrtí“, a dále pojmu „člověk“ a nikoli „fyzická osoba“, ale i tak, že opatrovník je nadále „jmenován“ a nikoli „ustanoven“.

Místní příslušnost v řízení o určení data smrti je i nadále navázána na sídlo matričního úřadu, který oznámil soudu, že nelze zjistit datum smrti člověka.

Ustanovení o zahájení řízení je přenesením věty první § 194a odst. 1 občanského soudního řádu. Nově se pouze zpřesňuje forma, ve které matrika oznámí skutečnost, že nelze zjistit datum smrti člověka, když toto oznámení je podnětem, na základě kterého soud zahájí řízení o určení data smrti člověka.

Pokud jde o otázku zastoupení člověka, kterému má být určeno datum smrti, současná textace občanského soudního řádu, která je obsažena v ustanovení § 194a odst. 1 věta druhá, nesprávně upravovala, že soud má ustanovit mrtvému opatrovníka. Tato úprava přinášela řadu výkladových problémů, když vznikaly i pochybnosti, zda lze tuto úpravu použít. V souvislosti s tím došlo ke zpřesnění textace předmětného ustanovení při jeho přenesení. Jelikož je zřejmé, že „zemřelý“ nemá způsobilost být účastníkem řízení, došlo zde k úpravě, která lépe reflektuje podstatu institutu, kterou je jmenovat opatrovníka, který by hájil zájmy samotného zemřelého, když je zřejmé, že tento tak nemůže činit sám. Nově se tedy stanoví, že soud jmenuje opatrovníka k ochraně oprávněných zájmů zemřelého.

Úprava průběhu řízení je přenesením současné úpravy § 194a odst. 2 a 3 občanského soudního řádu. Jedinou úpravou bylo zkrácení lhůty, po kterou je nezbytné vyzvat vyhláškou nebo jiným vhodným způsobem ke sdělení okolností, ke zjištění data smrti člověka. Jelikož současné lhůta dvou měsíců byla lhůtou zbytečně prodlužující předmětné řízení, byla tato lhůta zkrácena na jeden měsíc.

Nově se stanoví, že po uplynutí lhůty stanovené pro podání zprávy soudu, rozhodne soud o určení data smrti rozsudkem. Byla zvolena tato přísnější forma rozhodnutí s ohledem na skutečnost, že se jedná o velmi závažný zásah do právní jistoty s rozsáhlými hmotněprávními důsledky. Ve výrokové části rozsudku je stanovena povinnost soudu rozhodnout o dnu, který bude nadále platit za den smrti člověka.

Ustanovení upravující změnu rozhodnutí je přenesením současné úpravy § 194a odst. 5 občanského soudního řádu, který upravoval případy, kdy je dodatečně zjištěno, že skutečný den smrti je odlišný ode dne určeného v rozsudku.

2.1.3 Řízení o přivolení k zásahu do integrity

K § 65:

Zcela nové řízení o souhlasu nebo přivolení soudu k zásahu do integrity je procesní reflexí hmotněprávního institutu v občanském zákoníku, konkrétně § 100 až § 102, které upravují ingerenci (souhlas nebo přivolení) soudu v níže uvedených případech zásahu do integrity člověka.

Prvním případem, kdy je potřeba ingerence (souhlasu) soudu se zásahem do integrity, je situace, kdy má být zasazeno do integrity nezletilého, který již dovršil 14 let, nenabyl plné svéprávnosti a zákroku vážně odporuje, a to i když jeho zákonný zástupce se zákrokem souhlasí. Totéž platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.

Další případ ingerence soudu (souhlasu) je opak prvního, a to, že se zásahem do integrity nesouhlasí zákonný zástupce nezletilého, který již dovršil 14 let, nenabyl plné svéprávnosti a se zákrokem souhlasí.

Posledním případem ingerence soudu (přivolení) je situace, kdy má být zasaženo do integrity člověka neschopného úsudku způsobem zanechávajícím trvalé, neodvratitelné a vážné následky nebo způsobem spojeným s vážným nebezpečím pro jeho život a zdraví. Tento případ se však netýká situace upravené v § 99 občanského zákoníku.

V předkládané právní úpravě se navrhuje, aby místně příslušným soudem byl obecný soud osoby, do jejíž integrity má být zasaženo. Navržená místní příslušnost v sobě promítá princip nejrychlejšího zásahu. Průběh řízení a rozhodování není třeba nijak specificky upravovat, užijí se obecná ustanovení zákona a subsidiárně úprava obsažená v občanském soudním řádu.

2.1.4 Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí a držení ve zdravotním ústavu

Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu vychází z úpravy, která byla obsažena v § 191a až § 191g občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Systematicky je dosavadní úprava tohoto řízení rozdělena na obecná ustanovení a zvláštní ustanovení o jednotlivých typech řízení.

Navrhovaná právní úprava reflektuje důraznou garanci základních lidských práv a efektivní a účinnou možnost hospitalizací v případech bezprostředního ohrožení života osob. V navrhovaném řízení je procesně promítnuto hmotněprávní postavení důvěrníka a podpůrce a procesní provedení přezkumu zdravotního stavu, zdravotní dokumentace nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku projevení přání umístěného jako důkazu v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo omezení (dále jen „převzetí“) nebo dalším držení v ústavu.

Procesní postavení důvěrníka a podpůrce reflektuje § 107 odst. 2 občanského zákoníku. Podle navržené právní úpravy může důvěrník nebo podpůrce v řízení o převzetí a dalším držení v ústavu svým jménem uplatnit ve prospěch umístěného všechna jeho práva vzniklá v souvislosti s převzetím a dalším držení v ústavu. Pokud tyto úkony budou odporovat zájmům umístěného, posoudí je soud po uvážení všech okolností.

Provedení přezkumu zdravotního stavu, zdravotní dokumentace nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku projevení přání umístěného jako důkazu je procesní reflexí § 109 občanského zákoníku. Ten upravuje provedení důkazu přezkumu zdravotního stavu, zdravotní dokumentace nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevení přání umístěného. Bude-li takový přezkum proveden, soud důkaz provede vždy.

Nově je řízení o převzetí po systematické stránce rozděleno takovým způsobem, který lépe vystihuje jeho dvoufázový charakter.

První stádium řízení, ve kterém se rozhoduje o vyslovení přípustnosti převzetí nebo omezení je upraveno v § 75 až 80. Druhé stádium řízení, které za splnění dvou předpokladů (rozhodnutí soudu, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů a že tyto důvody trvají, a umístěný je nadále omezen ve styku s vnějším světem) navazuje na řízení první, je upraveno v § 81 4. V tomto druhém stádiu se rozhoduje o vyslovení přípustnosti dalšího držení umístěného.

Je zachována speciální úprava rozhodování v případech, kdy je do zdravotního ústavu převzat člověk, jehož zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče. V těchto případech soud postupuje podle ustanovení § 83.

Dále navrhovaná právní úprava zachovává dosavadní pojmosloví, zejména pak pojem „ústav zdravotnické péče“. Ten má ústavní rozměr, neboť jeho základ tvoří čl. 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod. Řízení o převzetí podle § 69 a násl. tak poskytuje možnost soudní ochrany osobní svobody všude tam, kde dochází k převzetí a držení osoby v „ústavní

zdravotnické péči“ ve smyslu citovaného ustanovení Listiny základních práv a svobod. Tento pojem tak může zahrnovat nejen zařízení poskytující zdravotní péči ve smyslu zákonné úpravy, ale dává soudům prostor poskytovat ochranu všude tam, kde je osoba bez svého souhlasu v ústavní zdravotnické péči ve smyslu Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 1 písm. e) a čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod. Ochrana osobám umístěným v takových zařízeních může být tedy poskytnuta nad rámec zvláštních zákonů, což dovodil s ohledem na totožnou úpravu na ústavní úrovni i Ústavní soud Slovenské republiky (nález ze dne 23. 8. 2000 sp. zn. III. ÚS 45/00).

2.1.4.1 Obecná ustanovení

K § 66:

V předkládané právní úpravě se navrhuje, aby místně příslušným soudem byl soud, v jehož obvodu je zdravotní ústav, ve kterém je umístěna osoba, o níž je zdravotní ústav povinen učinit oznámení podle § 75. Navržená místní příslušnost v sobě promítá princip nejrychlejšího zásahu, který je pro řízení o převzetí kardinální.

K § 67:

Navrhované ustanovení vymezuje účastníky řízení. Účastníkem řízení o převzetí je zdravotní ústav, a podal-li návrh na zahájení řízení zákonný zástupce umístěné osoby, je účastníkem řízení i zákonný zástupce.

K § 68:

Nově navržené ustanovení je procesní reflexí hmotněprávní úpravy postavení důvěrníka a podpůrce upravené v § 107 odst. 2 občanského zákoníku. Podle navrženého ustanovení může důvěrník nebo podpůrce v řízení o převzetí svým jménem uplatnit ve prospěch umístěného všechna jeho práva, která vznikla v souvislosti s jeho převzetím. Pokud by úkony důvěrníka nebo podpůrce odporovaly zájmům umístěného člověka, posoudí je podle všech relevantních okolností s konečnou platností soud.

K § 69:

Navrhované ustanovení upravuje zastoupení umístěného člověka. Úprava je až na drobné legislativně technické změny převzata z § 191b odst. 2 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

K § 70:

Navrhované ustanovení upravuje průběh řízení o převzetí. Úprava vychází z § 191b odst. 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Nově navrhované věcné změny reagují na situace, kdy nedochází k provedení jiných důkazů než výslechu umístěného a ošetřujícího lékaře, které byly výslovně uvedeny v § 191b odst. 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (viz stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 29/2006 ze dne 14. ledna 2009, část II.). Uvedeného se dotýká rovněž rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ľupa proti České republice, č. 29822/07, ze dne 26. května 2011, ve kterém Evropský soud pro lidská práva vnitrostátním soudům vytkl, že kromě výslechu ošetřujícího lékaře a stěžovatele neprovedly i další důkazy, které se s ohledem na rozpory v jejich výpovědích jeví jako potřebné. Nová úprava akcentuje požadavek provedení všech důkazů, které jsou potřebné ke spolehlivému zjištění skutkového stavu. Navrhované ustanovení dále procesně zjednodušuje konání případného jednání mimo jiné tím, že umožňuje, aby bylo konáno v ústavu. Tímto bude dosaženo bezprostředního seznámení se

se zdravotním stavem osoby, které je převzata nebo držena ve zdravotním ústavu. Soud přitom učiní vhodná opatření, aby se příslušné osoby dozvěděly o místě a čase jednání.

Dále se navrhuje, aby soud v každém případě provedl důkaz výsledkem přezkoumání zdravotního stavu, zdravotní dokumentace nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevení přání umístěného člověka, jestliže byl takový přezkum proveden. Toto procesní ustanovení je reflexí § 109 nového občanského zákoníku.

K § 71:

Jedná se o procesní úpravu propuštění člověka zdravotním ústavem. Úprava je převzata z § 191c odst. 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

K § 72:

Navrhované ustanovení reaguje na situaci, kdy řízení o převzetí nebo řízení o odvolání bylo zastaveno z důvodu, že umístěný člověk byl ze zdravotního ústavu propuštěn nebo že dodatečně s umístěním projevil souhlas. Navrhuje se, aby se v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu nebo v řízení o odvolání pokračovalo, pokud člověk do dvou týdnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení řízení doručeno, prohlásí, že trvá na projednání věci. O tomto právu musí být soudem poučen.

K § 73:

Navrhované ustanovení upravuje zvláštní pravidla pro řízení o odvolání. Ustanovení vychází z § 191c odst. 2 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Úprava reaguje na čl. 5 odst. 4 Úmluvy ve světle rozsudků Evropského soudu pro lidská práva ve věci Patoux proti Francii, č. 35076/06, ze dne 14. dubna 2011, a ve věci Baudoin proti Francii, č. 35935/03, ze dne 18. listopadu 2010. V prvním z uvedených rozhodnutí dospěl soud k závěru, že řízení o délce dvou a půl měsíce je v rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy. V druhém rozsudku pak soud konstatoval, že v případě zbavení svobody osob duševně nemocných je z hlediska článku 5 odst. 4 Úmluvy problematické i řízení trvajících dva měsíce. Vzhledem ke skutečnosti, že u českých soudů jen samotná odvolací řízení ve věcech řízení o přípustnosti převzetí do zdravotnického ústavu probíhají v řádu měsíců, jeví se jako nezbytné stanovit lhůtu pro rozhodnutí o odvolání. Navržená maximální lhůta pro rozhodnutí o odvolání v délce jednoho měsíce od předložení spisu soudem prvního stupně (k němuž má dojít bez zbytečného odkladu od doručení odvolání) se jeví z hlediska čl. 5 odst. 4 Úmluvy i ve světle výše uvedených rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva jako přijatelná. Uvedená jednoměsíční lhůta neplatí, pokud umístěný člověk písemně souhlasil se svým převzetím nebo byl z ústavu propuštěn. V tomto případě soud řízení zastaví, avšak k návrhu umístěného člověka bude v řízení, které již nebude vázáno žádnou lhůtou, pokračovat.

K § 74:

Navrhované ustanovení upravuje náklady řízení. Ustanovení je bez věcných a terminologických změn převzato z § 191g občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Jedinou změnou je, že podle navrhované právní úpravy se výjimka pro neplacení nákladů právního zastoupení státem nevztahuje pouze na případy, kdy byl soudem jmenován člověku opatrovník. Náklady jmenovaného opatrovníka hradí stát.

2.1.4.2 Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu

K § 75:

Jedná se o procesní úpravu oznamovací povinnosti, která je převzata z § 191a občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

K § 76:

Navrhované ustanovení je převzato z § 191b občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Navrhuje se zavedení možnosti umístěného člověka nebo jeho zákonného zástupce podat návrh na zahájení řízení v případě, kdy je zdravotní ústav pasivní, tedy nesplní svoji zákonnou povinnost oznámit převzetí osoby. V současné době povinnost oznamovat zadržení ve zdravotním ústavu, tedy nedobrovolnou hospitalizaci, stanoví zákon o zdravotních službách. Dále se upravuje možnost umístěného člověka podat návrh na zahájení řízení, i když souhlas s jeho převzetím dal opatrovník. Takto navržená úprava reaguje především na to, že i když je určité osobě omezena svéprávnost, bude v řadě případů schopna formulovat vlastní názor na svůj pobyt ve zdravotním ústavu. Tuto skutečnost podporuje rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Shtukaturov proti Rusku, č. 44009/05, ze dne 27. března 2008. Z uvedeného rozhodnutí vyplývá, že pro určení, zda je zbavení svobody dobrovolné, je rozhodující faktický stav, zda daná osoba subjektivně vnímala hospitalizaci jako nedobrovolnou a v tomto duchu se též vyjadřovala, a nikoli, zda třetí osoba, byť by k tomu z hlediska vnitrostátního práva byla oprávněná, s hospitalizací vyslovila souhlas. Právní úprava řízení o převzetí ve zdravotním ústavu v občanském soudním řádu je i v tomto směru speciální vůči sektorovým zákonům, které umožňují, aby souhlas s umístěním udělil zákonný zástupce nebo opatrovník osoby omezené ve svéprávnosti.

K § 77 a 78:

Navrhované ustanovení upravuje řízení a rozhodování o převzetí. Úprava vychází z § 191b odst. 4 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Podle nově navržené úpravy však musí soud do sedmi dnů rozhodnout nejen o tom, zda došlo k převzetí ze zákonných důvodů, ale zároveň zda tyto důvody stále trvají. Uvedené předpoklady musí být splněny kumulativně, pokud soud dojde k závěru, že tomu tak není, nařídí bez zbytečného odkladu propuštění umístěného z ústavu. Ve vztahu k nedobrovolným hospitalizacím v psychiatrických léčebnách má navrhovaná právní úprava směřovat k tomu, aby soud neposuzoval toliko otázku, zda daná osoba „jeví známky duševní poruchy“, ale zda skutečně duševní poruchou trpí. Tento zvýšený standard po uplynutí sedmi dnů oproti prvotnímu, často urgentnímu rozhodování psychiatrické léčebny, kdy nelze spolehlivě stanovit, zda daná osoba skutečně trpí duševní poruchou, a kdy tedy postačí, že tato osoba jeví známky duševní poruchy, je potřebné zavést z toho důvodu, aby bylo možné tvrdit, že je zbavení svobody i po uplynutí sedmi dnů ve smyslu článku 5 Úmluvy skutečně nezbytné. Po uplynutí sedmi dnů by již mělo být spolehlivě lékařsky ověřeno, že umístěný je skutečně duševně nemocný ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy.

Soud by po uplynutí sedmi dnů po zbavení svobody neměl přezkoumat toliko otázku, zda daná osoba „jeví známky duševní poruchy“, ale zda skutečně duševní poruchou trpí. Tento zvýšený standard po uplynutí sedmi dnů oproti prvotnímu, často urgentnímu, „rozhodování“ ústavu zdravotnické péče, kdy patrně nelze spolehlivě stanovit, zda daná osoba skutečně trpí duševní poruchou, a kdy tudíž postačí pouhé „jevení známek“ duševní poruchy, je potřebné

zavést z toho důvodu, aby bylo možné tvrdit, že je zbavení svobody i po uplynutí sedmi dnů ve smyslu článku 5 Úmluvy skutečně nezbytné.

Zákonné důvody musí v době rozhodování soudu trvat, avšak po uplynutí sedmi dnů již nejde o urgentní situaci, kdy není dostatek času spolehlivě určit, jak se věci s danou osobou mají, ale je třeba již mít spolehlivě lékařsky ověřeno, že umístěný je skutečně duševně nemocný ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy.

Jednání zpravidla není třeba nařizovat, je-li však nařízeno, koná se ve zdravotním ústavu.

K § 79:

Navrhované ustanovení upravuje doručování rozhodnutí o převzetí. Ustanovení vychází z § 191c odst. 1 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Je nutné zajistit, aby usnesení bylo písemně vyhotoveno a doručeno v co nejkratším časovém horizontu. Rovněž se navrhuje, aby bylo zajištěno, že se umístěný může s usnesením seznámit jinou formou.

K § 80 a 81:

Tato ustanovení upravují řízení o dalším držení ve zdravotním ústavu. Ustanovení vychází z § 191d odst. 1, 2 a 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Ustanovení dochází pouze ke změně navazující na nové znění ustanovení, podle kterého soud rozhodne nejen o zákonnosti převzetí, ale i trvání důvodů držení v době rozhodování.

K § 8:

Navrhované ustanovení upravuje možnost podání návrhu na propuštění. Ustanovení je bez věcných a terminologických změn převzato z § 191f občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Nově bylo třeba upravit lhůtu pro rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

K § 83:

Úprava přebírá současnou úpravu zjednodušeného řízení, které má za úkol zefektivnit a zrychlit řízení o vyslovení přípustnosti převzetí ve speciálních případech při současném zachování základních lidských práv a svobod. O speciální případy se jedná v situacích, kdy osoba potřebuje neodkladnou lékařskou pomoc z důvodu ohrožení jejího života a vlivem tohoto stavu není schopna činit právní úkony. Stav však nesmí být způsoben duševní poruchou; pokud by tomu tak bylo, zahájilo by se klasické řízení podle § 69 a násl. V praxi půjde především o případy, kdy jsou osoby přijaty na jednotku intenzivní péče nebo na anesteziologicko-resuscitační oddělení. Bude-li do ústavu převzata osoba, jejíž zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné zdravotní péče a nebude schopna činit právní úkony za předpokladu, že tento stav není způsoben její duševní poruchou, zahájí soud toto zjednodušené řízení o vyslovení souhlasu s převzetím do zdravotního ústavu. Soud v tomto zjednodušeném řízení rozhodne bez jednání usnesením do sedmi dnů od dne, kdy došlo k převzetí této osoby na základě vyjádření ošetřujícího lékaře. Proti tomuto usnesení nejsou přípustné řádné ani mimořádné opravné prostředky. Umístěné osobě předseda senátu ustanoví opatrovníka z řad osob blízkých. Nebude-li to možné, ustanoví opatrovníkem jinou vhodnou osobu. Pouze tehdy nebude-li moci být opatrovníkem ustanovena osoba blízká nebo jiná vhodná osoba, ustanoví předseda senátu opatrovníka pro řízení z řad advokátů. Ústavu se zároveň ukládá povinnost soudu oznámit takovou změnu zdravotního stavu osoby, která by odůvodňovala zahájení řízení podle § 69.

Uvedené ustanovení vychází ze závěru, že rovněž v těchto zvláštních případech čl. 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod vyžaduje, aby soud o umístění těchto osob rozhodl (stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. ledna 2009, sp. zn. Cpjn 29/2006), neboť základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci (čl. 4 Ústavy ČR). Na druhou stranu zachování všech procesních práv (navrhovanou právní úpravou posílených) podle § 68 a násl. (dříve § 191a a násl. občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013) se nejeví v těchto specifických případech jako nezbytné. Toto řízení vychází z koncepce, podle které se v těchto shora uvedených případech (především kdy jsou osoby přijaty na jednotku intenzivní péče nebo na anesteziologicko-resuscitační oddělení) považuje souhlas soudu za nahrazení souhlasu převzaté osoby.

2.1.4.3 Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb

K § 84:

Toto ustanovení doplňuje dnešní do jisté míry nedostatečnou právní úpravu soudního přezkumu zbavení osobní svobody. Podle čl. 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu, což pak musí být do dvaceti čtyř hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do sedmi dnů. Toto ustanovení ústavního pořádku pak provádí současná úprava řízení ve věcech vyslovení připustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu .

Ustanovení čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod garantuje mimo to právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné, i v případě zákonného držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků. Tento výčet se přitom nemusí zcela překrývat s případy, kdy je zdravotní ústav povinen oznámit soudu převzetí nebo držení určité osoby a kdy je dnes zajištěn soudní přezkum. Ačkoliv pojem „ústavní zdravotnické péče“ může zahrnovat nejen zařízení poskytující zdravotní péči ve smyslu zákonné úpravy a dává soudům dostatečný prostor poskytovat ochranu všude tam, kde je osoba bez svého souhlasu v ústavní zdravotnické péči ve smyslu Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 1 písm. e) a čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod (srov. nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 23. 8. 2000 sp. zn. III. ÚS 45/00), v praxi vymezení okruhu zařízení, které mají povinnost takové opatření oznámit soudu, který na tomto základě zahájí řízení, způsobuje problémy.

Návrh tak výslovně pamatuje na případy, kdy je určitá osoba zbavena osobní svobody v zařízení sociálních služeb. I tyto osoby tak budou mít možnost zahájit řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti zbavení osobní svobody a v případě jeho nezákonnosti nařídil propuštění, což vyžadují mezinárodní závazky České republiky.

Navzdory tomu, že základ pro pobyt v zařízení sociálních služeb představuje smlouva jako soukromoprávní úkon, u osob, jejichž svéprávnost byla omezena, je uzavírána jejich opatrovníkem, a proto je třeba osobě, která s tímto pobytem nesouhlasí, zajistit soudní ochranu (srov. Shrukaturov proti Rusku, č. 44009/05, ze dne 27. března 2008, body 108, 121 a násl.).

Aby omezení svobody v zařízení sociální péče bylo v souladu s článkem 5 Úmluvy, musí být splněny následující kumulativní podmínky. Aktuální lékařskou zprávou musí být prokázáno, že umístěný je duševně nemocný, umístěný představuje z důvodu svého stavu nebezpečí pro sebe či své okolí, účelem opatření je odvrácení tohoto nebezpečí a dané

opatření je pro odvrácení nebezpečí nezbytné a v souladu se zásadou subsidiarity, tj. k odvrácení nebezpečí nestačí jiné, méně invazivní opatření (v daném kontextu zejm. poskytnutí jiné sociální služby).

Pojem „omezení svobody“ by měl být taktéž vykládán v souladu s judikaturou Soudu (viz Stanev proti Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, č. 36760/06, a D. D. proti Litvě, rozsudek ze dne 14. února 2012, č. 13469/06), podle které k omezení svobody v zařízení sociální péče dochází za následujících podmínek. Umístěný (typicky zbavený či omezený ve způsobilosti k právním úkonům; omezený ve svéprávnosti) nedal se svým umístěním do ústavu souhlas, je však fakticky způsobilý svou situaci posoudit a vyjádřit na ni názor a s umístěním nesouhlasí, pobyt v zařízení sociální péče je dlouhodobý, režim pobytu v zařízení vykazuje mj. následující charakteristiky (nikoli nezbytně kumulativně) – opuštění zařízení podléhá souhlasu třetí osoby (typicky pracovníka zařízení), daná osoba může být podrobena omezujícím opatřením (např. nucené medikaci, umístěním do speciální místnosti, přikurtováním), byť třeba jen na velmi krátkou dobu, dochází k dalším omezením svobody dané osoby (např. nutnost schválení návštěvy či telefonního hovoru či omezení okruhu osobních věcí, které může mít daná osoba u sebe).

Požadavek na urychlené vyřízení věci vyplývá z článku 5 odst. 4 Úmluvy, který je na dané řízení aplikovatelný.

2.2 Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a ve věcech svěřenského fondu

2.2.1 Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob

K § 85 až 92:

Tato ustanovení upravují řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob. Zákon o zvláštních řízeních soudních výčet těchto řízení zobecňuje. Podle platného občanského soudního řádu do této skupiny řízení patří následující druhy řízení:

(i) řízení ve statusových věcech obchodních společností, družstev a jiných právnických osob a o zrušení evropské společnosti a evropské družstevní společnosti s likvidací;

(ii) řízení o zrušení obecně prospěšné společnosti a její likvidaci a o jmenování jejího likvidátora;

(iii) řízení o zrušení nadace nebo nadačního fondu a jejich likvidaci, o jmenování likvidátora nadace nebo nadačního fondu a o jmenování nových členů správní rady nadace nebo nadačního fondu;

(iv) řízení o zrušení státního podniku a o jmenování a odvolání jeho likvidátora;

(v) řízení ve sporech z právních vztahů mezi obchodními společnostmi (družstvy) a jejich zakladateli (společníky nebo členy), jakož i mezi společníky (členy nebo zakladateli) navzájem, jde-li o vztahy týkající se účasti na společnosti (členského vztahu v družstvu), o vztahy z nabídky převzetí nebo z nesplnění nabídkové povinnosti, o vztahy z výkupu účastnických cenných papírů, o vztahy ze smluv, jimiž se převádí podíl společníka (členská práva a povinnosti), a o vztahy související se zvýšením základního jmění (přistoupením společníka nebo člena);

(vi) řízení ve věci přeměn obchodních společností a družstev, včetně všech řízení o náhradě podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Jelikož obchodní společnosti, družstva, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fond a státní podnik jsou vše právnické osoby, nový zákon řízení uvedená výše pod body (i) až (iv) a (vi) shrnuje do jediného bodu nazvaného „řízení ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání jejich statutárních orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti“. Mezi řízení ve statusových věcech právnických osob je nově zařazeno řízení ve věcech statusu veřejné prospěšnosti, které reflektuje novým občanským zákoníkem zavedenou možnost soudu rozhodovat ve věcech statusu veřejné prospěšnosti, např. o odnětí tohoto statusu (§ 149 nového občanského zákoníku).

Řízení, která spadají pod skupinu uvedenou výše pod bodem (v), se od ostatních výše uvedených řízení odlišují. Tato řízení jsou právní teorií řazena mezi nesporná řízení, což plyne z jejich systematického zařazení v platném občanském soudním řádu (§ 200e obsažený v části páté nazvané „zvláštní ustanovení“, která obsahuje nesporná řízení), a dále ze skutečnosti, že pro tato řízení platí určitá specifika nesporného řízení (např. povinnost soudu provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány - § 120 odst. 2 platného občanského soudního řádu, nebo vymezení účastenství ustanovením § 94 odst. 1 větou první platného občanského soudního řádu). Z materiálního hlediska je však velká většina řízení, která pod tuto kategorii spadají, řízením sporným. Většinou se totiž jedná o spor dvou stran, a to společnosti a společníka, nebo o spor dvou společníků. Z toho důvodu je navrhováno, aby řízení uvedená výše pod bodem (v) (jedná se o řízení uvedená v § 9 odst. 3 písm. g) platného občanského soudního řádu) byla napříště považována za řízení sporná tím, že nebudou jmenována v zákonu o zvláštních řízeních soudních (nadto budou výslovně uvedena v občanském soudním řádu v rámci vymezení věcné příslušnosti, jelikož věcná příslušnost pro tato řízení zůstane zachována krajskému soudu). Z těchto řízení bude do zákona o zvláštních řízeních soudních zařazeno pouze řízení o jmenování znalce, které je svou povahou řízením nesporným.

Nespornými řízeními budou rovněž řízení ve věcech opatrovnictví právnické osoby a řízení ve věcech právnických osob, vyplývá-li ze zákona, že je lze zahájit i bez návrhu. Do této kategorie spadá například nové řízení ve věcech zmocnění ke svolání valné hromady podle § 368 zákona o obchodních korporacích nebo řízení o vyloučení člena statutárního orgánu podle § 65 zákona o obchodních korporacích.

Místní příslušnost je dána jednak místem, kde je právnická osoba zapsána do veřejného rejstříku, a jednak sídlem právnické osoby. Pokud jde o věcnou příslušnost, ve statusových věcech právnických osob zůstává věcně příslušným, stejně jako je tomu podle platné právní úpravy, krajský soud. Věcná příslušnost pro řízení o jmenování znalce se přesouvá z krajského soudu na soud okresní, který bude věcně příslušným rovněž pro řízení ve věcech právnických osob, vyplývá-li ze zákona, že je lze zahájit i bez návrhu. Pro řízení ve věcech opatrovnictví právnických osob budou věcně příslušné krajské soudy.

Procesní úprava řízení ve věcech statusu veřejné prospěšnosti navazuje na návrh zákona o veřejně prospěšné činnosti a statusu veřejné prospěšnosti, který upravuje právo právnické osoby se statusem na nepřímou výhodu podle jiného právního předpisu. Jelikož v souvislosti se zahájením řízení o odnětí statusu je spojeno neposkytnutí nepřímé výhody, je nezbytné stanovit povinnost soudu oznámit zahájení řízení příslušnému správci daně.

Jelikož řízení o přiznání statusu by mělo být řízením, ve kterém bude soud přezkoumávat doložení dokladů prokazujících splnění podmínek udělení statusu, má soud možnost využít zjednodušené formy vedení řízení, tedy rozhodnout bez jednání. Celé řízení by tak mělo být urychleno a lhůta pro rozhodnutí by měla být dodržena. V jiných řízeních bude soud moci rozhodnout bez nařízení jednání tehdy, nebude-li provádět dokazování.

Zákon o veřejně prospěšné činnosti a statusu veřejné prospěšnosti upravuje podmínky, za kterých je možné získat status veřejné prospěšnosti. Samotné rozhodování o přiznání statusu by mělo být rychlým, neboť navrhovatel by měl předložit všechny listiny podmiňující udělení statusu a soud by se měl pouze soustředit na přezkoumání těchto listin. K rozhodnutí ve věci byla soudu stanovena lhůta patnácti dnů. Počátek běhu této lhůty je stanoven v návaznosti na doložení všech dokumentů prokazujících splnění podmínek pro přiznání statusu. Současně je normována i situace, kdy navrhovatel všechny dokumenty předloží, ale tyto budou v některém z cizích jazyků. Jelikož nelze v takovém případě trvat na dodržení patnáctidenní lhůty k rozhodnutí, je počátek běhu lhůty posunut až do chvíle, než navrhovatel předloží listiny v jazyce českém, případně v překladu.

Ustanovení týkající se překážky zahájeného řízení ve věcech přeměn právnických osob reaguje na § 53 odst. 2 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož jsou s návrhem na vyslovení neplatnosti projektu přeměny spojeny ke společnému řízení návrhy ostatních oprávněných osob, týkající se téhož projektu přeměny, a rovněž jsou s tímto návrhem spojeny návrhy všech oprávněných osob na vyslovení neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny, je-li důvodem neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny neplatnost projektu přeměny.

Ustanovení týkající se obligatorního zákonného spojení řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby s každým dalším řízením o neplatnosti téhož rozhodnutí představuje promítnutí současného § 113a občanského soudního řádu do zákona o zvláštních řízeních soudních. Navrhované ustanovení je procesní reflexí například § 258 a násl. nového občanského zákoníku nebo § 191 a násl., § 428 a násl. a § 663 a násl. zákona o obchodních korporacích. Zákon dále vymezuje také obligatorní spojení řízení ve věci zneužití hlasovacího práva v soukromé korporaci k újmě celku s každým dalším řízením o zneužití hlasovacího práva týkající se téhož případu. Rovněž je toto řízení spojeno s řízením o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu soukromé korporace, je-li tvrzeným důvodem neplatnosti stejný případ zneužití hlasovacího práva.

V ustanovení upravujícím rozhodování je také vyjádřeno, že v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby soud rozhodne i o tom, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, v případě, kdy se na něj hledí, jako by nebylo přijato. O tomto soud rozhodne i bez návrhu. Také je stanoveno, že v tomto řízení není možné rozhodnout v době tří měsíců ode dne podání návrhu. Tímto ustanovením je reagováno na skutečnost, že všechna řízení o neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby jsou spojená, a úpravu nového občanského zákoníku i zákona o obchodních korporacích, podle kterých může člen právnické osoby žalovat neplatnost rozhodnutí ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se o rozhodnutí dozvěděl.

Zvláštní postup pro zastavení řízení v některých případech je převzat ze současné úpravy obchodního zákoníku.

Navrhuje se dále převzít stávající právní úpravu o postupu soudu pro zastavení řízení v některých případech, která slouží ochraně ostatních společníků (členů) obchodní korporace před zastavením řízení, které by je mohlo poškodit. Účelem této úpravy je zamezit případům, kdy společník podá návrh u soudu a po uplynutí krátké lhůty k podání návrhu pro ostatní oprávněné osoby vezme návrh bezdůvodně zpět nebo jiným způsobem přiměje soud řízení zastavit.

2.2.2 Řízení ve věcech svěřenského fondu

K § 93 až 96:

Nový občanský zákoník po vzoru zahraničních úprav zavádí do českého právního řádu institut svěřenského fondu (tzv. trust). Samotná úprava pak počítá se soudní pravomocí dohledu nad trustem. V případě trustu bude muset nově soud rozhodovat o jmenování správce, o odvolání správce, o jmenování osoby oprávněné dohlížet na správu svěřenského fondu, o uložení nebo zákazu určitého jednání svěřenskému správci, o pověření osoby zahájením nebo vedením řízení v zájmu svěřenského fondu, o zrušení svěřenského fondu, o nahrazení účelu fondu, o změně statutu nebo o převedení majetku. Jelikož současná úprava nepředpokládá rozhodování o trustu, je nezbytné vytvořit speciální ustanovení, která se budou aplikovat na tato řízení. Důvodem jsou zejména odlišnosti trustu od ostatních dosud známých institutů. Například úpravu statusových otázek právnických osob, která je trustu nejbližší, nelze užít, neboť by v téměř každém ustanovení bylo nutné normovat výjimku vztahující se na trust. Úprava samotná normuje pouze nejnütnější procesní požadavky tak, aby odpovídala variabilitě rozhodování soudu.

V případě řízení ve věcech svěřenského fondu je nezbytné upravit místní příslušnost soudu. Úprava sama pak musí reflektovat, že samotný svěřenský fond nemá právní osobnost, nemá sídlo a je zde poměrně velká rozmanitost osob i majetku ve svěřenském fondu. Místní příslušnost tedy není možné vázat ani na majetek, sídlo, bydliště nebo nějaký jiný tradiční rozhodný prvek. Jelikož za svěřenský fond bude jednat správce, který bude osobou nejúžeji spjatou se svěřenským fondem, je místní příslušnost ve věcech svěřenského fondu vázána na obecný soud svěřenského správce. S ohledem na skutečnost, že zákon předpokládá situaci, kdy svěřenský fond sám svěřenského správce nemá, a je nezbytné vést řízení o jeho jmenování, je normováno, že v takovém případě je příslušný poslední obecný soud zakladatele svěřenského fondu. Úprava svěřenského fondu předpokládá vždy jeho založení nějakou konkrétní osobou, tedy je zřejmé, že vždy bude možné tuto osobu, tedy i její obecný soud určit. Jelikož v době podání návrhu na určení svěřenského správce již zakladatel nemusí mít právní osobnost, stanovuje se, že se vždy jedná o poslední obecný soud zakladatele.

Účastníkem řízení ve věcech svěřenského fondu bude vždy navrhovatel, neboť řízení je možné zahájit pouze na návrh, jeho účastenství tedy vždy vyplývá z obecných ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních. Účastníky dále budou osoby, které jsou úzce spjaty s existencí svěřenského fondu, tedy zejména svěřenský správce, zakladatel, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Správce svěřenského fondu bude účastníkem vždy, neboť on je osobou oprávněnou vykonávat plnou správu spravovaného majetku, tedy měnit jeho podstatu, rozmnožovat ji a investovat. Je zřejmé, že svěřenský správce nebude účastníkem řízení, pouze pokud soud bude rozhodovat o jmenování svěřenského správce. V návrhu je dále respektována podstata svěřenského fondu, která tkví v tom, že jeho zakladatel vyčlení ze svého majetku určitou část a svěří ji nějakému účelu, když zakladatel, bude-li živ, bude účastníkem řízení o svěřenském fondu. Posledně bude účastníkem i obmyšlený, neboť je třeba v řízení respektovat i jeho právo na plnění ze svěřenského fondu.

K naplnění podstaty svěřenského fondu se navrhuje, aby řízení ve věcech svěřenského fondu bylo možné zahájit pouze na návrh, a nikoli i z úřední povinnosti. Návrhovost řízení vyplývá již z příslušných ustanovení nového občanského zákoníku a je promítnutím specifika svěřenského fondu, tedy zásadní absencí veřejnoprávního dohledu nad svěřenskými fondy.

Ustanovení týkající se vedení řízení je inspirováno úpravou rozhodování ve věcech právnických osob a slouží k usnadnění řízení, při kterých není třeba provádět dokazování. V takovém případě lze rozhodnout ve věci bez nařízení jednání.

2.3 Řízení o pozůstalosti

2.3.1 Společná ustanovení

2.3.1.1 Místní příslušnost

K § 97 a 98:

Místně příslušným soudem k řízení o pozůstalosti je v první řadě (okresní) soud, v jehož obvodu měl zůstavitel v době smrti evidováno místo trvalého pobytu v informačním systému evidence obyvatel podle jiného právního předpisu, popřípadě místo jiného pobytu evidované podle jiných právních předpisů. Zavádí se tím zásadně jednoduché kritérium, které umožní určit místně příslušný soud bez zbytečných průtahů a komplikací. Ostatní hlediska určující místní příslušnost mají jen podpůrnou povahu a uplatní se, jen jestliže zemřelý neměl evidováno místo trvalého pobytu nebo jiné evidované místo jiného pobytu.

Přikázání věci jinému soudu z důvodu vhodnosti bývá v pozůstalostním řízení poměrně časté, neboť pravidla určení místní příslušnosti nemohou brát zřetel na místo, kde bydlí účastníci tohoto řízení. Účastníci proto z důvodu hospodárnosti a účelnosti požadují, aby řízení o pozůstalosti bylo vedeno v místě jejich bydliště. Povaha řízení odůvodňuje, aby se k otázce delegace vyjadřovali - oproti obecné úpravě v občanském soudním řádu - jen ti účastníci řízení, kteří jsou považováni za dědice a kteří jsou známi již v době rozhodování o delegaci.

2.3.1.2 Soudní komisariát

K § 99 až 105:

Úkony v řízení o pozůstalosti prováděné v prvním stupni tradičně vykonávají notáři jako soudní komisaři a není žádný důvod k tomu, aby tato osvědčená úprava byla měněna. Notář jako soudní komisař provádí (téměř) všechny úkony, které se vykonávají v řízení o pozůstalosti u soudu prvního stupně; tento zákon vypočítává výjimky z tohoto pravidla, které jsou odůvodněny povahou v něm vyjmenovaných úkonů, která vyžaduje, aby je provedl soudce (předseda senátu). Vzhledem k tomu, že při likvidaci pozůstalosti nemusí být likvidační správce jmenován vždy již při nařízení likvidace, stanoví se, že až do doby jmenování likvidačního správce vykonává jeho práva a povinnost notář.

Notáře pověřuje provedením úkonů soud prvního stupně; nepostupuje přitom podle své úvahy, ale podle pravidel, které jsou obsaženy v rozvrhu, vydávaném předsedou příslušného krajského soudu na dobu kalendářního roku. Pro případ, že notář nemůže dále vykonávat v řízení o pozůstalosti svou činnost a že mu byl ustanoven zástupce nebo náhradník, popřípadě že byl do jeho notářského úřadu jmenován nový notář, upravuje se převzetí věci. Kdyby notář v řízení postupoval tak, že hrozí, že věc nebude rozhodnuta v přiměřené době, může být soudem jeho pověření zrušeno, byl-li notář na tuto možnost předem písemně upozorněn.

Notář nemusí v řízení o pozůstalosti vykonávat všechny úkony osobně. Může pověřit své zaměstnance, aby potřebné úkony vykonávali místo něj (a na jeho odpovědnost).

Notář, jakož i jeho zaměstnanci, které pověřil prováděním úkonů, mohou svou činnost vykonávat, jen jestliže tu není se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo jejich

zástupcům důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Je-li třeba posoudit, zda notář nebo jeho zaměstnanci jsou vyloučeni z projednání a rozhodnutí věci, rozhodne o tom soud prvního stupně usnesením.

Notář a jeho zaměstnanci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všem, o čem se dozvěděli v souvislosti s prováděním úkonů v řízení o pozůstalosti. Zproštění této povinnosti mohou být předsedou soudu jen z důvodů, které byly doloženy a které jsou vážné.

2.3.1.3 Odměna a náhrady za činnost soudního komisaře

K § 106 až 108:

Výši odměny za úkony, které notář provedl v řízení o pozůstalosti jako soudní komisař, stanoví prováděcí právní předpis; kromě odměny má notář právo též na náhradu svých hotových výdajů a na náhradu za daň z přidané hodnoty, je-li jejím plátcem.

Odměnu a náhrady jsou povinni notáři zaplatit zůstavitelovi dědici, jen jestliže nabyli nepředlužené dědictví; v ostatních případech (zejména bylo-li řízení o pozůstalosti zastaveno, připadla-li pozůstalost státu, nabyli-li dědic předlužené dědictví) je platí stát, za něhož je platí příslušný soud prvního stupně, jako je tomu podle současné právní úpravy.

Byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, hradí se odměna a náhrady notáře z výtěžku zpeněžení pozůstalosti. Protože rozvrh zpeněžení likvidační podstaty nezaručuje, že nároky notáře budou opravdu uspokojeny, ručí za to stát (resp. příslušná organizační složka státu, jímž je zde soud prvního stupně).

2.3.1.4 Účastníci

2.3.1.4.1 Účastníci při projednání pozůstalosti

K § 109 až 115:

Účastenství v řízení o pozůstalosti je upraveno v rámci jeho obecné definice, podle níž jsou účastníky návrhové (ten, kdo podal návrh na zahájení řízení o pozůstalosti) a ti, které zákon za účastníky označuje.

Právní úprava účastenství v první řadě sleduje, aby byly zjištěny osoby, které nakonec (podle usnesení o dědictví) nabydou zůstavitelův majetek. Účastníky jsou proto ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, popřípadě, má-li pozůstalost připadnout státu, stát. Jsou-li splněny podmínky pro zastavení řízení o pozůstalosti, protože zůstavitel nezanechal majetek nebo protože zanechal majetek nepatrné hodnoty, nabývá se zůstavitelův majetek rozhodnutím soudu. Protože takové rozhodování se dotýká jen práv toho, kdo se postaral o pohřeb, je pouze tato osoba účastníkem řízení.

Zákon jednak upravuje okruh účastníků celého řízení (až do jeho pravomocného skončení), a jednak vymezuje účastníky jen pro část řízení, kdy je účastenství určeno potřebou vypořádat práva a povinnosti ze společného jmění při zániku manželství smrtí zůstavitele (účastenství manžela zůstavitele), jakož i potřebou zajištění práv věřitelů zůstavitele, nepominutelných dědiců, správce pozůstalosti a osob, které byly dotčeny opatřením soudu směřujícím k zajištění majetku zůstavitele, v průběhu řízení o pozůstalosti; jakmile se účel jejich účasti naplní, přestávají být účastníky řízení o pozůstalosti.

Vykonavatel závěti dbá o řádné splnění poslední vůle zůstavitele a náleží mu práva uvedená v § 1554 nového občanského zákoníku. Je proto také účastníkem řízení; jsou-li však splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo má-li pozůstalost připadnout státu jako

odúmrtí, je zřejmé, že se v řízení poslední vůle zůstavitele nemůže uplatnit, a že proto není ani třeba, aby v těchto případech byl účastníkem řízení.

2.3.1.4.2 Účastníci při likvidaci pozůstalosti

K § 116:

Byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, mohou být účastníky řízení jen věřitelé, kteří se domáhají uspokojení svých pohledávek, a likvidační správce, byl-li jmenován. Účast ostatních osob na řízení končí a jejich postavení zůstává zachováno jen pro případ, že má být po nařízení likvidace rozhodováno o opravných prostředcích podaných proti usnesením, jež byly vydány ještě před nařízením likvidace dědictví.

Věřitelé jsou samozřejmě účastníky řízení jen potud, pokud v něm jde o uspokojení jejich pohledávky.

2.3.1.4.3 Opatrovnictví

K § 117 až 119:

V řízení o pozůstalosti je třeba, aby dědic, který nemůže samostatně jednat, byl náležitě zastoupen, a to jak v případě, že ho zákonný zástupce nebo opatrovník nemůže zastupovat pro nebezpečí střetu zájmů, tak i tehdy, jestliže nemá zákonného zástupce nebo opatrovníka a v příslušném opatrovnickém řízení dosud nebylo přijato odpovídající opatření. Soud proto přímo v řízení o pozůstalosti jmenuje dědici opatrovníka (zvláštního opatrovníka).

Každému soud jmenuje opatrovníka, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů nebo vyžaduje-li to veřejný zájem, zejména tomu, o kom není známo, kde pobývá (srov. § 465 odst. 1 nového občanského zákoníku), popřípadě aby mohly být spravovány jeho záležitosti nebo aby mohla být hájena jeho práva (srov. § 486 odst. 1 nového občanského zákoníku). Proto i v řízení o dědictví musí být ustanoven opatrovník dědici, jehož pobyt není znám, jakož i dědici, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu jeho bydliště nebo místa, kde se zdržuje (jde-li o fyzickou osobu), nebo jemuž se nepodařilo doručit na adresu jeho sídla (jde-li o právnickou osobu), neboť i v tomto případě je třeba přijmout toto opatření v zájmu ochrany jeho dědických práv.

Potřebují-li opatrovníka jiní účastníci řízení o pozůstalosti, než jsou dědici, soud vyčká opatření příslušného soudu nebo jiného orgánu a v řízení o pozůstalosti jim opatrovníka nejmenuje.

Při jmenování opatrovníka fyzické osobě je třeba dát přednost osobě účastníku blízké (§ 22 odst. 1 nového občanského zákoníku) před jinými osobami. Opatrovníkem může být jmenován jen ten, kdo s tím souhlasí. Opatrovníkem fyzické nebo právnické osoby může být jmenován rovněž advokát, avšak jen tehdy, vyžaduje-li takovéto kvalifikované zastoupení ochrana jejich zájmů.

Ten, kdo byl jmenován opatrovníkem, má právo, aby mu účastník nahradil náklady, které při výkonu své funkce vynaložil, a poskytl odměnu, která je s přihlédnutím k okolnostem případu přiměřená.

2.3.1.4.4 Procesní nástupnictví

K § 120 a 121:

Procesní nástupnictví je obecně upraveno v § 107 občanského soudního řádu, ztratil-li účastník řízení v průběhu řízení způsobilost být účastníkem řízení, a v § 107a občanského

soudního řádu, nastala-li po zahájení řízení právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují přechod nebo převod práva nebo povinnosti.

V tomto ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních se upravuje v zájmu urychlení řízení jednodušší postup při procesním nástupnictví, je-li přechod práv a povinností v řízení nepochybný a jsou-li dotčené osoby ochotné a schopné poskytnout k jeho doložení součinnost. Nebudou-li splněny předpoklady v tomto ustanovení uvedené, postupuje se při procesním nástupnictví podle obecných ustanovení § 107 a 107a občanského soudního řádu.

2.3.1.5 Rozhodnutí

K § 122 až 125:

V řízení o pozůstalosti soud rozhoduje výlučně formou usnesení.

Mezi úkony soudu prvního stupně, které provádí notáři jako soudní komisaři, patří rovněž vydávání rozhodnutí. Rozhodnutí ve věci samé může vydat pouze notář; pověřil-li prováděním úkonů své zaměstnance, mohou přitom vydávat i usnesení, avšak jen taková, kterými se nerozhoduje ve věci samé.

Zákon uvádí náležitosti vyhotovení rozhodnutí v listinné a elektronické podobě, a dále případy, kdy usnesení (ve věci samé nebo jen procesní povahy) nemusí obsahovat odůvodnění. Zákon rovněž určuje, kdo usnesení vydaná notářem nebo jeho zaměstnanci podepisuje.

V dalším ustanovení zákon předepisuje, která usnesení a listiny se doručují do vlastních rukou adresáta a u kterých usnesení a úkonů je vyloučeno náhradní doručení; jde vesměs o případy, kdy doručení usnesení a listin tímto způsobem je předpokladem pro řádný průběh řízení a prostředkem ochrany důležitých práv adresátů. Usnesení, o nichž to stanoví zákon, není potřeba doručovat.

2.3.1.6 Náklady řízení

K § 126

Toto ustanovení je převzato z občanského soudního řádu a označuje odměnu notáře za prováděné úkony soudního komisaře, jeho hotové výdaje i náhradu za daň z přidané hodnoty za náklady řízení. Stejně tak i odměna správce dědictví je nákladem řízení.

K § 127:

Dále zákon upravuje odchylky od obecné úpravy nákladů řízení, vyvolané povahou řízení o pozůstalosti.

2.3.1.7 Opravné prostředky

K § 128 až 135:

Povaha řízení o pozůstalosti vyžaduje zvláštní úpravu, kdy není - vedle případů vymezených obecně v občanském soudním řádu - přípustné odvolání a kdy není - vedle případů uvedených v občanském soudním řádu - třeba nařizovat jednání u odvolacího soudu. Dále zákon upravuje rozhodování o náhradě nákladů odvolacího a dovolacího řízení, přípustnost žaloby pro zmatečnost a otázku včasnosti opravných prostředků, které byly místo u soudu podány u notáře jako soudního komisaře nebo u likvidačního správce.

Občanský soudní řád stanoví, že odvolací nebo dovolací soud může nařídít, aby věc v dalším řízení projednal jiný senát (samosoudce), nebo přikázat věc k dalšímu řízení jinému

soudu prvního stupně, zrušuje-li rozhodnutí soudu prvního stupně proto, že nebyl dodržen závazný právní názor nebo že v řízení došlo k závažným vadám (srov. § 221 odst. 3 a § 243b odst. 5 občanského soudního řádu). Protože v řízení o pozůstalosti provádí úkony soudu prvního stupně notář jako soudní komisař, je třeba odvolacímu a dovolacímu soudu poskytnout obdobné oprávnění tehdy, zrušuje-li rozhodnutí vydané notářem proto, že nebyl dodržen závazný právní názor nebo že v řízení před soudem prvního stupně došlo k závažným vadám.

2.3.2 Projednání dědictví

2.3.2.1 Zahájení řízení

K § 136 a 137:

Řízení o pozůstalosti se zahajuje - obdobně jako další nesporná řízení - na návrh nebo i bez návrhu. Povahou věci je dáno, že řízení nelze zahájit bez návrhu, bylo-li již zahájeno tím, že návrh došel soudu.

Za způsobilý návrh nelze pokládat jakékoliv podání, kterým by se kdokoliv domáhal projednání a rozhodnutí pozůstalostního jmění. Legitimován může být jen ten, kdo si sám činí právo na pozůstalost jako dědic a jehož právní sféry se proto řízení dotýká.

Bez návrhu soud zahájí řízení o pozůstalosti pokaždé, jakmile se dozví, že fyzická osoba zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou, nebylo-li již řízení zahájeno podáním způsobilého návrhu. V zájmu zahájení řízení v době co možná nejkratší po smrti fyzické osoby se ukládá příslušnému orgánu, který vede matriky, aby oznámil smrt každé fyzické osoby v jeho obvodu příslušnému soudu.

2.3.2.2 Předběžná šetření

K § 138 až 151:

Účelem předběžného šetření je získání základních poznatků o skutečnostech, na nichž závisí další postup řízení o pozůstalosti. Provádí se v něm - samozřejmě vedle objasňování podmínek řízení - především úkony potřebné k objasnění stavu pozůstalostního jmění a pro zjištění dědického práva (osob, které mají právo na pozůstalost), odkazovníků, vykonavatele závěti, správce pozůstalosti a dalších osob, jejichž právní sféry se projednání pozůstalosti dotýká.

Zákon upravuje některé prostředky, pomocí kterých lze rozhodné skutečnosti zjistit. Jsou to v první řadě seznamy a systémy vedené podle jiných právních předpisů, v nichž jsou evidována právní jednání a další právní skutečnosti, které mají význam pro řízení a pro rozhodnutí o pozůstalosti, jako jsou například Centrální evidence závětí, Centrální evidence manželských smluv, vedené Notářskou komorou ČR, nebo informační systém katastru nemovitostí, z nichž lze potřebné údaje zjistit i prostřednictvím dálkového přístupu, jestliže to provoz těchto seznamů a systémů umožňuje.

Rozhodné skutečnosti je povinen sdělit soudu každý, kdo je zná, jestliže ho soud k tomu vyzve. Každý je rovněž povinen předložit soudu na jeho výzvu listiny obsahující pořízení zůstavitele pro případ smrti nebo jiné právní jednání, má-li význam pro řízení a rozhodnutí. Vzniknou-li těmto osobám náklady, budou jim nahrazeny, jestliže o to požádají. Uvedené úkony soud neprovede u nezletilých zůstavitelů, kteří nepochybně nezanechali žádnou pozůstalost, protože jde o úkony v tomto případě zcela zbytečné, a navíc to vyžadují náležitě ohledy na pozůstalé.

Zjistí-li se, že zůstavitel zanechal listinu o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání, popřípadě listinu o povolání vykonavatele závěti, o jmenování správce pozůstalosti, o smlouvě o manželském majetkovém režimu nebo o příkazech, podmínkách nebo jiných právních jednáních, které mohou mít význam pro nabytí pozůstalosti, musí být zajištěno jejich náležité zveřejnění. Má-li tyto listiny v úschově notář, zjistí jejich stav a obsah a vyhotoví o tom protokol, který postoupí - není-li sám ve věci soudním komisařem - příslušnému soudu. V ostatních případech zjistí stav a obsah listin soud; potřebné úkony provede při jednání.

Zanechal-li zůstavitel listinu o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání, kterou má notář v úschově, liší se postup při zjištění jejího stavu a obsahu podle toho, zda jde o notářský zápis nebo zda jde o jinak vyhotovenou listinu, kterou notář jen přijal do úschovy. Povaha notářského zápisu jako veřejné listiny umožňuje, aby notář, který má notářský zápis v úschově, provedl zjištění jeho stavu a obsahu neveřejně. Jde-li ovšem o jinou listinu, kterou notář přijal do úschovy, vyžaduje význam této listiny pro osoby uplatňující právo na pozůstalost a skutečnost, že vyjadřuje vůli fyzické osoby, která již nežije, aby potřebné úkony byly provedeny veřejně. Zjištění stavu a obsahu takové listiny o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání proto může být přítomen každý, kdo o to projeví zájem; potřebnou informovanost o tomto úkonu notáře, který má listinu v úschově, osob, kterým svědčí zákonná dědická posloupnost nebo které uplatnily nárok na pozůstalost, zajistí soud (tím, že jim sdělí, u kterého notáře, kdy a kde bude úkon proveden), samozřejmě s přihlédnutím ke stavu řízení, jaký tu je v době zjištění stavu a obsahu listiny, a seznámení ostatních osob o provedení tohoto procesního úkonu zajišťuje vyvěšení vyrozumění na úřední desce soudu, popřípadě zveřejnění vyrozumění prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

V případě, že zůstavitel měl zanechat pořízení pro případ smrti jen ústně, je třeba – v zájmu zamezení případného nepoctivého záměru - postupovat zvláštním způsobem. Dokazování potřebné k objasnění, zda zůstavitel skutečně zanechal takové pořízení, soud provede vždy při jednání a vždy vyslechne všechny svědky, před nimiž zůstavitel projevilsvoji poslední vůli, nebrání-li tomu závažné okolnosti (zejména smrt svědka nebo jeho nepřiznivý zdravotní stav).

Svědky pořízení pro případ smrti soud v řízení o pozůstalosti vyslechne také v případě dalších právních jednání zůstavitele, které mají vliv na dědické právo, protože to vyžaduje náležité objasnění toho, zda listina opravdu vyjadřuje vůli zůstavitele. Upustit od takového dokazování lze jen tehdy, brání-li tomu závažné okolnosti nebo prohlásí-li všichni dědici, že na výslechu netrvají (zejména proto, že pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění nehodlají v řízení zpochybňovat).

Kromě svědků právních jednání zůstavitele soud může vyslechnout každého, kdo je informován o dědicích zůstavitele anebo o jiných osobách, které mohou mít právo na majetek z pozůstalosti (zejména o nepominutelném dědici nebo odkazovníku), neboť i takový důkaz je způsobitelným prostředkem pro zjištění rozhodných skutečností.

Všechny svědky právních jednání zůstavitele a informované osoby soud vyslechne způsobem, který občanský soudní řád (v § 126) předepisuje pro výslech svědků, tedy včetně poučení o trestních následcích křivé výpovědi.

Závěru pozůstalosti soud nařídí za podmínek uvedených v § 1682 a 1683 nového občanského zákoníku. Rozhodne o tom usnesením a přijme opatření k zajištění majetku, kterého se závěra týká. Takovým opatřením je "přesměrování" plateb zůstavitelových dlužníků na určený účet soudu. Zákaz nakládání s peněžními prostředky na účtu se nemůže

týkat zmocněnce zůstavitele, jehož oprávnění nezaniklo smrtí zůstavitele (§ 2664 nového občanského zákoníku), neboť by tím bylo zasaženo do práv třetích osob způsobem, který by mohl pro něho být obzvláště nepříznivý (například při blokaci prostředků pro manžela zůstavitele, jsou-li na účtu uloženy i jeho peněžní prostředky).

Odloučení pozůstalosti je upraveno v § 1709 a 1710 nového občanského zákoníku. Zákon obsahuje procesní provedení tohoto institutu a úpravu právních účinků nařízení odloučení pozůstalosti, které umožňují uspokojení věřitele z majetku zůstavitele obdobným způsobem, jaký zákon přiznává zástavnímu věřiteli.

2.3.2.3 Zastavení řízení

K § 152 až 154:

Vyjde-li při předběžném šetření najevo, že zůstavitel nezanechal žádnou pozůstalost, popřípadě že zanechal jen majetek bez hodnoty nebo jen majetek nepatrné hodnoty, není tu důvod pro zjišťování dědického práva, protože tu stejně není majetek, který by mohl dědic nabýt. Majetek bez hodnoty nebo jen nepatrné hodnoty se vydá vypraviteli pohřbu zůstavitele proto, aby mu alespoň zčásti byly nahrazeny náklady, které mu v souvislosti s pohřbem zůstavitele vznikly.

Majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty se nevydá vypraviteli pohřbu zůstavitele, stanoví-li zákon, že takový majetek nabývají jiné osoby, jako je tomu například u movitých věcí tvořících základní vybavení rodinné domácnosti, k nimž nabývá vlastnictví pozůstalý manžel (§ 1667 nového občanského zákoníku).

Právní mocí usnesení o zastavení řízení je řízení o pozůstalosti skončeno.

2.3.2.4 Správa pozůstalosti

K § 155 až 160:

Pozůstalost může spravovat - jak vyplývá z nového občanského zákoníku - buď správce pozůstalosti jmenovaný zůstavitelem, nebo dědic, anebo všichni dědicové, popřípadě vykonavatel závěti. Vznikne-li pochybnost, komu správa přísluší, rozhodne o tom soud i bez návrhu.

V případě, že zůstavitel nepovolal správce pozůstalosti a že pozůstalost nemohou nebo nechtějí spravovat ani dědicové nebo vykonavatel závěti, jakož i v dalších případech stanovených novým občanským zákoníkem, rozhodne o jmenování správce pozůstalosti soud. Obdobně se postupuje, povolal-li zůstavitel správce jen části pozůstalosti a je-li třeba spravovat tímto způsobem další části pozůstalosti nebo celý zbytek pozůstalosti.

Soud může správcem pozůstalosti jmenovat jen toho, kdo s tím souhlasí. Má-li pozůstalost připadnout státu jako odúmrt', je odůvodněno, aby stát také pozůstalost spravoval.

V těchto ustanoveních se rovněž procesně provádí úprava obsažená v § 1678 až 1680 nového občanského zákoníku.

2.3.2.5 Majetek ve společném jmění zůstavitele a jeho manžela

K § 161 a 162:

Smrtí zůstavitele zanikne jeho manželství, a je proto třeba vypořádat práva a povinnosti ze společného jmění s jeho manželem. Pravidla vypořádání obsahuje nový občanský zákoník (zejména v § 736 až 742). V řízení o pozůstalosti lze vypořádání provést buď dohodou dědiců

s pozůstalým manželem, nebo, nedojde-li k dohodě, usnesením soudu. Vypořádána musí být všechna práva ze společného jmění, která jsou mezi dědici a pozůstalým manželem nesporná, jinak se k nim v řízení o pozůstalosti nepřihlíží a účastníci je musí uplatnit žalobou. Kdyby vyšlo po původním vypořádání dohodou nebo usnesením najevo, že do společného jmění patřil další majetek, provede se - v době až do skončení pozůstalostního řízení - dodatečné vypořádání.

Kdyby bylo společné jmění zrušeno, popřípadě zaniklo-li nebo bylo-li společné jmění zúženo ještě za života zůstavitele, neprovádí se vypořádání, i když neproběhlo do jeho smrti. Do pozůstalostního jmění se zařadí "právo na jeho vypořádání", které se uskuteční mimo pozůstalostní řízení; nedojde-li k dohodě, lze se domáhat jeho vypořádání žalobou i v době, kdy ještě nebylo pozůstalostní řízení skončeno.

2.3.2.6 Zjišťování dědického práva

K § 163 až 167:

Vyjde-li při předběžném šetření najevo, komu svědčí dědické právo ze zákonné posloupnosti nebo podle zůstavitelova pořízení pro případ smrti, a zanechal-li zůstavitel vyšší majetek než jen nepatrné hodnoty, soud přistoupí ke zjišťování dědického práva. Vyrozumí proto každého, o kom lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že je zůstavitelovým dědicem, o jeho dědickém právu a poučí ho, že může dědictví odmítnout a jaké jsou náležitosti a následky takového odmítnutí. Vyrozumění se činí usnesením, které se adresátu buď vyhlásí u soudu, je-li přítomen, nebo se mu doručí - s ohledem na jeho význam - do vlastních rukou s tím, že je vyloučeno náhradní doručení; kdyby se mu nepodařilo řádně doručit, považuje se takový adresát za dědice neznámého pobytu.

Dědici neznámého pobytu a neznámému dědici soud jmenuje opatrovníka a vyzve ho, aby se přihlásil. Nepřihlásí-li se ve stanovené lhůtě, znamená to, že sice jeho dědické právo nezaniká, avšak v řízení o pozůstalosti se k němu nepřihlíží (§ 1671 odst. 1 nového občanského zákoníku).

Domnívá-li se někdo, že je zůstavitelovým dědicem, a nebyl-li dosud soudem vyrozuměn o svém dědickém právu, může své právo na pozůstalost uplatnit u soudu. Soud ho poté poučí o možnosti odmítnout dědictví; postupuje přitom stejným způsobem jako při vyrozumívání o dědickém právu.

2.3.2.7 Aktiva a pasiva pozůstalosti

K § 168 až 176:

Co tvoří aktiva a pasiva pozůstalosti se definuje v návaznosti na hmotné právo. Jedním z úkolů pozůstalostního řízení je objasnit, jaká aktiva a pasiva je třeba v řízení vypořádat, a zabezpečit přitom práva dědiců a věřitelů zůstavitele k tomuto majetku.

Zdrojem pro zjištění aktiv pozůstalosti je soupis pozůstalosti, seznam pozůstalostního jmění vypracovaný správcem pozůstalosti nebo společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku; nebyla-li aktiva zjištěna žádným z těchto způsobů, soud je objasní na základě údajů dědiců, přičemž se v řízení o pozůstalosti nepřihlíží k těm aktivům, která jsou mezi dědici sporná a k nimž musí být uplatněna práva žalobou podanou mimo dědické řízení.

Pasiva pozůstalosti se zjišťují ze shodných údajů dědiců, ke sporným dluhům se nepřihlíží a práva k nim se uplatňují žalobou podanou mimo dědické řízení.

Uplatní-li dědic v řízení o pozůstalosti výhradu soupisu, znamená to, že dluhy zůstavitele je povinen uhradit nikoliv v plném rozsahu, ale jen do výše ceny nabytého dědictví. Protože uplatnění či neuplatnění výhrady soupisu má pro dědice významné právní následky, musí být o takovém právu vyrozuměn a poučen o následcích toho, jestliže výhradu neuplatní. Osobám uvedeným v § 1676 odst. 1 nového občanského zákoníku se poskytuje vyrozumění o právu výhrady soupisu specifickým postupem (vyhlášením nebo doručením usnesení do vlastních rukou), ostatním osobám se vyrozumění poskytne u soudu a vyžádá se od nich výslovné vyjádření, zda výhradu uplatňují nebo nikoliv.

Byla-li výhrada soupisu uplatněna, jakož i v dalších případech stanovených v § 1685 nového občanského zákoníku, soud nařídí soupis pozůstalosti. Soupis se provádí na místě, kde se nachází pozůstalost, za účasti osob uvedených v § 1684 odst. 2 nového občanského zákoníku nebo, kdyby jejich vyrozumění o soupisu mohlo ohrozit včasné provedení soupisu, dvou svědků úkonu. Soupis se provede do protokolu, věci a jiný majetek se sepiší tak, aby bylo možné zjistit jeho totožnost a aby byla vyloučena záměna; znamená to, že nemusí být rozepisován na jednotlivé předměty, ale jen tak, aby bylo zřejmé, co tvoří pozůstalost.

2.3.2.8 Obvyklá cena pozůstalosti

K § 177 a 178

Zjištěná aktiva a pasiva dědictví je třeba ocenit; zákon upravuje postup při oceňování.

Poté soud usnesením rozhodne, jaká je obvyklá cena aktiv pozůstalosti, kolik činí pasiva pozůstalosti, jaká je čistá hodnota pozůstalosti, popřípadě kolik činí předlužení pozůstalosti. Zjistí-li se dodatečně nové okolnosti (další aktiva nebo pasiva pozůstalosti nebo bude-li provedeno nové ocenění), soud až do pravomocného skončení projednání dědictví provede samostatným usnesením potřebnou opravu.

2.3.2.9 Projednání dědictví

K § 179 a 180:

Projednání dědictví se děje při jednání, které je neveřejné. K jednání se předvolají osoby, o jejichž práva a povinnosti při jednání půjde nebo jejichž přítomnosti je z jiných důvodů třeba; při předvolávání k jednání se jinak postupuje podle občanského soudního řádu.

Zákon stanoví případy, kdy jednání není třeba nařizovat.

2.3.2.10 Rozhodnutí o dědictví

K § 181 až 188:

Usnesením o dědictví se provádí vypořádání dědictví s účinností ke dni smrti zůstavitele, jímž vzniká dědické právo (§ 1479 nového občanského zákoníku), jsou-li splněny předpoklady uvedené v zákonu o zvláštních řízeních soudních, které vyjadřují požadavky nového občanského zákoníku kladené na nabytí dědictví, a to způsoby, kterými se podle nového občanského zákoníku potvrzuje nabytí dědictví jedinému dědici nebo více dědicům podle dědických podílů, popřípadě též rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců, nebo nabytí pozůstalosti státem, připadá-li mu jako odúmrt'.

Kromě vypořádání pozůstalosti se v usnesení o dědictví provede vypořádání nároku uvedeného v § 1693 odst. 3 nového občanského zákoníku, podle něhož má dědic podle zákonné dědické posloupnosti právo požadovat po ostatních dědicích vypořádání toho, že se staral o zůstavitele delší dobu nebo že přispěl značnou měrou k udržení či zvětšení

zůstavitelova majetku prací, peněžitou podporou nebo podobným způsobem, aniž byl za to odměňován, a vypořádání povinného dílu nepominutelného dědice, bylo-li na něj uplatněno právo.

V usnesení o dědictví se rovněž uvedou údaje obsažené v zákonu o zvláštních řízeních soudních, které slouží jako informace o tom, jaký byl důvod dědictví, z jakého důvodu došlo k rozdělení dědictví (samozřejmě jen tehdy, bylo-li provedeno), zda a který dědic uplatnil výhradu soupisu, jakož i údaje o tom, zda bylo zřízeno svěřenské nástupnictví nebo zda byla zřízena dědická posloupnost doložením času nebo jiným způsobem, kdo byl zůstavitelem povolán jako následný dědic a zda může podle nařízení zůstavitele s dědictvím volně nakládat.

Právní mocí usnesení o dědictví je skončeno řízení o pozůstalosti a provedou se úkony realizace dědictví.

V řízení o projednání dědictví se nepřihlíží ke spornému majetku patřícímu do společného jmění zůstavitele a jako manžela a ke sporným aktivům a pasivům pozůstalosti. Tato práva se uplatňují žalobou v občanském soudním řízení.

Usnesení o dědictví je závazné jen pro účastníky řízení o projednání dědictví, jejichž práv a povinností se dotýká. Kdo nebyl účastníkem řízení v době vydání usnesení o dědictví, není tímto usnesením vázán a svých práv k pozůstalosti se může domáhat žalobou v občanském soudním řízení.

Ukáže-li se v průběhu řízení o projednání dědictví, že zůstavitel žije, soud řízení zastaví. Kdyby tato skutečnost vyšla najevo až po právní moci usnesení o dědictví, soud - bez ohledu na překážku věci pravomocně rozhodnuté - usnesení o dědictví zruší a řízení zastaví. Po právní moci tohoto usnesení se učiní opatření k obnovení práv a povinností zůstavitele do podoby, jako kdyby usnesení o dědictví nikdy nebylo vydáno.

2.3.2.11 Dodatečně najevo vyšlý majetek

K § 189 a 190:

Vyjde-li po skončení pozůstalostního řízení najevo, že je tu další (do té doby soudu neznámý) majetek, který patří do aktiv pozůstalosti, soud projedná dědictví jen tehdy, bylo-li původní řízení o pozůstalosti zastaveno pro nedostatek majetku nebo bylo-li původní řízení o pozůstalosti skončeno usnesením o dědictví a některý z dědiců požádal o dodatečné projednání. V případě, že původní řízení bylo zastaveno a že nově najevo vyšlý majetek takové opatření už neodůvodňuje, soud provede celé řízení, včetně zjišťování dědického práva; usnesení o vydání bezcenného nebo nepatrného majetku vypraviteli pohřbu tím zůstává nedotčeno. Skončilo-li původní řízení usnesením o dědictví, zůstávají jeho výsledky nedotčeny a se stejným okruhem dědiců se projedná jen nově najevo vyšlý majetek.

Pasiva pozůstalosti se dodatečně projednají, jen jsou-li tu také nově najevo vyšlá aktiva pozůstalosti. Objeví-li se nově jen pasiva dědictví, dodatečné projednání dědictví se neuskuteční.

V případě, že bylo původní řízení o pozůstalosti skončeno usnesením o dědictví a že žádný z dědiců nepožádal o dodatečné projednání dědictví, platí i ohledně nově najevo vyšlého majetku, že ho nabyli dědici podle původního usnesení o dědictví způsobem odpovídajícím potvrzení dědictví.

2.3.3 Nabytí dědictví následným dědicem

K § 191:

Byla-li zůstavitelem nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, doložením času nebo jiným způsobem, popřípadě má-li z jiného důvodu dědictví nabyt následný dědic, jde o důvod, který vyžaduje, aby bylo pokračováno v původně skončeném řízení o pozůstalosti.

V tomto novém řízení musí být zejména objasněno, kdo je následným dědicem a jaká aktiva pozůstalosti nabývá, popřípadě jaká tu jsou (dosud neuhrazená) pasiva pozůstalosti. Při tomto zjišťování se postupuje přiměřeně podle ustanovení části první a druhé tohoto zákona. Protože následný dědic nabývá dědictví nikoliv dnem smrti zůstavitele (k tomuto dni nabyl dědictví přední dědic), ale teprve dnem, kterým pominulo odsunutí dědického práva následného dědice, musí se k tomu dni také vztahovat účinky usnesení o dědictví vydané ve prospěch následného dědice.

V případě, že přední dědic uhradil zůstavitelovy dluhy nebo povinný díl nepominutelného dědice, má právo požadovat, aby mu následný dědic na tato plnění přispěl (§ 1567 odst. 2 nového občanského zákoníku). Soud o tom i bez návrhu rozhodne v usnesení o dědictví, vydaném ve prospěch následného dědice.

2.3.4 Likvidace pozůstalosti

2.3.4.1 Nařízení likvidace pozůstalosti

K § 192 až 199:

Ukáže-li se, že pozůstalostní jmění je předloženo, neboť pasiva pozůstalosti jsou vyšší než její aktiva, není nabytí pozůstalosti dědici, popřípadě státem, kterému by měla pozůstalost připadnout jako odúmrt', vždy v zájmu ani dědiců (státu), ani věřitelů. V případě, že neuplatnil výhradu soupisu, je sice dědic povinen uhradit dluhy zůstavitele v plném rozsahu (tedy bez zřetele na to, jak jsou vysoká aktiva pozůstalosti, a zda cena nabytého dědictví je nižší než dluhy zůstavitele), avšak ani to nemusí vždy zabezpečit řádné uspokojení zůstavitelových věřitelů.

Právním řešením, které odpovídá předložené pozůstalosti, je likvidace dědictví. Jde o právní institut, kterým se řídí uspokojení pohledávek věřitelů zůstavitele z výtěžku zpeněžení majetku, který patří do likvidační podstaty zůstavitele, a tím, že neuspokojené pohledávky za zůstavitelem zanikají.

Z povahy věci vyplývá, že k návrhu na nařízení likvidace pozůstalosti jsou legitimováni dědic, který uplatnil výhradu soupisu, popřípadě stát, má-li mu pozůstalost připadnout jako odúmrt', a věřitel, jehož pohledávka byla v řízení o pozůstalosti prokázána.

Likvidace dědictví může (a nemusí) být nařízena též bez návrhu, je-li na tom veřejný zájem.

Soud vyhoví návrhu na nařízení likvidace nebo může i bez návrhu naříditi likvidaci dědictví, jestliže dosud nebylo rozhodnuto usnesením o dědictví a nejsou ani splněny podmínky k zastavení řízení o pozůstalosti pro nedostatek majetku, bylo-li provedeno vypořádání společného jmění zůstavitele a jeho manžela a bylo zjištěno předložení v usnesení o obvyklé ceně pozůstalosti; rozhodnutí o vypořádání společného jmění a o obvyklé ceně pozůstalosti může být z důvodu vhodnosti součástí usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti.

V usnesení, kterým soud nařídí likvidaci dědictví, soud též vyzve věřitele k podání přihlášek a určí jim k tomu lhůtu. Usnesení se vyvěsí na úřední desce soudu.

V usnesení o nařízení likvidace soud zpravidla jmenuje likvidačního správce. Dospěje-li však k závěru, že okolnosti případu (zatím) nevyžadují, aby byl likvidační správce jmenován, plní jeho práva a povinnosti notář, který byl pověřen provedením úkonů jako soudní komisař, a to s výjimkou případu, kdy by měl vystupovat jako účastník občanského soudního řízení nebo jiného řízení, jehož předmětem jsou majetek nebo pasiva likvidační podstaty, jenž vyžaduje, aby byl likvidační správce vždy ustanoven.

Účinky nařízení likvidace pozůstalosti zabezpečují, aby věřitelé zůstavitele byli předepsaným způsobem uspokojeni jen prostřednictvím rozdělení výtěžku zpeněžení likvidační podstaty, že z likvidační podstaty nebudou uspokojováni dědici nebo osoby, které své nároky odvozují od pořízení zůstavitele nebo z dědických posloupností, a že věřitelé nemají žádné jiné přednostní právo na uspokojení, které nevyplývá z pravidel likvidace pozůstalosti.

2.3.4.2 Likvidační správce

K § 200 až 208:

Likvidační správce plní při likvidaci pozůstalosti vyjmenované úkoly; řídí se při výkonu své funkce zákonem a pokyny soudu a jedná svým jménem na účet pozůstalosti.

Sestavování a vedení seznamu likvidačních správců se nejeví - s ohledem na povahu a předpokládané množství likvidací pozůstalosti - jako efektivní a ekonomické. Navrhuje se proto využít k tomu seznam insolvenčních správců, vedený Ministerstvem spravedlnosti podle zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a jmenovat likvidačního správce z řad insolvenčních správců, jejichž činnost se značně podobá úkolům likvidačních správců podle tohoto zákona.

Likvidační správce vykonává svou činnost osobně nebo prostřednictvím svých zaměstnanců, které tím pověřil, anebo svých zástupců, jimž k tomu udělil výslovnou plnou moc.

Za výkon činnosti likvidačního správce náleží odměna a likvidačnímu správci též přísluší náhrada hotových výdajů a náhrada za daň z přidané hodnoty. Tato plnění se hradí z výtěžku zpeněžení likvidační podstaty v usnesení, kterým se řízení o likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí; kdyby tímto způsobem nebylo právo likvidačního správce zcela uspokojeno, uhradí je stát (resp. příslušná organizační složka státu, jímž je zde soud prvního stupně) z důvodu ručení.

2.3.4.3 Likvidační podstata

K § 209 až 234:

Do likvidační podstaty patří majetek zůstavitele, jakož i další majetek, který je způsobilým zdrojem uspokojení věřitelů zůstavitele, zejména majetek třetích osob, který ušel od zůstavitele v důsledku neúčinného právního jednání.

Co vše patří do likvidační podstaty, zjišťuje likvidační správce. Likvidační správce provádí potřebná šetření ze seznamů a systémů, v nichž jsou evidovány údaje o majetku, z příslušných listin nebo z informací osob, které znají skutečnosti o majetku patřícím do majetkové podstaty. O majetku patřícím do likvidační podstaty sestaví likvidační správce seznam, který nadále vede a průběžně doplňuje.

Vznikne-li pochybnost, zda určitý majetek skutečně patří do likvidační podstaty, protože podle informací vyplývajících ze seznamů a systémů, v nichž jsou evidovány údaje o majetku, by měl patřit někomu jinému nebo protože na něj někdo uplatňuje své právo, oznámí to likvidační správce soudu. Soud přihlédně ke známým rozhodným skutečnostem a udělí likvidačnímu správci pokyn, zda majetek má nebo nemá pokládat za součást likvidační podstaty.

V případě, že soud udělil správci pokyn, že majetek má být pokládán za součást majetkové podstaty, likvidační správce vyzve toho, kdo si na majetek činí nárok, aby své právo uplatnil u soudu v občanském soudním řízení žalobou o vyloučení z likvidační podstaty. Nebude-li žaloba podána ve stanovené lhůtě nebo není-li úspěšná, platí, že dotčený majetek patří do likvidační podstaty.

Likvidační podstatu spravuje likvidační správce, který přitom má oprávnění, které přísluší správci majetku při plné správě cizího majetku ve smyslu § 1400 a násl. nového občanského zákoníku.

Ve sporech nebo jiných řízeních týkajících se majetku likvidační podstaty nebo jejich pasiv vystupuje likvidační správce. Po nařízení likvidace pozůstalosti je k tomu jediným legitimovaným subjektem.

Majetek patřící do likvidační podstaty zpeněžuje likvidační správce s předchozím souhlasem soudu a za podmínek jím stanovených. Zpeněžení lze provést ve veřejné dražbě prováděné dražebníkem nebo soudním exekutorem, smlouvou, kterou uzavře s nabyvatelem likvidační správce, popřípadě v dražbě provedené soudem podle ustanovení o výkonu rozhodnutí, a to jak ohledně celé pozůstalosti, tak i její určité části, popřípadě jednotlivých věcí patřících do pozůstalosti. V případě, že na majetku vázne zástavní nebo zadržovací právo, může soud na žádost věřiteli povolit, aby zpeněžení provedl sám a aby výtěžek tím získaný předal soudu.

Jestliže ke správě majetku patřícího do likvidační podstaty a k jeho zpeněžování nepostačí peněžité prostředky z likvidační podstaty nebo získané na základě smluv uzavřených likvidačním správcem, platí tyto náklady stát (resp. příslušná organizační složka, tedy soud prvního stupně), který má právo na jejich náhradu z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty.

2.3.4.4 Přihlašování pohledávek

K § 235 až 265:

Pasiva likvidační podstaty tvoří náklady pohřbu zůstavitele, dluhy a jiná pasiva zůstavitele s výjimkou pohledávek v zákonu uvedených, a další dluhy, o nichž to stanoví zákon.

Pohledávka může být při likvidaci uspokojena, jen jestliže byla řádně a včas přihlášena, ledaže zákon stanoví, že se uspokojuje i bez přihlášení. Za přihlášku se považuje též podání věřitele, kterým oznámil svoji pohledávku soudu v řízení o pozůstalosti ještě před nařízením likvidace, má-li předepsané náležitosti. Opožděné a neprojednatelné přihlášky soud odmítne. Přihlášené pohledávky a pohledávky, které se uspokojují, i když nebyly přihlášeny, soud zařadí do seznamu.

Přezkoumání pohledávek se děje při přezkumném jednání. Bez jednání lze pohledávky přezkoumat, jen jestliže je v seznamu jen jediná pohledávka nebo jestliže se všichni věřitelé vzdali účasti na přezkoumání pohledávek při jednání, popřípadě s tím souhlasí.

Při přezkoumání pohledávek při jednání se nejprve soud vyjádří, zda má pohledávku za prokázanou; pokládá-li pohledávku za prokázanou, mohou se věřitelé, kteří se dostavili k jednání, vyjádřit, zda pohledávku popírají zcela nebo jen části. Popřel-li soudem uznanou pohledávku věřitel, soud mu uloží složení jistoty na náhradu škody nebo jiné újmy, která by vznikla nedůvodným popřením pohledávky. Věřitel nemá právo popírat pohledávky jiných věřitelů, provádí-li se přezkum bez nařízení jednání.

Jestliže soud nemá pohledávku za prokázanou nebo popřel-li pohledávku jiný věřitel, který složil jistotu nebo u něhož bylo od jistoty upuštěno, soud přihlašovatele vyzve, aby podal u soudu v občanském soudním řízení žalobu o určení, že mu pohledávka náleží a v jaké výši. Takovou pohledávku lze pokládat za zjištěnou, jen jestliže byla žaloba podána a jen jestliže jí bylo vyhověno.

Pořadí pohledávek není předmětem přezkumu soudem nebo ostatními věřiteli. Vznikne-li o pořadí pochybnost, vyřeší ji soud v rozvrhovém usnesení při rozhodování, která ze zjištěných pohledávek bude uspokojena.

2.3.4.5 Rozvrh výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty

K § 266 až 274:

Pohledávky, které se pokládají za zjištěné, se uspokojí při rozvrhu výtěžku získaného zpeněžením majetku likvidační podstaty. Zajištěné pohledávky se uspokojují z výtěžku zpeněžení majetku, který byl k zajištění použit, a ostatní pohledávky se uspokojují podle pravomocného rozvrhového usnesení.

Pro rozvržení pohledávek v rozvrhovém usnesení jsou stanoveny skupiny. Pohledávky zařazené do nižší (horší) skupiny lze uspokojit, jen jestliže byly plně uspokojeny pohledávky vyšší (lepší) skupiny; nelze-li plně uspokojit všechny pohledávky téže skupiny, uspokojí se poměrně. Neuspokojené pohledávky, včetně pohledávek nepřihlášených, zanikají. Kdyby byly uspokojeny všechny pohledávky, mají právo na vydání majetkového přebytku ti, kterým by svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době, kdy byla nařízena likvidace, popřípadě stát, měla-li by mu v té době připadnout pozůstalost jako odúmrt'.

2.3.4.6 Další najevo vyšlý majetek likvidační podstaty

K § 275 a 276

Likvidace pozůstalosti se vztahuje též na majetek, který se objevil až po právní moci rozvrhového usnesení, jímž bylo řízení skončeno. Také tento majetek se zpeněží a bude použit k uspokojení věřitelů; k tomu, že jejich pohledávky již dříve zanikly, se přitom nepřihlíží. Kdyby byli všichni věřitelé uspokojeni, nově najevo vyšlý majetek se nezpeněžuje; soud o něm rozhodne, že ho nabývají do vlastnictví ti, kterým by svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době, kdy byla nařízena likvidace, popřípadě stát, měla-li by mu v té době připadnout pozůstalost jako odúmrt'; byl-li takový majetek předmětem odkazu, má odkazovník stejné právo na odkaz vůči jeho vlastníku, jaké mu náleží proti dědici, který si vyhradil soupis (§ 1630 nového občanského zákoníku).

2.3.4.7 Zastavení likvidace pozůstalosti

K § 277

V případě, že by bylo po nařízení likvidace zjištěno, že zůstavitel žije, nelze v likvidaci pokračovat. Soud proto řízení zastaví; právní účinky úkonů, které již byly provedeny, včetně zpeněžení majetku a uspokojení pohledávek, tím ovšem zůstávají nedotčeny.

2.3.5 Úschovy v řízení o pozůstalosti

K § 278 až 285:

V řízení o pozůstalosti soud přijímá do úschovy peníze, cenné papíry a další hmotné movité věci v případech, které tento zákon uvádí. O přijetí se složiteli vystaví písemné potvrzení.

Úschova peněz probíhá tak, že se peníze složí na účet soudu, který byl k tomu určen. Na účet složí peníze složiteli; částku do 20 000,- Kč smí převzít v hotovosti předseda senátu nebo pověřený notář s tím, že je složí na účet nejpozději následující pracovní den. Ostatní hmotné movité věci přijímá do úschovy notář a uloží je do kovové skříně, popřípadě u vhodného schovatele. Soud tyto věci přijímá do úschovy v době, kdy tu není pověřený notář nebo nemá-li notář odpovídající kovovou skříň.

Úschova se vydá složiteli, odpadl-li důvod úschovy ještě před skončením pozůstalostního řízení. Po právní moci usnesení se úschova vydá tomu, komu podle rozhodnutí patří. Byla-li nařízena likvidace dědictví, vydají se do likvidační podstaty, popřípadě tomu, na jehož návrh z ní byly vyloučeny, ev. složiteli. Náklady spojené s úschovou hradí schovatel stát, za nějž je hradí příslušná organizační složka, kterou je soud prvního stupně.

2.4 Jiná řízení

2.4.1 Řízení o úschovách

K § 286 až 299:

V těchto ustanoveních je upraveno řízení o úschovách. Řízení bylo převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení o úschovách upraveno v § 185a až § 185h občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení o úschovách bylo legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. V neposlední řadě je řízení o úschovách upraveno na jednom místě komplexně, neboť byla do řízení začleněna ustanovení o místní příslušnosti, která byla v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, upravena v § 88 písm. k) a písm. n).

Jedinou věcnou změnou je úprava řízení o úschovách v případě úschovy za účelem splnění dluhu poskytnout dorovnání protiplnění nebo náhradu škody více osobám na základě rozhodnutí soudu podle zákona o obchodních korporacích (§ 390) nebo zákona o přeměnách obchodních společností a družstev. Vzhledem k tomu, že podle zákona o obchodních korporacích je hlavní akcionář povinen splnit dorovnání vůči všem vlastníkům účastnických cenných papírů do soudní úschovy (jedná se tedy o povinnou úschovu), je potřeba stanovit pro ni odlišná procesní pravidla doplňující úpravu v zákonu o obchodních korporacích. Zákon o zvláštních řízeních soudních tak stanoví výjimku z náležitostí návrhu na přijetí do úschovy, uspokojení nákladů úschovy (případně účelně vynaložených výdajů) ze složených prostředků před vydáním úschovy (o částku odpovídající nákladům úschovy se pak poměrně sníží částky vyplácené jednotlivým akcionářům), a dále upravuje skutečnosti, které je potřeba doložit před

vydáním předmětu povinné úschovy. Zákon o obchodních korporacích pak stanoví postup pro případ, že se o předmět úschovy nikdo nepřihlásí.

2.4.2 Řízení o umoření listin

K § 300 až 312:

Tato ustanovení upravují řízení o umoření listin. Řízení je, stejně jako předchozí řízení o úschovách, bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení o umoření listin upraveno v § 185i až § 185s občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení o umoření listin bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. V neposlední řadě je řízení o umoření listin upraveno na jednom místě komplexně, neboť bylo do řízení začleněno ustanovení o místní příslušnosti, které bylo v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, upraveno v § 88 písm. l).

2.4.3 Řízení ve věcech kapitálového trhu

K § 313 až 319:

V těchto ustanoveních je upraveno řízení ve věcech kapitálového trhu. Řízení je bez zásadních věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení ve věcech kapitálového trhu upraveno v § 200f a § 200g občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení ve věcech kapitálového trhu bylo legislativně upraveno po terminologické a systematické stránce. Nová systematika řízení lépe vystihuje jeho průběh a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Terminologická úprava spočívá v tom, že pojmy „žaloba“ a „žalobce“ byly změněny na pojmy „návrh na zahájení řízení“ a „navrhovatel“, neboť tyto pojmy jsou používány v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Pojmy „žalobce“ a „žaloba“ jsou užívány v občanském soudním řádu.

2.4.4 Řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže

K § 320 až 328:

Tato ustanovení upravují řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření v jiných než obchodních prostorách ve věcech ochrany hospodářské soutěže. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření v jiných než obchodních prostorách ve věcech ochrany hospodářské soutěže upraveno v § 200h a § 200i občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření v jiných než obchodních prostorách ve věcech ochrany hospodářské soutěže bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. V neposlední řadě je řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření v jiných než obchodních prostorách ve věcech ochrany hospodářské soutěže upraveno na jednom místě

komplexně, neboť bylo do řízení začleněno ustanovení o místní příslušnosti, které bylo v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, upraveno v § 88 písm. s).

2.4.5 Řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin

K § 329 až 336:

V těchto ustanoveních je upraveno řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, upraveno v § 200j až § 200m občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

K § 337:

V tomto ustanovení je upraveno řízení o nahrazení souhlasu zástupce Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti daňového poradce. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení upraveno v § 200n. Jedinou změnou, která byla provedena, je odstranění nadpisu řízení o nahrazení souhlasu zástupce Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti daňového poradce, který byl umístěn pod § 200n občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

2.4.6 Řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva

K § 338 až 344:

V těchto ustanoveních je upraveno řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva upraveno v § 200v občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

2.4.7 Řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti

K § 346 až 349:

Tato ustanovení upravují řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti upraveno v § 200x občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Ke změně dochází pouze v případě věcné příslušnosti. Podle úpravy účinné do 31. 12. 2013 byl k řízení příslušný okresní soud, k řízení ve věci volby členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti byl však příslušný krajský soud. Navrhovaná právní úprava věcnou příslušnost pro tyto věci přenáší na okresní soudy.

V řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti dochází dále k legislativně technickým a systematickým změnám lépe vystihujícím průběh řízení a z hlediska aplikační praxe toto řízení zpřehledňujícím.

2.4.8 Řízení o soudním prodeji zástavy

K § 350 až 354:

V těchto ustanoveních je upraveno řízení o soudním prodeji zástavy. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde bylo řízení o soudním prodeji zástavy upraveno v § 200y až § 200za občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Řízení o soudním prodeji zástavy bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

2.4.9 Řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry

K § 355 až 362:

Navrhovaná ustanovení reagují na postup podle nového zákona o obchodních korporacích, který v souvislosti s nuceným přechodem účastnických cenných papírů v § 390 odst. 3 stanoví, že soudní rozhodnutí, kterým bylo akcionáři, jehož účastnické cenné papíry přešly na hlavního akcionáře, přiznáno právo na jinou výši protiplnění, než která byla uvedena v usnesení valné hromady, je pro hlavního akcionáře závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů.

Z § 390 odst. 4 zákona o obchodních korporacích pak plyne, že hlavní akcionář ve lhůtě určené soudem splní dorovnání vůči všem vlastníkům účastnických cenných papírů do soudní úschovy a soud společně s rozhodnutím podle odstavce 3 vyvěsí na své úřední desce také výzvu vlastníkům účastnických cenných papírů, aby se u něj o dorovnání přihlásili.

Vzhledem k tomu, že soudní rozhodnutí, kterým bude (bývalému) akcionáři přiznáno právo na dorovnání, nebude obsahovat identifikaci tohoto (bývalého) akcionáře, a nebude tak splňovat podmínku materiální vykonatelnosti, je potřeba legislativně upravit postup pro

případ, že hlavní akcionář dobrovolně nesplní povinnost, uloženou mu soudním rozhodnutím, složit příslušnou částku do soudní úschovy. Navrhovanými ustanoveními se tedy zavádí zvláštní řízení, které bude moci iniciovat (bývalý) akcionář, jemuž soud v předcházejícím řízení přiznal právo na dorovnání. Ten po předložení stanovených listin, jimiž doloží, že mu soud přiznal proti hlavnímu akcionáři právo na dorovnání a v jaké výši, může dosáhnout toho, že soud bez jednání v zákonem stanovené krátké lhůtě vydá rozhodnutí, jímž hlavnímu akcionáři zakáže výkon všech práv spojených s jeho účastnickými cennými papíry vydanými předmětnou akciovou společností, a to až do doby, kdy splní svoji povinnost, uloženou mu dřívějším soudním rozhodnutím, složit částku odpovídající dorovnání pro všechny vytěsněné akcionáře do soudní úschovy. Tímto nepřímo dojde k donucení hlavního akcionáře, aby příslušnou částku do soudní úschovy složil. Jakmile tak učiní, dojde k obnovení možnosti vykonávat práva spojená s jeho účastnickými cennými papíry.

Navržená ustanovení se použijí obdobně i na další případy, kdy podle zákona o obchodních korporacích nebo zákona o přeměnách obchodních společností a družstev bude společníkovi obchodní korporace uložena povinnost splnit dluh poskytnout dorovnání protiplnění nebo náhradu škody uložením plnění do soudní úschovy, bude-li rozhodnutí závazné co do základu práva i vůči osobám, které nebyly účastníky řízení, v němž bylo toto rozhodnutí vydáno.

3 ŘÍZENÍ VE VĚCECH RODINNĚPRÁVNÍCH

Do hlavy páté druhé části zákona o zvláštních řízeních soudních jsou soustředěna řízení ve věcech rodinněprávních. Tato řízení vykazují řadu procesněprávních odlišností, zejména v návaznosti na postavení nezletilého dítěte v řízení, veřejný zájem na ochraně jeho zájmů a působnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Před přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních byla právní úprava řízení, jež jsou nyní zahrnuta do části třetí zákona, rozříštěna, a to nejen do hlavy páté občanského soudního řádu, ale i do jiných ustanovení občanského soudního řádu (např. § 120 odst. 2, 73, 113 apod.). To výrazně znesnadňovalo orientaci, proto jsou v zákoně o zvláštních řízeních soudních všechna rodinněprávní řízení jím upravená soustředěna do části třetí.

Hlava pátá části druhé obsahuje především právní úpravu řízení, která byla v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, regulována v hlavě páté části třetí. Dále jsou do ní zahrnuta také řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve věcech manželských a partnerských. Řízení o určení a popření rodičovství, byť neupravené v páté hlavě části třetí platného občanského soudního řádu, patřilo i v právní úpravě občanského soudního řádu mezi řízení, v nichž mohl soud provádět pro zjištění skutkového stavu jiné, než účastníky navržené důkazy (§ 120 odst. 2 platného občanského soudního řádu). Sporný charakter řízení, jenž byl v teorii i praxi obecně uznáván, byl nejen popřen aplikací vyšetřovací zásady, ale komplikoval i samotný průběh řízení, zejména s ohledem na vymezení okruhu účastníků. I přes společenský význam řízení o určení otcovství a práva dítěte znát svůj původ nebylo postavení dítěte v řízení vyjasněno a právní úprava vedla i k řízením, v nichž nebylo dítě účastníkem. I v případě zájmu dítěte o vstup do řízení, bylo toto nuceno vstupovat buď na stranu žalující, nebo na stranu žalované, ačkoli chtělo své zájmy v řízení hájit samostatně. Nová hmotněprávní úprava umožňující zahájit řízení o popření otcovství i bez návrhu (§ 793 nového občanského zákoníku), jakož i výše naznačená specifika vedla k zařazení řízení o určení a popření rodičovství mezi tzv. nesporná řízení a k jejich zařazení do zákona o zvláštních řízeních soudních, kde jsou soustředěna řízení nesporná a tzv. jiná řízení.

Řízení ve věcech manželských a partnerských nebyla ve stávajícím občanském soudním řádu upravena samostatně, ale existovala pouze v podobě jednotlivých procesních výjimek

(procesních odlišností oproti „klasickému“ průběhu řízení). Právní úprava absentovala, ačkoli pro její existenci svědčily i historické tradice. Zvláštní právní úprava pro řízení ve věcech manželských byla obsažena v § 230 až § 243 zákona č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád. Koncentrace procesních zvláštností řízení ve věcech manželských byla také obsahem dvorského dekretu č. 1595/1819 Sb.z.s., o řízení ve sporných věcech manželských, a nařízení Ministerstva Financí a Českého statistického úřadu č. 283/1897 ř.z., o řízení ve sporných věcech manželských.

Přesné vymezení řízení ve věcech manželských, za něž jsou považována řízení o určení, zda tu manželství je či není, řízení o neplatnost manželství a řízení o rozvod manželství, z hlediska jejich povahy je velmi komplikované. Řízení o určení, zda tu manželství je či není, je považováno za řízení nesporné povahy (především s ohledem na množnost zahájit řízení i bez návrhu dle § 81 platného občanského soudního řádu, vyšetřovací princip pro dokazování dle § 120 odst. 2 platného občanského soudního řádu a materiální vymezení účastenství dle § 94 odst. 1 platného občanského soudního řádu).

Řízení o neplatnost manželství má s ohledem na hmotněprávní úpravu obsaženou v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, dualistický charakter. Ze zákonem stanovených důvodů (§ 11 až § 14 stávající právní úpravy v zákoně o rodině) je možné zahájit řízení o neplatnost manželství i bez návrhu. Z tohoto důvodu se v řízení uplatní vyšetřovací zásada (§ 120 odst. 2 platného občanského soudního řádu) a podřazuje se spíše pod řízení nesporná. Vedle toho je možné prohlásit manželství za neplatné dle § 14 odst. 5, § 15a a § 16 stávajícího zákona o rodině jen na návrh manžela. V těchto případech je třeba se přiklonit k názoru, že jde o řízení sporné povahy, není možné použít ustanovení § 120 odst. 2 stávajícího občanského soudního řádu a platí tedy pravidla pro průběh řízení sporných. I pro toto řízení však zůstává zachováno materiální pojetí účastenství dle § 94 odst. 1 platného občanského soudního řádu. Tento dualismus zachovává i právní úprava v novém občanském zákoníku.

Řízení o rozvod manželství je v kontextu aktuální hmotněprávní i procesněprávní úpravy považováno za řízení sporné. Nicméně aplikace procesních pravidel typických pro řízení sporná vyvolává řadu problémů aplikační praxe, zejména pokud jde o řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu (s domněnkou rozvratu) dle § 24a stávajícího zákona o rodině, kdy řízení je zahajováno žalobou jednoho z manželů, ke které se druhý z manželů připojí, prakticky tedy obě strany stojí na jedné straně „sporu“. Dále pak platí pro řízení o rozvod manželství, a to bez rozdílu, ať již jde o řízení, ve kterém soud projednává rozvod manželství dle § 24, 24a či 24b zákona o rodině, řada procesních výjimek, a to konkrétně:

1. nemožnost vyslovení neúčinnosti doručení (§ 50d odst. 3 občanského soudního řádu),
2. výlučná místní příslušnost (§ 88 písm. a) občanského soudního řádu),
3. nepřipustnost vedlejšího účastenství (§ 93 občanského soudního řádu),
4. obligatorní zastavení řízení v případě zpětvzetí žaloby bez zjišťování názoru žalovaného (§ 96 občanského soudního řádu),
5. povinnost vést manžele ke smíření (§ 100 odst. 2 občanského soudního řádu),
6. obligatorní zastavení řízení v případě smrti účastníka (§ 107 odst. 5 občanského soudního řádu),
7. obligatorní přerušování řízení v případě klidu řízení (§ 110 občanského soudního řádu),

8. nemožnost podat návrh na pokračování řízení při klidu řízení dříve, než po uplynutí lhůty tří měsíců (§ 111 odst. 3 občanského soudního řádu),

9. výslech účastníků není podmíněn souhlasem účastníka a nemá subsidiární povahu (§ 131 občanského soudního řádu),

10. neexistence práva na náhradu nákladů řízení - neaplikace zásady úspěchu ve věci (§ 144 občanského soudního řádu),

11. nemožnost prominutí zmeškání lhůty pro podání odvolání, neaplikace prodloužené tříměsíční lhůty v případě nesprávného poučení (§ 204 občanského soudního řádu),

12. jiný okamžik právní moci rozhodnutí v případě zpětvzetí odvolání (§ 222 občanského soudního řádu),

13. obligatorní zastavení odvolacího řízení v případě zpětvzetí odvolání (§ 222a občanského soudního řádu),

14. nepřípustnost žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost (§ 230 občanského soudního řádu).

Kromě těchto výslovných výjimek ze stávajícího znění občanského soudního řádu je nezbytné také zmínit specifický institut „připojení se k návrhu“, jež neodpovídá charakteru sporného řízení (§ 24a platného zákona o rodině, § 757 nového občanského zákoníku), a určité „přeměny“, k nimž může v rámci řízení docházet z důvodu nutnosti prokazovat příčiny rozvratu manželství, jež nastoupila až v průběhu řízení (tj. např. zpětvzetí připojení se k návrhu dle § 24a stávajícího zákona o rodině), nebo naopak z důvodu nastoupení domněnky rozvratu až v průběhu řízení (splnění podmínek dle § 24a stávajícího zákona o rodině až po zahájení řízení).

Řízení o rozvod manželství s ohledem na výše uvedené není možné považovat za „typicky sporné řízení“. Výše uvedené procesní výjimky, přičemž žádné další nalézací řízení, které by vykazovalo takové množství výjimek, není známo, vedou k závěru, že rozvod manželství je nejen řízením, které kombinuje prvky sporného i nesporného řízení (z výše uvedených výjimek jsou ad 2., 3., 9. a 10. typické pro řízení nesporná), ale vykazuje taková procesní specifika, že si zaslouží právní úpravu samostatnou.

K zařazení do zákona o zvláštních řízeních soudních pak svědčí nejen jeho zvláštní procesní charakter, ale také zájem na jasnosti a přehlednosti právní úpravy. Řízení o rozvod manželství spadá mezi řízení ve věcech manželských a většina výjimek pro tato řízení vymezená stávajícím občanským soudním řádem (výjimky pod bodem 1., 2., 3., 4., 6., 9., 10., 11., 12., 13. a 14) platí pro všechna řízení ve věcech manželských. Striktní oddělení nesporných řízení (neexistence manželství a neplatnost manželství tam, kde je zákon umožňuje zahájit i bez návrhu) od řízení, která kombinují prvky sporného a nesporného řízení (neplatnost na návrh a rozvod), by vedlo k duplicitě právní úpravy, kdy výjimky by musely být normovány jak v občanském soudním řádu, tak v zákonu o zvláštních řízeních soudních.

2.5.1 Průběh řízení

2.5.1.1 Řízení ve věcech manželských a partnerských

2.5.1.1.1 Řízení o povolení uzavřít manželství

K § 363 až 366:

Jedná se z velké míry o přepis stávající právní úpravy. Pro určení místně příslušného soudu se bude aplikovat výkladové pravidlo vymezené v obecné části zákona. Zákon v souladu s ustálenou judikaturou vymezuje, že nezletilý starší 16 let má v řízení procesní způsobilost, kdy toto pravidlo bude dopadat jak na toho účastníka, který hodlá uzavřít manželství, tak toho, s kým má být manželství uzavřeno, pokud by se jednalo o manželství dvou nezletilých. Nově bude mít ten, s kým má být manželství uzavřeno, postavení účastníka řízení. Jedná se o osobu, jejíž práva jsou rozhodnutím soudu ve věci dotčena, jíž je v nesporných řízeních zpravidla postavení účastníka přiznáno.

Soud bude mít povinnost vyslechnout toho, kdo hodlá uzavřít manželství, a toho, s kým má být manželství uzavřeno. Přitom se navrhuje stanovit, aby toho účastníka, který nemá svéprávnost v plném rozsahu, vyslechl soud bez přítomnosti dalších osob, popřípadě pouze za přítomnosti důvěrníka (kterým však nemůže být zákonný zástupce vyslýchaného účastníka ani jiný účastník tohoto řízení), o jehož účast u výsledku účastník, o jehož výslech se jedná, požádá. Pokud by však bylo soudu zřejmé, že přítomností důvěrníka dochází k maření účelu výsledku, bude mít soud v těchto výjimečných případech možnost důvěrníka z přítomnosti u výsledku vyloučit.

2.5.1.1.2 Řízení ve statusových věcech manželských

Obecná ustanovení

K § 367 a 368:

Ustanovení taxativně určuje, která řízení lze považovat pro účely tohoto zákona za řízení ve statusových věcech manželských a určuje jako meritorní formu rozhodnutí pro všechna tato řízení rozsudek.

Řízení o určení, zda tu manželství je či není, a o neplatnost manželství

K § 369:

Jedná se o přepis stávající právní úpravy.

K § 370:

Způsob zahájení řízení o určení, zda tu manželství je či není, a řízení o neplatnost manželství vymezuje nový občanský zákoník. V případech, kdy má být manželství prohlášeno za neplatné z důvodu, že byl projev vůle o vstupu do manželství učiněn pod nátlakem spočívajícím v užití násilí nebo vyhrožováním násilím, nebo byl učiněn v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo o povaze sňatečného právního jednání (§ 684 nového občanského zákoníku), je možné zahájit řízení jen na návrh manžela. Hmotné právo tedy vymezuje aktivní věcnou legitimaci pouze ve prospěch toho, kdo uzavřel manželství, jehož neplatnost má být deklarována. Pokud návrh na prohlášení manželství za neplatné podá někdo jiný než manžel, soud takové podání bez jednání odmítne. Taková právní úprava také koresponduje s

materiálním pojetím účastenství, které v řízení ve věcech manželství staví nová právní úprava najisto.

Pro řízení dle odstavce prvního nebyl v právní úpravě vyjasněn přístup k dokazování. Řízení bylo možné zahájit pouze na návrh, ustanovení § 120 odst. 2 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, nebylo možné tedy aplikovat, nicméně současně platilo, že na druhově stejné řízení, řízení o neplatnost manželství, jež bylo možné zahájit i bez návrhu, se ustanovení § 120 odst. 2 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, vztahovalo. Nová právní úprava tedy staví najisto, že soudy mohou v řízení o neplatnost manželství, jež je možné dle nového občanského zákoníku a odstavce prvního zahájit jen na návrh, provést důkazy, které účastníci nenavrhlí, pouze za podmínek, které platí pro dokazování ve sporných řízeních, a dále mohou soudy vyšetřovat jen skutečnosti, jež zakládají důvod neplatnosti nebo neexistence manželství, pro něž je možné řízení zahájit i z úřední povinnosti. Pro odvolací řízení platí princip neúplné apelace s výhradou možnosti vyšetřovat důvody, pro něž by mohlo být manželství prohlášeno za neplatné nebo neexistující i bez návrhu.

K § 371:

Účastenství je založeno na materiálním pojetí účastenství. Odpovídá také stávající právní úpravě obsažené v § 94 odst. 1 platného občanského soudního řádu. Definice účastníků řízení bude aplikována na všechna řízení dle tohoto oddílu, tedy jak v případě rozvodu manželství, tak v případě řízení o neplatnost manželství nebo v případě řízení, zda tu manželství je či není (zdánlivé manželství). Vzhledem k tomu, že v případě zdánlivého manželství jde o manželství neexistující, pod definicí účastníků se zde rozumí osoby, které učinily prohlášení o vstupu do manželství (jelikož manželství nevzniklo, nejde o manžele), i když návrh zákona i pro tento typ řízení definuje účastníky jako manžele.

K § 372:

Právní úprava vychází ze stávající právní úpravy v § 107 odst. 5 platného občanského soudního řádu. Tato procesní úprava však nereaguje na hmotněprávní úpravu, jež i v platném zákonu o rodině zakotvuje možnost prohlásit manželství za neplatné i v případě, že jeden z manželů zemřel. Nová právní úprava upřesňuje, že v případě úmrtí navrhovatele nebo druhého účastníka řízení pokračuje soud v řízení s opatrovníkem, kterého zemřelému jmenuje.

K § 373:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 50d odst. 3 občanského soudního řádu.

K § 374:

Jde o procesní reflexi hmotněprávní úpravy v § 679 odst. 1 nového občanského zákoníku, dle níž má soud neprodleně po určení, že zde manželství není, právně ošetřit vztahy mezi zdánlivými manžely, pokud jde o společné dítě. Soud, který rozhoduje o určení, zda tu manželství je, nemusí být také příslušným k rozhodnutí o otcovství ke společnému dítěti. Nová právní úprava proto soudu, který zdánlivost manželství deklaroval, ukládá povinnost předat věc soudu příslušnému k řízení o určení otcovství, aby mohlo být řízení o určení otcovství zahájeno z moci úřední (ex officio) ihned po předání věci.

K § 375:

Nová právní úprava zavádí sankci za nedostavení se navrhovatele k jednání. Následek vychází ze společenského zájmu na zachování manželství. Z nedostavení se navrhovatele bez

řádné a včasné omluvy je dovozován nezájem navrhovatele na pokračování v řízení a soud řízení usnesením zastaví. Toto ustanovení bude mít při aplikaci přednost před ustanovením § 110 občanského soudního řádu o klidu řízení.

K § 376:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 204 občanského soudního řádu. Pro rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o tom, že tu manželství je či není nebo o neplatnosti manželství, platí i v případě, kdy rozsudek neobsahoval poučení o odvolání, o lhůtě nebo o soudu, u něhož se podává, nebo kdy obsahoval poučení, že odvolání je nepřipustné, lhůta pro odvolání patnácti dnů od doručení. Prominutí této lhůty není přípustné.

K § 377:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 222 občanského soudního řádu.

K § 378:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 231 občanského soudního řádu.

Řízení o rozvod manželství

Řízení o rozvod manželství se nově potvrzuje jako zvláštní řízení, které spojuje prvky sporného a nesporného řízení, respektive vykazuje výrazné procesní odlišnosti oproti řízením, v nichž se postupuje dle občanského soudního řádu. Právní úprava řízení předpokládá použití obecné části zákona, z něž se použití některých ustanovení vylučuje. Další procesní výjimky jsou soustředěny dále do tohoto oddílu. Oproti stávající právní úpravě je právní úprava koncentrována a namísto čtrnácti procesních výjimek z pravidel platných pro řízení sporná vychází právní úprava ze čtyř výjimek z pravidel platných pro řízení sporná.

Právní úprava je rovněž koncipována tak, aby umožňovala překlápění řízení o rozvod manželství z režimu rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu, který je někdy považován za období řízení nesporného, do režimu rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu, který se řídí občanským soudním řádem s procesními odchylkami v tomto zákoně soustředěnými v obecné i zvláštní části.

K § 379:

Místní příslušnost pro řízení o rozvod manželství je založena stejně jako za stávající právní úpravy v § 88 písm. a) platného občanského soudního řádu.

K § 380:

Nová právní úprava zavádí materiální pojetí účastníků řízení a staví tak řízení o rozvod manželství na roveň řízení o neplatnost manželství a řízení o určení, zda tu manželství je či není, u nichž bylo materiální pojetí účastníků dáno již za stávající právní úpravy v § 94 odst. 1 občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Nová právní úprava proto procesně zjednodušuje situaci, kdy podá návrh na zahájení řízení o rozvod manželství někdo jiný, než kdo manželství uzavřel. Nově nebude třeba návrh zamítat pro nedostatek věcné legitimace, ale bude možné jej bez jednání procesním rozhodnutím odmítnout.

Rovněž tak nová právní úprava navrácí pro řízení o rozvod manželství vhodnější označení podání, kterým je řízení zahajováno, jako návrh na zahájení řízení a upřesňuje, že řízení je možné zahájit i společným návrhem obou manželů. Půjde o případy, kdy oba manželé jsou na rozvodu manželství dohodnuti, a návrh na zahájení řízení obsahuje podpis obou manželů. V budoucnu tak odpadne zbytečný krok, který vyžadovala aktuální právní úprava, a to oprava

návrhu podaného oběma manžely na návrh podaný jedním z nich, ke kterému se druhý z manželů připojí. Navrhovatelé nebudou nuceni tak, jak tomu bylo doposud, uměle se stavět do role žalobce a žalovaného, ačkoli chtěli řízení o rozvod iniciovat oba.

Podá-li návrh jeden z manželů a druhý se k němu připojí, bude soud v řízení postupovat, jako by bylo řízení zahájeno návrhem společným. To bude mít význam především pro zpětvzetí návrhu a možnost podání odvolání. Tato právní úprava reaguje na charakter rozvodového řízení jako tzv. iudicia duplex, řízení, ve kterém postavení navrhovatele není dáno aktivní věcnou legitimací svědčící pouze jemu, ale předstížením druhého z účastníků, jemuž by aktivní věcná legitimace svědčila také. Připojení se k návrhu je možné až do vyhlášení rozhodnutí odvolat. S ohledem na společenský význam institutu manželství je nezbytné dát i účastníku, který se k návrhu připojil, možnost připojení se k návrhu odvolat. Bude-li připojení odvoláno, bude soud v řízení právní úpravu vztahující se k navrhovateli nadále aplikovat pouze na toho manžela, který návrh na zahájení řízení podal.

K § 381:

Zakládá se materiální pojetí účastníků pro řízení o rozvod manželství. Na místo aktuální právní úpravy, jež toto pojetí obsahuje pouze pro neexistenci a neplatnost manželství, respektive řízení o nich, nová právní úprava s ohledem na povahu řízení vymezuje, že účastníky nemohou být jiní účastníci než manželé, kteří usilují o rozvod.

K § 382:

Jedná se o přepis stávající právní úpravy v § 107 odst. 5 občanského soudního řádu.

K § 383:

Právní úprava zpřesňuje podmínky, za nichž je možné zastavit řízení v případě zpětvzetí návrhu na zahájení řízení. S ohledem na charakter řízení jako tzv. iudicia duplex, kdy je možné řízení zahájit na návrh kterékoli z potenciálních účastníků, a praxi, ve které se nezdá za současné právní úpravy stávalo zastavení řízení zbytečným mezikrokem (původní žalobce vzal žalobu zpět, nesouhlas žalovaného nebyl relevantní a řízení o rozvod bylo vzápětí zahájeno žalobou původního žalovaného), zavádí nová právní úprava jako podmínku zastavení řízení o rozvod manželství v případě zpětvzetí návrhu nevyjádření kvalifikovaného nesouhlasu druhým z účastníků. Dále se objasňuje, jaký bude postup soudu v případě, že bylo řízení zahájeno společným návrhem obou manželů a jeden z nich projevil vůli vzít návrh na zahájení řízení zpět. V takovém případě bude soud v řízení nadále postupovat jako s navrhovatelem pouze s tím z manželů, který návrh na zahájení řízení zpět nevezal.

K § 384:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 50d odst. 3 občanského soudního řádu.

K § 385:

S ohledem na nejednotný výklad aplikace ustanovení § 115a občanského soudního řádu staví nová právní úprava najisto, že řízení o rozvod manželství není možné vést bez nařízení jednání k projednání věci samé. S ohledem na společenský význam institutu manželství, povinnost soudu usilovat o smíření manželů a vést je k odstranění příčin rozvratu je soud povinen účastníky předvolat k jednání a provést jejich výsledky. Od výsledku účastníků však soud může upustit, a to v tom případě, kdy by provedení tohoto výsledku bylo spojeno s velkými obtížemi.

K § 386:

Pro řízení platí zásada projednací s modifikací týkající se zájmů nezletilých dětí účastníků řízení. K zájmům nezletilých dětí musí soud přihlídnout v řízení z úřední povinnosti, protože mu tak ukládá hmotněprávní úprava obsažená v § 755 odst. 2 nového občanského zákoníku, která rovněž zakládá povinnost provést vyšetřování zájmů dítěte u soudem jmenovaného opatrovníka, kterým je zpravidla orgán sociálně právní ochrany dětí. Jiné účastníky nenavržené důkazy může soud provést, vyjde-li taková potřeba v řízení najevo. Pro řízení o rozvod manželství není třeba, aby takový důkazní prostředek vyplýval z obsahu spisu.

K § 387:

Obdobně jako v případě řízení o určení, zda tu manželství je či není, se zavádí sankce pro navrhovatele za nedostavení se k jednání. Protože řízení však může být zahájeno v případě zastavení okamžitě na návrh druhého z manželů, zavádí nová právní úprava nemožnost zastavení řízení, pokud druhý z manželů prohlásí, že na projednání rozvodu manželství trvá.

K § 388:

Jedná se o přepis stávající právní úpravy v § 111 odst. 3 občanského soudního řádu.

K § 389:

Jedná se o reflexi aktuální praxe soudů, kdy tyto o možnosti přijmout zpět dřívější přijetí poučují. S ohledem na veřejnoprávní charakter procesního práva se praxe soudů sjednocuje a poučení se nově zakotvuje jako obligatorní náležitost rozsudku.

K § 390:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 204 občanského soudního řádu. Pro rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o tom, že tu manželství je či není nebo o neplatnosti manželství, platí i v případě, kdy rozsudek neobsahoval poučení o odvolání, o lhůtě nebo o soudu, u něhož se podává, nebo kdy obsahoval poučení, že odvolání je nepřipustné, lhůta pro odvolání patnácti dnů od doručení. Prominutí této lhůty není přípustné.

K § 391:

V případě, že byl podán společný návrh manželů na rozvod manželství, není důvodné, aby byla založena přípustnost odvolání v dané věci. V aktuální praxi jsou za existence současné právní úpravy obvyklé i situace, kdy jeden z manželů, ač se k návrhu připojí, podává do rozsudku o rozvodu manželství odvolání. Nová právní úprava proto staví najisto, že v případě vyhovění společnému návrhu, za který se považuje i situace, kdy se v průběhu řízení druhý z manželů k návrhu připojí, není odvolání přípustné.

K § 392:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 222 občanského soudního řádu.

K § 393:

Právní úprava reflektuje projednací zásadu s prvky vyšetřovací zásady, pokud jde o zájmy nezletilých dětí, zavedenou i v odvolacím řízení.

K § 394:

Jde o přepis stávající právní úpravy v § 231 občanského soudního řádu.

2.5.1.1.3 Řízení ve statusových věcech partnerských

K § 395:

Pro řízení ve věcech partnerských platí v aktuální právní úpravě řada stejných procesních výjimek jako pro řízení ve věcech manželských. Dále pak aktuální právní úprava u některých institutů mlčí a jejich aplikace, jež je vyloučena pro řízení ve věcech manželských, je pro řízení ve věcech partnerských sporná. Nová právní úprava proto řízení ve věcech partnerských, na něž se vztahuje zákon o zvláštních řízeních soudních, výslovně vymezuje a dále jednoznačně uvádí, že se pro řízení přiměřeně použijí ustanovení o řízení ve věcech manželských. Při aplikaci bude nutné reflektovat rozdíly mezi institutem manželství a registrovaného partnerství a jejich společné rysy. V úvahu tak nebude přicházet např. aplikace § 375, protože zákon soudu v řízení ve věcech partnerských neukládá povinnost zjišťovat zájmy nezletilých dětí; naproti tomu společný návrh na zrušení partnerství bude možné podat bez výhrad.

2.5.1.2 Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

K § 396:

Nová právní úprava místní příslušnosti k nařízení předběžného opatření ve věcech domácího násilí vychází z aktuální koncepce předběžného opatření dle § 76b stávajícího občanského soudního řádu. Pro nařízení předběžného opatření je místně příslušný obecný soud navrhovatele, neboť situace předpokládá rychlý zásah a lze předpokládat, že navrhovatel má k soudu, který tato kritéria naplňuje, nejbližší.

K § 397:

Předběžné opatření je možné nařídit jen na návrh. S ohledem na aplikaci ustanovení obecné části zákona se pro nařízení předběžného opatření nevyžaduje jistota.

K § 398:

Ustanovení vychází z obecných požadavků na náležitosti, které návrh na nařízení předběžného opatření musí splňovat. S ohledem na povahu opatření je nezbytné, aby návrh obsahoval skutečnosti, jež dle hmotného práva podmiňují poskytnutí soudní ochrany. S ohledem na problémy aplikační praxe nová právní úprava vymezuje, že v případě, kdy návrh neobsahuje všechny náležitosti a tyto nedostatky znemožňují o něm rozhodnout, je možné poskytnout navrhovateli možnost opravení návrhu, nikoli však postupem dle § 43 občanského soudního řádu. Soudu se poskytuje možnost uvážení, zda je možné navrhovatele ve lhůtě stanovené pro rozhodnutí vyzvat k doplnění návrh, např. v úvahu přichází telefonické vyzvání nebo vyzvání prostřednictvím veřejné datové sítě. Pokud není možné navrhovatele vyzvat, nebo navrhovatel ve lhůtě čtyřiceti osmi hodin na výzvu soudu nereaguje, soud návrh na nařízení předběžného opatření odmítne.

K § 399:

Nová právní úprava nově zavádí pro účastníka, proti němuž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje, pojem odpůrce. Jedná se o pojem, který české civilně procesní právo zná z právní úpravy účinné do 31. 12. 2000, který se pro předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí objevoval i v praxi některých soudů. Dále pak nová právní úprava vymezuje podmínky, za nichž je možné, aby návrh na nařízení předběžného opatření podala osoba, která není plně svéprávná. Za současné právní úpravy znemožňovala podání návrhu povinnost ustanovit této osobě v případech, kdy návrh směřoval proti zákonnému

zástupci tohoto účastníka, kolizního opatrovníka. Nová právní úprava proto vylučuje povinnost soudu jmenovat v těchto naléhavých případech kolizního opatrovníka, a umožňuje podat návrh osobě, jež není plně svéprávná buď prostřednictvím zákonného zástupce (bude přicházet v úvahu zejména v situacích, kdy je domácí násilí pácháno na nezletilém a jeho rodiči druhým rodičem), nebo prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností (předpokládá se aktivita orgánů sociálně-právní ochrany dětí), nebo prostřednictvím advokáta, kterého k tomu zmocní sám nezletilý. Při platnosti plné moci bude soud posuzovat rozumovou a volní vyspělost nezletilého k tomuto úkonu. Zletilému, jehož svéprávnost byla pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření omezena, se v případě, že domácí násilí je pácháno osobou jeho opatrovníka, nově nabízí možnost podat návrh prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Po vyhovění návrhu bude soud postupovat tak, že jmenuje navrhovateli opatrovníka. To nebude platit pro nezletilého staršího 16 let, protože ten může v řízení jednat samostatně.

K § 400:

Pro rozhodnutí se zachovává stávající pořádková lhůta čtyřiceti osmi hodin od podání návrhu. K rozhodnutí o návrhu se nenařizuje jednání.

K § 401:

S ohledem na stručnost hmotněprávní úpravy a význam institutu se zachovává demonstrativní výčet povinností, které se odpůrci předběžným opatřením ukládají. Náležitostí předběžného opatření je i poučení odpůrce o právu odnést si věci ze společného obydlí při provádění výkonu předběžného opatření a nově také poučení navrhovatele o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé a jeho účincích na vykonatelnost předběžného opatření.

K § 402

Toto ustanovení upravuje jmenování opatrovníka navrhovateli, který není způsobilý v řízení jednat samostatně. K podání návrhu je navrhovatel oprávněn prostřednictvím v zákonu uvedených osob, pro podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé se vyžaduje jmenování opatrovníka. Proti usnesení o jmenování opatrovníka není s ohledem na dobu trvání předběžného opatření, v níž je třeba návrh na zahájení řízení podat, odvolání přípustné.

K § 403:

S ohledem na nezbytnost co neúčinnější ochrany se zachovává vykonatelnost předběžného opatření okamžikem vydání.

K § 404:

Obdobně jako za stávající právní úpravy se zachovává délka trvání předběžného opatření jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Nová právní úprava zpřesňuje vzájemný vztah předběžného opatření a vykázání dle jiného právního předpisu, kdy za současného stavu nebylo zřejmé, kterým okamžikem počíná běžet doba trvání předběžného opatření, respektive jaký vliv má nabytí vykonatelnosti předběžného opatření na dobu trvání vykázání podle jiného právního předpisu. Pokud v okamžiku nabytí vykonatelnosti ještě vykázání trvá, bude předběžné opatření trvat jeden měsíc plus odpovídající počet dní, které neuběhly od vykázání do nabytí vykonatelnosti předběžného opatření.

K § 405:

Pro zachování účinného poskytnutí ochrany proti domácímu násilí se ukládá soudu prvního stupně předat věc odvolacímu soudu do patnácti dnů od podání odvolání. Odvolací soud je povinen o odvolání rozhodnout do sedmi dnů od předložení věci soudem prvního stupně.

K § 406:

V průběhu doby trvání nařízeného předběžného opatření může navrhovatel podat návrh na prodloužení doby trvání. Toto ustanovení reaguje na skutečnost, že předběžné opatření trvá pouze jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Pokud se tedy navrhovatel bude cítit i nadále ohrožen, může navrhnout soudu, aby trvání předběžného opatření prodloužil. Současně se stanoví, že v případě, kdy je podán návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření a doba trvání samotného předběžného opatření by v průběhu řízení uplynula, prodlužuje se doba trvání předběžného opatření, a to do doby, než soud o návrhu na prodloužení doby trvání rozhodne.

K § 407:

K rozhodnutí o prodloužení doby trvání nařídí soud zpravidla jednání. Jednání by mělo být nařízeno tak, aby soud mohl rozhodnout do dvou měsíců ode dne podání návrhu na prodloužení doby trvání předběžného opatření. Jelikož je nezbytné rozhodnout v této lhůtě, je normováno, že ustanovení občanského soudního řádu upravující čas k přípravě před jednáním se nepoužije. Samotný zákon požaduje, aby předvolání k jednání bylo doručeno nejméně tři dny přede dnem konání jednání.

Při rozhodování by soud měl vzít v úvahu zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření. Soud by pak měl vzít v úvahu i další rozhodné okolnosti, které jsou pro rozhodnutí důležité. Jednou z těchto okolností by měla být i otázka případných dalších probíhajících řízení mezi účastníky, zejména řízení, která by měla vést k trvalému řešení společného soužití účastníků.

K § 408:

I k rozhodnutí o návrhu na prodloužení předběžného opatření je stanovena lhůta, neboť v případě rozhodování o domácím násilí dochází k zasahování do práv jedince a je nezbytné trvat na tom, aby bylo rozhodováno co nejrychleji a doba nejistoty tak byla co nejkratší. Soud je podle tohoto ustanovení povinen rozhodnout do 2 měsíců ode dne podání návrhu. Tato lhůta by měla být dostatečnou k nařízení jednání a provedení důkazů ke zjištění, zda jsou naplněny důvody pro rozhodnutí o prodloužení doby předběžného opatření.

Jelikož rozhodnutím o prodloužení doby trvání předběžného opatření je zásadním způsobem zasahováno do práv člověka, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen na dobu nezbytně nutnou. Soud by tak měl vždy vážit, po jakou dobu předběžné opatření prodlouží. Pokud navrhovatel neprokáže své majetkové či jiné poměry, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen z důvodů zvláštního zřetele hodných. Těmito důvody pak může být zejména sociální situace navrhovatele či osob ohrožených domácím násilím.

K § 409:

Nově se navrhuje pevně stanovit, kdy zanikne prodloužené předběžné opatření, lhůty stanovené v tomto ustanovení jsou maximální, tedy soud nemůže stanovit lhůtu delší.

K § 410:

Shodně jako lze požadovat prodloužení doby trvání předběžného opatření, je možné žádat také zrušení tohoto rozhodnutí. Soud o zrušení rozhodnutí může rozhodnout pouze na návrh. Řízení o zrušení předběžného opatření bude probíhat shodně jako řízení o prodloužení doby trvání předběžného opatření. Soud tedy nařídí zpravidla jednání. Jednání by také mělo být nařízeno tak, aby soud mohl rozhodnout do dvou měsíců ode dne podání návrhu a i v tomto případě je normováno, že ustanovení občanského soudního řádu upravující čas k přípravě před jednáním se nepoužije. Předvolání k jednání musí být doručeno nejméně tři dny přede dnem konání jednání. I v tomto řízení by soud měl vzít v úvahu zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření. Soud by pak měl vzít v úvahu i další rozhodné okolnosti.

2.5.1.3 Řízení o určení a popření rodičovství

2.5.1.3.1 Určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů

K § 411 a 412:

Řízení o určení a popření rodičovství, které je nově řízením plně nesporné povahy, je rozděleno do dvou oddílů. V prvním oddílu je regulováno řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, které není klasickým řízením ve věci samé a soud v něm nevydává žádné meritorní rozhodnutí. Právní úprava tohoto řízení je však vyžadována právní úpravou hmotněprávní. Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů vychází ze stávající právní úpravy. Nově se upravuje místní příslušnost dle příslušnosti pro řízení o určení otcovství podle druhého oddílu, tj. obecný soud dítěte, a také se v nové právní úpravě upouští od obligatorního jmenování opatrovníka pro podání návrhu na určení otcovství, kdy tato právní úprava působila obtíže při výslovném nesouhlasu matky s vedením paternitního řízení. Jmenování opatrovníka bude proto nadále na zvážení soudu.

Nová právní úprava dále reflektuje hmotněprávní úpravu v ustanovení § 777 nového občanského zákoníku. Pro případy, kdy je i přes trvající manželství matky zřejmé, že manžel není otcem dítěte, a jsou splněny další předpoklady vyžadované hmotněprávní úpravou (probíhající řízení o rozvod manželství nebo neplatnost nebo zánik manželství rozvodem, od kterého ještě neuplynula potřebná lhůta), zavádí nová právní úprava zjednodušené řízení o určení otcovství. Podmínkou určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů dle tohoto ustanovení je však pravomocné vyhovění návrhu na rozvod manželství nebo pravomocné prohlášení manželství za neplatné.

2.5.1.3.2 Řízení o určení a popření otcovství

K § 413:

Místní příslušnost pro řízení se nově určuje podle dítěte. Pro určení obecného soudu dítěte se aplikují pravidla vymezené v obecné části zákona. Tato koncepce místní příslušnosti více reflektuje zájem dítěte na určení rodičovství. Dále se zavádí alternativní pravidla pro případ, že nebudou dány relevantní skutečnosti pro určení obecného soudu dítěte. V takovém případě bude pro řízení místně příslušný obecný soud matky.

K § 414:

Řízení je možné zahájit jen na návrh. Výjimkou je zahájení řízení o určení otcovství ke společnému dítěti muže a ženy, jejichž manželství bylo určeno jako neexistentní. Povinnost soudu postavit najisto vztahy mezi nimi a dítětem, jehož otcovství by jinak bylo určeno první domněnkou, požaduje hmotněprávní úprava v § 679 nového občanského zákoníku. Procesní postup soudu, který určil, že manželství zde není, je regulován v § 363.

K § 415:

V souladu s hmotněprávní úpravou v § 793 nového občanského zákoníku se v procesní úpravě zdůrazňuje, že řízení o popření otcovství je možné za zákonem stanovených podmínek zahájit i bez návrhu.

K § 416:

Nová právní úprava odstraňuje nedostatek aktuální právní úpravy, podle níž nemělo dítě, o jehož rodičovství šlo, zaručeno postavení účastníka řízení. Účastníky řízení jsou dále biologická matka dítěte a muž, jehož otcovství má být určeno nebo popřeno. Nesporný charakter řízení nevylučuje, aby takových mužů v řízení bylo více, pokud matka v době rozhodné souložila s více muži. Dále se zpřesňuje procesní přístup k výjimce zavedené hmotněprávní úpravou, dle níž je možné určit otcovství i proti zemřelému otci. Účastníkem řízení bude i přes nedostatek procesněprávní subjektivity zemřelý domnělý otec, soudem jmenovaný opatrovník bude v řízení vystupovat pouze jako zástupce. Řízení představuje výjimku z obecných pravidel civilně procesního řízení, ve kterém nemůže být meritorně rozhodnuto, nejsou-li dány všechny procesní podmínky.

K § 417:

Právní úprava procesního nástupnictví vychází z hmotněprávní úpravy a vymezuje postup soudu v případě, že návrhovač nebo domnělý otec v průběhu řízení zemře. Hmotné právo zde umožňuje vést řízení, i když účastník řízení zemřel a vstup právního nástupce je vyloučen z povahy věci. Zemře-li v průběhu řízení návrhovač, bude soud v řízení pokračovat, pokud projeví zájem na pokračování v řízení další k návrhu oprávněná osoba. Byl-li návrhovačem domnělý otec, mohou v řízení pokračovat, projeví-li zájem pokračovat matka a dítě. Pouze v případě, že v průběhu řízení zahájeného jinou osobou zemřel domnělý otec, soud řízení nikdy nezastaví, ale pokračuje v řízení se zemřelým zastoupeným k tomuto účelu jmenovaným opatrovníkem.

K § 418:

Jde o přepis stávající právní úpravy. Ze spojení řízení jsou vyloučeny případy určování otcovství souhlasným prohlášením rodičů. Ke spojení řízení dále nedojde, byť tak není výslovně stanoveno, v řízeních s mezinárodním prvkem, pokud by české soudy neměly pravomoc rozhodovat všechna řízení, která by jinak měla být spojena. Půjde například o případ, kdy je dána pravomoc českých soudů rozhodovat o určení otcovství a o výchově, ale již nemají pravomoc rozhodovat o výživném.

K § 419 a 420:

S ohledem na statusový charakter rozhodnutí ve věci se v meritu rozhoduje rozsudkem. Odpovídá to i stávající právní úpravě.

Určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů zakládá překážku věci rozsouzené, proto je nezbytné řízení o určení otcovství k témuž dítěti zastavit, pokud k prohlášení dojde.

K § 421:

Právní úprava navazuje na hmotněprávní úpravu (§ 792 nového občanského zákoníku) a zpřesňuje podmínky, za nichž soud může prominout zmeškání popěrné lhůty. Jestliže je návrh na popření otcovství podán po uplynutí lhůty stanovené novým občanským zákoníkem, soud může, jestliže je to v zájmu dítěte a veřejného pořádku, i bez návrhu prominout zmeškání popěrné lhůty.

2.5.1.3.3 Řízení o určení a popření mateřství

K § 422:

V úvahu přichází i řízení o určení a popření mateřství, byť těch nelze předpokládat větší množství. Právní úprava vychází ze subsidiárního použití ustanovení o určení a popření otcovství.

2.5.1.4 Řízení ve věcech osvojení

2.5.1.4.1 Řízení ve věcech osvojení nezletilého

K § 423:

Právní úprava osvojení doznala v novém občanském zákoníku více změn než např. právo manželské. Nová procesní úprava reaguje na hmotněprávní úpravu a zavádí řízení ve věcech osvojení jako nové souhrnné řízení, ve kterém budou probíhat samostatná řízení dílčí, zejména pak řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení a řízení o osvojení. Tato právní úprava vychází ze zásady zákonného soudu a soudce, kdy trvání příslušnosti bude založeno prvním návrhem na zahájení řízení ve věcech osvojení. Řízení ve věcech osvojení bude obdobou řízení ve věcech péče soudu o nezletilé a povede se o něm jeden spis, jenž bude obsahovat dílčí spisy pro jednotlivá řízení. Spis bude možné založit již prohlášením o udělení souhlasu k osvojení, následně budou prováděna řízení o předání dítěte do preadopční péče, řízení o osvojitelnosti, bude-li jej třeba, řízení o osvojení. Ve věcech osvojení bude s ohledem na hmotněprávní úpravu rozhodováno také o návrhu rodičů, kteří dali souhlas s osvojením, na vydání dítěte (o tomto tedy nebude rozhodováno v řízení ve věcech péče o nezletilé), o utajení osvojení a o nařízení dohledu nad úspěšností osvojení.

K § 424:

Místně příslušný k řízení je obecný soud osvojence. Je-li osvojenec nezletilé dítě, při určení obecného soudu je třeba vycházet z výkladového pravidla v obecné části zákona.

K § 425:

Řízení o osvojení je řízením návrhovým. I bez návrhu je možné rozhodnout pouze o odtajnění osvojení, a to za podmínky, že to odůvodňuje velmi závažná situace ohrožující osvojené dítě na životě nebo na zdraví. A dále je možné bez návrhu nařídít nad osvojitelem a osvojencem dohled na dobu nezbytně nutnou, pokud to odůvodňují okolnosti případu.

K § 426:

Právní úprava zpřesňuje postup soudu v případě, že není k návrhu na osvojení dítěte z ciziny nebo do ciziny doloženo rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci o souhlasu s osvojením. Není-li rozhodnutí doloženo, soud řízení zastaví.

K § 427:

Ustanovení o účastenství se vztahuje na řízení ve věcech osvojení obecně. Je zřejmé, že někteří účastníci musí být v každém řízení, které do řízení ve věcech osvojení spadá; účastenství jiných závisí na konkrétních projednávaných okolnostech. Účastníkem řízení bude vždy osvojenec a je-li ho třeba, pak také zákonný zástupce osvojence. Osvojitel bude účastníkem řízení s výjimkou řízení o tom, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení. Rodiče osvojence budou účastníky řízení, pokud nebude jejich účastenství zákonem vyloučeno. Bude-li třeba pro osvojení také souhlasu manžela osvojitele, přiznává zákon i tomuto postavení účastníka řízení.

Nezletilý rodič starší 16 let má pro řízení plnou procesní způsobilost. Přiznání procesní způsobilosti nad rámec svéprávnosti vyplývalo již ze stávající právní úpravy a je odůvodněno zvláštní povahou řízení ve věcech osvojení.

K § 428:

Právo vyjádřit souhlas s osvojením je nezadatelným právem rodiče. Proto je nezbytné postavení rodičů osvojence věnovat zvláštní pozornost a vyloučit jejich účast na řízení jen tam, kde to vyplývá z výslovného projevu jejich vůle nebo kde by realizace jejich účasti byla s přihlédnutím ke všem okolnostem nemožná. Rodič osvojence není účastníkem řízení ve věcech osvojení, pokud byl zbaven rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas k osvojení, nebo pokud jeho svéprávnost byla ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena. S rodičem, na kterého nedopadají tyto výjimky, je soud povinen jednat jako s účastníkem řízení do doby, než nabude právní moci rozsudek deklarující, že není třeba jeho souhlasu k osvojení, nebo do okamžiku, kdy rodič udělí souhlas k osvojení. Pokud udělí souhlas k osvojení až v průběhu řízení o osvojení, soud bude i nadále jednat s rodičem jako s účastníkem řízení. Lze předpokládat, že takový souhlas je udělen ve vztahu ke konkrétnímu osvojiteli a rodič jako účastník řízení bude informován o jeho výsledku.

K § 429:

Právo dítěte znát svůj původ i práva biologických rodičů musí být v řízení stále reflektována. Rodič má podle hmotněprávní úpravy právo svůj souhlas s osvojením odvolat. V případě, že byl dle hmotného práva souhlas odvolán účinně, soud je povinen s rodičem osvojence opětovně jednat jako s účastníkem. Byl-li rodičem, který udělil souhlas k osvojení, podán návrh na vydání dítěte, rozhodne soud nejprve o tomto návrhu. V této části řízení budou mít rodiče postavení účastníků. Je-li návrh zamítnut, bude soud v řízení pokračovat bez jejich účasti. Soud je dále povinen s rodičem opětovně jednat jako s účastníkem, jestliže bylo změněno rozhodnutí, že není třeba jeho souhlasu k osvojení, bylo-li změněno nebo zrušeno rozhodnutí o omezení svéprávnosti tohoto rodiče ve věci udělení souhlasu k osvojení, nebo byl-li tento rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a tato odpovědnost mu byla znovu přiznána, anebo bylo-li mu přiznáno alespoň právo dát souhlas k osvojení.

K § 430:

S ohledem na to, že k osvojení dětí dochází za součinnosti s orgány sociálně-právní ochrany dětí, vymezuje právní úprava, že tyto budou zpravidla také v postavení opatrovníka osvojence. Z důvodu zamezení kolize zájmů by však opatrovníkem neměl být ten orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení. Pokud byl takový orgán sociálně-právní ochrany dětí jmenován, stanoví se, že soud má na návrh jmenovat opatrovníka jiného.

K § 431:

Právní úprava stanovuje, že o osvojitelnosti, osvojení a o dohledu se rozhoduje rozsudkem, v jiných věcech se rozhoduje v řízení ve věcech osvojení usnesením.

K § 432:

Hmotněprávní úprava nově vymezuje soud jako orgán, který přijímá prohlášení o souhlasu s osvojením. Právní úprava proto stanoví postup pro přijetí takového prohlášení. Pojmout prohlášení do protokolu může soud pouze, pokud byl rodič náležitě poučen o podstatě a důsledcích prohlášení a o podmínkách odvolání souhlasu s osvojením. Prohlášení je možné učinit u kteréhokoli soudu, ten je pak povinen jej postoupit soudu příslušnému pro řízení ve věcech osvojení nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Není-li možné při přijetí prohlášení určit obecný soud osvojence, musí soud, aby bylo možné učinit ve věci osvojení dítěte, jehož se prohlášení týká, oznámit udělení souhlasu k osvojení orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve svém obvodu. Pro odvolání souhlasu platí stejný postup.

K § 433:

Soud je povinen vyslechnout ve věci osvojení rodiče osvojence. S ohledem na to, že se řízení může rozpadat na několik dílčích řízení, není nezbytné vyslýchat rodiče osvojence v každém z dílčích řízení, ale postačí, pokud budou v průběhu řízení ve věcech osvojení vyslechnuti alespoň jednou. Od výsledku rodičů dítěte je možné upustit, jen pokud rodič není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, pokud jde o rodiče neznámého pobytu, anebo v případech, kdy rodič není účastníkem řízení, neboť byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení, nebo byla jeho svéprávnost ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena. V řízení soud vyslechne také manžela osvojence.

K § 434:

Hmotněprávní úprava rozeznává vedle možnosti předat dítě do preadopční péče, také možnost předat osvojované dítě do péče budoucího osvojitele ihned poté, co dali rodiče souhlas nebo to zdravotní stav dítěte dovolí (§ 823 nového občanského zákoníku). Právní úprava zpřesňuje, že i pro rozhodnutí o předání do této péče je nezbytné zjišťovat osobnost a zdravotní stav osvojitele i jeho sociální prostředí, zvláště bydlení a domácnost, jakož i schopnost osvojitele pečovat o dítě a pohnutky osvojitele k osvojení, osobnost a zdravotní stav dítěte, sociální prostředí, ze kterého dítě pochází, jakož i jeho statusová práva, etnické, náboženské a kulturní prostředí dítěte a osvojitele, tj. skutečnosti, které soud vyšetřuje pro rozhodnutí o předání do preadopční péče.

K § 435:

Pro udělení souhlasu s osvojením, bylo-li rozhodnuto o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení, je třeba osvojenci jmenovat opatrovníka.

K § 436:

V souladu s hmotněprávní úpravou se upravuje tzv. clausula rebus sic stantibus, tj. možnost změny rozhodnutí v případě změny poměrů. Pokud má rodič za to, že jeho poměry se změnil natolik, že má být rozhodnutí o osvojitelnosti změněno, musí podat návrh na změnu rozhodnutí k soudu. Aby bylo zabráněno pouze šikanózním návrhům, je možné v případě, že byl návrh na změnu rozhodnutí pravomocně zamítnut, opětovný návrh podat

nejdříve po uplynutí jednoho roku od zamítavého rozhodnutí. Nabyli-li právní moci rozsudek o osvojení, rozsudek o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení, již změnit nelze.

K § 437:

Právní úprava staví najisto účinky, jaké má na řízení ve věcech osvojení podání návrhu na určení otcovství k osvojovanému dítěti nebo návrhu na svěřeni do péče jiné osoby, která tvrdí, že je blízkým příbuzným osvojence. V obou případech dochází k obligatornímu přerušeni řízení ve věcech osvojení.

K § 438:

S ohledem na zájem na zachování vazeb dítěte s jeho biologickými příbuznými je soud povinen v případě, že blízký příbuzný osvojence je schopen a ochoten o dítě pečovat, iniciovat zahájení řízení ve věci péče o nezletilého. Není-li soudem příslušným pro řízení ve věcech péče o nezletilé, předá věci neprodleně soudu příslušnému. Jakmile je řízení ve věci péče soudu o nezletilé zahájeno, soud řízení ve věcech osvojení do doby, než bude o svěřeni do výchovy pravomocně rozhodnuto, přeruší.

K § 439:

Jde o přepis stávající právní úpravy.

K § 440:

Hmotněprávní úprava zavádí možnost utajeni osvojení nebo utajeni osoby pokrevního rodiče a souhlasu s osvojením. V takových případech je jednání ve věci samé neveřejné a soud činí další vhodná opatření k utajeni osvojení, např. neumožní nahlédnout do spisu ve věcech osvojení, zabezpečí, aby nebyli účastníci předvoláni k jednání tak, aby mohlo dojít k osobnímu kontaktu mezi nimi apod.

2.5.1.4.2 Řízení o osvojení zletilého

K § 441 a 442:

Pro řízení o osvojení zletilého, které hmotněprávní úprava nově umožňuje, postačí zjednodušená procesní pravidla. Pro řízení je příslušný obecný soud osvojence a řízení je možné bez výjimky zahájit pouze na návrh.

K § 443:

K osvojení zletilého je třeba jeho souhlasu. Proto, pokud není souhlas osvojence obsažen přímo v návrhu, vyzve soud navrhovatele k jeho doplnění. Nebude-li souhlas doplněn, soud návrh na osvojení odmítne.

K § 444:

Okruh účastníků je vymezen na osvojence, jeho dítě, osvojitele a manžela osvojence, je-li třeba k osvojení jeho souhlasu. Potomek osvojence je účastníkem z toho důvodu, že podle § 852 nového občanského zákoníku má osvojení zletilého právní následky pro jeho potomky, jen pokud se narodili později, než došlo k osvojení, anebo pokud dali k osvojení souhlas.

K § 445:

Hmotné právo nevylučuje, aby byl osvojen zletilý, který není plně svéprávný. Tento musí být v řízení zastoupen opatrovníkem, kterého k tomuto účelu jmenuje soud.

K § 446:

Rodiče osvojenice nejsou účastníky řízení, ale v případě, že jde o osvojení zletilého, které je dle hmotného práva obdobou osvojení nezletilého, soud je povinen je vyslechnout. V řízení soud dále vyslechne manžela osvojenice a děti osvojenice, jestliže jsou vzhledem ke svému věku a rozumové a volní vyspělosti schopny pochopit situaci, utvořit si vlastní názor na osvojení svého rodiče a formulovat svůj souhlas nebo nesouhlas s tímto osvojením.

K § 447:

Forma meritorního rozhodnutí je i pro osvojení zletilého stejná jako pro osvojení nezletilého. Osvojení zletilého nemá ze zákona vliv na příjmení osvojenice, soud proto o příjmení osvojenice bude rozhodovat tam, kde to hmotněprávní úprava v § 851 nového občanského zákoníku umožňuje.

2.5.1.5 Péče soudu o nezletilé

2.5.1.5.1 Zvláštní ustanovení o předběžné úpravě poměrů dítěte

K § 448:

Právní úprava tzv. zvláštního předběžného opatření vychází z aktuální právní úpravy obsažené v ustanovení § 76a občanského soudního řádu a dalších ustanovení druhé části téhož právního předpisu, které se na tuto předběžnou úpravu poměrů nezletilého dítěte vztahují. Dochází k formulačnímu zpřesnění, respektive sjednocení hmotněprávní a procesněprávní úpravy, kdy podmínkou pro vydání předběžného opatření je v souladu s § 924 nového občanského zákoníku, aby se dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče. S ohledem na prodloužení doby trvání předběžného opatření na tři měsíce se upouští od odlišování svěřeni do pěstounské péče, neboť je zcela zřejmé, že i pěstounská péče splňuje kritéria vhodného prostředí a není třeba ji zvláště vymezovat.

K § 449:

Zachovává se místní příslušnost obecného soudu navrhovatele. Soud, který předběžné opatření nařídil, předá, pokud není současně soudem příslušným pro řízení ve věcech péče o nezletilé, neprodleně po provedení výkonu věc soudu příslušnému k tomuto řízení. Vznikne-li spor o místní příslušnost, bude řešen soudem nadřízeným soudem, jemuž byla věc předána.

K § 450:

Navrhovatelem předběžného opatření může být pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí. Tato změna aktivní věcné legitimace umožní rychlejší jednání s cílem poskytnutí ochrany dítěti. Výslovným založením aktivní věcné legitimace je orgánu sociálně-právní ochrany dětí přiznána způsobilost být účastníkem řízení. Náležitosti návrhu na nařízení předběžného opatření i postup v případě, že návrh náležitosti neobsahuje, jsou přejaty ze stávající právní úpravy.

K § 451:

Zachovává se stávající koncepce, kdy nezletilý nemusí být pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření zastoupen, zástupce mu jmenuje bezodkladně po předání věci soud příslušný k řízení ve věci péče o nezletilé. Přitom opatrovníkem soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Z důvodu zamezení kolize zájmů by však opatrovníkem neměl být ten orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal návrh na předběžné opatření.

Pokud byl takový orgán sociálně-právní ochrany dětí jmenován, stanoví se, že soud má na návrh jmenovat opatrovníka jiného.

K § 452 až 454:

Jde o převzetí stávající právní úpravy. Soud je povinen o návrhu rozhodnout do dvaceti čtyř hodin od jeho podání, rozhodnutí je vykonatelné vydáním a jeho výrok je závazný pro každého. V zájmu zachování rychlosti zásahu se rozhodnutí doručuje až při výkonu, popř. po provedení výkonu soudem, který je příslušný vést řízení ve věci samé.

K § 455 a 456:

Doba trvání předběžného opatření se stanoví na jeden měsíc, jako je tomu podle stávající právní úpravy. Bylo-li zahájeno řízení ve věci samé, zůstává zachována možnost opakovaně prodloužit dobu trvání předběžného opatření vždy o jeden měsíc až na dobu šesti měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření. Po uplynutí této doby je možné prodloužit jen, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé. S ohledem na problematičnost určení soudu příslušného k rozhodnutí o prodloužení doby trvání předběžného opatření v případě sporu o místní příslušnost, staví právní úpravy najisto, že o prodloužení doby trvání rozhodne soud, který předběžné opatření nařídil.

K § 457:

V případě, že ve věci není dána pravomoc českých soudů, neplatí pro dobu trvání předběžného opatření omezení dle předchozího ustanovení. Doba trvání předběžného opatření je však v takovém případě omezena maximální délkou šesti měsíců.

K § 458 až 461:

Jde o převzetí stávající právní úpravy obsažené v ustanoveních § 208, 210a, 218b a 77a odst. 5 občanského soudního řádu.

2.5.1.5.2 Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé

K § 462:

Pro řízení ve věcech péče o nezletilé se zachovává stávající koncepce s drobnými změnami vyvolanými novou hmotněprávní úpravou. Změny se projevují v rozšíření otázek, o kterých bude v řízení rozhodováno, které v některých případech také vyvolávají odlišnou procesní právní úpravu. Zachovává se stávající koncepce demonstrativního výčtu věcí, o nichž je v řízení rozhodováno, do níž se doplňuje i řízení o určení data narození nezletilého dítěte.

K § 463:

Zachovává se stávající koncepce místní příslušnosti, včetně možnosti nepřislušného soudu, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje, zakročit. Pro určení obecného soudu nezletilého dítěte se aplikuje výkladové pravidlo uvedené v obecné části zákona.

K § 464:

V souladu s novou hmotněprávní úpravou se vymezují řízení, která lze v rámci péče soudu o nezletilé zahájit jen na návrh. Řízení je možné zahájit na návrh zákonného zástupce, jde-li o záležitost, která je pro dítě významná, na níž se rodiče nemohou dohodnout, jde-li o rozhodnutí, který z rodičů bude za dítě právně jednat a o rozhodnutí o podstatných věcech při

péči o jmění dítěte. O přiznání svéprávnosti a o přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti je možné rozhodnout jen na návrh nezletilého nebo zákonného zástupce.

Dále se přejímá stávající právní úprava postupu po předání věci soudem, který nařídil zvláštní předběžné opatření, jímž bylo dítě umístěno do vhodného prostředí.

K § 465 a 466:

Jde o přepis stávající právní úpravy s doplněním, že v řízení o přiznání svéprávnosti a o přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti má nezletilý plnou procesní způsobilost. Navíc se dále z důvodu zamezení kolize zájmů stanoví, že opatrovníkem nezletilého by neměl být ten orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení. Pokud byl takový orgán sociálně-právní ochrany dětí jmenován, stanoví se, že soud má na návrh jmenovat opatrovníka jiného.

K § 467 a 468:

Ve věci samé soud rozhoduje rozsudkem, v ostatních záležitostech, které nejsou věcí samou (např. jmenování opatrovníka), bude soud rozhodovat usnesením. Zachovává se i povinnost soudu poučit v rozsudku, který představuje titul pro výkon rozhodnutí o péči o nezletilé děti, o možnosti výkonu rozhodnutí ukládáním pokut nebo odnětím dítěte.

K § 469:

Zachovává se předběžná vykonatelnost rozsudku, kterým je uložena povinnost plnit výživné. Novou právní úpravou, která upravuje předběžnou vykonatelnost pro rozsudek o výživném samostatně, se odstraňují stávající interpretační obtíže. Nadále je zřejmé, že předběžná vykonatelnost není omezena pouze na tři měsíce před vyhlášením rozsudku. Předběžně vykonatelné jsou dále rozsudky, jimiž se prodlužuje trvání výchovného opatření, kterým bylo dítě dočasně odňato z péče rodičů nebo jiné fyzické osoby, což reaguje na změny v rozhodování soudu o výchovných opatřeních, k nimž došlo novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a v doprovodné novelizaci § 162 odst. 1 občanského soudního řádu (zákonem č. 401/2012 Sb.).

K § 470:

Ve věcech péče soudu o nezletilé usiluje soud především o to, aby rodiče nezletilého dospěli ke smírnému řešení, které nejlepším možným způsobem zajistí ochranu práv a zájmů dítěte. Za tím účelem může soud rodičům uložit účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo může rodičům nařídít setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie. Výslovně se tedy stanoví, že soud může rodičům uložit využití i jiných forem odborné pomoci, než je mediace podle zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci).

K § 471:

V souladu s novou právní úpravou v zákonu o zdravotních službách (č. 372/2011 Sb.) se upravuje postup soudu pro jmenování opatrovníka pro poskytnutí souhlasu se zdravotnickými službami.

K § 472:

Jde o právní úpravu tzv. *clausula rebus sic stantibus*, tedy soudu je umožněn zásah do negativní stránky materiální právní moci v případě, že se změny poměry. Změna je možná pouze u taxativně vymezených rozhodnutí, kterými jsou rozsudek o výkonu práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a rozsudek o výživném. V případě rozhodnutí ve věcech pěstounské péče je možné rozhodnutí změnit také v případě, že dojde mezi rodiči a pěstounem k neshodě v podstatné záležitosti týkající se dítěte.

K § 473:

Právní úprava staví najisto, že v případě, kdy soud v řízení schválil dohody mezi rodiči, nejsou rodiče oprávněni podat do schvalujícího výroku odvolání. Na rodiče se v takovém případě hledí jako na účastníka, kterému bylo ve věci plně vyhověno, proto není na místě založit subjektivní přípustnost opravného prostředku. Změní-li se poměry, za nichž byla dohoda schvalována, může rodič za zákonem stanovených podmínek žádat o změnu rozhodnutí.

K § 474:

Nově se stanoví, že v případě, kdy nezletilé dítě dosáhne v průběhu řízení o stanovení výživného zletilosti, bude soud i nadále pokračovat až do skončení řízení podle ustanovení tohoto zákona. Tímto ustanovením je reagováno na nejednotnou praxi soudů.

2.5.1,5.3 Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí

K § 475 až 488:

Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí vychází z velké části ze stávající právní úpravy. Nepovažuje se nadále za řízení sporné, ale za řízení zvláštní s převažujícími prvky řízení nesporného. Zachovává se místní příslušnost soudu, možnost rozhodnout o vhodných opatřeních, zákaz přerušování řízení, meritorní forma rozhodnutí i jeho předběžná vykonatelnost. Zůstává také negativní přípustnost mimořádných opravených prostředků.

Mění se označení účastníků řízení na vhodnější pojmy navrhovatel a odpůrce. Dítě bude v řízení zastoupeno opatrovníkem, kterým soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Z důvodu zamezení kolize zájmů by však opatrovníkem neměl být ten orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení. Pokud byl takový orgán sociálně-právní ochrany dětí jmenován, stanoví se, že soud má na návrh jmenovat opatrovníka jiného.

Institut zvláštní kvalifikované výzvy se nahrazuje sankcí za nedostavení se k jednání ve věci samé. Jednání musí být nařízeno obligatorně do tří dnů od podání návrhu a soud na něm vyslechne navrhovatele a odpůrce a zjistí také zákonem stanoveným způsobem názor dítěte. Pokud se odpůrce k nařízenému jednání bez omluvy neodstaví a nevyjádří se k návrhu ani v písemné podobě, má se za to, že k návrhu nemá námitek. Právní úprava také reaguje na situace, kdy v průběhu jednání navrhovatel a odpůrce dospějí k dohodě, pokud jde o péči o dítě, popř. styk s dítětem. Protože soud rozhodující o navrácení dítěte nebude zpravidla mít mezinárodní příslušnost k řízení ve věci péče soudu o nezletilé, může soud uložit povinnosti z této dohody vyplývající pouze formou předběžného opatření.

2.5.2 Výkon rozhodnutí

2.5.2.1 Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech ochrany proti domácímu násilí

K § 489 až 493:

Jedná se o přepis stávající právní úpravy s drobnými formulačními změnami a doplněním výkonu rozhodnutí ve věci samé. Výkon rozhodnutí ve věci je podmíněn návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí, soud k výkonu nepřistoupí z úřední povinnosti.

2.5.2.2 Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé

2.5.2.2.1 Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů

K § 494 až 496:

Jedná se o přepis stávající právní úpravy. Nová právní úprava pouze upřesňuje místní příslušnost pro vykonávací řízení v případě, že byla věc již předána soudu příslušnému pro řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.

2.5.2.2.2 Výkon rozhodnutí o péči o nezletilé děti

K § 497 až 507:

Právní úprava výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé děti vychází z převážné části z aktuální právní úpravy. Nová právní úprava upřesňuje, že soud může přistoupit k nařízení výkonu rozhodnutí odnětím dítěte i bez předchozího ukládání pokut nebo dalších opatření, avšak jde-li o výkon rozhodnutí nebo soudem schválené dohody o úpravě styku, může soud k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte přistoupit pouze v krajním případě. Nově se zavádí možnost nařídit povinnému setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie, které se u soudů v praxi osvědčilo, nemělo však podporu v právní regulaci.

Do právní úpravy tzv. personálního výkonu se doplňují ustanovení o nákladech řízení. Staví se najisto, že nákladem výkonu rozhodnutí jsou i ušlý výdělek a hotové výdaje osob zúčastněných na výkonu rozhodnutí odnětím dítěte, náklady účelně vynaložené s otevřením bytu a jiné místnosti povinného nebo jiné osoby, náklady na nezbytné potřeby nezletilého dítěte při výkonu rozhodnutí, a náklady na dopravu nezletilého dítěte spojené s jeho navrácením v případě mezinárodního únosu. Náklady výkonu rozhodnutí hradí povinný.

2.5.2.3 Zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věcech výživného

K § 508 až 510:

Jedná se o kumulaci procesních výjimek pro výkon rozhodnutí pro výživné, jež existují i ve stávající právní úpravě.

3 ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

K § 511:

Prováděcím právním předpisem je třeba upravit výši a způsob určení odměny, náhrady hotových výdajů a náhrady za daň z přidané hodnoty notářů za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař, a rovněž likvidačních správců.

K § 512:

Vzhledem k tomu, že se jedná o procesní předpis reflektující novou hmotněprávní úpravu, která bude účinná od 1. ledna 2014, navrhuje se, aby zákon byl účinný od stejného data, tj. od 1. ledna 2014.

V Praze dne 27. února 2013

RNDr. Petr Nečas, v.r.
předseda vlády

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., v.r.
ministr spravedlnosti